

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 5 mars justerades.

§ 2 Avsägelse

Förste vice talmannen meddelade att *Mats Hellhoff* (SD) avsagt sig uppdraget som suppleant i justitieutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Anmälan om efterträdare

Förste vice talmannen meddelade att Sverigedemokraternas partigrupp anmält Mats Hellhoff som ledamot i justitieutskottet.

Förste vice talmannen förklarade vald till

ledamot i justitieutskottet
Mats Hellhoff (SD)

§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2025/26:396

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:396 Begreppet islamofobi
av Richard Jomshof (SD)

Interpellationen kommer att besvaras 24 april.

Skälet till dröjsmålet är inplanerade åtaganden.
Stockholm den 25 mars 2026
Utrikesdepartementet
Maria Malmer Stenergard (M)
Enligt uppdrag
Karin Olofsdotter
Expeditionschef UD

§ 5 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Motion
2025/26:3951 till justitieutskottet

§ 6 Skyndsamhet och preklusionsfrister vid överprövning av upphandling av fonder till premiepensionens fondtorg

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2025/26:SfU19
Skyndsamhet och preklusionsfrister vid överprövning av upphandling av fonder till premiepensionens fondtorg (prop. 2025/26:85) föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 10.)

Ett språkrav inom äldreomsorgen

§ 7 Ett språkrav inom äldreomsorgen

Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU26
Ett språkrav inom äldreomsorgen (prop. 2025/26:93) föredrogs.

Anf. 1 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Herr talman! Det är en stor dag i dag när vi äntligen ska besluta om språkrav i äldreomsorgen. Vi kristdemokrater värnar Sveriges äldre, och vi prioriterar äldreomsorgen. När man är som svagast ska samhället vara som starkast. För oss är det faktiskt också en grundläggande värdering att äldre människor ska behandlas med värdighet och respekt.

Människor som under ett helt liv kämpat och slitit för att kunna ge sina barn och barnbarn en bättre framtid och för att bygga ett bättre samhälle för oss alla ska förstås kunna lita på att de möts av medmänniskor med tid att visa omtanke och att ge trygghet den dagen krafterna avtar och de inser att de är i behov av äldreomsorg. Därför kommer vi kristdemokrater att fortsätta prioritera tryggheten för Sveriges äldre.

Men, herr talman, det går inte att tala om trygghet eller värdighet om det inte finns möjlighet att samtala om vardagen eller livet med den som är satt att sköta vården och omsorgen. Det går inte heller att tala om respekt

om äldre inte kan förstå eller göra sig förstådda på sitt eget språk i sitt eget land.

Britt Persson i Malmö berättade för Sveriges Radio hur hennes man Kurt, som bodde på äldreboende, blev otrygg när han inte blev förstådd och inte kunde föra fram vad han ville. Hon berättade: Han var osäker. Det var mig han litade på mest.

Kurt orkade inte alltid försöka förklara hur han mådde eller vad han önskade sig. Britt berättade att han svarade ja på det mesta även om det ibland skulle vara nej. Personalen var visserligen vänlig och försökte göra sitt bästa, men det brast i kommunikationen. Britt kände sig maktlös.

Herr talman! Tänk dig att du är beroende av hjälp varje dag men inte kan göra dig förstådd för den som ska ta hand om dig! För alltför många äldre är detta vardag.

Enligt Socialstyrelsens brukarundersökning var det nära var femte som inte uppgav att alla eller flertalet kan tillräckligt bra svenska för att man ska kunna förstå varandra. Så kan vi inte ha det.

Vi inför nu skarpa språkrav för personalen i äldreomsorgen. Regeringen ska få meddela föreskrifter om vilken språkkunskap i svenska som är relevant inom äldreomsorgen. Vi inför dessutom en skyldighet i socialtjänstlagen för den som bedriver äldreomsorg att arbeta för att personalen ska ha de kunskaper som krävs. Det handlar om att den som arbetar nära äldre ska ha tillräckliga kunskaper i svenska – motsvarande en nivå där man kan kommunicera tydligt, förstå instruktioner och föra samtal.

Regeringen avsätter i budgetpropositionen för 2026 90 miljoner kronor för kommunernas arbete med språkravet och ytterligare 165 miljoner 2027 och 150 miljoner 2028 och framåt.

Jag konstaterar att många partier nu är beredda att stötta regeringens förslag. Det är bra, men Socialdemokraterna hade åtta år på sig att införa ett språkrav för personalen i äldreomsorgen. Trots att en majoritet av kommunerna redan då medgav att personalen i äldreomsorgen behövde bättre kunskaper i svenska gjorde man inte detta.

Det krävdes en borgerlig regering för att föra frågan framåt. Och det är tack vare samarbetet mellan Kristdemokraterna, Moderaterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna som vi nu inför ett språkrav i äldreomsorgen som gäller lika för alla i hela landet. Av flera skäl innebär detta ett stort steg för att öka tryggheten för Sveriges äldre.

Det säger sig självt att det, när personalen på våra äldreboenden inte behärskar svenska, leder till en sämre arbetsmiljö för personalen och till att färre vill jobba inom äldreomsorgen.

Men de bristande språkkunskaperna innebär också en säkerhetsrisk för de äldre eftersom personalen riskerar att missförstå instruktioner. Att inte kunna göra sig förstådd på svenska innebär att symtom kanske inte upptäcks i tid och att man kanske inte får fram den information som krävs för att det ska kunna göras en fullgod medicinsk bedömning.

Det kan också handla om säkerhetsrisker i akuta situationer – med livet som insats. Det har vi sett flera exempel på, bland annat i Västerås där en dement kvinna med misstänkt blodförgiftning på ett äldreboende inte kunde få tillräcklig hjälp när ambulansen kom eftersom personalen på äldreboendet nästan helt saknade kunskap i svenska och inte kunde svara på enkla frågor.

Det handlar alltså om äldres säkerhet. Men för oss kristdemokrater handlar dagens förslag faktiskt minst lika mycket om äldres rätt att känna trygghet, samhörighet och gemenskap i vardagen – på boendet eller i hemmet. Det borde vara självklart att man som äldre ska kunna göra sig förstådd när man har ont, är rädd eller bara vill prata om sin dag. Att kunna tala svenska blir därför från och med nu en självklarhet för den som vill jobba i äldreomsorgen.

Jag är övertygad om att det är helt rätt att ställa högre krav på svensk äldreomsorg för att fler ska vilja jobba inom omsorgen. Men framför allt är det rätt att höja ambitionerna med äldreomsorgen för att säkerställa att människor får den trygga omsorg som de förtjänar.

För oss kristdemokrater är det en prioritering – men det är också en värdering – att särskilt värna den som är sjuk och att visa respekt för den som är äldre.

Du ska kunna lita på att din mamma eller mormor ska kunna få plats på ett äldreboende den dag hon själv känner att hon behöver det men också på att hon då ska mötas av människor som förmår att ge henne värme och trygghet och att behandla henne med värdighet och respekt. Ingen ska behöva känna den maktlöshet som Britt kände när hennes make Kurt inte blev förstådd av personalen i äldreomsorgen.

De bristande språkkunskaperna inom äldreomsorgen är ett stort svek mot Sveriges äldre. Därför är jag stolt över att vi i dag kan gå vidare med det här förslaget och att vi i sommar inför skarpa språkrav för personalen i äldreomsorgen. Nu sätter vi äldres trygghet först.

(Applåder)

Anf. 2 NADJA AWAD (V) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för anförandet!

För oss i Vänsterpartiet är kompetensförsörjningen i dag och för framtiden en av de mest fundamentala politiska prioriteringar som vi måste satsa på från nationell nivå. Språkkompetens är en sådan sak. Svenska språket och andra språk kommer att vara viktiga att utveckla inom äldreomsorgen.

Men personalförsörjningen är också fundamental. Våra äldre saknar ju personal att prata med och som kan ge dem vård och omsorg i tid när de behöver det. Personalen hinner inte trösta äldre när de känner sig ledsna och hinner inte ta sin lagstadgade rast på grund av jakten på minuter och konstant stress.

Det saknas 50 000 anställda i äldreomsorgen. Frågan när det gäller kompetens- och personalförsörjning för framtiden som behöver adresseras är därför: Hur ska regeringen och Sverigedemokraterna trola fram 50 000 nya anställda på fyra år? Det är nämligen det som Socialstyrelsen nyligen har konstaterat behövs.

Jag förstår att regeringens och Sverigedemokraternas största satsning för den här mandatperioden är språkrav i äldreomsorgen, men det finns även andra saker som vi behöver ta tag i. Min fråga till ledamoten är därför: Hur ska regeringen och Sverigedemokraterna trola fram 50 000 nya anställda i äldreomsorgen inom fyra år så att våra äldre har någon som de kan prata med, som kan ge dem tröst, vård och omsorg i tid och så att vår personal har kollegor som är tillräckligt många så att de hinner ta ut sin lagstadgade rast?

Anf. 3 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Det stämmer att det behövs fler händer inom äldreomsorgen. En sak är väldigt klar, och det är att vi inte kommer att klara personalförsörjningen om vi tror att vi kan göra det genom låga ambitioner eller genom att på något vis tumma på kvaliteten inom äldreomsorgen.

Jag menar att det vi gör i dag är ett viktigt steg på vägen för att göra det mer attraktivt att jobba inom äldreomsorgen. Många patientsäkerhetsrisker som personalen brottas med i dag kommer att försvinna om vi säkerställer att personalen kan svenska. Det gör att vi har bättre förutsättningar att bedriva en äldreomsorg med god kvalitet. Att man som medarbetare känner en stolthet över sitt yrke och vad man förmår göra på jobbet är kanske något av det viktigaste.

Jag är helt övertygad om att vi skapar både en större yrkesstolthet och bättre trivsel och arbetsmiljö om personalen kan prata med varandra under kafferasten. Fler, inte färre, kommer att vilja jobba inom äldreomsorgen med dagens förslag om språkkrav i äldreomsorgen.

Det här är en viktig satsning. Vi skjuter till 90 miljoner redan i år och sedan ytterligare medel för att man ska kunna genomföra den här satsningen. Man ska dock komma ihåg att vi även har förlängt Äldreomsorgslyftet, som tar sikte just på att få fler att jobba i äldreomsorgen. Därmed skapar vi bättre förutsättningar för att fler äldre ska kunna uppleva att de behandlas med värdighet och respekt i mötet med äldreomsorgen.

Anf. 4 NADJA AWAD (V) replik:

Herr talman! Ledamoten säger att vi inte kommer att klara av personal- och kompetensförsörjningen i äldreomsorgen om vi har låga ambitioner. Det låter som att ledamoten menar att det är våra undersköterskor, vårdbiträden och annan personal i äldreomsorgen med invandrarbakgrund som har låga ambitioner. Det stämmer inte, och jag kommer inte att acceptera ett sådant språkbruk från ledamoten eller någon annan representant från Tidöpartierna.

Vi ska vara stolta över vår personal i välfärden, oavsett om de har invandrarbakgrund eller inte. De sliter dag ut och dag in för att ge den vård och omsorg som våra äldre behöver. De sjukskrivs mer än någon annan yrkesgrupp, och de har extremt låga löner som tack för det. De orkar inte jobba heltid, och deras kroppar slits ut.

Så här har det låtit hela mandatperioden från Tidöregeringens håll när vi pratar om äldreomsorgen – alla problem som vi ser i äldreomsorgen med personal- och kompetensbrist, nedskärningar och besparingar i välfärden handlar om personal med invandrarbakgrund. Att vi har en sådan låg kvalitet i äldreomsorgen verkar handla om dem och inte om att regeringen och Sverigedemokraterna har sänkt skatten för sig själva, miljardärerna och mångmiljonärerna, höjt sina egna arvoden och därmed levererat nedskärningsbudgetar till kommunerna och regionerna, som har behövt säga upp personal. De kan inte höja deras löner tillräckligt mycket, och de kan inte förkorta arbetstiden så att personalen orkar jobba heltid.

Min fråga till ledamoten är därför: När ska regeringen och Sverigedemokraterna ta ansvar för hur äldreomsorgen ser ut i dag och sluta skylla på personal med invandrarbakgrund?

Anf. 5 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Nu får vi lov att reda ut ett och annat här, känner jag. Det är naturligtvis inte personalen i äldreomsorgen som har haft för låga ambitioner. Tvärtom – de skriker efter mer av satsningar på äldreomsorgen.

De som har haft låga ambitioner är exempelvis Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet – de som hade möjlighet att exempelvis ställa tillräckliga krav på svenskknudier inom äldreomsorgen men valde att inte göra det.

Det var en alldeles för låg ambition. Nu höjer vi ambitionen gällande vad äldre ska kunna förvänta sig av sin omsorg. De bristande språkkunskaperna i äldreomsorgen är ett svek mot Sveriges äldre.

Vad ska vi då göra för att förbättra äldreomsorgen? Det behövs bättre villkor för personalen. Många gånger krävs det höjda löner. Men det handlar också om mer resurser till äldreomsorgen och att man ska få jobba med vad man är utbildad för. Det behövs scheman som går att påverka och som gör det möjligt att kombinera jobb och familjeliv och även schemaläggning och styrning som ger tid för de äldre och som ger möjlighet till reflektion och vidareutbildning för personalen.

För att allt det där ska falla på plats är inte minst ledarskapet oerhört centralt. Det gäller också att man som chef har lagom många anställda under sig så att man mäktar med att dels vara närvarande i verksamheten, dels vara en bra chef.

Vi behöver satsa på äldreomsorgen för att förbättra villkoren, och det kommer Kristdemokraterna att vara med och bidra till.
(Applåder)

Anf. 6 NADJA AWAD (V):

Herr talman! När statsminister Ulf Kristersson blir äldre kommer han att kunna köpa den äldreomsorg han behöver med egen personal som städar hans hem, lagar hans mat och agerar chaufför. Med sin privata sjukförsäkring kan han köpa den vård han behöver, och han kan även köpa dyra hjälpmedel. Om han behöver flytta till ett äldreboende kommer det att likna en seniorresort.

Jag förstår att regeringen och Sverigedemokraterna prioriterar bort äldreomsorgen, eftersom de och deras rika kompisar kommer att kunna köpa den vård och omsorg som de vill ha och inte kommer att behöva svensk välfärd. Jag tror inte heller att de efter sin tid som politiker kommer att välja att jobba inom äldreomsorgen. Låga löner och sjukskrivningar lockar inte precis dit dem. Dessa politiker prioriterar skattesänkningar på miljardtals kronor, för det gynnar ju dem.

På grund av politikens prioritering av skattesänkningar för landets miljardärer och mångmiljonärer står vi därför här med en äldreomsorg i kris. Vi kommer att behöva anställa 50 000 personer till 2030. Hur ska vi hitta 50 000 nya medarbetare på bara fyra år, när lönerna är för låga trots att man jobbar heltid, stressar mer och mer, är mer sjukskriven än någon annan yrkesgrupp och inte orkar arbeta ett helt yrkesliv på grund av att det redan nu är personalbrist?

Våra äldre förlorar sin hemlagade lunch och tvingas äta mikromat. De behöver förhandla till sig hur många duschar de kan få, och varje dusch

får ta max 15 minuter. Och om de i värsta fall larmar om stroke får de inte hjälp i tid, eftersom personalen är någon annanstans och ger insulin.

Men enligt regeringen och Sverigedemokraterna är det kris i äldreomsorgen för att deras kollegor har en annan bakgrund än etnisk svensk. Så har deras retorik låtit i medier, i debatter och på presskonferenser. Det är djupt problematiskt att misskreditera det hårda arbete som varje arbetare i äldreomsorgen utför och utmåla invandrare som orsaken till alla samhällsproblem som vi har i Sverige.

Frågan om språkrav är ett exempel på när det här kommer till uttryck. Jag är språklärare i grunden. Jag älskade att undervisa i språk och utveckla mina elevers språkkunskaper. Och eleverna älskade lektionerna i svenska, för de fick lära sig hur de kunde förmedla åsikter, känslor, fakta och berättelser. De fick verktyg och stöd och kunde därmed känna att de lyckades. Men Tidöregeringen har tråkigt nog fått språk att bli ett slagträ i sin högerretorik för att kunna utmåla en bov.

Om det nu har identifierats att det generellt behövs kompetensutveckling i språk kan vi väl satsa på det som den välfärdsfråga det är? Det kommer att vara viktigt att göra förstärkningar inom svenska språket och andra språk. Det rör sig om teckenspråk, minoritetsspråk och vårdsvenska.

Vi har en alltmer etnifierad äldregrupp. Vi vet ju att kognitiv svikt leder till att man faller tillbaka i sitt första språk och tappar andra språk som förvärvats senare i livet. Därför behöver vi satsa på språklyftande insatser i äldreomsorgen.

Det innebär dock inte att Tidöregeringen och andra politiker ska få vård- och omsorgspersonal att känna sig utsatt eller att de får försöka övertala resten av svenska folket att det är den invandrade välfärdspersonalens fel att äldreomsorgen är i kris. Det är helt fel och oacceptabelt.

Vi är politiker, och man talar gott om hela sin befolkning. Om man inte förmår att avstå från en rasistisk och klassföraktande retorik gentemot sitt folk ska man inte regera. Då är man högst olämplig att göra det.

Det är bra, herr talman, att regeringen nu har valt att gå på utredarens förslag, vilket kan sammanfattas som att man inte ska bestraffa personalen med krav som kan spä på den redan enorma personalbristen. Förslaget är att utöka arbetsgivarens ansvar att identifiera språkkompetensbehov och åtgärda det. Det är bra att regeringen landade i detta förslag, även om jag förstår att Sverigedemokraterna kanske gärna hade velat se något mer repressivt.

I snart fyra år har vi saknat, efterfrågat och krävt också andra väldigt grundläggande åtgärder från regeringen. Våra äldre saknar personal att prata med, personal som kan ge dem vård och omsorg när de behöver det. Personalen hinner inte möta varje äldre eller ens ta sin lagstadgade rast på grund av jakten på minuter och konstant stress.

Börje, 86 år, får ständigt träffa ny personal i hemtjänsten och säger: "De vet inte vem jag är." Han träffar för många olika personal varje dag, och det känns otryggt. Jag förstår honom, för det är inte så relationer kan byggas. Det måste kännas tryggt i de mest intima delarna som ombyte av inkontinensskydd eller en duschning innebär.

En undersköterska har fått nog och väljer att lämna yrket hon egentligen älskar. Hon säger i en intervju att Agda behöver prata, men de har bara tio minuter på sig. Ibland är Agda ledsen, och det hon behöver

mest är att få sitta och prata en stund, för hon är så fruktansvärt ensam. Men det hinner man inte.

Det är förkrossande, herr talman, att det ser ut så här i dagens Sverige. Var är Tidöregeringens satsningar för att få personalen att hinna med och inte stressa lika mycket? Var är satsningarna som gör att våra äldre känner sig trygga med den äldreomsorg de behöver?

Avskaffa minutstyrningen! Inför arbetstidsförkortning så att man orkar arbeta heltid! Förbättra arbetsvillkoren! Ge mer statliga resurser till kommunerna så att de inte tvingas skära ned i äldreomsorgen! Det har minst 130 kommuner nu gjort.

Vi lade fram ett färdigt förslag om en kriskommission i äldreomsorgen för socialutskottet att rikta till regeringen, något som hela oppositionen ställde sig bakom. Men det blev inget tillkännagivande då äldreminister Anna Tenje hänvisade till Tidöregeringens enorma satsning på språkkrav. Hur löser språkkrav dessa problem?

Socialstyrelsen konstaterar att äldreomsorgens kvalitet inte varit sämre på tio år. På flera håll är äldreomsorgen i dag värre än före pandemin. Det är ett resultat av nedskärningar och marknadsexperiment i omsorgen som regeringen och Sverigedemokraterna absolut är ansvariga för.

De 46 rikaste i Sverige har fått skattesänkningar av regeringen och Sverigedemokraterna. Samtidigt blöder minst 130 kommuner i Sverige pengar, så äldres toalettbesök minuträknas. Äldre får träffa över 20 medarbetare på två veckor. Äldre får vänta i över tre månader för att få plats på särskilt boende. Man sparar in på god och näringsrik mat för äldre. Och undersköterskor är mest sjukskrivna av alla på grund av en urusel arbetsmiljö, men de har inte råd att bli sjuka.

Regeringen och Sverigedemokraterna tillåter också våra skattepengar att försvinna till vinster som blir vd:ars löner och aktieägares utdelningar i stället för att stanna i äldreomsorgens verksamheter.

Jag kan nämna en vd som exempel. Mark Jensen är vd för Ambea, ett av Sveriges största vård- och omsorgsbolag. Han tjänar 550 000 kronor varje månad. Vi snackar om över en halv miljon kronor. Det är lika mycket som hans 22 vårdbiträdens löner tillsammans.

Vi vet samtidigt att löner och pensioner är sämre och personalen färre inom just vinstjagande vård och omsorg. Det här är ett resultat av att våra skattepengar inte stannar i äldreomsorgen utan tillåts försvinna från personalens löner och från de äldres rätt till plats på särskilda boenden och i stället blir till vinster för vd:ar och utdelningar till aktieägare.

Dessutom kommer dessa företag och bolag undan med fusk och vanvård och tillåts fortsätta etablera sig runt om i landet. Och med regeringen och Sverigedemokraternas regler utvisas därtill duktiga undersköterskor och vårdbiträden på löpande band mitt i en personal- och kompetensförsörjningskris.

Jag tror, herr talman, att svenska folket förväntade sig fler och andra satsningar från regeringen och Sverigedemokraterna än bara språkkrav. Det lät väldigt annorlunda från dessa högerpartier före valet.

Slutligen, herr talman, kräver Vänsterpartiet att en kriskommission tillsätts för att granska hela äldreomsorgen från resursfördelning till arbetsvillkor, arbetsmiljön och vinstjakten. Det ska inte längre gå att blunda för den kris som Tidöregeringen har fördjupat.

Vi är också väldigt glada och stolta över att hela oppositionen ställde sig bakom förslaget om en kriskommission. Även fackförbundet Kommunal och organisationerna PRO och SPF Seniorerna kräver en kriskommission.

När vi byter ut den här regeringen står Vänsterpartiet redo att ta ansvar för att bygga upp äldreomsorgen igen – för personalen, för de äldre och för ett samhälle som håller ihop. Jag yrkar bifall till reservation 1.

I detta anförande instämde Nils Seye Larsen (MP).

Anf. 7 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Herr talman! I dag debatterar vi som sagt skärpta språkrav inom äldreomsorgen.

Låt mig börja med det självklara att språket är avgörande för äldreomsorgen. Äldre behöver kunna göra sig förstådda, kunna uttrycka sina behov och få rätt vård och omsorg. Det handlar om trygghet, värdighet och säkerhet. För personalens del handlar det naturligtvis om att kunna utföra sitt arbete med kvalitet och på en säker nivå. Vi socialdemokrater ställer oss därför bakom förslaget om skärpta språkrav inom äldreomsorgen, men vi har också ett särskilt yttrande.

Herr talman! Det räcker inte att konstatera språk är viktigt. I det här fallet handlar det om hur den här reformen utformas och vilka konsekvenser den får. Vi socialdemokrater menar att det hade varit önskvärt med tydligare krav som omfattar samtliga personalgrupper inom äldreomsorgen, för kvaliteten i omsorgen avgörs inte av en enskild yrkesroll utan av helheten.

Herr talman! Det finns också större systemproblem som måste lyftas fram. När äldreomsorgen är underfinansierad pressas verksamheten. Kollegan från Vänsterpartiet beskrev på ett föredömligt sätt i sitt anförande vilka utmaningar svensk äldreomsorg står inför. Det blir lite märkligt, tycker jag, när Kristdemokraternas ledamot i sitt anförande slår sig för bröstet och säger att de satsar på äldreomsorgen. Under hela mandatperioden har ju Tidöpartierna inte alls prioriterat äldreomsorgen. De har kommit med någon enstaka reform. De flesta reformerna var det den S-ledda regeringen som initierade.

Grundproblemet i svensk äldreomsorg är att den är underfinansierad. Det har medfört att man har sparat under flera år, framför allt på personalen. Man har gjort schemat sämre och bemanningen lägre, och stressen ökar. Naturligtvis har det fått konsekvenser, bland annat i form av att statusen när det gäller att jobba inom äldreomsorgen har sjunkit. Språkrav är en oerhört viktig del, men grundproblemet verkar Tidöpartierna sakna insikt i.

Äldreomsorgen måste prioriteras ekonomiskt – speciellt som vi har 290 kommuner i Sverige varav cirka 130 har en driftbudget som inte går ihop. Då blir det att man sparar pengar på bland annat bemanning eftersom personalkostnaderna är den största utgiften – samtidigt som personalen är en av kommunens största tillgångar, vilket jag vill understryka.

Herr talman! Det vore intressant att höra konkreta löften från regeringen och Sverigedemokraterna om att satsa rejäla pengar på det här området. Det som har hänt nu är ju att den här gruppen – speciellt vårdnära och omsorgsnära personal, i huvudsak vårdbiträden och undersköterskor – har

en sjukskrivningsgrad som ofta är högre än i många andra arbetsgrupper. De upplever att de inte kan påverka sina jobb och att de har dåliga scheman med minutstyrning och stress. Det är i grunden en finansieringsfråga.

Sedan måste man naturligtvis jobba med att utveckla arbetsmiljön. Det handlar om ledarskap, innehåll och påverkansmöjligheter. Vi socialdemokrater har sett detta tydligt, och även avsatt pengar. Nu är det dags att prioritera upp äldreomsorgen när det gäller ekonomin.

Problemen gör det naturligtvis svårare att rekrytera personal. Om det ska krävas godkända kunskaper i svenska – vilket är adekvat – kommer det att pressa kommunerna ytterligare när det gäller att hitta arbetskraft. Därför är det oerhört viktigt att parallellt med den här reformen – helst skulle man ha gjort det tidigare – ge mer pengar till den här sektorn.

Det är klart att vi alla vill se en äldreomsorg där personalen kan jobba med kvalitet och värdighet, där arbetsvillkoren är goda, där byråkratin är rimlig och där yrket har den status det förtjänar. Naturligtvis är språkkraven en del av detta, men det kan aldrig ersätta rätt bemanning, rätt kompetens och goda arbetsvillkor.

Herr talman! I grunden handlar det här om något större, nämligen att äldreomsorgen behöver reformeras och stärkas. Därför har vi socialdemokrater sedan mandatperiodens början föreslagit betydligt större resurser till välfärdssektorn. Åren 2023 och 2024 hade vi till exempel dubbelt så höga anslag till välfärden jämfört med Tidöpartierna.

Vi har även i årets statsbudget en särskild satsning på 2 miljarder, som ska ses som ett första steg och där vi har tagit i hand med bland annat fackförbundet Kommunal om att prioritera upp äldreomsorgen. Dessa 2 miljarder är bland annat för att höja och stärka bemanningen. Det räcker inte, men det är ett första steg. Vi har ambitionen att se till att den här underfinansierande sektorn får mer. Det är klart att om personaltätheten ökar, arbetet så småningom får högre status och kompetensen förbättras ökar kvaliteten inom äldreomsorgen, vilket kommer våra äldre till del. Det är det viktigaste. Våra äldre, som har slitit ett helt liv, förtjänar vård och omsorg i världsklass.

(Applåder)

I detta anförande instämde Dzenan Cisija (S).

Anf. 8 NILS SEYE LARSEN (MP):

Herr talman! Jag vill börja med att vända mig till alla dem jag lärt känna som har kommit till Sverige och som nu jobbar inom äldreomsorgen. Mohammad, Endalkachew, Sarah, Silan, Daniel och Yohannes är bara några av alla tusentals utlandsfödda som med hjärta och engagemang, kunskap och erfarenhet gör ett fantastiskt arbete och brinner för att ta hand om våra äldre. Tack för att ni finns! Tack för ert ovärderliga arbete! Ni förtjänar vår fulla respekt och uppskattning. Är det något vi borde fokusera på här i riksdagen är det att ge er bättre förutsättningar att utföra ert arbete. Det handlar om bättre arbetsvillkor, god och hållbar arbetsmiljö, fler medarbetare, mindre stress, tid för återhämtning och satsningar på regelbunden kompetensutveckling och fortbildning.

Herr talman! Våra äldre förtjänar en ålderdom med värdighet. De har levt sina liv för att forma en bättre framtid för oss alla. Äldreomsorgen ska ge trygghet, värdighet och omsorg när människor behöver det som mest. Då måste också kommunikationen fungera. Den som får omsorg ska kunna förstå och bli förstådd. Anhöriga ska kunna känna trygghet. Personal ska kunna samarbeta, dokumentera rätt och agera i pressade situationer.

Språket är viktigt; det är Miljöpartiet helt överens med regeringen om. Men, herr talman, det avgörande är inte *att* införa ett krav. Det avgörande är *hur* man gör det. Gör man fel riskerar man att förvärra de problem som redan finns. Det har vi inte råd med.

Äldreomsorgen har i dag stora problem med kompetensförsörjningen. Det är svårt att rekrytera, svårt att behålla personal och ofta för lite tid till introduktion och utveckling. Då måste varje ny reform både höja kvaliteten och fungera i verkligheten.

Det finns delar i propositionen som är bra. Regeringen föreslår inte ett språkrav vid anställning utan lägger ansvaret på arbetsgivaren, och det är bra. Men det räcker inte, för utan rätt stöd och resurser blir det i praktiken ändå ett hinder. Då kommer kraven att flyttas bakåt. Då börjar språkraven användas redan vid rekrytering. Det ser vi redan i dag. Människor sorteras bort innan de ens fått chansen, trots att rekryteringsbehoven kvarstår, och äldreomsorgen tappar personer som hade kunnat bli bra och värdefulla medarbetare.

Ett språkrav utan en ordentlig finansiering för språkutveckling med kvalitet, som utgår ifrån verksamheternas behov, är inte en väl genomförd reform. Det duger inte att säga till kommuner och verksamheter att de ska lösa det här utan en rimlig och långsiktigt hållbar finansiering. Miljöpartiet menar därför att ett språkrav förutsätter ett långsiktigt statligt åtagande för kompetensförsörjning och språkutveckling och att det finns tillräckliga resurser för språkutvecklande insatser inom äldreomsorgen. Därför yrkar jag bifall till reservation 2.

Herr talman! Det andra jag vill belysa är att språket är viktigt men inte den enda kvalitetsfrågan i äldreomsorgen, långt därifrån. Problemen med kommunikation hänger ihop med hur verksamheten ser ut – med bemanning, kontinuitet, arbetsmiljö och utbildningsmöjligheter.

Äldreomsorgen är i dag hårt pressad, underfinansierad och underbemannad. Det finns många kvalitetsbrister som behöver åtgärdas. Vi måste få bukt med den ständiga minutjakten inom hemtjänsten och på våra äldreboenden. Vi behöver satsa på personalen och göra yrken inom äldreomsorgen mer attraktiva så att fler söker sig dit.

Ja, språket är en viktig del – men långt ifrån det enda som behövs för att förbättra kvaliteten inom äldreomsorgen.

Herr talman! Vi vill också lyfta frågan om nivån. Den nivå som diskuteras i förslaget, B2, är relativt hög. Flera remissinstanser har varnat för att den kan vara svår att nå i praktiken. Detta riskerar att slå direkt mot bemanningen, och vi vill därför se en uppföljning av vilka konsekvenser lagen har fått, efter att den trätt i kraft.

Vi menar också att det är fel att det är regeringen som själv sätter språknivån. Detta är inte en fråga om att signalera handlingskraft utan en fråga om att få rätt nivå i praktiken för alla olika vårdyrken inom äldreomsorgen. Därför bör en expertmyndighet, till exempel Socialstyrelsen, ansvara för detta.

Avslutningsvis: Miljöpartiet säger inte nej till att stärka språket i äldreomsorgen. Men vi säger nej till att göra det på ett sätt som inte fungerar utan riskerar att drabba äldreomsorgen runt om i landet. Vi måste ta ett statligt ansvar för språkutvecklingen, se till att andra kvalitetsfrågor inte trängs undan, följa upp konsekvenserna och låta expertmyndigheter sätta nivåerna.

Äldreomsorgen behöver inte symbolpolitik, utan den behöver reformer som fungerar i verkligheten – satsningar, mer personal och en bättre arbetsmiljö.

Anf. 9 JESSICA STEGRUD (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi socialutskottets betänkande 26 *Ett språkrav inom äldreomsorgen*. Jag vill inleda med att säga att vi sverigedemokrater ställer oss bakom utskottets förslag till beslut.

Herr talman! Vissa ämnen berör en extra mycket, och det här ämnet är ett sådant. För tio år sedan fann jag min egen mamma gråtande och förtvivlad i sitt sovrum. Hon var svårt sjuk i alzheimer. Några meter från henne stod en kvinna som pratade mycket bristfällig svenska. Min mamma förstod ingenting, men jag lyckades efter en stund klura ut att kvinnan, som var från hemtjänsten, ville att min mamma skulle duscha. Min mamma förstod som sagt var ingenting. ”Vill inte, vill inte”, snyftade hon samtidigt som hon skylde ansiktet med sina händer. Situationen var hjärtskärande och helt orimlig, för dem båda.

Året var 2016, och jag skrev efter denna händelse och ytterligare ett par incidenter en debattartikel där jag varnade för en mycket oroväckande utveckling. Jag varnade för att äldreomsorgen i kölvattnet av den stora flyktingvågen skulle komma att göras om till ett integrationsverktyg. Där fanns ju så många enkla jobb, sades det, och dessutom behövdes det fler händer i omsorgen.

Men är det verkligen ett så enkelt jobb att ta hand om en dement person, tolka förändringar i hälsotillstånd och bemöta människor i livets slutskede om man inte kan språket och de kulturella koderna eller kanske har tvingats in i omsorgen via ett arbetsmarknadsprogram?

Det var retoriska frågor, herr talman. Jag undrade helt enkelt om min mamma verkligen var ett enkelt jobb? Svaret var naturligtvis nej. Sedan detta hände har min mamma gått bort och jag själv blivit politiker, med ett lite extra stort engagemang i just denna fråga.

Detta var alltså tio år sedan, men vad har hänt sedan dess? Jag kan illustrera utvecklingen med ytterligare en anekdot. Jag var för ett tag sedan i Västerås och talade. Där kom en ung kille fram till mig och sa: ”Jessica, jag är orolig för min farfar.” ”Jaså, vadå då?” ”Jo, min farfar bor på ett särskilt boende, och han har blivit bestulen två gånger. Och han förstår inte personalen, för de pratar inte svenska. Han känner sig otrygg och vill flytta hem igen men klarar inte av att bo själv. Och Jessica, jag är också rädd för den dag mina föräldrar blir gamla och kommer att behöva äldreomsorg. Jag kommer nog att ta hand om dem själv.”

Herr talman! Jag fick ont i magen. Pojken var bara 16 år. Jag tänker att hans huvud borde ha varit fyllt med skola, tjejer och kanske fritidsintressen. Han borde inte behöva oro sig för vare sig sin farfar eller sina unga föräldrar. Han undrade förstås vad vi gör åt de behövande äldres situation.

Dessa vittnesmål från verkligheten säger väldigt mycket om var svensk äldreomsorg befinner sig i dag. Äldre och deras anhöriga känner en stor otrygghet, inte minst på grund av språkbrister. Det handlar om livskvalitet och upplevd otrygghet men också om ren patientsäkerhet. Det handlar om att kunna ge rätt mediciner, läsa och skriva journaler och kommunicera med vårdpersonal. Det kan till och med handla om liv eller död.

Det finns i dag omkring 210 000 anställda i äldreomsorgen. Den är ett av våra största och viktigaste välfärdsområden. Samtidigt vet vi att språket brister. Utredningar visar att 97 procent av kommunerna har personal som saknar tillräckliga svenskkunskaper. Sju av tio anhöriga upplever att personalen inte förstår vad de säger. Och nästan nio av tio sjuksköterskor ser patientsäkerhetsrisker kopplade till språket.

Men, herr talman, äldreomsorgen präglas numera också av ett annat, nytillkommet fenomen, nämligen att allt fler äldre, försvarslösa kvinnor utsätts för sexuella trakasserier och till och med våldtas. Det är en ökande trend med ett befarat stort mörkertal.

Vi pratar inte, herr talman, om detaljer i marginalen utan om systemfel – systemfel som kommer sig av en ansvarslös immigrationspolitik och en ytterst ogenomtänkt, ofta kravlös, integrationspolitik. Äldreomsorgen har, som jag nämnde tidigare, i allt större utsträckning använts som integrationsverktyg eller som arbetsmarknadsåtgärd och budgetregulator.

Detta påverkar inte bara de äldre och deras anhöriga utan även personalen, som alla talar så gott om. I en arbetsgrupp där språknivån varierar kraftigt uppstår en obalans. Vissa får ta ett större ansvar än andra, inte för att det står i arbetsbeskrivningen utan för att det krävs för att verksamheten över huvud taget ska fungera. Det är de som får ta hand om kontakten med anhöriga, hantera dokumentation, tolka instruktioner och säkerställa att allt blir rätt. Detta sker ofta informellt, i det tysta, men konsekvenserna är tydliga: Arbetsbelastningen ökar, stressen tilltar och risken för sjukskrivningar stiger.

Herr talman! Är detta värdigt ett välfärdsland? Nej, självklart inte. Det som avgör värdet på en välfärdsnation är hur den behandlar sina mest utsatta – barn, sjuka och gamla.

Så vad hände egentligen? Hur hamnade vi här? För att citera ett par före detta statsministrar – ingen nämnd, ingen glömd – skulle Sverige ju vara en moralisk eller humanitär stormakt. Men hur moraliskt eller humanitärt är det att utsätta äldre svenska, ofta försvarslösa människor för denna otrygghet? Inte alls. Det är snarare en skam – och en stor felprioritering.

Så för att citera den unge pojken i Västerås: Vad gör vi då? Jo, den 1 juli i år träder den här reformen äntligen i kraft – något vi sverigedemokrater kämpat hårt för. Språkrav i äldreomsorgen blir äntligen verklighet. Det kommer att ta tid, men målet är såklart att alla som arbetar inom svensk äldreomsorg ska ha rätt kvalifikationer. Där är en viktig del just tillräckliga svenskkunskaper.

För att öka tryggheten ytterligare har vi redan gjort det lagligt att begära ut utdrag ur brotts- och belastningsregister för dem som anställs. Nästa steg blir att göra detta obligatoriskt vid alla anställningar. Kriminella ska helt enkelt inte jobba inom äldreomsorgen.

För att minska risken för övergrepp vill vi att det ska bli valfritt att välja kön på den personal som ska hjälpa till med intimhygien – och då menar vi biologiskt kön och inget annat.

Herr talman! Man ska inte behöva bäva för sin ålderdom. Sverige ska vara ett land där man ser fram emot den. Det är därför vi tillsammans med regeringen – förutom språkkrav – satsar på äldre via Äldreomsorgslyftet, införande av fast äldrekontakt och möjlighet för kommuner att anställa egna läkare. Det är såklart också därför vi precis har sjösat århundradets tandreform, den så kallade tiotandvården.

Herr talman! Äldreomsorgen ska präglas av värdighet och trygghet. Då måste vi vara beredda att ställa krav. I slutändan är det här en mycket konkret fråga. Det handlar om att som äldre kunna säga att det gör ont och bli förstådd. Det handlar om att kunna ställa en fråga och få ett svar. Det handlar om att känna sig trygg i sitt eget hem eller på sitt boende. Det är inte för mycket begärt. Det är något av det allra mest grundläggande man måste uppfylla om man vill kunna kalla sig välfärdsnation.

Anf. 10 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Jessica Stegrud för tydligheten om Sverigedemokraternas politik.

Svensk äldreomsorg är i dag helt beroende av invandrad arbetskraft. Våra vårdbiträden består till 53 procent av invandrad arbetskraft. Våra undersköterskor består till 37 procent av invandrad arbetskraft. Bara de senaste tio åren, med start i flyktingströmmen från kriget i Syrien, har vi anställt 33 000 personer inom vård och omsorg på undersköterske- eller vårdbiträdenivå inom kommuner och regioner. Vi har väldigt många invandrade människor och personer med utländsk bakgrund som söker sig till välfärden för att de är intresserade av vård- och omsorgsyrkana. Utan alla dessa personer, som jobbar i svensk vård och omsorg eller söker sig till de här utbildningarna, skulle svensk äldreomsorg kollapsa.

Vi har kunnat se hur Sverigedemokraterna på kommunal nivå har försökt att stigmatisera vår invandrade personal genom att ställa krav på att inte bära slöja i äldreomsorgen eller genom att införa krav på språktest för att man över huvud taget ska kunna få en anställning – i värsta fall kan det till och med handla om att bli av med anställningen.

Nu har ett förslag om ett språkkrav inom äldreomsorgen lagts på riksdagens bord. Det är ett väl avvägt förslag; det är viktigt att kunna göra sig förstådd och kunna förstå. Men detta är ju inte riktigt det förslag som Sverigedemokraterna har drivit. Sverigedemokraterna har också sagt att de vill ta ytterligare ett steg efter det här. Vilket steg är det Sverigedemokraterna vill ta?

Anf. 11 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Jag hör aldrig någonsin er i Centerpartiet prata om svenskar. Det är ganska fascinerande. Ni står aldrig här i Sveriges riksdag och pratar om svenskar. När man lyssnar på er får man en väldigt tydlig bild av er vision av Sverige. Jag skulle beskriva det som att den innehåller taxichaufförer från Pakistan, ingenjörer från Indien, bärplockare från Thailand, undersköterskor från Filippinerna och vårdbiträden från Afghanistan. Det verkar vara det viktigaste. Har man satt sin fot i Sverige ska man bli kvar.

Jag vill dock påpeka att det är många duktiga personer som har invandrarbakgrund eller har kommit direkt som arbetskraftsinvandrare som jobbar inom vården.

Man får heller inte glömma att en stor del av invandringen har bidragit med ett ökat vårdbehov. Vi hade fungerande verksamheter före den stora massinvandringen. Att Sverige totalt skulle kollapsa om vi plötsligt upphörde med massinvandring faller ju på sin egen orimlighet. Vad vi gör nu är att städa upp efter centerpartistisk ansvarslös invandringspolitik och fullständigt kravlös integrationspolitik.

Det är fascinerande att höra att ni faktiskt vill dra ned resurserna inom just det här området. Dessutom ska ni regera med Vänsterpartiet, som vill öka dem. Jag vet inte riktigt hur ni ska få ihop det. Det kan ledamoten få svara på sedan.

När det handlar om arbetsmiljön är vi inne i en ond spiral. Det finns i dag många utbildade som väljer att lämna äldreomsorgen för att det blir för hård belastning när de hela tiden måste täcka upp för kollegor som inte håller tillräcklig nivå när det gäller till exempel språket. Det blir en enorm belastning för dem som har rätt kvalifikationer och kan språket. Detta är ett stort problem.

Anf. 12 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Ledamotens företrädare som socialpolitisk talesperson var Linda Lindberg. Hon sa 2023 inför arbetet med att införa en lagstiftning om språkkrav i äldreomsorgen att målet var att kunna säga upp personal som inte klarar språkkravet och förhindra att personer som inte klarar det blir anställda. Nu ser ju förslaget inte ut på det viset, tack och lov. Skulle vi börja säga upp all invandrad personal skulle äldreomsorgen kollapsa, Jessica Stegrud. Men jag förstår – utifrån Sverigedemokraternas vision – att det egentligen inte spelar någon roll för er hur svensk äldreomsorg klarar sig och hur det går för våra seniorer med behov av hemtjänst eller särskilt boende. Det är inte det viktiga. Det viktiga för Sverigedemokraterna är etniciteten på dem som jobbar där.

Ledamoten säger att vi i Centerpartiet inte pratar om svenskar. Jo, det gör vi. De människor som kommer till det här landet, betalar skatt, bidrar till välfärden och vill bli integrerade i samhället, vilket oerhört många av dem som jobbar inom äldreomsorgen i dag vill bli och blir, ser vi som svenskar. Vi ser också att Sverige har behov av dem. För oss är det inte nedvärderande att säga att någon kommer från Afghanistan, Syrien eller Indien, men ledamoten uttrycker sig på ett raljant och nedvärderande sätt om dessa personer. Vi ser i stället att vi behöver alla.

Dessutom kom Socialstyrelsen häromdagen med en rapport som sa att vi behöver 50 000 nya medarbetare i svensk äldreomsorg de kommande åren. Varifrån ska de medarbetarna komma med Sverigedemokraternas exkluderingspolitik, där man säger att det är vissa medarbetare som man inte vill ha i svensk äldreomsorg?

Anf. 13 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Herr talman! Ledamoten har faktiskt inte förstått vår politik över huvud taget. Det Linda Lindberg sa tyckte jag var väldigt klokt. Målsättningen måste väl ändå vara att man ska kunna svenska språket om man arbetar i Sverige? Det är väl en alldeles utmärkt målsättning att vi bara ska kunna

anställa personer som kan svenska språket? Det har väl ingenting med etnicitet att göra? Jag känner jättemånga med invandrarbakgrund som pratar en alldeles utmärkt svenska. Här får jag snarare en känsla av de låga förväntningarnas rasism.

Nej, det är inte nedlåtande att tala om vårdbiträden från Afghanistan, men de ska klara kraven. Och det är för de äldres skull som man ska klara kraven, inte för min skull. Det är de äldre som behöver det här.

Det ledamoten säger är alldeles omvänt. Jag vet knappt vad jag ska svara.

Återigen: Arbetsmiljön blir enormt påfrestande för dem som är kvalificerade, oavsett etnisk bakgrund. Har du rätt kvalifikationer? Kan du språket? Är du duktig på ditt jobb? Då får du i dag dra ett enormt lass. Många orkar inte gå vidare. Då kan inte lösningen vara ännu mer arbetskraftsinvandring.

Centerpartiet vill dessutom inte ha ett lönegolv utan lönedumpning och privat verksamhet. Det är Centerpartiets lösningar på det här, herr talman.

Hur ska vi kunna ha ett land som håller ihop om det inte ens finns krav på att vi ska prata samma språk? Centerpartiet vill inte ha ett Sverige med svenskt språk i grunden. Det är som jag nämnde i min förra replik: Man vill ha människor från jordens alla hörn. Ingen pratar svenska. Det verkar vara det centerpartistiska konceptet. Och vem får lida av det i slutändan? Jo, naturligtvis äldre som behöver hjälp i en svår tid i livet. Det är helt oförsvarbart.

Anf. 14 NADJA AWAD (V) replik:

Herr talman! Jag tänker att vi kan köra lite av en pedagogisk genomgång av hur det ser ut i svensk äldreomsorg. Jag tänker att jag ställer några frågor till ledamoten, och hon kanske kan hjälpa mig att svara på de frågorna för att sakupplysa dem som lyssnar på oss om hur det ser ut i äldreomsorgen och hur läget ser ut vad gäller politiska prioriteringar av den här regeringen. Jag tänker att ledamoten kanske kan anteckna längs vägen.

Mina första frågor är: Hur hög lön har Jessica Stegrud? Hur många gånger har hennes lön och Jimmie Åkessons lön höjts? Hur mycket har Jessica Stegrud fått i skattesänkning?

Hur mycket har de som tjänar över 66 000 kronor varje månad fått i skattesänkningar av den här regeringen med hjälp av Sverigedemokraterna?

Nu ställer jag en massa frågor här, så jag ger också tid till ledamoten att skriva upp dem för att kunna svara på dem sedan.

Hur många kommuner i landet har skurit ned i äldreomsorgen? Hur många medarbetare träffar en äldre inom ramen av två veckor? Hur många kommuner tvingas skära ned på de äldres mat? Hur lång tid får en duschning eller ett toalettbesök ta, enligt minutstyrningen?

Hur ofta sjukskrivs en undersköterska? Är det mer än någon annan yrkesgrupp? Vad är medellönen för Sveriges vårdbiträden? Hur många nya behöver vi anställa i välfärden till 2030? Hur många fler timmar jobbar välfärdens personal i jämförelse med något annat nordiskt land?

Hur mycket tjänar vd:ar för Sveriges vård- och omsorgsbolag varje månad?

Hur många arbetsplatser inom hemtjänsten granskar Arbetsmiljöverket på grund av sjukfrånvaro, arbetsplatsolyckor och urusel arbetsmiljö?

Hur länge måste äldre vänta för att få en plats på särskilt boende? Olagligt länge?

Och hur många duktiga undersköterskor och vårdbiträden har utvisats på grund av låga löner?

Anf. 15 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Herr talman! Jag vill påminna ledamoten om att det här är Sveriges riksdag och inte Vänsterpartiets ungdomsförbund. Jag betackar mig för den nedlåtande tonen i den här debatten. Lite skärpning där, om jag får be.

Jag kan svara på en av frågorna, den om hur mycket jag tjänar och hur mycket jag har fått i skattesänkning. Det är exakt lika mycket som du, Nadja Awad. Exakt lika mycket som du.

Det stämmer att Magdalena Andersson har fått en skattesänkning, men de som framför allt har fått skattesänkningar under vår tid är helt vanliga människor. Vi kan titta på exempelfamiljen, en sjuksyster och en polis. De har numera 5 000 kronor mer i månaden att röra sig med. Det lönar sig att arbeta och inte gå på bidrag när vi är med och styr, helt enkelt.

Sedan är det här kommunernas ansvar. Nu pratar vi om språkkrav i äldreomsorgen. Äldreomsorgen är i första hand kommunernas ansvar. Det är vänsterstyren i de allra flesta kommuner. Det säger väl en del.

Vad gäller det här med prioriteringar kan vi ta Malmö stad, en av de största kommunerna i landet, där ni är med och styr. Har jag fel nu, herr talman? Okej. Ni brukar vara med. Men det är en typisk vänsterkommun. Man får 7 miljarder om året i kommunutjämningsbidrag. Samtidigt lägger kommunen en halv miljon på ljudidentitet, på att spela in ljud på bibliotek, och en halv miljon kronor på en musikvideo som handlar om trädens ljud. 2 miljoner har gått till importerad granit, som blev liggande i flera år, och 100 miljoner kronor läggs på kommunikatörer.

Det här är inte en fråga om brist på resurser. Det är en fråga om felprioriteringar. Det handlar helt enkelt om att ha koll på de pengar man faktiskt har.

Anf. 16 NADJA AWAD (V) replik:

Herr talman! Att ledamoten valde att bara svara på en av mina frågor om hur äldreomsorgen ser ut runt om i landet och vilka politiska prioriteringar som den här regeringen med hjälp av Sverigedemokraterna har gjort visar på att man inte vill ta ansvar för hur det ser ut i äldreomsorgen. Men man är högst ansvarig för det.

Jag förstår att man inte vill ta det ansvaret. Då blir det ju lite svårt för Sverigedemokraterna inför valet nu i år, 2026, med tanke på vad era väljare förväntar sig. När Åkesson inför valet 2022 sa att man ville göra Sverige för alla äldre förväntade de sig att det skulle bli en helt annan äldreomsorg och en mycket bättre välfärd för dem. Men det blev ju till och med sämre.

Sverigedemokraterna, det största partiet i Tidöregeringens underlag, har gjort att äldreomsorgens kvalitet är den sämsta på tio år. Och så ska man försöka skylla allt på invandrare och muslimer. Jag kan förstå att Sverigedemokraterna tycker att det är den enklaste utvägen. Det är enklare att använda rasistisk och klassföraktande retorik än att med riktiga pengar, kronor och ören, prioritera äldreomsorgen. Det skulle ju innebära att Jessi-

ca Stegrud och Jimmie Åkesson och andra inte får sina skattesänkningar eller lönehöjningar.

Det har vi i Vänsterpartiet aviserat att vi inte vill ha. Vi vill inte ha skattesänkningar för oss politiker. Vi vill inte ha lönehöjningar för oss politiker. Vi vill att pengarna ska gå till vanligt folk, till arbetare, till dem som är en del av socialförsäkringssystemet, och vi vill satsa på äldreomsorgen, vården och skolan. Det är våra prioriteringar.

Vilket ansvar vill sverigedemokraten Jessica Stegrud ta i det hela?

Anf. 17 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Herr talman! De här enorma problemen som vi ser inom äldreomsorgen är ju väldigt starkt förknippade med språkförbistring.

Jag har inte nämnt ordet muslim eller ordet invandrare, så det måste vara ledamotens egna fördomar som lyser igenom här. Jag tycker att man kan ställa krav på alla som jobbar inom äldreomsorgen, oavsett bakgrund. Men jag förstår att ledamoten tycker att man inte kan göra det på dem som har en annan etnisk bakgrund. Jag tycker att det är de låga förväntningarnas rasism, och det hjälper inte heller den som behöver omsorg.

Jag får återigen höra att vi sverigedemokrater inte tar ansvar. Jag kan då återigen bara påpeka att det är kommunerna som styr över äldreomsorgen.

Det sker massor av viktiga saker, som kommunutjämningsbidrag och Äldreomsorgslyftet. Och, som jag nämnde i mitt anförande, vi genomför århundradets tandvårdsreform. Alla från 67 års ålder har numera råd att gå till tandläkaren. Det var inget som ni någonsin förmådde få igenom. Bara en sådan sak! Det är en otrolig livskvalitetshöjning för alla dessa som nu har råd att gå till tandläkaren.

Vi håller också på och städar upp efter den totalt oansvariga invandringspolitiken, som ni har varit med och drivit på. Era lösningar är alltid mer invandring – inga krav, bara mer invandring. Det ska lösa allting. Det är helt hutlöst. Vi håller på och städar upp för fullt.

Ja, vad ska jag säga? Alla de här frågorna, alltså, det är ju löjligt. Jag blir faktiskt stum, herr talman. Jag tror att jag slutar där.

Anf. 18 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Herr talman! När jag begärde ordet hade jag tänkt be Sverigedemokraternas representant svara på varför man inte prioriterar äldreomsorgen ekonomiskt under den här mandatperioden. Det kommer också att bli en av mina frågor.

Men – ledamoten får ursäkta mig – jag blev lite häpen över ledamotens anförande. Jag har sysslat med politik i många år, och jag ser ett mönster och en tydlig trend där populismen flödar, där generaliseringar tar över språket och där fakta är mindre viktigt. Man kan ha olika åsikter och värderingar, absolut. Men, Jessica Stegrud, jag tycker ändå att det är viktigt att vi pratar om samma sanning och sedan har olika idéer.

Förlåt mig nu, ledamoten, om jag har missuppfattat ditt inlägg! Men att påstå att svensk äldreomsorg och sjukvård inte hade utmaningar före flyktingkrisen 2014–2015 och att allt beror på ”den ansvarslösa invandringen” tycker jag är märkligt. Men, herr talman, jag kanske har missuppfattat anförandet.

Språkrav är en viktig reform, och vi socialdemokrater står bakom den. Det är klart att man för både säkerhet, kvalitet och omsorg måste kunna göra sig förstådd. Vi ser det dock bara som en liten del i ett helt paket. Att statusen i yrket sjunker är en anledning till att språket blir sämre, och det har ju bland annat med underfinansiering att göra.

Min fråga till ledamoten är: Varför har inte Sverigedemokraterna prioriterat svensk äldreomsorg ekonomiskt de här fyra åren?

I detta anförande instämde Dzenan Cisiija (S).

Anf. 19 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Herr talman! Ledamoten har missförstått mitt resonemang. Jag menade inte att krisen tillkom efter 2015, utan tvärtom har den oansvariga migrationspolitik som framför allt Socialdemokraterna har varit med och fört pågått i årtionden. Att öka en befolkning med ungefär 2 miljoner på några årtionden sätter ju enorm press på offentlig sektor, inklusive äldreomsorgen.

Det jag sa var att vi innan massmigrationens era började klarade av att förse offentlig sektor med de resurser och de kompetenser som vi behövde då. Det är det jag säger. Man får komma ihåg att det inte bara är så att det jobbar en massa med invandrarbakgrund inom äldreomsorgen och andra omsorgsområden, utan man kräver också mer. Man har helt enkelt ett högre vårdbehov, och det gör sitt till – och i det här landet behandlar vi alla lika. Alla har rätt till lika vård och omsorg, helt enkelt.

Nu minns jag inte vad mer ledamoten frågade efter, herr talman. Det kanske inte var något. Jag lämnar över ordet och svarar i min slutreplik, om det kommer någon fråga.

Anf. 20 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Herr talman! Jag ställde egentligen bara en fråga. Det var varför Sverigedemokraterna inte har varit med och tagit ansvar för finansieringen av svensk äldreomsorg under mandatperioden när man säger sig värna om välfärden och dess grundstenar.

Det är intressant, herr talman, att flyktingkrisen skylls på Socialdemokraterna. Jag vet inte om det är en medveten strategi från ledamoten eller om det helt enkelt handlar om okunskap. Grunden till den lagstiftning vi hade lade väl alliansregeringen och Miljöpartiet tillsammans? Det är ju de partierna ni samarbetar med i dag! Som jag sa inledningsvis i mitt anförande tycker jag att det är bra att ha lite fakta när man påstår en massa saker.

När det gäller den så kallat ansvarslösa arbetskraftsinvandringspolitik som vi har tycker vi likadant, och det har vi gjort i många år. Vi socialdemokrater har sagt det ända sedan Palmes tid. Det finns till och med motioner om detta som handlar om att vi måste ha en ansvarsfull arbetskraftsinvandring och en ansvarsfull migration. Det är dock skillnad på hur vi ser på detta. För oss handlar det om att man om man har skyddsskäl verkligen har behov av att komma till landet. Det handlar också om människors lika värde.

Herr talman! Det är intressant när man hör företrädare för Tidöganget, speciellt från Sverigedemokraterna. De ger jättebra exempel på hur det ser ut i svensk äldreomsorg och talar om behov och prioriteringar – och så lägger de inte en krona extra!

Det var egentligen min fråga. Det går att i vackra ordalag beskriva saker och ting, men varför gör man ingenting i realiteten?

Anf. 21 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Herr talman! Ja, men då tar vi det en andra gång då, för det verkar vara svårt att förstå det här.

Den här totalt ansvarslösa migrationspolitiken har pågått i årtionden, och vi pratar inte bara om arbetskraftsinvandring. Vi pratar om att vi har utökat den svenska befolkningen med mer än 2 miljoner på ett par årtionden. Det är en enorm belastning för det offentliga. Är det tydligt och klart? Bra!

När det gäller detta har ju Socialdemokraterna varit de absolut mest pådrivande, och nu påstår Socialdemokraterna plötsligt att man står för en stram migrationspolitik. Det har verkligen varit en svängning under galgen. Hur ska Socialdemokraterna klara det tillsammans med partier som i nästa mandatperiod vill öka invandringen? Vi får se hur det går. Det finns ett väldigt tydligt regeringsalternativ på min sida, där vi verkligen kommer att hålla invandringen till ett minimum, för mer klarar inte det svenska samhället just nu.

Ledamoten pratar om prioriteringar. Vi har verkligen prioriterat de äldre. Vi har ju genomfört århundradets tandvårdsreform, något som Socialdemokraterna inte måktade med, herr talman. Jag får dagligen mejl och meddelanden från folk som nu äntligen har råd att gå iväg och ordna tänderna. Det är ju helt fantastiskt – snacka om att prioritera de äldre!

På tal om prioriteringar är det här i första hand ett kommunalt ansvar. Regioner och kommuner får även den här mandatperioden mycket bidrag, och våra sverigedemokratiska prioriteringar är väldigt tydliga: Vi prioriterar dem som har byggt upp det här landet och som har betalat skatt.

Med vår politik hade vi inte belastat svensk statskassa och det svenska samhället med den här massinvandringen. Nu har vi 700 000 eller 800 000 analfabeter som förmodligen aldrig kommer att bli produktiva. Det är inget tillskott till välfärden, utan det kommer att utgöra en belastning. Vi står i en otroligt svår situation nu. Vi försöker att reda upp politiken för att det ska bli någonting kvar till våra äldre framöver också.

Anf. 22 NILS SEYE LARSEN (MP) replik:

Herr talman! Ledamoten har stått här ett bra tag, så jag tänker inte belasta med ännu mer tid utan gå rakt på sak med en väldigt enkel fråga. Jag hörde att ledamoten flera gånger nämnde att äldreomsorgen har varit ett integrationsprogram. Vad menar ledamoten med det?

Anf. 23 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Herr talman! Tack, Nils Seye Larsen, för frågan! Jag menar att många kommuner har använt äldreomsorgen som ett integrationsverktyg. Man har tagit folk som står långt från arbetsmarknaden och ofta har bristfälliga kunskaper, och det har ofta varit nyanlända människor. Jag märkte själv

redan under den tid då min mamma var sjuk och jag hade mina resor med både sjukvård, äldreomsorg och hemtjänst att det är det man har gjort.

Det finns också kommuner som uttryckligen har sagt att de måste snygga till arbetsmarknadssiffrorna och att de måste snygga till integrationssiffrorna och så vidare. Det man har gjort för att få in människor som av förklarliga skäl inte har kunnat ha rätt kvalifikationer i form av till exempel språkrav är att ändå ta in dem i bland annat äldreomsorgen.

Det är de äldre som har fått betala priset. Det är det jag menar.

Anf. 24 NILS SEYE LARSEN (MP) replik:

Herr talman! Jag undrar om jag förstår det rätt nu. Menar ledamoten att kommuner medvetet har valt att anställa personer med utländsk bakgrund, som kanske hade bristfällig kompetens, och att de har gjort det framför svenskar som hade kompetens och ville jobba? Är det vad ledamoten menar med integrationsprogram?

Min bild är nämligen en annan, och det är därför jag frågar. Jag har ju varit kommunpolitiker ganska länge, och vår stora utmaning i Umeå är som i väldigt många andra kommuner att vi har en åldrande befolkning, för vi blir äldre och lever längre – tack och lov! Men vi har haft brist på och saknat människor som har kunnat gå in och jobba.

Framför allt förvärrade covidpandemin situationen, för det var en väldigt tuff ansträngning för vårdens medarbetare. Då stod man många gånger i situationen att man fick välja mellan att antingen anställa en person med bristfälliga språkkunskaper men som väldigt gärna ville hjälpa till och jobba med att ta hand om våra äldre eller inte anställa någon.

Jag tänker till exempel på en assistent jag hade. Jag nämnde hans namn, Endalkachew. Han hade inte varit i Sverige särskilt länge när han började jobba. Nu är det som tur var så att jag, precis som ledamoten Nadja Awad, älskar att lära ut språk, och vi jobbade med språkkunskaperna. Den här assistenten hade en fantastisk inställning till arbete och har sedan studerat hela vägen, kan svenska superbra och har också studerat till undersköterska och specialiserat sig inom demensvård. Endalkachew jobbar nu 120 procent inom demensvården och älskar sitt jobb och bryr sig om sina äldre.

Detta är bara ett exempel. Ett annat exempel är Silan i Jörn som riskerar utvisning men som jobbar 50 procent inom hemtjänsten samtidigt som hon studerar på gymnasiet. Många av inlandskommunerna saknar verkligen medarbetare.

Därav min fråga: Vad gör vi? Vad är Sverigedemokraternas lösningar när det gäller kompetensförsörjningen?

Anf. 25 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Herr talman! Jag håller med ledamoten; det finns naturligtvis fantastiska medarbetare som initialt kanske inte är så bra på språket men har alla andra kvaliteter som man faktiskt behöver. Jag pratade lite om det när det gällde min mamma, det vill säga att det också handlar om att ha känsla, empati och en vilja att göra ett bra jobb. De medarbetarna finns det också många av.

Därför är det bra att språkkravet är utformat som det är. Vi säger inte att du från dag ett måste kunna en ganska avancerad svenska, utan vi säger helt enkelt att du ska lära dig. Det måste ju ändå vara slutmålet. Oavsett vilka fantastiska egenskaper du kommer med måste slutmålet vara att vi alla kan tala svenska, kommunicera med varandra och göra oss förstådda – inte minst när det gäller barn och äldre, tycker jag.

Jag tror också att situationen ser väldigt olika ut beroende på kommun. På sina håll är det väldigt svårt att få tag i personal, men det har också blivit en ond spiral. En del personer har fått jobb via arbetsmarknadsåtgärder, och det har varit lönegarantier och så vidare. Då har kommunen – det handlar kanske om kommuner med lite sämre ekonomi – tjänat på att ta in den typen av arbetskraft i stället för någon som kräver lite mer.

Som jag sa: När det blir för många som inte kan språket eller kanske inte har rätt kvalifikationer i övrigt blir det ett sådant tryck på dem som faktiskt har och kan att de inte orkar vara kvar, och sedan är vi inne i den där onda spiralen. Att sänka kraven och lönen ytterligare tror jag inte är en väg framåt. Det är också därför vi nu sätter det här lönegolvet – för att det ska vara lönt att arbeta även inom de här yrkena. Lönerna måste upp, direkt och indirekt.

Vi måste helt enkelt hålla kvar den här ambitionsnivån. Jag tror att detta är det enda sättet att höja statusen och få folk att stanna kvar i yrket. Vi har 12 000 undersköterskor, eller vad det nu är, som väljer att inte jobba inom vård och omsorg av olika skäl. Arbetsmiljö och kollegor är viktigt, och språket är en av de viktigaste faktorerna.

Anf. 26 MALIN HÖGLUND (M):

Herr talman! I dag debatterar vi en viktig proposition: *Ett språkkrav inom äldreomsorgen*. Förslaget syftar till att stärka kvaliteten inom äldreomsorgen genom att införa ett tydligt språkkrav för personalen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr talman! Detta är en i grunden viktig fråga. Det handlar om trygghet. Våra äldre ska kunna känna sig säkra i kontakten med omsorgen. De ska förstå vad som sägs, kunna uttrycka sina behov och känna att de blir bemötta med respekt. När språket brister, då brister också tryggheten.

Vi vet att språkproblem i äldreomsorgen finns i stora delar av landet. Vi vet också att det inte bara handlar om enstaka fall utan att det är ett utbrett problem. Bristande språkkunskaper kan leda till missförstånd och felaktigt utförda insatser, och i värsta fall riskeras också patientsäkerheten.

Herr talman! Detta är inte värdigt ett välfärdsland som Sverige. Våra äldre förtjänar en omsorg där kommunikationen fungerar, varje dag och i varje möte. Det är därför regeringens förslag är så viktigt. Genom att införa ett språkkrav i socialtjänstlagen tydliggörs att personal inom äldreomsorgen ska ha tillräckliga kunskaper i svenska. Den nivå som föreslås – B2, enligt den europeiska referensramen – innebär att man kan förstå och göra sig förstådd i såväl vardagliga som yrkesmässiga situationer.

Herr talman! Som moderat anser jag att detta är ett bra och nödvändigt steg. Vi måste våga ställa krav på välfärden. Kvalitet uppstår inte av sig själv, utan det krävs tydliga förväntningar och ansvarstagande. Men det är också viktigt att betona att detta inte är ett förslag som syftar till att stänga

människor ute. Tvärtom har regeringen varit tydlig med att språkravet inte ska vara ett absolut krav vid anställning. Det hade varit orealistiskt i en verksamhet som redan kämpar med kompetensförsörjning.

Det handlar i stället om att utveckla språkkunskaperna hos den personal som redan finns, vilket är en mer ansvarsfull väg framåt. Här spelar satsningen på svenskalyftet en avgörande roll. Genom statliga medel ges kommunerna möjlighet att arbeta aktivt med språkutvecklingen. Personal kan få utbildning på arbetstid, språkbud kan utbildas och chefer kan få bättre verktyg för att stötta sina medarbetare.

Herr talman! Detta är en klok politik. Vi kombinerar krav med stöd. Vi har förväntningar men ger också människor möjlighet att nå upp till dem, och det är precis så välfärdsolitik bör fungera. Samtidigt måste vi vara realistiska: Det finns utmaningar. Språk tar tid att lära sig, och det krävs rätt pedagogik och rätt förutsättningar. Om reformen genomförs för snabbt eller utan tillräckligt stöd riskerar vi att skapa oro i verksamheterna.

Herr talman! Det är därför avgörande att införandet sker stegvis och med noggrann uppföljning. Utredningen föreslår också just detta, det vill säga att myndigheter ska följa upp hur språkravet fungerar i praktiken och hur det påverkar kvaliteten i äldreomsorgen. Det är bra. Politik måste inte bara beslutas; den måste också följas upp och förbättras.

Herr talman! Vi får inte heller glömma personalens perspektiv. Många som arbetar i äldreomsorgen gör ett fantastiskt arbete varje dag. Många har också utländsk bakgrund och har tagit sig in i ett av de viktigaste yrken som finns i vårt samhälle. För dem måste detta språkrav bli en möjlighet, inte ett hot. Det måste bli en möjlighet att utvecklas, stärka sin kompetens och känna större trygghet i sitt arbete.

Om vi gör det här rätt kan vi uppnå fler, och viktiga, mål samtidigt. Vi kan stärka kvaliteten i omsorgen, förbättra arbetsmiljön för personalen och öka tryggheten för de äldre. Detta är särskilt viktigt i en tid då allt fler människor lever längre. Behovet av fungerande äldreomsorg kommer bara att öka. Därför måste vi säkerställa att systemet också håller hög kvalitet.

Herr talman! Som moderat vill jag även lyfta vikten av ansvar och tydlighet. Välfärden bygger på att vi använder våra resurser på ett effektivt sätt och på att vi har höga krav på kvalitet. Språk är en grundläggande del i detta. Det handlar inte om att vara hård, utan det handlar om att vara seriös. Detta regeringsförslag är bra för de äldre. Det stärker deras rätt till en trygg och säker omsorg. Det säkerställer att de kan göra sin röst hörd och att de kan bli förstådda i en ofta utsatt situation, vilket är vad detta i grunden handlar om.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att det här är ett steg i rätt riktning. Det är inte en enkel reform, och det kommer att krävas arbete. Men det är en nödvändig reform, och som moderat välkomnar jag förslaget. Vi står upp för kvalitet, ansvar och respekt för våra äldre.
(Applåder)

Anf. 27 NADJA AWAD (V) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Malin Höglund, för ett anförande som jag ändå upplevde som mer humant än de anföranden som hittills har hållits av representanter för Tidöpartierna! Det kan jag delvis tacka för.

En sak reagerade jag dock på, och det är att ledamoten säger att vi måste våga ställa krav på välfärden och välfärdens personal. Just nu

upplever dock välfärdens personal – det här får jag höra varje dag i olika utsagor – att regeringen och Sverigedemokraterna har ställt så pass mycket krav på välfärdens personal att de just nu går sönder. De går sönder! Deras kroppar går sönder, och deras hjärtan går sönder. De älskar sitt yrke, men de förmår inte ge vård och omsorg i tid och på det sätt som de hade velat göra. Det beror på nedskärningar som är ett resultat av att man har prioriterat helt fel från nationellt håll.

Detta leder till mer minutstyrning, mindre personal och mindre resurser i äldreomsorgen. En konsekvens av det är att personalen går sönder. De här människorna är sjukskrivna mer än någon annan grupp. Arbetsmiljöverket undersöker just nu 700 arbetsplatser inom hemtjänsten, där det är allra tuffast, på grund av arbetsplatsolyckor, ett stort antal sjukskrivningar och dålig arbetsmiljö.

Jag försöker förstå varför Tidöregeringen inte har mer empati för de arbetare runt om i landet som sliter. Man satsar inte på dem. Tycker Malin Höglund att man har satsat på dem?

Anf. 28 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Nadja Awad för frågan, även om jag egentligen inte vet vad frågan var. Kanske handlade den om det sista, alltså om huruvida vi satsar på personalen inom äldreomsorgen. Det tycker jag att vi gör.

Nu debatterar vi ett språkkrav inom äldreomsorgen. Där handlar det också om att kunna förstå sina kollegor. Jag har ofta varit praktikant ute i olika verksamheter, och jag hoppas och tror att mina kollegor här inne gör exakt samma sak. För tio år sedan, tror jag, kom jag till en arbetsplats där personalen sa: Den där personen är det ingen idé att du pratar med, för hon förstår ingenting. Hur kollegial är man när man säger en sådan sak? Det hade varit bättre om personen hade varit rustad så att hon kunde förstå svenska när hon kom till arbetsplatsen.

Jag tycker att det är kollegialt att man får delta tillsammans med kollegorna och att man kan sitta och fika och småprata om familjen eller om aktiviteter man ska ägna sig åt. Jag tyckte inte att personerna på arbetsplatsen jag nyss nämnde var kollegiala.

Det språkkrav som vi nu inför gör att alla förstår, så att man kan sitta och småprata. Det ska inte bli några förvecklingar i vården. Det tycker jag är att ta ansvar såväl för de äldre som för kollegorna och för de personer som befinner sig på arbetsplatsen.

Anf. 29 NADJA AWAD (V) replik:

Herr talman! Det är ju sjyst att säkerställa att det finns fler kollegor som kan avlasta, så att det finns fler händer och fötter i äldreomsorgen och så att alla kan ta sin lagstadgade rast och hinner göra ett toalettbesök mellan besöken hos omsorgstagare.

Det är sjyst att se till att de anställda har en lön som de kan leva på. Det blir ju svårt när kommunerna och regionerna får mindre statliga resurser och inte kan satsa på att höja de lägsta lönerna inom exempelvis äldreomsorgen, framför allt för vårdbiträden och undersköterskor.

Det är också sjyst att se till att de inte blir sjuka genom att göra satsningar på deras arbetsmiljö så att de får bättre arbetsvillkor. Det kan

till exempel handla om arbetstidsförkortning eller att de får fler kollegor bredvid sig.

Språk är en sak. Som jag sa i mitt anförande tycker vi i Vänsterpartiet att kompetensförsörjning i äldreomsorgen är en prioriterad fråga. Jag tycker dock inte att detta ska användas som ett slagträ i debatten för att peka ut ett vi och ett dom och för att skapa splittring och inbilla svenska folket, som lyssnar på oss ansvariga politiker, att det är en viss grups fel. Jag säger inte att ledamoten försöker göra det – jag upplever som sagt att ledamoten har varit mycket mer human i sin retorik än vad tidigare talare i den här debatten har varit – men hon borde ändå kunna erkänna att det inte är så det har låtit från Tidöregeringens håll när man har uttalat sig på presskonferenser och i medier.

Vi har nu en personalgrupp som känner sig utsatt på grund av detta. Kan ledamoten förstå att den här retoriken har utsatt dessa människor för ett enormt svek från politikens håll?

Anf. 30 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Nadja Awad för hennes kompletterande frågor.

Det är precis detta vi gör från Moderaternas sida och inom Tidösamarbetet. Vi talar väl om personalen inom äldreomsorgen. Det har både jag och andra företrädare gjort. Jag har dock inte hört det från oppositionspartierna, utan det är snarare tvärtom.

Jag har alltid talat otroligt väl om personalen inom äldreomsorgen. Som tidigare socialnämndsordförande i Mora under två mandatperioder har jag alltid talat väl om dessa människor. Det är dem vi ska tala väl om. Om vi inte gör det finns det ingen som vill söka sig till att jobba inom äldreomsorgen. Hur ska vi kunna få fler att börja jobba inom äldreomsorgen om vi inte talar väl från politiken?

Vi måste börja tala väl. Vi måste börja öppna upp arbetsplatserna tidigt – inte när man går i årskurs 9 eller i årskurs 1 på gymnasiet utan ännu tidigare. Vi måste få fler som söker sig till äldreomsorgen. Då ska vi inte från politikens håll tala illa om äldreomsorgen, utan snarare tvärtom.

Det är ett fritt arbete. Man jobbar helger, absolut, men man är också ledig mitt i veckan. Man kanske jobbar kväll eller natt, men man är också ledig på dagen.

Jag tror att vi måste vända det här och i stället tala väl om äldreomsorgen. Jag tror att vi vinner betydligt mer på det.

Anf. 31 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Höglund, för ditt anförande!

Jag kan skriva under på redogörelsen och ingången i den proposition om skärpta språkrav som vi talar om i dag. Det är så. Det var också detta jag belyste i mitt anförande.

Däremot har regeringsföreträdaren här, och även hennes kollega Anna Tenje, en lite annan uppfattning om finansieringsläget inom svensk äldreomsorg jämfört med bland annat oss socialdemokrater.

Jag påstår att språkravet och utmaningarna kopplade till detta är en del av att äldreomsorgens status under många år har sjunkit. Jag har själv ett förflutet inom hälso- och sjukvården, så jag vet nog ganska väl vad jag pratar om. Då krävdes det högsta betyg för att komma in på vård- och

omsorgsprogrammet, och det gav status att gå där. I dag fyller man inte ens platserna.

Malin Höglund sa att vi måste tala väl om äldreomsorgen. Det håller jag med om, men samtidigt som vi talar väl om äldreomsorgen måste vi som politiker ge verktyg för att äldreomsorgen ska få bättre förutsättningar och högre status och framför allt för att Sveriges äldre ska få bättre vård och omsorg.

Herr talman! Socialdemokraterna har under hela den här mandatperioden prioriterat välfärden högre än vad Tidöpartierna har gjort. Vi dubblade anslagen 13 och 14. I årets budget har vi 13 miljarder extra, varav 2 miljarder är öronmärkta för ökad bemanning inom äldreomsorgen.

Min fråga till ledamoten är: Varför har inte Tidöregeringen och Moderaterna prioriterat äldreomsorgen under denna mandatperiod?

Anf. 32 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Mikael Dahlqvist för frågan.

Jag tycker att regeringen har prioriterat äldreomsorgen. Det som den tidigare regeringen startade, exempelvis Äldreomsorgslyftet, har den här regeringen förlängt och förstärkt. Det är bra nu, men jag var inte lika hoppfull när Äldreomsorgslyftet infördes av den tidigare regeringen. Då, mina vänner, handlade det om att få in så många som möjligt i äldreomsorgen i utbildningssyfte under en tid för att de sedan förhoppningsvis skulle söka sig till att bli undersköterska. Så blev inte fallet med den satsningen. Jag hade önskat att det var så.

Den här regeringen har förändrat och förlängt Äldreomsorgslyftet, och jag tror att det har blivit betydligt bättre.

Det gläder mig att vi tycker lika om språkkravet inom äldreomsorgen, för det behövs ett språkkrav. Vi som sitter här inne blir alla äldre, och en dag behöver vi kanske hemtjänst eller en plats på ett boende. Då vill vi bli förstådda av de personer vi möter och kunna sitta och småprata. Men även kollegorna ska kunna prata med varandra om vad de ska göra i helgen, om hur familjen mår och så vidare. Det är otroligt viktigt.

Ledamoten nämner också att vård- och omsorgsprogrammet numera har lägre status. Det stämmer. Jag är född 1969, och under min uppväxt var det mina smartaste kompisar med högst betyg som gick vård och omsorg. Men tidigare i dag fick jag veta att i min grannkommun är det bara två stycken som har sökt vård- och omsorgsprogrammet till hösten.

Anf. 33 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Malin Höglund för svaret.

Jag upplever att ledamoten undviker att svara på frågan om prioritering. Med prioritering menar jag fysiska pengar direkt till kommunerna. Vi vet att över 130 kommuner i Sverige blöder. Vi vet också att en stor anledning till att många kommuner i Värmland och Dalarna, som jag och ledamoten bor och verkar i, har fått spara in oskäligt mycket på bland annat personal i äldreomsorgen är att de inte klarar den finansiella situationen. Därför är det intressant att höra om Tidöregeringens och ledamotens prioriteringar.

Det är bra att ledamoten hänvisar till olika S-reformer, bland annat Äldreomsorgslyftet. Först ville den här regeringen inte införa det, men när trycket blev för hårt tog man sitt förnuft till fånga, vilket jag välkomnar.

Vi socialdemokrater vill för övrigt göra Äldreomsorgslyftet permanent, för vi tror att det ger kommunerna en trygghet att kunna planera mer långsiktigt för kompetenshöjningen.

Jag konstaterar att vi och regeringen har olika syn på hur kommunerna ska finansiera äldreomsorgen framöver. Vi socialdemokrater har valt att prioritera denna sektor som under många år har varit underfinansierad – även under vårt tidigare styre, om jag ska vara ärlig. Men nu har vi tagit i hand på att vi ska ge äldreomsorgen bättre ekonomiska förutsättningar. Det löser absolut inte alla problem, men det är en bra grund att bygga vidare på för att höja status och kvalitet så att alla medarbetare i välfärden kan känna stolthet, vilket de förtjänar.

Anf. 34 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Mikael Dahlqvist för anförandet.

Det här är ett kommunalt ansvar. Kommunerna har ansvar för både sina äldre och sina yngre invånare. Kommunerna har ansvar för förskola, skola och äldreomsorg. Regeringen har gett statsbidrag, men kommunerna har själva ett ansvar. Ledamoten nämnde att många kommuner blöder. Men kommunerna måste ju budgetera så att de olika nämnderna får rätt resurser. Jag anser att detta är helt och hållet ett kommunalt ansvar. Regeringen gör sina satsningar, men sedan är det kommunernas ansvar.

Generellt går Sveriges kommuner bra; de går inte med underskott. Men kommunerna väljer ju hur mycket pengar som ska gå till äldreomsorgen. Det är helt och hållet ett kommunalt ansvar, så det är dina och till viss del också mina kollegors ansvar.

Anf. 35 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Herr talman! Den svenska äldreomsorgen är i dag helt beroende av invandrad arbetskraft. Hade vi inte haft alla de medarbetare som är födda i andra länder skulle äldreomsorgen kollapsa. Bland våra vårdbiträden är 53 procent födda utomlands, och bland våra undersköterskor är 37 procent födda utomlands. Det viktigaste vi har i omsorgen är naturligtvis personalen – alla händer som hjälper våra äldre med mat, mediciner, påklädning och hygien och som städar och diskar, tröstar och värmer.

Väldigt mycket kan sägas bara genom händernas arbete, men naturligtvis inte allt. Därför är det också viktigt att kommunikationen fungerar så att omsorgspersonalen och den äldre kan göra sig förstådda med varandra. Det är också det som vi debatterar här i dag i och med betänkandet om att införa ett språkrav inom äldreomsorgen. Det är ett viktigt och väl avvägt förslag som nu ligger på riksdagens bord.

Bristar i kommunikationen kan leda såväl till stress och oro som till felmedicinering och tillbud. Därför är det rimligt att den personal som möter våra äldre bygger upp tillräckliga språkkunskaper för att förstå och göra sig förstådd både i tal och i text.

Till skillnad från förslagen i många av de motioner som har florerat på kommunal nivå de senaste åren handlar dock inte det här om att sortera ut och stigmatisera personal med annan bakgrund än den svenska. I stället handlar förslaget om att hjälpa medarbetare i deras språkkunskaper och därmed öka deras kompetens och stärka kvaliteten inom äldreomsorgen.

Herr talman! Ansvaret för att medarbetare som anställs och som redan är anställda får de språkkunskaper som behövs läggs uteslutande på arbetsgivaren, vilket är viktigt. Det är arbetsgivaren som ska försäkra sig om nivån på språkkunskaperna och erbjuda de insatser som kan behövas för att höja språknivån. Därmed riskerar språkravet inte heller att försvåra personalförsörjningen inom äldreomsorgen.

Det finns alltså inget som helst hinder att anställa en person med otillräckliga språkkunskaper, men arbetsgivaren måste se till att den anställda får hjälp att nå de språkrav som ställs. Det är både rimligt och viktigt.

Herr talman! Jag tror att alla här inne håller med om att det är viktigt med trygghet för den äldre både när det gäller att förstå och när det gäller att kunna göra sig förstådd.

Det gäller naturligtvis alla våra äldre, och inte bara dem som har svenska som modersmål. Många av våra äldre i dag är födda i andra länder och har ett annat modersmål än svenska. Även bland dem som har lärt sig svenska under sin tid i Sverige är det många som på ålderns höst, inte minst i samband med demens, tappar det nya språket och faller tillbaka på det gamla. Det är naturligtvis lika viktigt för dessa äldre att kunna förstå och kunna göra sig förstådda.

Arabiska, finska, bosniska, kroatiska, serbiska, kurdiska och persiska hör till de större språkgrupperna vid sidan av svenskan. Därför är det viktigt att vi har personal som kan tala dessa språk, och av den anledningen är det extra positivt med all omsorgspersonal som är född i ett annat land än Sverige och som redan är bärare av ett annat språk. Det är en enorm resurs som vi ska vara både glada och tacksamma för att vi har. Jag vet också att många omsorgsgrupper runt om i Sverige jobbar aktivt med att schemalägga så att mångspråkig personal paras ihop med äldre som har behov och glädje av det.

I sammanhanget, herr talman, vill jag också nämna att vi har äldre som är döva eller hörselskadade eller som har dövblindhet. Även dessa personer måste ha rätt att kommunicera på sitt språk, som är teckenspråk eller taktilt teckenspråk. Teckenspråk är inte bara ett hjälpmedel som kan ersättas med annan kommunikation, utan teckenspråk är ett eget kulturspråk. Därför måste man självklart kunna kommunicera även på teckenspråk när man blir äldre.

Eftersom tillgången till tolktjänst är begränsad gäller det även här för kommuner och omsorgsföretag att försöka para ihop teckenspråkskunnig personal med äldre som har behov av det. Även om detta ligger utanför kraven i den nya språklagen finns det ingenting som hindrar att man vidareutbildar personal även i teckenspråk i kommuner och i omsorgsföretag.

Herr talman! När man blir äldre och behöver hjälp av samhället i hemmet eller på ett äldreboende ska man kunna känna sig trygg – trygg med att man får den hjälp man behöver och trygg med att man förstår och blir förstådd. Även som personal ska man kunna känna sig trygg – trygg med att det arbete man gör uppskattas och att man får den hjälp och det stöd man kan behöva för att utveckla sina språkkunskaper om det behövs.

Genom den nya lagen om språkrav ökar vi tryggheten inom svensk äldreomsorg, både för de äldre och för personalen. Utanför lagen ligger

den trygghet som vår flerspråkiga personal kan bidra med hos alla de äldre som har ett annat modersmål än svenska.

Prot. 2025/26:98
26 mars

Språket är viktigt, men det är inte allt. Det viktigaste är alltså händerna – händerna som plockar, matar, diskar, duschar, städar, klär på, klär av, värmer och tröstar oberoende av vilken färg det är på dem.
(forts. § 11)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.51 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 8 Frågestund

Anf. 36 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister Johan Britz, minister för civilt försvar Carl-Oskar Bohlin, EU-minister Jessica Rosencrantz och jämställdhetsminister Nina Larsson.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Frågan ska därmed inte avse till exempel förhållanden inom politiska partier. Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister Johan Britz besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Arbetslösheten

Anf. 37 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Arbetslösheten i Sverige har ökat dramatiskt – 100 000 fler i arbetslöshet – sedan SD och regeringen tog över ansvaret. Många unga står utan jobb, samtidigt som företag säger att de inte hittar rätt kompetens. Det visar tydligt att regeringen inte har gjort tillräckligt, trots sin så kallade arbetslinje.

Nu ser vi dessutom att nya grupper drabbas. Enligt en ny rapport ökar arbetslösheten mest bland utbildade män födda i Sverige. Ingen går säker när arbetslösheten biter sig fast.

Utvecklingen sticker dessutom ut. Medan arbetslösheten har minskat i flera jämförbara länder har Sverige underpresterat.

Jag kan konstatera att det saknas krisinsikt och initiativförmåga. Arbetsmarknadspolitiken har fullständigt kollapsat.

Är arbetsmarknadsministern nöjd med hur läget ser ut i Sverige? Behövs det inte krisinsatser för att komma till rätta med krisläget på svensk arbetsmarknad?

(Applåder)

Anf. 38 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Jag tackar så mycket för frågan.

Arbetslösheten i Sverige är för hög – det tror jag att alla i den här kammaren är överens om. Vi har nästan en halv miljon arbetslösa, enligt Statistiska centralbyrån. Hälften av dem är utrikes födda.

Det stora problemet på svensk arbetsmarknad är framför allt att vi har väldigt många personer som aldrig har etablerat sig på den. De saknar de kompetenser och förmågor, inte minst språk men också yrkeskunskaper, som svenska arbetsgivare efterfrågar.

Därför har vi lagt om politiken. Därför satsar vi på utbildningar som leder till jobb. Vi ser till att det alltid lönar sig bättre att arbeta, och vi säkerställer en fortsatt stram asylinvandring till Sverige så att vi kan hjälpa och stötta de personer som finns här.

Anf. 39 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Fortfarande har vi dock en rekordhög arbetslöshet, och ändå lägger regeringen inte mer resurser på arbetsmarknadsutbildningar och andra insatser för att få människor i arbete.

Mina frågor kvarstår: Varför är ministern så nöjd? Varför görs det inte mer? Vilka krisinsatser görs på det här området? Varför har inte arbetsmarknadsministern gjort mer för att få fler i jobb genom att till exempel satsa på fler arbetsmarknadsutbildningar och sådana insatser? (Applåder)

Anf. 40 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Jag är glad att Sofia Amloh lyfter den här frågan och särskilt frågan om utbildningsplatser. Den här regeringen har nämligen lagt till 14 000 utbildningsplatser. Senast i budgeten för innevarande år adderade vi ytterligare platser just på arbetsmarknadsutbildningar, riktade inte minst mot vårdsektorn.

Vi ska ha fler utbildningsplatser. Men det är också viktigt att människor går de utbildningar med vilka vi nu möjliggör för människor att skaffa sig den kompetens som krävs för att klara sig på den svenska arbetsmarknaden.

(Applåder)

Arbetslösheten bland utrikes födda kvinnor

Anf. 41 MICHAEL RUBBESTAD (SD):

Fru talman! Min fråga går till arbetsmarknadsminister Johan Britz.

I Sverige har kvinnor och män samma möjlighet till utbildning, arbete och egen försörjning. Vi sverigedemokrater står också tydligt emot hedersförtryck och kvinnoförtryck.

Diskussionen fokuseras ofta på lönegapet mellan kvinnor och män, men det riskerar att skymma en ännu mer grundläggande ojämställdhet: att många kvinnor helt står utanför arbetsmarknaden. Enligt SCB är arbetslösheten bland utrikes födda kvinnor i arbetsför ålder exakt fyra gånger så hög som bland inrikes födda kvinnor.

Mot bakgrund av detta vill jag fråga arbetsmarknadsminister Johan Britz: Avser ministern att vidta några konkreta åtgärder för att bryta utanförskapet bland utrikes födda kvinnor och föra fler från bidragsberoende till arbete? Och är ministern beredd att medge att denna situation är ett resultat av en tidigare ansvarslös migrationspolitik?

Anf. 42 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Jag tackar så mycket för frågan.

Det är precis som ledamoten säger: Situationen på svensk arbetsmarknad är på makronivå värst för utrikes födda kvinnor. Arbetslösheten bland utrikes födda kvinnor är ungefär tre gånger så hög som bland inrikes födda.

Det här behöver vi göra något åt. Det finns lite olika sätt att göra detta. Det vi just har lagt fram är att vi reformerar etableringsersättningen så att den blir individualiserad, vilket gör att fler kvinnor kommer att delta i etableringsinsatserna.

Vi ska inte heller glömma behovet av att hela tiden satsa på korta utbildningar som kombinerar yrkeskunskaper med språk. Det har vi gjort, och det kommer vi också att gå vidare med.

Anf. 43 MICHAEL RUBBESTAD (SD):

Fru talman! Tack så mycket för svaret, ministern!

Många av de kvinnor vi talar om lever i miljöer där arbete och egen försörjning aktivt motarbetas genom hedersnormer. Den som vill arbeta får alltså inte arbeta. Hur skulle man kunna använda arbetsmarknadspolitiken för att motverka hedersförtryck, och vilka konkreta politiska åtgärder skulle ministern kunna vidta?

Anf. 44 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Jag tror att vi behöver jobba mer med att ställa samma krav på kvinnor som vi ställer på män för att bryta den hedersproblematik som ledamoten tar upp.

Jag vill också säga att detta till viss del är en effekt av att vi har haft en hög asylinvandring till Sverige. Det är därför vi måste fortsätta hålla en stram asylinvandring till Sverige så att vi kan ha resurser att hjälpa dem som är här.

Regeringens politik för att nå klimatmålen

Anf. 45 KAJSA FREDHOLM (V):

Fru talman! I förra veckan kom Klimatpolitiska rådet med sin utvärdering av regeringens klimatpolitik från 2022 till 2026. Där framkommer det tydligt att klimatmålen inte nås med beslutad politik. Utsläppen har ökat, styrmedlen för transporter har försvagats och kostnadseffektiviteten, något som regeringen har framhållit som viktigt, har minskat. Vi riskerar att bomma klimatmålen till 2030, med risk för böter från EU på belopp från 8 miljarder till hela 40 miljarder kronor.

Min fråga till ministern är: Vilka reformer kommer regeringen att presentera för att nå klimatmålen till 2030? Det är bråttom nu.

Anf. 46 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Jag tackar så mycket för frågan.

Vi har en klimatpolitik i Sverige som är en av världens bästa. Vi är ett föredöme i EU, och EU är ett föredöme i Sverige. Det är en viktig utgångspunkt när vi pratar om klimatsatser i Sverige och hur vi ska hantera våra utsläpp.

Vi är överens om att vi behöver göra mer för att må målen för 2030. Det är bland annat därför vi har presenterat att vi i vårändringsbudgeten kommer att både förstärka elbilspremien och inrätta ett nytt styrmedel som gör att offentliga myndigheter kan köpa in mer biodrivmedel och också gå snabbare fram i sin elektrifiering.

Anf. 47 KAJSA FREDHOLM (V):

Fru talman! Jag tackar för svaret, men tyvärr är det ministern säger inte tillräckligt.

Det finns förslag som gör att vi kan nå målet, men det känns inte som att regeringen är intresserad av att verkligen minska utsläppen så att vi kan nå 2030-målet. Min slutsats är att vi verkligen behöver byta regering i höst om något ska hända. Jag ska ge tre tips.

Satsa på kollektivtrafik i hela landet! Bredda elbilspremien ännu mer än vad regeringen gör! Storsatsa på laddpunkter och fossilfria bränslen!

Anf. 48 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Det som ledamoten tar upp är delvis rätt, nämligen att vi behöver göra mer för att nå målen till 2030. Det är vi alla överens om. Sedan är det viktigt att förstå varifrån vi kommer, med den inflationschock vi hade och den reduktionspliktspolitik som innebar att en liter diesel skulle kosta mellan 5 och 7 kronor mer i dag än vad den gör. Jag tror inte att det är en politik som gör att svenska folket tycker att det är viktigt att minska utsläppen.

Forskning och regeringens klimatpolitik

Anf. 49 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Den som läser Tidöavtalet kan se att där står att klimatpolitiken ska stämmas av mot forskningen och baseras på fakta. I förra veckan kom forskningen med sin dom över regeringen.

Klimatpolitiska rådet, med Sveriges samlade forskare lit från KTH, Lund, SMHI och så vidare, säger att vi inte kommer att nå målen och att avståndet till målen har ökat.

Klimatministern gjorde ett skriftligt uttalande och sa att han inte delar rådets kritik – tvärtom. Då blir min fråga mycket enkel: Vilken forskning och vilka fakta baserar klimatministern sitt uttalande på eftersom det går tvärtemot den samlade svenska forskarkåren?

(Applåder)

Anf. 50 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Vi är inte överens om allt som Klimatpolitiska rådet säger. Det vi framför allt inte håller med om är deras bedömning att vi inte kommer att nå det långsiktiga målet om 2045. Det beror delvis på att de skapar en ögonblicksbild och inte tar in all den politik som den här regeringen och det här samarbetet, Tidösamarbetet, innebär framåt. Det handlar inte minst om den massiva utbyggnaden av kärnkraften, vilket gör att Sverige kommer att kunna ställa om till fossilfri el i fler sektorer än vad som har skett hittills.

Anf. 51 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Det forskningen säger, och alltså är fakta, är att utsläppen i dag är högre än när regeringen tillträdde. Elbilsandelen med den här regeringen har inte ökat på samma sätt som Danmark, som har fördubblat sin elbilsanvändning.

Min fråga kvarstår: Vilken forskning kan ministern hänvisa till när man i Tidöavtalet säger att man ska basera politiken på forskningen, medan den samlade forskarkåren i Sverige säger att klimatministerns politik och regeringens politik inte är tillräcklig? Källhänvisa gärna till vilken forskning man syftar på.

(Applåder)

Anf. 52 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Jag tycker att vi ska beskriva verkligheten som den ser ut. Förra året var andelen elbilar som såldes i Sverige näst högst i hela EU. Danmark har, precis som ledamoten tog upp, en något högre andel elbilar. Men Sverige ligger näst högst i EU.

Vi tycker inte att Klimatpolitiska rådet tar in vidden av den omläggning av energipolitiken som vi nu gör med satsningen på kärnkraft.

(Applåder)

Klimatpolitiska rådets rapport

Anf. 53 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Jag fortsätter på samma spår, det vill säga Klimatpolitiska rådets rapport som kom i förra veckan.

Rapporten understryker, som sagt, att Sveriges klimatarbete går åt fel håll. Utsläppen har ökat. Gapet för att nå klimatmålen har blivit större. Men man levererar också råd till en framtida regering om hur man ska öka takten i klimatarbetet och hur klimatarbetet ska stärkas.

Vad tar klimatministern med sig från rapporten?

Anf. 54 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Jag tackar för möjligheten att få fortsätta prata om detta. Det uppskattar jag särskilt.

Problemet med den bedömning som Klimatpolitiska rådet gör vad gäller det långsiktiga målet är enligt regeringen att rådet inte till fullo tar in effekterna av omläggningen av energipolitiken som vi gör.

Vi kommer bara att klara klimatet i Sverige, i Europa och i resten av världen om vi elektrifierar. Då måste vi ha fossilfri el, och då är kärnkraften helt central för vårt land och för andra länder. Den delen måste man ta in.

Det kommer att ske stora skiften och stora språng i elektrifieringen när det finns effekt och el där den behövs och när den behövs.

Anf. 55 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Jag hade tänkt fråga om ministern har hittat några felaktigheter i rapporten. Men eftersom jag inte fick svar på min första fråga vill jag fortfarande fråga vad ministern tar med sig från Klimatpolitiska rådets rapport.

Anf. 56 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Vi tar med oss att vi delar bedömningen att det behöver göras mer för att vi ska nå 2030-målet. Det är vi helt överens om. Men vi vill inte göra saker som skjuter hushållens ekonomi i sank, som gör att det inte går att skjutsa sina barn fram och tillbaka till träningen. Det kommer regeringen och Tidösamarbetet inte att genomföra.

Psykiskt och ekonomiskt våld

Anf. 57 LUDVIG CEIMERTZ (M):

Fru talman! Regeringen har gått fram med ett nytt lagförslag om att kriminalisera psykiskt våld för att komma åt den typ av upprepade kränkningar, nedbrytning och kontrollerande beteende i nära relation som rättsligt, tyvärr, ofta faller mellan stolarna i dag. Det är ett viktigt steg för att ingripa tidigare och stärka skyddet för framför allt de kvinnor som lever i utsatthet.

I lagförslaget beskrivs hur psykiskt våld tar sig uttryck i kontrollerande beteende som steg för steg begränsar den utsattas handlingsutrymme och skapar ett starkt beroendeförhållande. Vi vet att detta beroende i många fall byggs upp genom ekonomiskt våld, genom att begränsa tillgång till pengar, skuldsätta den utsatta partnern eller på annat sätt göra det ekonomiskt svårt att lämna en destruktiv relation.

Mot den bakgrunden vill jag fråga jämställdhetsministern på vilket sätt lagförslaget om psykiskt våld riktar in sig på den typen av ekonomiska övergrepp.

Anf. 58 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Fru talman! Stort tack till ledamoten för en oerhört angelägen fråga.

Det psykiska våldet, som också inkluderar det ekonomiska våldet, är ett fruktansvärt samhällsproblem. Det drabbar framför allt alldeles för många utsatta kvinnor.

Regeringen föreslår ett nytt brott, psykiskt våld, för att få bukt med upprepade former av kontroll, kränkningar eller nedbrytning av olika slag. Det ekonomiska våldet är en del av detta.

Det ekonomiska våldet kan många gånger ta sig olika uttryck. Många gånger ryms det inom andra former av straffbestämmelser, till exempel skadegörelse, stöld och bedrägeri. Men det kan också förekomma i kontrollerande beteende. Precis den typen av frågor som har fallit mellan stolarna kommer vi nu åt.

Anf. 59 LUDVIG CEIMERTZ (M):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka jämställdhetsministern för svaret.

När det gäller ekonomiskt våld vet vi att det ofta är avgörande för att upprätthålla kontrollen. Precis som ministern säger handlar det inte bara om enskilda handlingar utan också om ett mönster som i praktiken gör det svårt för den utsatta att ta sig ur situationen.

Tillämpningen av det nya brottet blir helt central. Hur avser regeringen att säkerställa att det ekonomiska våldet fångas upp i rättstillämpningen?

Anf. 60 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Fru talman! Tack, ledamoten, för följdfrågan! På detta område är det helt avgörande med mer kunskap. Vi har redan lagt ett antal uppdrag till många myndigheter om att stärka kunskapen och att metodutveckla kopplat till hela våldsspiralen. Ofta är det en komplex hotbild där olika former av våld kombineras. Detta gör också den här lagstiftningen så bra, för det är nu vi har möjlighet att täppa till de gapen.

Livsmedelsberedskapen och miljöbalken

Anf. 61 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! Min fråga går till ministern för civilt försvar, Carl-Oskar Bohlin.

Livsmedelsberedskapen har varit väldigt låg under många år. Det är en högt prioriterad fråga för regeringen. Vi måste öka landets livsmedelsproduktion så att det finns mat vid kris eller krig.

För att livsmedelsproduktionen ska öka krävs att jordbruket kan expandera utan att hämmas av förbud som bottnar i annan lagstiftning. Jag syftar på miljöbalken och hur den tillämpas av landets myndigheter. Som exempel har jag tidigare lyft det orimliga med mjölkbonden i Bankeryd som måste fråga alla sina 190 grannar om lov för att sprida lite gödsel på sina åkrar eller äggbonden i Östergötland som inte får miljötillstånd för att bygga ut sin äggproduktion. Det felar endast tio kilo kväve i luften.

Min fråga är: Är det verkligen rimligt att livsmedelsberedskapen sätts ur spel av en lagstiftning som går tväremot livsmedelsstrategin, med målet om att öka livsmedelsproduktionen?

Anf. 62 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Tack för en välfunnen fråga från Magnus Oscarsson! Arbetet i regeringen är så fördelat att de här frågorna huvudsakligen hanteras av Peter Kullgren. Men låt mig börja med att konstatera att en

förutsättning för att vi ska ha en livsmedelsproduktion som fungerar i de högre delarna av hotskalan är att vi har ett konkurrenskraftigt jordbruk i fredstid. Precis som Magnus Oscarsson antyder är det så att vi inte kan eller får ha regler som hämmar konkurrenskraften i det svenska jordbruket.

Jag vet att min kollega Peter Kullgren gör allt han kan för att rensa upp i regelkrånglet och för att vi ska ha en regeltillämpning som går i linje med att bygga ett konkurrenskraftigt jordbruk som också har förutsättningar att fungera i hela hotskalan.

Anf. 63 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! Jag har talat med en länsstyrelse som säger att miljöbalken gäller vid kris eller krig. Då blir det en mycket märklig situation när vi i dag har en lagstiftning som utgör en hämsko och åsidosätter att vi får öka livsmedelsproduktion. Ser inte ministern behov av nationell självförsörjning i relation till annan lagstiftning, givet det säkerhetspolitiska läge som vi har? Vi måste ju faktiskt klara oss.

Anf. 64 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Tack, Magnus Oscarsson, för följdfrågan! Svaret är att vi ser ett mycket stort behov av en hög självförsörjningsgrad i livsmedelsproduktionen.

Vad gäller miljöbalken finns det möjligheter för regeringen att under höjd beredskap meddela föreskrifter som avviker från miljöbalken. Jag utesluter inte alls att detta är en fråga man behöver titta ytterligare på.

Förändringen av a-kassan

Anf. 65 PATRIK KARLSON (L):

Fru talman! De senaste sju månaderna har antalet inskrivna på Arbetsförmedlingen minskat. Från och med den 1 oktober 2025 har också en ny inkomstbaserad arbetslöshetsförsäkring trätt i kraft. Den innebär en tydligare avtrappning med syftet att stärka drivkrafterna att söka ett arbete.

Med anledning av detta vill jag ställa frågan till arbetsmarknadsminister Johan Britz: Hur har regeringen resonerat när det gäller denna förändring av a-kassan?

Anf. 66 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Tack, Patrik Karlson, för denna viktiga fråga!

Vår utgångspunkt är att a-kassan ska vara ett skydd mellan arbeten, men det får inte bli en långvarig försörjning. Om a-kassan blir en långvarig försörjning kommer fler personer att drabbas av långtidsarbetslöshet, passivitet och den stress och de psykosociala problem som arbetslöshet innebär. Dessutom kommer barnen inte att se sina föräldrar gå till jobbet på morgonen.

Därför är det viktigt att vi har system som hela tiden driver människor att ta jobb och att hela tiden anstränga sig för att komma ut ur sin arbetslöshet.

Anf. 67 PATRIK KARLSON (L):

Fru talman! Min följdfråga blir: Hur tror arbetsmarknadsministern att dessa förändringar av a-kassan på längre sikt kommer att påverka arbetslösheten i vårt land?

Anf. 68 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Det vi ser nu är att de bedömningar som kommer, till exempel från Konjunkturinstitutet häromdagen, visar att strukturarbetslösheten kommer att gå ned i Sverige tack vare de förändringar av a-kassan som vi har gjort. Strukturarbetslösheten är ju den grupp av människor som har svårt att komma in på arbetsmarknaden även om konjunkturen är bra.

Det vi ser är alltså väldigt glädjande. Det är rätt politik för Sverige. Det är rätt politik för många människor och för deras barn.

Åtgärder mot arbetslösheten

Anf. 69 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S):

Fru talman! Jag konstaterar att min kollega Sofia Amløh inte fick svar på sin fråga om vilka konkreta arbetsmarknadspolitiska åtgärder regeringen tänker vidta när vi har en rekordhög arbetslöshet – den tredje högsta i hela EU.

Regeringen har gått fram med nedskärningar på arbetsmarknadspolitiska insatser gång på gång, trots att vi befunnit oss i denna situation under hela mandatperioden.

Linnéuniversitetet larmade i går om att 1 000 utbildningsplatser riskerar att gå förlorade på grund av regeringens nedskärningar. Jag rekommenderar arbetsmarknadsministern att ta till sig av den kritiken och göra något åt den massarbetslöshet som råder i Sverige just nu.

Frågan är om vi ska tolka det som att arbetsmarknadsministern är nöjd med läget – att han är nöjd med 100 000 fler arbetslösa. Om han inte är nöjd, varför föreslår regeringen nedskärningar av de arbetsmarknadspolitiska insatserna?
(Applåder)

Anf. 70 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan! Detta är viktiga frågor. Vi är, tror jag, brett överens i den här kammaren om att arbetslöshet inte är något som vi eftersträvar. Tvärtom behöver arbetslösheten minska.

Men arbetslöshetsperioderna behöver också bli kortare. Det är därför regeringen satsar på utbildningar som leder till jobb. Det är därför regeringen säkerställer att det alltid lönar sig mer att arbeta än att leva på bidrag. Och det är därför vi genom en stram asylinvandring säkerställer att vi har resurser att hjälpa de personer som befinner sig i Sverige.

Anf. 71 SARA GILLE (SD):

Fru talman! Regeringen har tillsammans med Sverigedemokraterna presenterat nya satsningar för kvinnofrid, med fokus på att förebygga mäns våld mot kvinnor och också att stärka stödet till våldsutsatta. Det är väldigt viktigt att den här frågan ges ökad prioritet, inte minst mot bakgrund av det dödliga våldet mot kvinnor.

Samtidigt är detta ett område där staten under lång tid har genomfört återkommande satsningar utan att utvecklingen vänt i tillräcklig grad. Alltför många kvinnor lever fortfarande i utsatthet, och det finns tydliga brister i såväl samordning som uppföljning och ansvarstagande mellan olika aktörer.

Vilka konkreta resultatkrav och uppföljningsmekanismer avser jämställdhetsministern att införa för att säkerställa att de nu presenterade satsningarna på kvinnofrid leder till varaktigt minskat våld och stärkt stöd och skydd för utsatta kvinnor i hela landet?

Anf. 72 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Fru talman! Stort tack till ledamoten Sara Gille för en angelägen fråga!

De nya satsningar som vi presenterade tidigare under den här veckan, med nya miljoner till insatser för att stärka stadigvarande boende för utsatta kvinnor som kanske är på väg från en akut situation med kvinnojourer, är oerhört angelägna. Även förebyggande insatser mot det sexualiserade våldet är oerhört angelägna, liksom en informationskampanj mot det dödliga våldet.

En av de andra åtgärderna som vi arbetar med just nu är en långsiktig strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. En av anledningarna till att vi tar fram denna nya långsiktiga strategi är att vi vill förbättra och utöka styrningen och uppföljningen för de här frågorna.

Det är precis som ledamoten pekar på helt avgörande att vi kommer vidare. Detta är ett omfattande samhällsproblem som måste upphöra.

Ungerns information om EU-möten till Ryssland

Anf. 73 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):

Fru talman! Det finns numera bekräftade uppgifter om att Ungerns utrikesminister informerar Moskva om vad som sägs på EU-möten. Även Sveriges utrikesminister uppger att hon under en längre tid har tänkt på vad hon säger på EU:s möten.

Polens premiärminister, som också var Europeiska rådets ordförande under förra mandatperioden, uppger att han bara tar till orda när det är nödvändigt och inte säger mer än han måste på Europeiska rådet.

Avslöjandena om Ungerns utrikesminister och om att Polens premiärminister inte talar helt fritt på Europeiska rådet gör att man ändå kan misstänka att fler ungerska ministrar rapporterar direkt till Moskva.

Min fråga till EU-ministern är hur dessa bekräftade och även obekräftade misstankar påverkar EU:s rådsmöten, hur det har påverkat

EU-ländernas statsråds agerande på mötena och om det kan ha påverkat de beslut som har fattats.

Anf. 74 EU-minister JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Tack till Ilona Szatmári Waldau för en mycket viktig fråga!

De uppgifter som har framkommit är såklart mycket allvarliga. Det finns mycket i Ungerns agerande de senaste åren som med rätta har fått mycket kritik också från svensk sida. Det gäller utvecklingen i Ungern, situationen med att Ungern blockerar viktiga stöd till Ukraina och nu de senaste uppgifterna om kontakterna med Moskva.

Om detta stämmer är det såklart allvarligt. Precis som utrikesministern kommenterade är det samtidigt så att vi för svenskt vidkommande är väldigt tydliga med våra positioner vad gäller Ryssland och inte har någonting att dölja. Men samtalen i Europeiska rådet och i ministerråden måste kunna ske i en förtroendefull anda. Därför är det djupt problematiskt om det finns täta kontakter mellan Ungern och Ryssland också i denna del.

Vi kommer att fortsätta att verka för att framför allt få fram stöd till Ukraina och sätta ökad press på Ryssland.

Civilsamhällets roll i totalförsvaret

Anf. 75 ANNE-LI SJÖLUND (C):

Fru talman! Rysslands invasion av Ukraina har visat att motståndskraft inte bara handlar om militär styrka utan om hela samhällets förmåga att fungera i kris. Där har civilsamhället varit avgörande. Scouter, jägare och ideella krafter har spelat en stor roll för människors hälsa och samhällets motståndskraft.

Här i Sverige finns samma kraft. Friluftsrörelsen, idrotten och studieförbunden når människor där staten inte gör det i vardagen, i krisen och i det förebyggande arbetet varje dag i hela landet och inte minst på landsbygden. Trots det står många organisationer fortfarande vid sidan av beredskapssystemet. Tre av fyra saknar samarbete med myndigheter samtidigt som stödet minskar och kraven ökar.

Jag vill ställa en fråga till civilminister Carl-Oskar Bohlin. Vilka resurser kommer regeringen att avsätta för att stärka civilsamhällets roll i totalförsvaret i hela landet?

Anf. 76 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Tack, Anne-Li Sjölund, för frågan!

Jag vill börja med att säga att det per definition inte finns någon som är fast bosatt i Sverige som står vid sidan av det svenska beredskapssystemet. Det svenska beredskapssystemet är ytterst hela totalförsvaret. Det är alla invånare och alla medborgare i det här landet, och därmed också alla juridiska och fysiska personer.

Det finns en beredskapsstruktur på myndighetsnivå. Den ska naturligtvis ha så bra och så upparbetade gränssnitt med civilsamhället som möjligt. Det sker bland annat genom Myndigheten för civilt försvars civilsamhällesråd. Jag är den första att instämma i att civilsamhället har en

mycket viktig roll att spela. Men att det skulle stå utanför beredskapssystemet håller jag inte med om.

Prot. 2025/26:98
26 mars

Utsläpp av kemikalier i Eskilstuna

Frågestund

Anf. 77 LINUS LAKSO (MP):

Fru talman! Min fråga går till vikarierande klimat- och miljöminister Johan Britz.

I Eskilstuna har företaget Senior Material fått tillstånd att släppa ut väldigt stora mängder av den förbjudna kemikalien metylenklorid, som har varit förbjuden sedan 1996 i Sverige.

Nu har Mark- och miljööverdomstolen tillfälligt stoppat detta. Regeringen har också gett ett uppdrag till Kemikalieinspektionen att se över lagstiftningen. Det ska redovisas först 2027.

Det finns nu en överhängande risk att man får tillstånd att släppa ut stora mängder. Jämför man med liknande fabriker i Polen och i Kina släpper de bara ut en bråkdel.

Min fråga är ganska enkel. Kommer miljöministern att tillåta att det sker stora utsläpp av en farlig kemikalie i Eskilstuna?

(Applåder)

Anf. 78 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Tack för frågan!

Som ledamoten väl känner till kommer jag inte att stå här och ha några åsikter om de bedömningar som våra myndigheter gör i enskilda fall.

Jag kan försäkra Linus Lakso om att regeringen sätter miljöfrågan väldigt högt på agendan. Vi är förstas beredda att hela tiden följa utvecklingen. Men jag kommer inte att gå in på olika enskilda fall.

Åtgärder mot ungdomsarbetslösheten

Anf. 79 SAILA QUICKLUND (M):

Fru talman! Min fråga går till arbetsmarknadsminister Johan Britz.

SCB uppger att ungdomsarbetslösheten är 24 procent. Värt att uppmärksamma är att hela 75 procent av de så kallat arbetslösa unga är heltidsstuderande som söker ett extrajobb för att dryga ut sina studiemedel.

Från den 1 april sänker regeringen arbetsgivaravgiften för unga i åldern 19–23 år. Det är verkligen positivt för dem som söker ett jobb.

Min fråga till arbetsmarknadsministern är: Vilka fler åtgärder gör regeringen för att minska ungdomsarbetslösheten?

Anf. 80 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Tack, Saila Quicklund, för frågan!

Det är viktigt att vi hjälper unga att välja rätt utbildningar. Utöver det vi nu gör med att sänka arbetsgivaravgifterna, som ledamoten tog upp, gäller det att vi får till utbildningar som leder till jobb men också att vi hjälper ungdomarna att lotsas mot de utbildningarna.

Vi har haft ett system i Sverige som gjort att dimensioneringen av inte minst gymnasieskolan har byggt helt och hållet på vilka utbildningar som unga vill gå. Här behöver vi göra en tydligare koppling mellan arbetsmarknaden, företagen och det offentligas behov och vilka utbildningar som anordnas inte minst inom gymnasieskolan.

Stöd till utsatta barnfamiljer

Anf. 81 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Jag vill ställa min fråga till arbetsmarknadsminister Johan Britz.

I varje budget som Tidöregeringen har lagt fram under mandatperioden har man prioriterat familjerna. Den här veckan bekräftades genom SCB att barnfattigdomen är den lägsta på tio år. Det är givetvis goda nyheter och uppmuntrar till fortsatt arbete för att förbättra livssituationen för alla familjer.

Trots att oppositionen försöker att svartmåla situationen har alla inkomstgrupper i Sverige fått stärkt köpkraft. Inkomsterna räcker nu till mer än vad de gjorde 2022. En barnfamilj kommer i år att ha 5 000 kronor mer per månad jämfört med när den tidigare regeringen styrde landet.

Regeringen har i handling visat hur stödet till utsatta familjer kan öka, vilket SCB har bekräftat. Men arbetet med att stötta familjer, och då främst dem med låga inkomster, behöver fortsätta.

Min fråga är därför: Vilka åtgärder kan ministern se för att fortsätta arbetet med att ge ekonomiskt utsatta stöd och också skapa ökad framtidstro för alla familjer i Sverige?

Anf. 82 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Tack, Ingemar Kihleström, för frågan i ett mycket angeläget ärende!

Det är glädjande att fattigdomen och utsattheten bland barn minskar. Det viktigaste vi kan göra för att skapa framtidstro hos familjer handlar förstås om att människor ska ha ett jobb att gå till. Det handlar inte bara om den ekonomi som det innebär, utan det handlar också om det sociala sammanhang som ett arbete innebär. Detta innebär också att barnen ser sina föräldrar gå till jobbet och att föräldrarna är det föredöme vi alla önskar att föräldrar ska vara.

Utsattheten bland barn är en otroligt viktig fråga för den här regeringen att hela tiden möta.

Arbetslösheten

Anf. 83 MALIN LARSSON (S):

Fru talman! Mina kollegor har ställt frågor, men svaren från ministern har uteblivit. Arbetslösheten har ökat med SD-regeringens politik. Vi har nu en halv miljon människor som är arbetslösa i Sverige men bara 6 000 människor i arbetsmarknadsinsatser.

Arbetslösheten ökar faktiskt mest bland utbildade män som är födda i Sverige. I min hemstad Sundsvall slog varslet om uppemot 170 jobb hos Valmet ned som en bomb den här veckan. Detta är ännu ett tecken på att arbetslösheten nu biter sig fast på allvar. Och det här visar att krisen på arbetsmarknaden inte längre bara drabbar utsatta grupper. Den breder ut sig.

Är ministern verkligen nöjd med sitt jobb för att bryta utvecklingen när det gäller arbetslösheten?

(Applåder)

Anf. 84 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Jag tackar så mycket för frågan.

Vi pratar ofta om arbetslöshet här i kammaren. Det tycker jag är väldigt bra, för arbetslöshet är farligt. Arbetslöshet leder till utsatthet. Det leder till passivitet. Det leder till sjukdom. Risken för suicid ökar för personer som är arbetslösa.

Som har nämnts här tidigare har vi nu sju månader i rad sett att antalet inskrivna på Arbetsförmedlingen minskar. Samtidigt är vi långtifrån nöjda. Vi har de strukturella problemen, men vi har också de konjunkturella problemen. Här har vi en regering som är redo att göra det som krävs för att bryta lågkonjunkturen och därmed också bryta riskerna för arbetslöshet för många människor.

(Applåder)

EU:s beredskap för iransk flyktingvåg

Anf. 85 ERIK HELLSBORN (SD):

Fru talman! Min fråga går till EU-minister Rosencrantz.

Kriget i Iran riskerar att leda till en ny flyktingvåg, lik den vi såg 2015. Någon större flyktingström har inte kunnat ses ännu, men detta kan ju komma att ändras ifall kriget blir långvarigt. Det är någonting som bland annat Svenska institutet för Europapolitiska studier har varnat för.

Det ligger definitivt inte i Sveriges eller Europas intresse att en sådan eventuell flyktingvåg skulle söka sig till Europa. Det behövs en plan för att hantera det om det skulle bli verklighet. Vad jag har förstått har en sådan plan diskuterats vid det senaste mötet i Europeiska rådet. Jag skulle därför vilja fråga EU-ministern om hon kan redogöra lite för planen för att förhindra ett nytt flyktingkaos, likt det vi såg 2015.

Anf. 86 EU-minister JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Tack till Erik Hellsborn för en mycket viktig och aktuell fråga!

Regeringen och Migrationsverket följer såklart utvecklingen noga. I dagsläget ser vi inga tendenser till stora flyktingströmmar till EU från regionen. Men det är klart att det finns en uppenbar risk, beroende på händelseutvecklingen framåt, som ledamoten påpekar. Därför måste vi fortsätta följa utvecklingen mycket noga.

Det vi kan konstatera är: Tack vare den omläggning av migrationspolitiken som regeringen här i Sverige har gjort och som EU samlat har gjort står vi nu betydligt bättre rustade än vad vi gjorde 2015.

En slutsats från förra veckans toppmöte är att vi inte får upprepa 2015. Vi måste se till att vi använder alla finansiella, politiska och diplomatiska verktyg som står till buds för att se till att vi inte får en okontrollerad migrationsvåg, lik den vi såg 2015. Det är noterbart att det finns en samlad syn i EU när det gäller detta.

Studentmedarbetare

Anf. 87 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Alltför många studenter lämnar i dag högskola och universitet utan att ha fått ett jobb som matchar deras utbildning. Det handlar inte bara om konjunkturen. Det handlar också om bristande kontakt med arbetsmarknaden under studietiden. Detta är slöseri med både individer och samhällets resurser. Därför har Centerpartiet föreslagit att man ska införa studentmedarbetare enligt en dansk modell där studenter får möjlighet att arbeta inom sitt område redan under studietiden. Det stärker individernas etablering och ger arbetsgivare bättre möjligheter att få sina kompetensbehov tillgodosedda.

Min fråga till arbetsmarknadsministern är: Har ministern uppmärksammat det här förslaget, och är han beredd att gå vidare med det i dialog med arbetsmarknadens parter?

Anf. 88 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Vi har ett problem i fråga om att det finns personer som utbildar sig under en ganska lång tid till en situation där de inte får jobb. Det här beror på lite olika saker, men jag skulle säga att den viktigaste orsaken är dimensioneringen, som vi pratade om tidigare vad gäller gymnasieutbildningen.

Vi behöver också titta närmare på hur vi dimensionerar högskoleutbildningar. Det är en för stor andel som går samhällsvetenskapligt program på gymnasiet. Vi har också en delvis felaktig fördelning av utbildningsplatser inom högre utbildning. Det tror jag är det viktigaste. Det viktigaste är att vi säkerställer att de utbildningsplatser vi anordnar också leder till jobb.

Sedan är jag helt på det klara med att kopplingen mellan utbildning och arbetsmarknad eller arbetsgivare i många fall behöver bli mycket bättre. Den bilden delar jag.

Energieffektivisering

Anf. 89 AMANDA PALMSTIERNA (MP):

Fru talman! Min fråga går till vikarierande klimat- och miljöminister Johan Britz.

Energieffektivisering är bra för plånboken. Internationella energibyrån pekar på att det behövs snabba investeringar i energieffektivisering som kan ge sänkta boendekostnader på kort sikt.

De senaste åren har priserna på fjärrvärme i Sverige ökat kraftigt, men det har skett i skuggan av ökningarna av kostnaderna för el och fossila bränslen. Tidöregeringen har avvecklat stöd för energieffektivisering och slopar nu målet om att Sverige ska ha 50 procent effektivare energianvändning till 2030 och föreslår i stället några luddiga meningar med oklar uppföljning.

Klimatpolitiska rådet kritiserar den förda politiken och efterlyser kvantifiering, konkreta reformer och incitament.

Mina frågor till ministern är då: Kommer ministern att siffrsätta det nya målet? Och kommer ministern att skjuta till rättvisa och snabba energieffektiviseringsstöd som också inkluderar flerbostadshus och särskilt sårbara hushåll med låga inkomster?

Anf. 90 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågorna!

Energieffektivisering är viktigt. Det är viktigt att vi använder den energi vi har på bästa sätt. Men vi har under en lång period i det här landet trott att vi kan energieffektivisera bort vårt behov av till exempel mycket el.

Den här regeringen arbetar för att öka den fossilfria elproduktionen. Det gör också att man kan växla från ett antal bränslen, till exempel fossila bränslen, till el. Det i sig kommer att vara en av de största energieffektiviseringar som vi kan åstadkomma. Du kan jämföra en fossildriven bil med en elbil, där energieffektiviteten är enormt mycket större.

Regelförenklingar och konkurrenskraft

Anf. 91 MAGDALENA THURESSON (M):

Fru talman! Jag har en fråga till EU-ministern.

Många svenska företag upplever en stor regelbörda. För att stärka den europeiska konkurrenskraften krävs en minskad regelbörda, och för att stärka den svenska konkurrenskraften måste vi säkerställa att vi inte överimplementerar EU-lagstiftning i Sverige.

Jag vet att regelförenklingar och stärkt konkurrenskraft är prioriterade frågor för regeringen.

Fru talman! Jag har egentligen två frågor: Hur arbetar regeringen med att stärka europeisk konkurrenskraft? Och hur arbetar regeringen med att säkerställa att vi inte sänker den svenska konkurrenskraften genom att överimplementera EU-direktiv?

Anf. 92 EU-minister JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Tack, ledamoten, för en viktig fråga!

Den här regeringen vill att Europa ska vara världens bästa plats för företag att starta, skala upp och stanna. Sverige ska vara den bästa platsen i EU för att göra just detta. Därför arbetar vi på två fronter. I EU arbetar vi för att verkligen skapa en riktig inre marknad för att se till att företag kan agera sömlöst över våra 27 länder och ha en hemmamarknad med 450

miljoner konsumenter och för att riva den omfattande regelbörda som har byggts upp över tid.

Här hemma har vi också ett intensivt arbete för att minska regelkrånglet. Genom förenklingsråd och implementeringsråd har vi ett tydligt fokus på att se till att vi inte inför krångligare regler än vad EU-lagstiftningen kräver; det riskerar ju att lägga krokben för oss själva.

Regeringen sätter verkligen fokus på att både på EU-nivå och här hemma se till att samlat vara världens bästa plats för företag att starta, skala upp och stanna. Så kan vi också skapa konkurrenskraft, tillväxt och välbefinnande.

Regeringens arbetsmarknadspolitik

Anf. 93 AIDA BIRINXHIKU (S):

Fru talman! Jag har nu lyssnat på svaren från arbetsmarknadsministern och skulle vilja påminna om resultatet av regeringens så kallade jobbpolitik.

Vi har omkring 100 000 fler arbetslösa jämfört med när regeringen tillträdde. Vi ser hur arbetslösheten breder ut sig i nya grupper. Mest har den som sagt ökat bland inrikes födda utbildade män. Vi ser också hur Arbetsförmedlingen skickar tillbaka miljarder i anslag som hade kunnat styras om till arbetsmarknadsutbildningar.

Om nu ministern ser de här problemen och vill prata om dem men ändå inte agerar återstår egentligen bara en enda fråga: Är arbetsmarknadsministern nöjd med den utveckling som vi nu ser? Tycker regeringen på riktigt att arbetsmarknadspolitiken har fungerat?
(Applåder)

Anf. 94 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Nej, vi är inte nöjda med hur arbetslösheten ser ut. Vi är inte nöjda med den strukturella arbetslösheten som finns inte minst bland utrikesfödda lågutbildade människor som inte talar det svenska språket.

Vi är inte nöjda med den arbetslöshet som beror på konjunkturen, och det är därför regeringen har lagt fram en trepunktsplan för att bryta den strukturella arbetslösheten. Det handlar alltså om utbildningar som leder till jobb, att det ska löna sig att arbeta och att vi ska ha en stram asylinvandring.

För att bryta den konjunkturella arbetslösheten har vi lagt en expansiv budget för att säkerställa att människor har pengar i plånboken så att de kan konsumera, vilket också kommer att leda till fler jobb.
(Applåder)

Miljötillståndsutredningens förslag

Anf. 95 ERIC PALMQVIST (SD):

Fru talman! Gruvnäringen är viktig för Sverige. För att investeringsviljan och tillväxten inom branschen inte ska avstanna behöver politiken visa tydliga ambitioner inom området. Givet att staten

dessutom äger gruvbolaget LKAB är det också statens ansvar att skapa goda förutsättningar för branschen.

Detta är ett av skälen till att regeringen 2023 tillsatte Miljötillståndsutredningen. Denna syftar till att ge förslag på hur framtida miljötillståndsprövningar ska kunna förenklas och förkortas. Sverigedemokraterna har länge verkat för effektivare och mer transparenta tillståndprocesser. Flertalet av våra förslag har utretts inom ramarna för Tidöavtalet.

Med anledning av detta vill jag fråga arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister Johan Britz hur arbetet med att bereda Miljötillståndsutredningens förslag går. Kommer regeringen att hinna presentera skarpa förslag på området innan mandatperiodens slut?

Anf. 96 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Tack, Eric Palmqvist, för denna fråga!

Gruvnäringen är central för Sverige. Den är central för vårt välbefinnande och en viktig basnäring i Sverige i dag. Men den är också viktig för framtiden för att vi ska säkerställa att vi inte blir beroende av olika typer av skurkstater för att kunna tillverka det vi vill tillverka i vårt land, till exempel elbilar.

Som ledamoten lyfter fram är det här en ganska komplex fråga. Vi jobbar därför med att lägga om miljötillstånden och ska skapa en ny myndighet för miljöprövningar. Exakt vilka datum vi kommer att kunna sätta detta vägar jag för säkerhets skull inte svara på i dag. Men jag kan försäkra ledamoten om att det här är en högst prioriterad fråga för regeringen.

Jämställdheten i EU:s biståndsbudget

Anf. 97 ANNA LASSES (C):

Fru talman! Vi vet att jämställdhet och satsningar på jämställdhet är något av det mest effektiva för att lyfta människor ur fattigdom och förtryck. Just precis nu förhandlas världens största bistånd, nämligen EU:s biståndsbudget, inför de kommande sju åren.

Förra veckan försäkrade biståndminister Dousa mig om att regeringen kommer att driva på för att säkra jämställdheten i EU:s biståndsbudget. Nu undrar jag naturligtvis hur det går. Min fråga till EU-ministern är därför: Kommer EU-ministern och regeringen att göra allt för att öronmärka en del av EU:s biståndsbudget till jämställdhet?

Anf. 98 EU-minister JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Tack, Anna Lasses, för en mycket viktig fråga!

Det är klart att EU genom vår ganska stora budget har möjlighet att verkligen spela en riktig roll i världen. Där är såklart biståndsarbetet en viktig del, och självklart är också jämställdhetsarbetet centralt, både för Sveriges bistånd och naturligtvis även för Europas bistånd.

Ledamoten följer ju de här frågorna mycket noga och vet därför att vi är i början av en ganska lång förhandling vad gäller EU:s fleråriga budgetram – the mother of all negotiations brukar det ju kallas. Det finns många

detaljer som vi kommer att behöva återkomma till längs vägen, men för Sverige är det fortsatt prioriterat att säkerställa att vi använder EU:s budget för att bygga militär förmåga och ekonomisk styrka men naturligtvis också för att se till att Europa kan spela en central roll i många av de stora frågor som vi har framför oss.

Iran och EU:s migrationspakt

Anf. 99 JACOB RISBERG (MP):

Fru talman! I dag har jag fått hjälp med min fråga av mina praoelever Kenji Yamada och Theodor Hetherington, som även följer frågestunden från läktaren. De blev inspirerade av en fråga som dök upp på frågestunden förra veckan som nämnde både kriget i Iran och EU:s migrations- och asylpakt.

USA:s och Israels attacker på Iran, som hyllats av flera företrädare från Tidöpartierna, har ingen snabb lösning i sikte. Så sent som i förrgår varnade även utrikesministern för att konflikten kan expandera och bli mycket långvarig, vilket kommer att leda till en ännu större osäkerhet i regionen. Det i sin tur ökar riskerna för migrationsrörelser i paritet med 2014 och 2015.

Min fråga till EU-ministern är därför: I ljuset av den strikta gräns- och asylpolitik som migrationspakten innebär, hur avser regeringen att agera i EU så att pakten inte leder till ökat lidande och död för dem som flyr från kriget?

Anf. 100 EU-minister JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Tack till Jacob Risberg för en viktig fråga, och tack till alla som har varit involverade i att skriva frågan!

Som jag sa tidigare följer vi utvecklingen noga. Just nu ser vi inte några stora migrationsströmmar från regionen, men det beror naturligtvis på händelseutvecklingen och därför måste vi ha beredskap.

Tack vare den omläggning av migrationspolitiken som vi redan har genomfört skulle jag säga att vi har en mycket bättre beredskap i Sverige och på europeisk nivå. Vi har också en bredd av verktyg som vi kan använda oss av, exempelvis samarbete med tredje land.

Vi får följa utvecklingen mycket noga. Det är viktigt med en ordnad migrationspolitik för att klara integrationen. Men självklart har vi beredskap för vad som potentiellt kan hända i regionen framöver.

Ungas företagande

Anf. 101 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Fru talman! Min fråga går till arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister Johan Britz.

Varje år är det över 40 000 gymnasieelever som driver UF-företag i vårt land. De visar både drivkraft och innovativa affärsidéer som mycket väl skulle kunna ha en stor potential på marknaden. Tyvärr är det också så att de efter sin gymnasietid inte väljer den entreprenöriella vägen framåt.

Regeringen har nu gett Tillväxtverket i uppdrag att arbeta med den här frågan och stärka ungas möjligheter att vidareutveckla och kunna etablera företag. Fokus är att sänka trösklarna.

Mot den bakgrunden vill jag fråga ministern hur man bedömer att detta uppdrag kommer att öka antalet unga som fortsätter sitt UF-företag så att vi kan få se fler företag framöver.

Anf. 102 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Tack, Ann-Charlotte Hammar Johnsson, för frågan!

Ung Företagsamhet är en juvel, skulle jag säga, när det gäller Sveriges förmåga att fostra framtida entreprenörer och företagare. Vi behöver underlätta för att fler gymnasieelever ska få chansen att driva UF-företag.

Det finns två dimensioner i detta. Den ena handlar om inom vilka utbildningar inom det fria valet som det finns möjlighet att driva UF-företag och i vilka utbildningar det skulle kunna vara ett obligatoriskt moment – inte att just driva UF-företag, men att lära sig om entreprenörskap. Den andra dimensionen gäller hur vi ska säkerställa att de unga kan fortsätta efter att ha provat på resan mot att bli företagare.

Vi tittar mycket på den här frågan, och jag tror att uppdraget vi har gett till Tillväxtverket kommer att ge oss en hel del inspel kring hur vi kan jobba vidare med detta.

Regeringens klimatpolitik och arbetsmarknadspolitik

Anf. 103 JYTTE GUTELAND (S):

Fru talman! Jag vill ställa frågan varför vi i Miljömålsberedningen ännu inte har fått svar från regeringen i form av en proposition, när det var fem månader sedan vi lämnade förslaget. Det var ett av de få ögonblick i klimatpolitiken då vi i den här kammaren lyckades samla oss, och det berodde på att vi ser hur viktigt det är att komma framåt med en långsiktig klimatpolitik. Regeringen har misslyckats fatalt på det området och fått kritik från Klimatpolitiska rådet. Då kan man ju förvänta sig att de skulle ta tag i något av dessa små halmstrån.

Jag måste även fråga varför mina kollegor inte får svar på varför så många inrikes födda, akademiskt utbildade män är arbetslösa i dag. Är det också ett sådant område där ministern vill ducka? Det är en oerhört viktig fråga. Vi vill inte ha en gråterska som minister. Vi vill ha en handlingskraftig minister när det är massarbetslöshet och när svenskar blir arbetslösa.

(Applåder)

Anf. 104 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Jag tackar Jytte Guteland för frågorna.

Det är inte bra att fler inrikes födda män med akademisk utbildning blir arbetslösa. Det är inte bra att någon blir arbetslös. Arbetslöshet är farligt. Det har vi pratat om många gånger. Det ska tas på största allvar. Det är därför den här regeringen gör stora insatser för att bryta den lågkonjunktur vi är inne i just nu.

Anf. 105 LEONID YURKOVSKIY (SD):

Fru talman! Min fråga går till EU-minister Jessica Rosencrantz.

Det är valår i Sverige. Det är förvisso alltid valår någonstans. Då blir informationsspridning extra viktigt, och där det sprids information finns såklart risk för att det sprids desinformation. EU har tagit fram ett verktyg, Rapid Alert System, RAS, för att bemöta desinformation. Det är ju vettigt, sett till de utländska destabiliseringsförsöken. Men systemet har också mött kritik för bristande transparens, osäkra kriterier och lite otydlig ansvarsfördelning.

Jag anser att vi måste vara väldigt tydliga. Kampen mot desinformation är viktig, men den får inte leda till subjektiva bedömningar eller system där tjänstemän godtyckligt, utan juridiskt stöd, avgör vad som är sant eller falskt eller vilka samhällsfrågor som får diskuteras.

Skadar vi yttrande- och åsiktsfriheten har vi förlorat kampen innan den ens börjat. Min fråga till statsrådet är om hon kan redogöra för hur regeringen arbetar i EU för att främja demokrati och fri opinionsbildning och för att verktyg som Rapid Alert System inte ska missbrukas.

Anf. 106 EU-minister JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Tack, Leonid Yurkovskiy, för en viktig fråga!

Det sker mycket arbete nu på EU-nivå för att hantera desinformation – såklart ofta med sikte på just främmande makt. Jag skulle säga att inte minst ryska påverkansförsök när det gäller olika europeiska val är ett växande problem. Det moldaviska exemplet brukar lyftas fram, men det finns ju fler fall där Ryssland och andra främmande stater agerat för att påverka.

Ett viktigt fokus från svensk sida är att säkerställa att det framför allt är det yttre hotet vi bemöter genom våra åtgärder. Uppbyggnaden av EU:s demokratisköld är en sådan del. I de olika delarna måste vi självklart alltid försöka balansera yttrandefrihet med att säkerställa att det som exempelvis är olagligt offline också är olagligt online. Vi har flera olika verktyg, men det är en balansakt. Ytterst måste vi säkerställa att främmande makt inte ägnar sig åt desinformation och valpåverkan eller andra typer av kampanjer i våra länder.

Kustbevakningens bordning av fartyg i skuggflottan

Anf. 107 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Kustbevakningen har under vårvintern tillsammans med polisen och den nationella insatsstyrkan genomfört flera uppmärksammade bordningar av den misstänkta så kallade skuggflottan. Det har jag inte sett mycket av tidigare, så jag vill ställa en fråga till ministern för civilt försvar. Det här är ett helt nytt sätt att komma åt skuggflottan, vilket är viktigt. Vad är det som har förändrats över tid som gör att vi har möjlighet att göra detta nu?

Anf. 108 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Tack, Alexandra Anstrell, för en mycket angelägen fråga!

Om man seglar på svenskt territorialvatten under falsk flagg kommer det att få konsekvenser. Kustbevakningen har tack vare ökad medelstilldelning och även breddat underrättelseuppdrag och nya legala verktyg fått bättre förutsättningar att ingripa. Det är det vi har sett exempel på de senaste veckorna, och det kan naturligtvis inte uteslutas att de blir fler.

Lagen om hets mot folkgrupp

Anf. 109 MARTIN WESTMONT (SD):

Fru talman! Ibland kan det vara så att den kanske viktigaste frågan kommer sist.

Min fråga går till jämställdhetsminister Nina Larsson och handlar om att jämställdhet i ett modernt svenskt samhälle betyder att medborgare har samma skyldigheter och rättigheter och att vi alla är lika inför lagen. Därför, fru talman, ter det sig anmärkningsvärt att vi i dag har en lag som gör skillnad på människor beroende på vilken etnicitet eller religiös tillhörighet de har. Jag talar om lagen om hets mot folkgrupp.

Jag tänker bland annat på vilka signaler det skickar till barn och ungdomar att samhället väljer att behandla människor olika. Här måste vi som vuxna föregå med gott exempel. Håller statsrådet med om att vi i Sverige ska ha en lagstiftning som är lika för alla medborgare, eller anser jämställdhetsministern att nuvarande lagstiftning, där vi behandlar människor olika beroende på individens etnicitet, är en jämställd, liberal och bra ordning?

Anf. 110 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Fru talman! Tack till ledamoten för frågan!

Lagstiftningen om hets mot folkgrupp är helt central och avgörande i en demokrati som Sverige. I en liberal demokrati måste man kunna värna minoriteternas och utsatta gruppers ställning i samhället. Som liberal jämställdhetsminister försvarar jag den lagstiftningen varje dag.

Vi behöver se till att stärka våra demokratiska institutioner. Vi behöver stärka praxis och utövandet av den lagstiftning som finns och komma åt varje exempel på när den inte följs. Det är det som stärker vår motståndskraft och minskar demokratins sårbarhet.

Frågestunden var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.09 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.20, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 25 mars

JuU12 Våldsbrott och brottsoffer

Punkt 1 (Människohandel och människoexploatering)

1. utskottet

2. res. 2 (V, MP)

Votering:

161 för utskottet

30 för res. 2

92 avstod

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 17 C, 14 KD, 1 MP, 11 L, 2 -

För res. 2: 16 V, 12 MP, 2 -

Avstod: 91 S, 1 -

Frånvarande: 15 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 6 V, 5 KD, 5 MP, 5 L, 1 -

Camilla Hansén (MP) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 5 (Målsägandestatus vid sexköpsbrott)

1. utskottet

2. res. 5 (S, V, MP)

Votering:

160 för utskottet

123 för res. 5

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 17 C, 14 KD, 11 L, 2 -

För res. 5: 91 S, 16 V, 13 MP, 3 -

Frånvarande: 15 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 6 V, 5 KD, 5 MP, 5 L, 1 -

Punkt 11 (Kontaktförbudslagstiftningen)

1. utskottet

2. res. 11 (S)

Votering:

143 för utskottet

92 för res. 11

48 avstod

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 14 KD, 11 L, 2 -

För res. 11: 91 S, 1 -

Avstod: 17 C, 16 V, 13 MP, 2 -

Frånvarande: 15 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 6 V, 5 KD, 5 MP, 5 L, 1 -

Punkt 13 (Nationell funktion vid personuppgiftsläckor)

1. utskottet

2. res. 14 (C)

Votering:

264 för utskottet

19 för res. 14

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 57 SD, 59 M, 16 V, 14 KD, 13 MP, 11 L, 3 -

För res. 14: 17 C, 2 -

Frånvarande: 15 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 6 V, 5 KD, 5 MP, 5 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU28 Riksrevisionens rapport om arbetsrättsliga villkor i offentlig upphandling

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Stöd i fråga om arbetsrättsliga villkor)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V, MP)

Votering:

160 för utskottet

123 för res. 1

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 17 C, 14 KD, 11 L, 2 -

För res. 1: 91 S, 16 V, 13 MP, 3 -

Frånvarande: 15 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 6 V, 5 KD, 5 MP, 5 L, 1 -

Punkt 3 (Uppföljning av arbetsrättsliga villkor)

1. utskottet

2. res. 3 (V)

Votering:

160 för utskottet

18 för res. 3

105 avstod

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 SD, 59 M, 17 C, 14 KD, 11 L, 2 -

För res. 3: 16 V, 2 -

Avstod: 91 S, 13 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 13 SD, 9 M, 7 C, 6 V, 5 KD, 5 MP, 5 L, 1 -

FiU35 Utlämnande av uppgifter ur registret över verkliga huvudmän

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU19 Skyndsamhet och preklusionsfrister vid överprövning av upphandling av fonder till premiepensionens fondtorg
Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 11 (forts. från § 7) **Ett språkrav inom äldreomsorgen** (forts. SoU26)

Ett språkrav inom äldreomsorgen

Anf. 111 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Herr talman! I ledamotens anförande nämns siffrorna gällande vårdbiträden och undersköterskor. Av vårdbiträdena är 53 procent födda utomlands, och för undersköterskorna är siffran 37 procent.

Ledamoten nämner också att det viktigaste vi har i vården inte är språket utan händerna. Det är händerna som hjälper till, och det är händerna som tröstar. Jag minns inte exakt formuleringen, men det är händerna som tar fram medicin och så vidare. Och det stämmer ju. Men händerna måste förstå vad händerna ska göra, tänker jag, så språket är otroligt viktigt.

Jag ska berätta vad jag ville ha sagt med de siffror jag nämnde nyss. Jag upplever att ledamoten pratar euforiskt om att vi har så stor andel utrikesfödda som jobbar inom de här yrkena. Jag undrar hur ledamoten får ihop det. Centerpartiet vill lägga mindre resurser på det här utgiftsområdet. Centerpartiet vill öka invandringen och sänka lönegolvet. Jag ser framför mig en bemanning inom äldreomsorgen som i stort sett bara består av utlandsfödda. Är det genuint den långsiktiga lösningen för äldreomsorgen, enligt Centerpartiet?

Jag har också en uppföljande fråga om det här med att det är händer som hjälper till. Ledamoten nämnde ordet färg. Jag undrar vad färg har med saken att göra. Ledamoten påstod också att jag hänger upp mig på etnicitet. Nej, det gör jag inte; jag hänger upp mig på kvalifikationer. För mig som sverigedemokrat är det viktigt att man har rätt kvalifikationer, och där ingår rätt språklig nivå.
(Applåder)

Anf. 112 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Jessica Stegrud för frågorna. Ja, det är naturligtvis händerna som gör äldreomsorgen. Det är händerna som kan hjälpa till med att diska, städa, tvätta och ge medicin. Det är händerna som kan duscha, sköta om, klä på, klä av och på annat sätt hjälpa den som behöver hjälp. Händerna är det absolut viktigaste verktyg som vår personal har inom äldreomsorgen. Men det allra viktigaste är ju att man inom äldreomsorgen har personal som de här händerna sitter på.

Jag tror att vi är helt överens när det handlar om språkravet, som ju är det vi debatterar nu. De som jobbar inom äldreomsorgen ska kunna eller lära sig god svenska, så att den äldre och personalen kan kommunicera på ett bra sätt.

Jag hänger inte upp mig på färgen på händerna, tvärtom. För mig spelar färgen ingen roll. Vi behöver all kompetens vi kan få till vår äldreomsorg. Äldreomsorgen är i dag helt beroende av utlandsfödd personal. Under de

senaste tio åren har det kommit 33 000 människor till Sverige som i dag jobbar som undersköterskor eller vårdbiträden, till stor del inom äldreomsorgen. Utan dem skulle omsorgen kollapsa.

För oss i Centerpartiet är det viktiga att vi har människor som vill jobba i äldreomsorgen, som jobbar i äldreomsorgen, som bidrar till den svenska välfärden och som uppskattas, oberoende av varifrån de kommer. Det är vår vision för samhället.

Anf. 113 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Herr talman! Ledamoten säger att det är det här som är det viktiga, men han är den enda som talar om etnicitet och färg. Jag har inte hört någon annan prata om det i dag. Det här med färg och etnicitet verkar alltså vara väldigt viktigt för ledamoten.

Ledamoten säger att det inte spelar någon roll vem som jobbar här. Nej, det förstår jag, för den centerpartistiska politiken är uppenbarligen lönedumpning och arbetskraftsinvandring. Det spelar ingen roll varifrån man kommer. Det spelar knappt någon roll om man lär sig svenska heller.

Jag undrar fortsatt: Är detta den långsiktiga lösningen? Ska det vara 100 procent med utländsk bakgrund? Är Centerpartiet nöjda då? Ska äldreomsorgen till 100 procent bemannas av personal som har utländsk bakgrund eller är utlandsfödd? Ser Centerpartiet några andra lösningar långsiktigt? Hur får vi fler etniska svenskar eller infödda svenskar att engagera sig i stället? Hur ökar vi den andelen? Eller är det helt ointressant i Centerpartiets värld?

Jag har en sista kommentar. Jag hörde i ledamotens anförande att det skulle vara stigmatiserande för vissa grupper om man till exempel har språkkrav lokalt och kräver vissa kvalifikationer. Nej, det är inte stigmatiserande, och det är inte riktat mot någon viss grupp. Det är bara ett krav på att vi ska ha kvalitet i äldreomsorgen. Som jag nämnde tidigare känner jag många personer med invandrarbakgrund som pratar alldeles utmärkt svenska. Det har inte med etnicitet att göra. Det har med kvalifikationer att göra.

Anf. 114 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Vi har i den här debatten fått ta del av Sverigedemokraternas syn på svensk äldreomsorg, och det har varit upplysande, tycker jag. Man nedvärderar svensk äldreomsorg och pratar om den i raljanta ordalag som ett integrationsprojekt. Man är nedlåtande mot den personal som jobbar i den svenska äldreomsorgen utifrån det här ”integrationsprojektet”. Man är nedlåtande mot de äldre som får hjälp inom äldreomsorgen utifrån det här ”integrationsprojektet”.

Det förefaller, herr talman, som att Sverigedemokraterna hellre skulle låta äldreomsorgen stå utan personal än ha kvar den personal som har kommit hit från andra länder och som vi är helt beroende av. Utan de 53 procenten utlandsfödda vårdbiträden och de 37 procenten utlandsfödda undersköterskor skulle den svenska äldreomsorgen kollapsa. Men det är ingenting som berör Sverigedemokraterna. Det viktiga för Sverigedemokraterna är nämligen inte att äldreomsorgen fungerar utan vem som utför den.

Att vi har behov av att öka kompetensförsörjningen med 50 000 personer de närmaste åren är inte det viktiga för Sverigedemokraterna,

utan det viktiga är vem som utför vården. Man har bedrivit en aktiv utvisningspolitik med lönegolv som ligger högt över dagens löner för undersköterskor och vårdbiträden. Syftet är att kunna kasta ut personal som vi behöver. Man har på andra sätt försökt få personal som har kommit till Sverige, jobbar här och bidrar till välfärden att känna sig ovälkommen.

Sverigedemokraterna är inte äldreomsorgens vän. Sverigedemokraterna är äldreomsorgens fiende.

I Centerpartiets Sverige ska de äldre kunna få både trygghet och god omvårdnad av personalen oberoende av varifrån den kommer.

Anf. 115 LINA NORDQUIST (L):

Herr talman! De som jobbar i svensk äldreomsorg är oerhört betydelsefulla för var och en av oss någon gång i livet – oftast för egen del och väldigt ofta också för någon annan som vi tycker om. Det är självklart att de personerna måste kunna förstå sina kollegor. De måste begripa rutiner, delegeringar och instruktioner. Självklart ska de kunna kommunicera med äldre och deras anhöriga, som behöver stöd och hjälp. Äntligen, herr talman, blir det ett ansvar för arbetsgivarna att se till att det är just så!

Liberalerna har under många år drivit på för att säkra svenska språket i äldreomsorgen. Det här handlar om att vi – var och en – ska ha självbestämmande och trygghet hela livet. Det är inte konstigare än så. Ändå har journalister, anställda, myndigheter med flera gång på gång rapporterat om att språket brister i den dagliga hemtjänsten och i annan äldreomsorg i så gott som varje kommun i landet. Det finns anställda som inte förstår rutiner och delegeringar, som inte förstår de äldre och som de äldre inte förstår.

Det här är naturligtvis helt oacceptabelt på alla sätt. Självklart är det allra värst för den som själv är omsorgstagare och behöver hjälpen och stödet. Men det måste också vara hemskt att som anställd behöva känna sig utgöra en patientsäkerhetsrisk och att gå till jobbet och riskera att orsaka vårdskador – det man vill är naturligtvis att göra gott. Det måste ju ge ont i magen att inte riktigt veta om man gör rätt eller fel och att inte få stöd av arbetsgivaren för att bli riktigt duktig på det man gör. Det här ska verkligen vara arbetsgivarnas ansvar. De ska se till att varje anställd kan känna sig stolt över sin arbetsinsats.

Herr talman! Nu får arbetsgivarna äntligen det ansvar som de borde ha sett som självklart sedan tidernas begynnelse, eller åtminstone sedan äldreomsorgens begynnelse. Svenska språket säkras i äldreomsorgen. Det är en lättnad.

Nästa steg vill vi liberaler ska vara att det blir meriterande vid anställning och löneökningar att kunna andra språk som äldre människor är tryggast med att prata. Många av oss glömmer ju ett inlärt språk som äldre och kan behöva prata på det språk vi talade som barn.

Viktigast av allt, herr talman: Vi i Liberalerna vill ändra ett litet ord i lagtexten som betyder oerhört mycket. Vi vill höja ambitionsnivån i svensk äldreomsorg. Äldre ska inte ha rätt till ”skälig” levnadsstandard efter ett långt liv. De ska ha rätt till *god* levnadsstandard. Leva skäligt, ja, ni hör ju själva. Vad är det för något? Det är inte skäligt att leva skäligt. Äldre ska leva gott, och anställda i äldreomsorgen ska ha riktigt goda

förutsättningar att göra ett gott jobb och känna sig stolta efter varje arbetspass.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 1 april.)

§ 12 Kompetensförsörjning, e-hälsa och beredskap

Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU22
Kompetensförsörjning, e-hälsa och beredskap
föredrogs.

Anf. 116 LEONID YURKOVSKIY (SD):

Herr talman! I dag har vi ett viktigt betänkande som berör flera områden: kompetensförsörjning, e-hälsa och beredskap. Men utan kompetensen, alltså personalen, blir de övriga delarna ganska meningslösa, så jag börjar där.

För att ge en bild: Vi befinner oss i en ond spiral. Just nu upplever personalen ofta att arbetsbelastningen är för hög i förhållande till lönen, vilket leder till att färre vill jobba inom vården, vilket leder till att arbetsbelastningen är för hög i förhållande till lönen, vilket leder till att färre vill jobba inom vården och så vidare. Samtidigt utbildar sig många till vårdyrken, vilket tyder på att problemet ligger i systemet och inte i arbetet i sig.

Vi hade Myndigheten för vård- och omsorgsanalys på besök i utskottet i dag – väldigt passande med tanke på den här debatten. Jag tänkte göra några nedslag där.

Sverige är tyvärr sämre än genomsnittet vad gäller stress och psykisk ohälsa kopplad till arbetet inom till exempel primärvården. Vi har få allmänläkare i förhållande till befolkningen – det skulle behövas en ökning med 80 procent. Socialstyrelsens riktvärde är 1 100 patienter per läkare, och vi ligger i snitt på ungefär det dubbla.

Hur ser det ut i landet? Svenska Distriktsläkarföreningen gjorde en sammanställning över vilka regioner som har en plan och hur lång tid det kommer att ta givet antalet ST-läkare. I genomsnitt kommer det att ta cirka 50 år för regionerna att nå riktvärdet, men flera regioner kommer enligt nuvarande prognos aldrig att nå det. För resursstarka, befolkningsstarka regioner som det socialdemokratiskt styrda Region Stockholm kommer det enligt nuvarande prognos att ta ungefär 330 år att nå riktvärdet. Man kan konstatera, herr talman, att det inte räcker. Uppskattningen gäller dessutom under förutsättning att inga läkare väljer att lämna primärvården framöver samt att alla väljer att arbeta heltid med vårdcentralsarbete.

Det kommer givetvis bra politik på området från Tidösamarbetet.

Vi har Nationella vårdkompetensrådets förslag till nationell plan för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning. Delar av den genomförs nu. Det finns många bra förslag där, men de förutsätter också att regionerna faktiskt klarar av att genomföra den del som ligger på dem.

Som exempel stärker vi nu den medicinska kompetensen inom kommunal hälso- och sjukvård. Det görs en ändring i hälso- och

sjukvårdslagen som innebär att kommuner nu kan anställa egna läkare. Det är ett exempel på något som är bra.

Vi gör givetvis också ekonomiska satsningar. Socialstyrelsen får det här året i uppdrag att dela ut cirka 1 miljard kronor till kommuner och regioner under 2026 för att stärka kompetensen och förbättra arbetsmiljön.

Vad jag försöker komma till i delen som rör kompetensförsörjning, herr talman, och vad jag tycker att lägesbilden gör väldigt tydligt är att regionerna inte maktar med uppdraget. Här behöver vi ett tydligare statligt ansvar för att lösa problemet och bryta den onda, negativa spiralen.

Herr talman! Några ord om digital infrastruktur och e-hälsa.

Vi har tyvärr problem också med informationsflöden. Det försvårar samordningen inom vården, och det drabbar ytterst patienten.

Det här är också en regionfråga: Trots goda förutsättningar sett till hur digitaliseringen har utvecklats under åren har vårdgivarna inte lyckats ta vara på möjligheterna. Regionerna har helt enkelt inte lyckats hantera digitaliseringen.

Jag kan ta en kort personlig anekdot. Det finns tusentals exempel på att det har brustit, men det här är ett simpelt, patientnära exempel.

Jag behöver söka vård. Jag ringer min vårdcentral. Det går inte att boka tid online; man måste ringa in. Det finns *ett* nummer. Telefonen är upptagen. Hamnar jag ens i kö? Ber de att få ringa upp? Nej, samtalet bara läggs på. Jag får försöka igen och hoppas på att telefonen inte är upptagen då.

Det här är alltså bemötandet man får som patient när man behöver vård – inte när man bara ska ringa och ställa någon kundtjänstfråga utan när man behöver vård. Det här är ytterst allvarligt, och det varierar från region till region och vårdcentral till vårdcentral. Så här kan vi inte ha det. Det är ett problem – och, återigen, en regionfråga.

Regionernas upphandlingar av journalsystem ska vi knappt tala om. Det är en hemsk fråga i sig och ett enormt skatteslöseri, som i teorin leder till dålig interoperabilitet systemen emellan men som ändå har resulterat i att systemet i praktiken vilar på ett fåtal aktörer. Hela systemet blir beroende av utländska aktörer, utländska företag, och vi förlorar enorma mängder pengar som lätt hade räckt till att upprätta ett eget system. Jag talar alltså om 20 miljoner kronor per månad för *en* region. Den karamellen kan man suga på: 20 miljoner kronor per månad för *en* region för de här systemen. Allt i samhället är inte marknadens roll; den saken är glasklar.

Det görs också bra saker på det här området; det ska jag givetvis nämna.

Nationell vårdförmedling är en klassisk SD-fråga. Vi är väldigt glada för att den kommer på plats.

Vårdgivare ska kunna ansluta sina journalsystem till den nationella infrastrukturen.

E-hälsomyndigheten ska få en tydligare roll.

Vårdgivare ska enklare kunna dela hälsodata med varandra.

Allt det här är väldigt bra, men det finns mer att göra.

Några ord om beredskap, herr talman! Det görs mycket på området, och här är partierna överlag väldigt överens. Men ett konkret exempel där det ändå har funnits olika åsikter partierna emellan är frågan om sjukhusnedläggningar.

I dag lägger regionerna ned fullt fungerande sjukhus och akutmottagningar runt om i landet. Förutom att den vanliga vården blir drabbad av det här påverkas beredskapen. Om vi nu tänker på beredskapsperspektivet kan vi dra lärdom av Ukraina, inte minst, om vikten av att ha många sjukhus tillgängliga.

Nu lägger regeringen fram en pilot för beredskapssjukhus. Sverigedemokraterna kallar det strategiska sjukhus. Det spelar ingen roll vad man kallar det; det är väldigt bra oavsett. Man pekar ut Sollefteå – ett kontroversiellt fall – som kandidat i det här pilotprojektet. Nu återstår det att se om den oheligt styrda Region Västernorrland kommer att ta emot den utsträckta handen. Det får vi se. Men ett tips och ett medskick från kammaren är att inte lägga ned sjukhus om man värnar beredskapen.

Sverigedemokraterna driver på regional nivå, när vi ändå är inne på det spåret, att man ska stärka vårdcentralerna och akutmottagningarna. Inte minst här i Region Stockholm har vi ett koncept med finansiering som kallas Närakut+ – det kanske kan vara en inspiration för andra.

I övrigt står vi bakom förd politik på området, herr talman. För att sammanfatta: Vi behöver ett statligt ansvar för att stärka kompetensförsörjningen. Vi behöver etablera en riktig digital infrastruktur, vilket vi nu är på väg att göra. Och att stoppa nedläggningen av fungerande sjukhus är helt avgörande för beredskapen.
(Applåder)

Anf. 117 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! I likhet med ledamoten hoppas jag att det som gäller Sollefteå går igenom. Det är väl den fråga vi är mest eniga om i dag.

Jag har ett antal frågor. Vårdansvarskommittén, där jag satt, tog fram ett koncept för hur staten kan ta över vissa frågor. Det gäller kompetensförsörjning, läkemedel, vaccinationer, screening, rättspsykiatrisk vård och luftburen ambulansvård. Det fanns ett väldigt bra utgångsläge för att dra igång det här. Jag måste säga att jag verkligen undrar var den utredningen har hamnat, för det enda jag hör från KD, som är ansvariga för frågan, och från Sverigedemokraterna är att allting ska förstatligas. Det fanns massor med bra saker om statlig styrning i utredningen, men ingenting har hänt med detta.

Nu till en helt annan fråga. Vi har i dag ett kompetensläge i Sverige som inte är på topp. Mitt i detta har det under åren från 2022 till i år kommit väldigt många lagar som handlar om att kasta ut människor som jobbar i vården. Det blir alltså kompetensutvisningar.

Jag har träffat väldigt många av dessa människor. Några av dem har fått stanna för att det har blivit mediepådrag om dem. Detta handlar också om att Sveriges rykte solkas ned av vårdarbetare. Läkare och sjuksköterskor som har kommit hit under tio års tid – många kom under den stora flyktingvågen – undrar om de ska stanna kvar eller om de ska dra från Sverige och åka till Kanada.

Jag undrar: Vad kommer ni att göra åt detta? Även inom forskningen påverkas Sveriges rykte. Många forskare med utländsk bakgrund funderar på om de över huvud taget vill stanna här med den SD-beroende regering som nu travar vidare. Målet verkar vara, herr talman, att alla invandrare ska ut, och det ska helst gå så fort som möjligt.

Anf. 118 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Rågsjö, för relevanta frågor! Först tar jag förslagen kring statlig styrning. Vi är helt överens om att det är goda förslag, och vi vill gärna se dem på plats. Sverigedemokraterna ser det här som rätt väg i riktning mot ett statligt huvudmannaskap.

Ett exempel som har lyfts fram på något som genomförs och som verkställs är möjligheten för kommuner att anställa läkare nu. I övrigt vill jag hänvisa den frågan till berörd minister, som kan redogöra för hur arbetet ser ut på departementet just nu.

Vad gäller utländska arbetare vill jag minnas att Karin Rågsjö var med på mötet där Socialdepartementet informerade utskottet om hur det ligger till med arbetskraftsinvandring inom vården. När det gäller den invandring som rör arbetstillstånd inom vården rör det sig om ungefär 2 procent. Alla som kommer hit får sedan inte heller en försörjning.

Man ska komma ihåg att till exempel läkare och sjuksköterskor når upp till det lönekrav som ligger till grund för att vissa inte får stanna. Nu har Migrationsverket kommit med en lista på vårdyrken som undantas, och vårdbiträden, undersköterskor, hemtjänst och hemsjukvård undantas. Med tanke på detta anser jag att den situation som Karin Rågsjö beskriver inte är verklig.

Samtidigt ska personer som inte ska befinna sig i landet och som har fått ett nej inte vara kvar här. Det räcker inte att bara aspirera på att jobba inom vården för att detta inte ska gälla.

Anf. 119 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Ledamoten säger ”aspirera på” och nämner siffror som inte håller. Jag använder SKR:s siffror. Om det är bluff, då vet jag inte. Ledamoten får i så fall ta den diskussionen med SKR.

Jag kan ta några exempel på tonårsutvisningar, där de som ska utvisas pluggar till exempelvis läkare. Vårdbiträdet Nagam kom till Sverige som tolvåring tillsammans med sin mamma, och hon ska ut från Sverige. Hon är färdig undersköterska och ska skickas ut. Vi har läkarstudenten Naval från Örebro som har fått pausa sin utbildning för att i stället arbeta och visa att hon är självförsörjande för att få fortsatt uppehållstillstånd i Sverige. Det är så dessa fall ser ut.

Man kan tycka att det verkligen är toppen att unga människor med stora ambitioner ska få sticka från Sverige på grund av att ni i Sverigedemokraterna har hållit i ratten medan de andra Tidöpartierna suttit längst bak och bara åkt med.

Herr talman! I de här diskussionerna är det många frågor, och Stockholm kommer alltid upp. Detta handlar om den kampanj som drivs mot Stockholmsregionen från högern, från Timbro och från företag som har lierat sig med vårdkapitalet, om jag får uttrycka mig så – nu börjar jag låta som en riktig marxist, herr talman!

Tittar man i siffrorna ser man att sjukvården har expanderat enormt i Stockholm. Man har haft betydligt bättre utveckling än i exempelvis Skåne; det måste man säga. Där har man haft fullständigt katastrofala siffror. Exempelvis var genomsnittlig väntetid under 2025 till besök i specialistvården 62 dagar i Stockholm och 93 i Skåne. Väntetiden till operation inom specialistsjukvården var 80 dagar i Stockholm och 148 dagar i Skåne.

Det är Skåne som är – ursäkta, herr talman – på dekis, inte Stockholm.

Anf. 120 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för följdfrågorna!

Vi börjar med det som handlade om Stockholm. Jag har själv suttit i regionfullmäktige i Stockholm. Oavsett alla de problem vi ser nu kan jag intyga att vi inte var ovillkorligt stöttande i den politik som fördes tidigare. Framför allt var vi enormt kritiska till de utförsäljningar av sjukhusfastigheter som gjordes och till en del privatiseringar kopplade till det. Där behöver det alltså inte finnas några skilda meningar.

Däremot är jämförelsen med Skåne intressant. Stockholm har tidigare varit moderatstyrt och är nu socialdemokratiskt styrt. Vi ser i Stockholm att köerna ökar, medan vi ser att Skåne har varit bland de bästa på att ta vara på de statliga stöden. Det gör att vårdköerna nu minskar efter en tidigare väldigt dålig situation med rött styre. Det finns lite skillnader där, men jag uppmanar alla att se på situationen över tid.

Det ska dock inte spela någon roll vilka som styr i vilken region – det är ju det som är grejen. Det ska vara lika bra vård överallt, och jag blir förvånad över att Vänsterpartiet av alla partier inte kan enas med oss och Kristdemokraterna i den frågan.

Jag har under de sista 50 sekunderna av min talartid en kort kommentar om migrationsfrågan och utvisningarna. Jag kommer inte att förneka att de exempel som Karin Rågsjö lyfte upp är problematiska och olyckliga. Det behövs dock en kontext när det gäller hur det har blivit som det har blivit. Det här är ett resultat av ett dysfunktionellt system. Personer som har kommit hit på andra grunder får nu inte vara kvar för att de har hittat nya grunder. Det är det som händer.

Det man kan skicka med är att jobben ska gå till personer som redan befinner sig i Sverige, så långt kan vi hålla med. Vi har redan en arbetslöshet, och vi måste lösa den.

Ett snabbt medskick är också att facket avtalssekreterare själva säger att det inte behövs någon arbetskraftsinvandring. Det kan man också diskutera.

Anf. 121 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Leonid Yurkovskiy, för anförandet!

Ledamoten lyfte upp de stora bemanningsproblemen inom svensk hälso- och sjukvård. Om detta är en utmaning i dag kommer det såklart att vara en ännu större utmaning i framtiden. Att klara målet om 1 100 patienter per läkare kommer att bli väldigt svårt och ta lång tid. Det är även ett problem att klara av bemanningen vad gäller sjuksköterskor och undersköterskor i den svenska vården.

Detta problem accentueras dessutom när vi kommer ut på Sveriges landsbygder och glesbygder – när vi lämnar storstadsområdena, universitetsorterna och de större städerna och kommer till våra mindre städer, våra mindre orter och vår renodlade landsbygd. Centerpartiet har lagt både pengar och förslag gällande hur man på olika sätt och med olika metoder ska kunna komma åt problematiken.

I budgeten i höstas lade vi i den reform som vi lite slarvigt kallar för landsbygdsläkare 2 miljarder kronor på att kunna anställa nya läkare i primärvården. I praktiken innebär den att man ska kunna ha små läkarledda

enheter som täcker upp i områden där vårdcentralerna inte når ut. Vi lade 1 miljard på att få ut ST-tjänster i alla delar av landet, för vi ser att de är väldigt ojämnt fördelade i dag. Vi har också lagt fram förslag om att vi ska utreda ekonomiska incitament för att få människor att flytta dit där jobben finns. Det kan handla om flyttbidrag eller avskrivning av studieskulder.

Jag saknar dock hela tiden Sverigedemokraternas syn, och problemlösning, när det gäller hur vi ska klara av personalförsörjningen inom svensk hälso- och sjukvård på våra landsbygder. Vad är Sverigedemokraternas svar på den frågan?

Anf. 122 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågorna.

Även regeringen lägger ju pengar på specifikt vården på landsbygden, så det är inte unikt för Centerpartiet, vill jag först säga. Det görs alltså i en budget som Sverigedemokraterna är med och arbetar fram och stöttar.

Det jag noterar är att alla de förslag som Christofer Bergenblock lyfter fram, och som givetvis är delvis intressanta, tydligt handlar om statligt stöd och statliga insatser. De pekar helt enkelt mot ett större statligt ansvar. Om man ändå ser behovet av statligt ansvar undrar jag varför man inte vill gå hela vägen. Utöver det som görs från regeringens sida – jag kan för övrigt nämna arbetspolitiken i stort, alltså inte bara politiken på socialutskottets område – undrar jag varför man inte vill ta steget fullt ut och låta staten på riktigt stötta upp landsbygden med hjälp av de resurser som staten har och som regionerna bevisligen inte har eller inte är villiga att använda.

Det är det som är den primära skillnaden här: Vårt förslag är att landsbygden ska stärkas, men vi ser inte hur det ska göras med nuvarande system med regioner. Man kan också bara säga att mer pengar till ett system som inte funkar sällan leder till något bättre.

Anf. 123 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Centerpartiet ser gärna att staten tar ett större ansvar inom vissa områden av svensk hälso- och sjukvård.

Vårdansvarskommittén lade fram sitt slutbetänkande för knappt ett år sedan, och Centerpartiet står helt bakom slutsatserna i det betänkandet. Det gäller bland annat slutsatsen att lägga idén om att förstatliga den svenska hälso- och sjukvården – det vill säga kasta in den i en gigantisk omorganisation för tio år framåt – åt sidan.

De delar som kommittén lyfte fram, exempelvis ett större nationellt ansvar för kompetensförsörjningen och ett större nationellt ansvar för luftburna transporter, vacciner, läkemedel och screening, står vi från Centerpartiets sida också helt bakom. Vi ser nämligen att det behövs ett nationellt ansvar inom vissa områden för att få en jämlik vård i landet.

När det kommer till resursfördelningen har vi från Sveriges riksdag alla möjligheter att se till att resurser fördelas på ett sätt så att de också stannar i våra glesare delar av landet. Till stor del består ju Sveriges tillväxt av det som kommer från våra landsbygder – från skogen som växer i Norrland och i hela inre Sverige, från malmen som bryts uppe i norra Sverige och från energin som kommer från stora vattenkraftverk – och vi i Centerpartiet vill att mer av pengarna stannar kvar där för att försörja vården, omsorgen och välfärden i våra landsbygder. Det har jag dock inte sett några förslag om från Sverigedemokraternas sida.

Vi vill också göra om det statliga systemet för omfördelning av pengar mellan kommunerna i Sverige. I dag skyfflar vi pengar mellan storstadsregionerna. Mer borde skyfflas ut till våra gles- och landsbygder, men det har jag inte heller sett Sverigedemokraterna stå bakom.

Vad är alltså Sverigedemokraternas svar på hur vi ska jämna ut klyftorna – mer än att förstatliga hela den svenska vården?

Anf. 124 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för följdfrågorna.

I det Christofer Bergenblock säger förminskar han nästan resultatet av ett förstatligande, det vill säga vad ett förstatligande skulle innebära för svensk sjukvård. Men allt det ledamoten talar om pekar ju mot ökad statlig styrning.

Det man föreslår från Centerpartiets sida är att alla de här resurserna ska läggas på ökat statligt ansvar – eller åtminstone ökad statlig finansiering – men att resultatet sedan ska äventyras av variationer i kvaliteten hos de regionala politikerna och de regionala organisationerna. Det är det som är skillnaden mellan Centerpartiet och Sverigedemokraterna i det här fallet: Mycket av det ledamoten säger tilltalar mig, men jag förstår inte varför man vill ha den här felkällan i form av regioner.

Jag är faktiskt glad att det kommer många konkreta förslag, herr talman, för man hör tyvärr ofta att vi inte ska förstatliga – att vi inte ska se till att det verkligen blir jämlik vård över hela landet och att resurserna kommer fram. I stället ska vi ta regionen Knäckebrohult – det är en fiktiv region – som exempel, för där har de arbetat med något nytt samordningssystem och någon ny ledarskapsstruktur som har effektiviserat vården med 5 procent på tio år. Sedan ska regionerna inspireras av varandra.

Jag är glad att man lite grann har kommit ifrån det här i debatten och faktiskt pratar om konkreta, storskaliga förslag där det statliga är grunden. Men som det här replikskiftet visar finns det fortfarande skillnader mellan partierna.

Anf. 125 DZENAN CISIJA (S):

Herr talman! Denna debatt handlar om kompetensförsörjning, e-hälsa och beredskap i den svenska hälso- och sjukvården.

Allmänheten vill veta om Sverige kan garantera sina invånare vård efter behov både i fredstid och i krig och kris.

Sjukvården är inte bara ett system av byggnader och budgetposter, utan sjukvården är människor. Den är sjuksköterskan som arbetar dubbla pass för att en avdelning inte ska stänga, den är läkaren som försöker få ihop en vårdkedja när journaler inte hänger ihop och den är ambulanspersonalen som rycker ut – ibland till situationer där hotet är lika påtagligt som sjukdomen. Och när en ambulanssjukvårdare dödas i tjänsten är det inte bara ett arbetsmiljömisslyckande; det är ett samhällsmisslyckande.

Vi socialdemokrater förstår verkligheten, och vi ser en sjukvårdskris. När det gäller kompetensförsörjningen ser vi att personalbristen är ett reellt problem som bara blir större med regeringens dåliga välfärds politik. Vi ser att attraktiviteten i yrkesgrenen har sjunkit och att många anställda upplever en växande känsla av otillräcklighet och samvetsstress. Det är inte hållbart för vare sig personalen, patienterna eller samhällsekonomin.

Regeringen vill utbilda fler i branschen, men det räcker inte. Vi måste också ge vårdanställda bättre arbetsvillkor, stärka vårdens ledarskap och trygga långsiktigheten. När sjukvården på grund av kortsiktiga riktade engångsbidrag tvingas planera för nedskärningar, varsel och stängda vårdavdelningar kan regeringen inte samtidigt säga att den tar ansvar för kompetensen.

Nationella vårdkompetensrådet har redovisat sina förslag, och vi socialdemokrater vill att den nationella planen för kompetensförsörjningen ska genomföras och bygga på fortbildning, karriärvägar och stärkt ledarskap. Vi vill också kvalitetssäkra validering av utländska legitimationer så att vi värnar patientsäkerheten. Samtidigt vill vi stoppa den galna politik som driver kompetensutvisningar. Sverige har inte råd att utvisa utbildad sjukvårdspersonal när behoven växer.

Herr talman! E-hälsa är en möjliggörare. Digitalisering kan göra vården mer jämlik, mer tillgänglig och mer säker. För detta behöver vi en nationell digital infrastruktur som fungerar i hela vårdkedjan och i hela landet. Vi socialdemokrater vill se en tidssatt färdplan från regeringen som håller ihop styrning, standarder, tidsplan och investeringar. Samtidigt måste vi stärka 1177, som redan har invånarnas förtroende. Vi vill i offentlig regi utveckla 1177 som första linjens digitala vård.

Ett par regioner har granskat digital vård och fakturering. Det har visat sig att en stor andel av de granskade vårdkontaktarna saknar grund för ersättning eftersom många kontakter i praktiken har handlat om hänvisningar eller enklare rådgivning.

Skattepengar ska gå till vård. Vi behöver ordning nu. Nätläkarsystemet ska styras upp, knytas till vårdcentralerna och vara ett komplement till dem. Vi vill också att marknadsföringen av nätläkare ska präglas av måttfullhet.

E-hälsa handlar om kontroll och patientsäkerhet. I dag saknar regioner ett tydligt lagstöd för att begära in och granska privata utförares patientjournaler. Vi vill att regioner ska ha de kontrollverktyg som de behöver för att upptäcka välfärdsbrottsligheten.

Herr talman! Beredskap handlar om vårdplatser, kompetens, lager, läkemedel, el och it-robusthet. Vi socialdemokrater vill förbättra beredskapen inför krig och kris. Vi ser behovet av beredskapssjukhus, särskilt på strategiskt viktiga platser som Gotland och i norra Sverige.

Vi vill att staten ska säkerställa att strategiska lager av medicin och sjukvårdsmateriel byggs upp. Vi vill dessutom att Apoteket AB ska få i uppdrag att inrätta riksapotek med ett tydligt beredskapsuppdrag över hela Sverige. Det är så man bygger robusthet i hela landet, inte bara där marknaden råkar vara lönsam.

Herr talman! Kompetensförsörjning, e-hälsa och beredskap hänger ihop. Vi socialdemokrater vill att den svenska sjukvården ska sätta människan först, både som patient och som sjukvårdspersonal. Vi vill också att alla invånare ska få vård efter behov, både i fredstid, i krig och i kris.

Jag avslutar med att från Socialdemokraternas sida yrka bifall till reservation 4.

Anf. 126 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för hans anförande. Det finns såklart mycket i det som vi håller med om, och jag tror att det gäller alla partier i utskottet.

Jag vill ställa en fråga om personalförsörjning. Den är lite kopplad till vårdköerna; dessa två saker går hand i hand.

Vi har sett – och ser – Socialdemokraternas politik på regional nivå. Vi såg också Socialdemokraternas politik under deras åtta år i

regeringsställning innan den här regeringen tillträdde. Varför var situationen dålig då? Varför fördubblades vårdköerna då? Och vad har förändrats i Socialdemokraternas politik i dag jämfört med hur den var då för att man ska få ett annat resultat?

Anf. 127 DZENAN CISIJA (S) replik:

Herr talman! Tack, Leonid Yurkovskiy, för frågan!

Det handlar såklart om resurser, vilket dagens regering, som har Sverigedemokraterna som största underlag, inte har tillfört.

Kompetensförsörjning handlar om att ha rätt folk på rätt plats. I dag har vi bred personalbrist. Vi har sjunkande attraktivitet och växande arbetsbelastning. Personalen upplever också samvetsstress och en känsla av otillräcklighet. Detta skulle vi kunna kalla en kompetenskris. Det handlar inte bara om utbildningsplatser, som regeringen driver på för, utan också om arbetsmiljö, anställningsvillkor – löner med mera – ledarskap och långsiktighet. Detta saknas eftersom resurserna inte räcker till, och det beror bland annat på Sverigedemokraterna.

Anf. 128 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten så mycket för svaret. Jag håller givetvis med om det han sa i de delar som rör arbetsmiljö med mera.

Ledamoten nämnde att det handlar om resurser. Handlade det då inte om resurser när Socialdemokraterna styrde? Det borde det rimligtvis ha gjort, men då var det kanske andra spelregler – eller naturkrafter – som gällde.

Mycket av det som ledamoten nämnde pekar på ett större statligt ansvar. Långsiktighet är en sådan sak. Vi står såklart bakom det, men med tanke på problembeskrivningen och paketet med lösningar blir frågan till Socialdemokraterna: Varför är Socialdemokraterna inte för ett statligt huvudmannaskap? Det undrar jag.

Det här går inte att applicera på alla partier som är emot det, men för just Socialdemokraternas del, och utifrån hur partiet beskriver problemet, borde den rimligaste slutsatsen vara ett statligt huvudmannaskap. Man landar ändå inte där. Den enda förklaring jag kan se är att trycket inifrån – från de väldigt många regionpolitikerna – är för hårt. Jag vet inte om ledamoten kan bekräfta eller dementera den teorin, men jag ser detta som en klart trovärdig förklaring. Ingen annan sådan finns.

Mot bakgrund av allt som ledamoten har sagt är min fråga varför man fortfarande är emot ett statligt huvudmannaskap.

Anf. 129 DZENAN CISIJA (S) replik:

Herr talman! Jag måste säga att vi i vår skuggbudget har tillfört dubbla resurser till sjukvården när det gäller generella statsbidrag. Där är det skillnad mellan Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna.

Vi vill, apropå kompetensförsörjning, behålla dem som redan finns där genom satsningar på arbetsmiljö, fortbildning och ledarskap.

Leonid Yurkovskiy ställde en fråga angående förstatligande. Det har gjorts en utredning, och jag tycker att det står klart vilken väg man ska välja. Jag vill påstå att ett förstatligande inte skapar några nya vårdplatser. Personalstyrning och beredskap kommer däremot att göra det.

Vi socialdemokrater vill i stället att Nationella vårdkompetensrådets nationella plan för kompetensförsörjning, med de 25 förslag som man har kommit med, ska genomföras. Vi stöder inte regeringens kompetensutvisningar, som medierna har uppmärksammat på sistone.

Vi vill kvalitetssäkra validering av utländska legitimationer och motverka välfärdsbrotten.

Anf. 130 CRISTER CARLSSON (M):

Herr talman! Vi debatterar nu socialutskottets betänkande 22 *Kompetensförsörjning, e-hälsa och beredskap*. Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut och yrkar avslag på motionerna.

Det här betänkandet är ganska spretigt och behandlar flera väldigt stora och vitt skilda områden. Därför kommer jag att försöka koncentrera mig på kompetensförsörjning och beredskap.

Herr talman! Vi har under de senaste decennierna kunnat se att det har blivit allt svårare att kompetensförsörja verksamheterna; det är extra tydligt i semestertider. I Tidöavtalet har vi kommit överens om att det finns ett behov av viss nationell styrning inom detta område. Det handlar främst om en nationell kartläggning av tillgång och behov och om att ta ansvar för att skapa förutsättningar för kompetensförsörjning över hela landet. Detta fråntar dock inte regionerna ansvaret för att säkerställa den långsiktiga kompetensförsörjningen inom deras eget område.

Låt mig backa bandet till 80- och 90-talet – ja, jag är äldre – då vi hade många fler avdelningar och det enligt min erfarenhet var svårt att få jobb och fast anställning på grund av den täta bemanningen. I dag är frågan om brist på personal stor trots att vi kanske har en fjärdedel så många vårdavdelningar och sjukhussängar som ska bemannas eftersom mediciner och dagkirurgi har tagit över mycket.

Så vad har hänt? På 80- och 90-talet krävdes det väldigt höga betyg för att komma in på vårdlinjen, enligt gamla systemet över 4,0. De duktigaste på vårdlinjen gick till sjuksköterskeutbildningen, och det var också ett krav att först vara undersköterska. Man studerade först två år och sedan två år till. Däremellan hade man ofta en ganska lång arbetslivserfarenhet, åtminstone något år, vilket rekommenderades. Nu kommer i stort sett alla in på vård- och omsorgsprogrammet, och man behöver inte vara undersköterska för att komma in på sjuksköterskeprogrammet. Även på detta program är det i dag uppseendeväckande låga intagningspoäng.

Förr var undervisningen på sjuksköterskeutbildningen koncentrerad på anatomi, fysiologi, sjukdomslära, farmakologi och praktik. I dagens utbildning läggs stor vikt på forskning, och nyss nämnda områden har fått stryka på foten, vilket jag personligen tycker är olyckligt då sjuksköterskeyrket är både praktiskt och teoretiskt.

Så vad har hänt? Personligen tror jag att det beror på omsvängningen på 90-talet då alla skulle bli sjuksköterskor. Det gjorde att undersköterskor och sjukvårdsbiträden i stort sett försvann, vilket urvattnade sjuksköterskans roll.

Jag är övertygad om att dåtidens sjuksköterskor och undersköterskor var bättre rustade för dåtidens verklighet än nutidens sjuksköterskor och undersköterskor är för dagens verklighet. Det är min spaning.

Jag är övertygad om att vi här ser en del av orsaken till dagens kompetensbrist, för kompetensförsörjning handlar inte bara om att fylla på

personal utan även om att behålla kunnig, erfaren personal så att den blir ryggraden i vården. Ytterligare orsaker till att personal väljer att lämna yrket kan vara en känsla av hopplöshet inför uppdraget och att personalen upplever att den inte blir sedd och hörd. Det är ju långt mellan chefsleden, och jag vill påstå att det finns fler chefer än ledare. Det är en viss skillnad på det.

Ett enkelt sätt att skapa delaktighet är att låta personalen vara med i arbetet med scheman, arbetssätt och utvecklingsprojekt. Det finns ställen där man inte har vårdutvecklare utan låter personalen på plats vara vårdutvecklare.

Herr talman! Jag tror att alla här inne är överens om att vi måste lösa den långsiktiga kompetensförsörjningen för svensk hälso- och sjukvård. Det är inte värdigt en välfärdsstat som Sverige att vi inte kan leverera den sjukvård medborgarna behöver. Därför behöver vi optimera den sjukvård vi har i dag och låta sjukhusen jobba utifrån de förutsättningar som råder på respektive plats.

En annan stor orsak till bristen på kompetens är att svensk hälso- och sjukvård håller på att administrera sönder sig själv. Personal beskriver en överdokumentation samtidigt som systemen inte kan användas optimalt. När det gäller de kvalitetsregister som förs i dag lägger legitimerad personal åtskilliga timmar på att hämta data ur journalsystemen. Detta borde kunna vara automatiserat.

Herr talman! Vi står inför en ny verklighet i världen. Efter årtionden av avspänning har vi ett krig i Europa och även konflikter i Mellanöstern som vi inte vet hur de kommer att utveckla sig. Att vi har en bristande försörjningsberedskap inom svensk hälso- och sjukvård blev tydligt under pandemin. Efter att ha varit noll och intet har arbetet med beredskapen nu påbörjats. År 2022 lades 2,7 miljarder på civil beredskap; år 2028 ska det läggas 19,4 miljarder. Inrättandet av en ministerpost för civilt försvar har varit viktigt i detta läge. Man jobbar nu intensivt mellan departementen för att kartlägga vilka behov som finns, och arbetet med att bygga upp lager har påbörjats.

Det är givetvis lätt att vara efterklok och tänka att vi inte borde ha lagt ned de lager vi hade. Men nu har vi chansen att skapa en modern lagerhållning med material som kan användas vid större händelser, oavsett om det handlar om krig, pandemier eller andra katastrofer.

De akutsjukhus som finns i dag behövs, och vi behöver säkerställa att de kan upprätthålla sin kompetens för att kunna verka fullt ut både i den dagliga verksamheten och i händelse av krig, pandemi och större katastrofer. Förutom att säkra medicinskt material behöver det säkerställas att man klarar av alla typer av transporter till och från sjukhusen, vilket innebär att helikopterlandningsplatser och saneringsmottagningar för kontaminerade patienter måste ses över.

Herr talman! Vi behöver också kunna hantera vardagliga problem såsom tvätt av filter och kläder lokalt. Vi behöver öka mängden flegångsmaterial i verksamheterna och se till att rengöring och sterilisering kan utföras kontinuerligt och lokalt. Att använda engångsmaterial fungerar i normala fall alldeles utmärkt. Men vid större händelser kommer transportkapaciteten inte att vara tillräcklig, och då är risken överhängande att vi inte klarar att hantera inflödet av patienter på grund av materialbrist.

(Applåder)

Anf. 131 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Crister Carlsson för anförandet.

Ledamoten tar upp kompetensförsörjningen i svensk hälso- och sjukvård. Låt mig därför berätta lite om hur kompetensen ser ut i dag. Vi är helt beroende av invandrad arbetskraft i svensk hälso- och sjukvård. En tredjedel av våra undersköterskor kommer från ett annat land, hälften av våra vårdbiträden är födda utomlands och en tredjedel av våra läkare är födda utomlands liksom en tredjedel av våra biomedicinska analytiker. Vidare är hälften av våra tandläkare födda utomlands. Utan dessa skulle svensk hälso- och sjukvård kollapsa.

Samtidigt bedriver regeringen en utvisningspolitik av guds nåde. Vi ser hur unga människor som har gått igenom gymnasiet och påbörjat sin utbildning till sjuksköterska kastas ut ur landet. Vi ser hur kompetensutvisningar slår mot undersköterskor och vårdbiträden i svensk hälso- och sjukvård. Vi ser hur Sverige bilden har skadats internationellt, vilket gör att forskare och högkvalificerad personal drar sig för att jobba i Sverige eftersom det finns risk att deras tonåriga barn kommer att utvisas. Den politik regeringen och Moderaterna bedriver är skadlig för Sverige. Vi behöver ju fler som jobbar i svensk hälso- och sjukvård, inte färre.

På vilket sätt hjälper regeringens utvisningspolitik svensk hälso- och sjukvård?

Anf. 132 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Herr talman! Statsministern har ju sagt att vård- och omsorgspersonal ska värnas och därför inte omfattas av det höjda lönekravet.

Jag håller helt med om att vi behöver personer av utländsk härkomst i svensk vård och omsorg. Det har jag själv sett. På det vård- och omsorgsboende min mor bodde på fanns det många med invandrarbakgrund, och de förtjänar en guldstjärna då de gjorde ett jättebra jobb. Vi var tidigare inne på det här med språkrav, och jag vill verkligen betona att det måste finnas ett sådant.

Ledamoten säger att vi behöver fler som jobbar i vården. Ja, vi behöver kanske fler som jobbar med händerna på patienterna. Jag vill påstå att det finns tillräckligt med sjuksköterskor i vårt samhälle, men de är inte där de ska vara: med händerna på patienterna.

Anf. 133 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Jag tror att det är många i svensk hälso- och sjukvård, både sjuksköterskor, läkare och undersköterskor, som ser att det finns en brist på personal i dag. Det finns en brist på händer.

Det betyder inte att vi inte ska jobba med att använda digitala hjälpmedel och medicinteknisk utrustning och arbeta på smartare sätt. Det är klart att vi ska göra det, men vi kommer också att behöva mer personal framöver för att klara uppdraget.

Herr talman! Vi hade en dragning i dag i socialutskottet från Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, där det visade sig att just detta att man inte har tillräckligt med tid för patienterna är en av de saker som våra läkare inom primärvården upplever som det största arbetsmiljöproblemet. Vi behöver definitivt jobba för att få in fler där.

Ledamoten läser ur en artikel där statsministern säger att man nu ska göra undantag från det lönegolv som regeringen har infört och som kommer att höjas till 33 390 kronor från och med den 1 juni.

Det betyder att regeringen nu ska införa ytterligare byråkrati och administration i de svenska myndigheterna. I stället skulle regeringen på ett enkelt sätt kunna säga att lön i Sverige sätts av parterna via kollektivavtal och att den enda rimliga lönenivå man bör kräva, oberoende av om man kommer från Sverige eller från utlandet, är lön i enlighet med kollektivavtal.

Jag har väldigt svårt att förstå hur en moderatledd regering kan tycka att det är vettigt att regeringen sitter och beslutar om lönegolv på svensk arbetsmarknad, men må så vara.

Det är däremot fortfarande väldigt oklart vilka grupper som kommer att ingå i undantaget och framför allt vilket lönekrav som kommer att ställas på dem som har undantag. Vad vet ledamoten om det?

Anf. 134 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Herr talman! Jag har ingen inblick i det arbetet över huvud taget.

Jag vill dock ändå säga att vi inte kan ta in arbetskraft utifrån när vi har en så hög arbetslöshet som vi har i Sverige – runt 8–9 procent. Vi måste naturligtvis ta hand om de arbetslösa och försöka få in dem i arbete och inte ta in utländsk arbetskraft och låta våra egna arbetslösa vara kvar i arbetslöshet.

Ledamoten talar om behovet av fler anställda. Jag vill ändå påpeka och betona att vi har väldigt många som går på våra sjuksköterske- och undersköterskeprogram. Det finns ett försörjningsbehov, och vi behöver också få in dem i vården på ett sätt som gör att de kan känna trygghet när de börjar jobba. Jag tror att en stor del av den kompetensbrist vi har i dag handlar om detta.

Jag håller som sagt delvis med om att invandrare gör ett väldigt bra jobb; det vill jag gärna betona. Språkravet är dock A och O för att man ska fungera i vården.

Anf. 135 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Det var mycket vi fick höra här.

Först och främst vill jag säga till ledamoten Crister Carlsson att vi i dag har en extremt kompetent kader av sjuksköterskor som gör ett fantastiskt jobb. Vi har en helt annan sjukvård än när ledamoten och jag var något yngre; det är en mycket mer kvalificerad sjukvård.

Det som trycker ut vårdpersonalen är de extrema skillnaderna mellan vad de ska göra och vad de kan göra med sina resurser.

Det är klart att man undrar när man ser att Arbetsmiljöverket i sin tillsyn av sjukhusen under 2022–2024 kom fram till att det inom sjukvården var 73 procent som fick krav på åtgärder. Då har man landat helt snett. Det handlar också om en otroligt problematisk situation inom primärvården, där 69 procent behövde vidta åtgärder. Det här är stora undersökningar. Sedan kom också Försäkringskassans undersökning av vårdpersonal, som visade att väldigt många är på gränsen till utbrändhet.

Det var precis det vi fick höra i morse när man pratade om primärvårdsläkare; många av dem är också nära utmattning. De klarar inte

av den situation de borde klara av om de hade lite bättre möjligheter att anställa fler. Men så ser det inte ut i dag.

Om man ska göra något åt sjukvården borde man se till att vårdarbetarna får lite bättre, och då måste de också ha fler kamrater att jobba tillsammans med. Det vore intressant att höra ledamoten Crister Carlssons syn på detta. Behöver vi anställa fler i en situation då vi också har en helt annan demografi än för 20 år sedan med fler äldre, exempelvis? Hur ska vi klara det här?

Anf. 136 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Herr talman! Jag ska också göra en liten återblick, men inte så långt tillbaka i tiden.

Det handlar om den tid då jag satt som regionråd. Då hade vi inom vår budgetram möjlighet att sänka arbetstiden för sjuksköterskor. Vi höjde lönen för sjuksköterskor, och vi sänkte arbetstiden för undersköterskor. Vi införde något som heter vårdnära service, som ska göra att personal med lite kortare utbildning fyller på i skåp och lådor och annat sådant lite mer basic jobb.

Vi införde också ett chefsprogram. Chefen spelar en otroligt viktig roll för arbetsmiljön på avdelningarna. Jag vill påstå att en bra chef slår en ökad lön när det gäller att skapa trivsel på avdelningen.

Om man får igenom det som vi har gjort också i andra regioner tror jag att man får människor att vilja komma in i vården och jobba med patienterna. Jag tror också på att vi måste ha personal som jobbar med administrationen som inte är vårdpersonal. Vårdpersonalen måste jobba med patienterna och ha händerna på patienterna. Det ska premieras, vilket var vad vi gjorde under förra mandatperioden.

De som fick kortare arbetstid och högre lön var de som jobbade 24:7 och hade händerna på patienterna. Där tror jag att vi har i alla fall en del av lösningen.

Anf. 137 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Det låter ju helt underbart, ledamoten Crister Carlsson! Förkortad arbetstid låter som värsta vänsterpropagandan – jättebra!

Det är också något som exempelvis Vårdförbundet kräver. Jag skulle vilja se att man tog frågan på allvar, för jag tror faktiskt inte att vi kommer att kunna anställa människor som orkar jobba 100 procent. Väldigt många i dag jobbar 60 procent för att orka med, vilket också påverkar deras pensioner. Förkortad arbetstid är absolut en väg framåt; det måste jag säga. Det var intressant att höra från ledamotens håll.

Det är precis som den tidigare talare som diskuterade med ledamoten Crister Carlsson tog upp när det gäller att man utvisar väldigt många vårdarbetare. Det går undan. Även om regeringen genom statsministern säger att det minsann kommer att hända saker och att regeringen ska stoppa detta händer det ingenting. Människor utvisas, och det är 600 personer på listan.

Det gäller inte bara detta, utan det handlar också om det mentala klimatet som råder inom hälso- och sjukvården. Jag tänker exempelvis på forskare. Det var en väldigt bra artikel i Svenska Dagbladet i går där man beskriver situationen för många forskare i Sverige. Vill de stanna i det klimat vi har fått i Sverige? Plötsligt är Sverige ett land där invandrare inte

är på topp, om man får uttrycka sig så, utan ses som något som inte hör till samhället.

Vi är inne på en väldigt farlig resa. Jag tror att vi måste säga så här: Okej, vi kommer att behöva fler invandrare och människor som kommer hit och jobbar! Man kan inte säga att man ska se till att de 9 procent som är arbetslösa ska in och jobba inom hälso- och sjukvården, utan man måste också utbilda personal.

I dag utvisas utbildad personal. Det gäller även ungdomar som går läkarprogrammet och så vidare; de utvisas på grund av att de har nått åldern 19 eller 20 år. Det är en katastrof för svensk sjukvård.

Anf. 138 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Herr talman! Jag uppfattade inte någon konkret fråga från ledamoten Rågsjö, men jag ska försöka svara på vad jag tror att hon menade.

Nej, det var inte vänsterpolitik vi förde där. Det var ren moderatpolitik.

Vad gäller utvisningar av yngre, så kallade tonårsutvisningar, höjer vi åldern till 21 år. Det finns också anledningar till att man blir utvisad. Jag törs inte gå in på specifika fall, men det finns antagligen anledningar eftersom utvisningarna sker. Det är Migrationsverket som sköter detta, och jag törs som sagt inte lägga mig i några detaljer om hur och varför.

(Applåder)

Anf. 139 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Kommer ni ihåg de smattrande applåderna för sjukvårdsarbetarna under pandemin? Det gör jag. De står i skarp kontrast till resultaten från Arbetsmiljöverkets nationella tillsyn av akutsjukhus och primärvård. Dessa lämnar ingen tvekan: Svensk sjukvård har ett strukturellt arbetsmiljöproblem som nu är så allvarligt att det påverkar både vårdens kvalitet och vårdpersonalens hälsa.

Under åren 2022–2024 inspekterade Arbetsmiljöverket arbetsplatser inom sjukvården. 73 procent fick krav på åtgärder. På akutsjukhusens vårdavdelningar var bristerna ännu större: 80 procent levde inte upp till arbetsmiljölagens krav. I primärvården landade siffran på 69 procent. Den mest genomgående bristen handlar om ohälsosam arbetsbelastning och den obalans mellan krav och resurser som sedan länge präglar sjukvården. Det handlar om den åderlåtning som skett i decennier inom offentlig vård, och det handlar om vårdens personal.

Det råder brist på vårdplatser i hela landet, bland annat inom intensivvården, vilket i hög grad kan knytas till personalbrist och en arbetsmiljö som i många fall är helt ohållbar. Det krävs en starkare nationell styrning och resurstilldelning, precis det som Vårdansvarskommittén kom fram till.

Speciellt otacksamt verkar det vara att jobba i Skåne-regionen, där Tidöängat styr. Där är väntetiden på specialistvård 93 dagar, att jämföra med Stockholm som har 62 dagar – trots att Skåne har hälften så stor befolkning som Stockholm. Det kanske man ska fundera över i södra delen av Sverige.

Det krävs högre löner, fler anställda och bättre arbetstider, exempelvis i form av förkortad arbetstid. Det krävs att staten tar ett större ansvar för utbildning för samtliga vårdyrken. Det krävs en jämlik nationell ekonomisk styrning inom vården. Det krävs en långsiktig ekonomisk

nationell plan för grundutbildning, vidareutbildning och fortbildning för sjukvårdspersonal samt att specialistutbildning för vårdpersonal regleras i lag. Det kan inte vara så att det blir fri lek, utan här vill vi reglera.

Personal inom sjukvården måste också få se att satsningarna som görs är långsiktiga, inte bara kortsiktiga. Om man hade värdesäkrat de generella statsbidragen, det vill säga indexerat med pris och befolkning, skulle regionerna i dag ha haft 10 miljarder mer, och det hade de behövt. Detta är vad Vänstern vill göra.

Nu går vi snabbt över till journalsystem. Oavsett politisk färg på regionen blir det ofta fel. Problemen med regioner som ska införa nya journalsystem inom hälso- och sjukvården har varit en följetong de senaste åren. Dessa misslyckanden leder till stora kostnader för regionerna men knappast till att det blir bättre för patienterna.

Vänsterpartiet tycker att det hade varit väldigt bra om vi just på detta område hade haft något slags nationellt tänk så att man hittade ett sammanhållet och fungerande nationellt journalsystem som kunde underlätta rörligheten inom vården för såväl patienter som anställda.

AI, herr talman, är fantastiskt – men har vi koll?

Flera försök och studier görs nu på Sankt Görans sjukhus i Stockholm för att utveckla diagnostiken av bröstcancer. En studie från 2023 visade att prover som tidigare tagit 15–30 minuter för en människa att analysera kan analyseras på 3–4 minuter med AI. De försök som genomförts på Sankt Görans sjukhus har resulterat i att köerna till mammografin är borta. Uppföljningen av försöken visar också på fler hittade cancerfall och färre falska positiva fall.

Den här typen av effektivisering frigör arbetstid för läkare och annan vårdpersonal och borde självklart spridas över landet. Det är en otroligt viktig utveckling, och vi måste se till att det fortsätter hända saker på området. Det kommer också att stärka olika bedömningar som görs inom vården.

Men det finns också stora risker med AI när det gäller integritetsskydd, och frågan är vem som ska bära ansvaret när något går fel. Vi är ju väldigt USA-beroende i Sverige, och det vore väl himla bra om Sverige ägde de här funktionerna. Vips kan vi stå där utan den här delen från USA. Vi vill att regeringen återkommer med förslag om att utveckla nationella och statligt ägda AI-modeller för screening.

Herr talman! Cash is king. När vårdmarknaden breder ut sig sitter ofta diverse högerpolitiker och ser skattepengar rulla iväg till bolagen. Det är inget snack om det. Får vi en jämlik vård på grund av det? Då måste välfärdsresurserna styras efter behovsprincipen, där störst behov kommer först.

För nätläkarbolagen och andra privata vårdgivare är de friskaste patienterna som kräver minst insats de mest lönsamma. Det är dem man är ute efter – de lågt hängande frukterna.

Region Stockholm har försökt att minska kostnaderna för nätläkare, men det har visat sig vara väldigt svårt. Nätläkarna är väldigt duktiga på att hitta kryphål i lagstiftningen. Många har flyttat sin verksamhet till Region Sörmland, där ersättningsnivån är högre, vilket leder till högre kostnader för det offentliga i andra regioner – väldigt fiffigt! Bara under perioden januari–oktober 2024 betalade Region Stockholm mer än 300 miljoner kronor till nätläkarna. Det är oerhörda summor som bara rullar vidare.

Nätläkarna får betalt per kontakt, och det finns inget kostnadstak. Därmed skapas incitament att locka patienter att höra av sig om och om igen för besvär som egentligen inte kräver vård.

Åker man tunnelbana i Stockholm kan man dessutom se att diverse nätläkarbolag raggar kunder i tunnelbanan. Tänk er själva om en vårdcentral i Stockholm skulle ragga sina kunder på det sättet! Vi har också sett nätläkare som manipulerar med avgifter och som utan att fråga för över patienter från deras fasta vårdcentral till sin egen verksamhet. Detta är på riktigt; det är inget jag hittar på.

Myndigheten Vård- och omsorgsanalys har tittat på den digitala vården och visat att cirka 25 procent av nätläkarkontakterna är ny vård som inte skulle ges någon annanstans. Även Konkurrensverket har ifrågasatt rimligheten i att nätläkarna snedvrider konkurrensen.

För att täppa till kryphålen för nätläkarbolagen måste patientlagen ändras. Lagen fastslår att patienter själva helt fritt får välja sin vårdgivare, vilket är bra, och i det ingår även nätläkarna. Men här måste vi också titta på konsekvenserna. Vi vill ändra patientlagen för att stoppa nätläkarnas verksamhet i dess nuvarande form och hitta nya former. Därför yrkar jag bifall till reservation nummer 25.

Svensk hälso- och sjukvård befinner sig i ett kritiskt läge. Samtidigt som kraven på vården ökar har vi fortfarande stor kompetensbrist. Mitt i detta har ett antal lagar stiftats som gör att väldigt många vårdarbetare nu eventuellt kan utvisas, vilket vi har pratat om tidigare. Sveriges rykte som ett öppet samhälle håller på att solkas ned.

Under tio år har det kommit 4 000 läkare och 2 000 sjuksköterskor till Sverige från andra delar av världen. De är väldigt oroliga, och det är också alla de tonåringar som står inför utvisningsbeslut. Gör om och gör rätt! Vi väntar otåligt på regeringens förslag angående vad man tänker göra för att täppa till de här hålen.

Döden, lidandet, svälten och den humanitära katastrofen i Gaza till följd av Israels skoningslösa krig efter massakern den 7 oktober 2023 går inte att beskriva. Tusentals barn har dödats, skadats och traumatiserats. Sjukvårdssystemet i Gaza har helt trasats sönder.

14 europeiska länder har tagit emot patienter från Gaza, men den svenska regeringen säger nej. Vänsterpartiet anser att vi måste ta emot patienter precis som dessa 14 andra länder har gjort, exempelvis Italien och Spanien. Det är oerhört viktigt. Vi måste värna den rätt som borde finnas för de barn, exempelvis, som är svårt skadade och fortfarande inte får hjälp med proteser och så vidare.

Anf. 140 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Herr talman! Jag måste reagera på Vänsterpartiets eviga klagan på privata vårdutförare. Vänsterpartiet litar helt enkelt inte på privata personers initiativtagande, bland annat i vården. Man tror att politiker och staten kan bättre.

Jag kan dra en liten anekdot. År 2018 tog vi över i Region Dalarna. På bup tog man emot knappt en patient per dag per legitimerad i personalen. Regionen låg fjärde från slutet i Sverige vad gäller tillgängligheten hos bup. När vi avgick 2022 låg vi bland topp fyra.

Tycker inte ledamoten Rågsjö att den privata barn- och ungdomspsykiatri har gjort ett bra jobb och att det är kvaliteten i vården, inte vilka som driver den, som är viktigast?

Anf. 141 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Crister Carlsson för frågan.

Jag är inte emot privata vårdgivare. Jag går själv till en vårdcentral som ägs av ett kooperativ av läkare. Det funkar utmärkt. Det är inte det vi är ute efter. Vi är ute efter kryphålen, låt oss säga för nätläkarna. Nätläkare har dykt upp snabbt, och de har sett att de kan tjäna mycket pengar på att fånga in ganska friska människor i sina system.

Jag tycker inte att det är okej att nätläkare regelbundet står och raggar kunder i tunnelbanan. Jag tycker inte att det är okej att de på sina sajter för över patienter till sina mottagningar från de mottagningar de redan har. Det sker dagligen. Jag tycker inte att det är okej att privata nätläkare skor sig på regionerna genom att lura dem. Det är precis vad som har hänt i Stockholm. Jag tycker inte att det är okej.

Det kommer absolut att finnas privata initiativ. Det är ingen som är emot det i Vänsterpartiet, men de ska inte lura regionerna på pengar. Det är ingen bra grej – absolut inte.

Det har säkert funkant jättebra i Dalarna med ert initiativ, men det finns också andra exempel på just dem som arbetar med diagnoser av unga. De har skott sig på människors förtvivlan över att inte få hjälp av regionerna. Det har vi sett, och de har också fått lägga ned sin verksamhet.

”Privat” kan vara allting. Det kan vara Sankt Görans, som har det här fantastiska AI-projektet igång. Men det kan också vara de som lurar staten och regionerna på pengar. Så kan vi inte ha det.

Det finns en sjukvårdslag som säger sjukast först. Det systemet kör inte nätläkarna.

Anf. 142 CRISTER CARLSSON (M) replik:

Herr talman! Ledamoten Karin Rågsjö måste vara annorlunda än vänsterpartisterna i vår region, för de var väldigt mycket emot privat vård. Var det privat vård var det: Nej, tack!

Jag håller med om att det finns många bra privata vårdcentraler som gör ett jättefint jobb. De är många gånger initiativ som har tagits av personalen i regionen. De har startat egna vårdcentraler som fungerar bra. Självklart ska vi inte ha fusk och lurendrejeri i vården.

Jag går över till en annan fråga. Regionerna gick 8 miljarder plus förra året. Från vänsterhåll pratas det mycket om att regeringen ska ordna upp bristerna i vården. Visst finns det vissa brister i vården, men är det inte regionernas ansvar att rätta till bristerna? Är det bara regeringen som måste göra det? Hur mycket ansvar ska vi lägga på regionerna?

Anf. 143 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Det var en mängd frågor.

Vi är emot vinster i välfärden på det sätt som det fungerar nu – exempelvis för privata aktörer. Det är allmänt känt.

Vi ser också en enorm utbredning av bedrägerier, även på vårdcentraler, vaccinationscentraler och så vidare. Det är inte okej. De tvättar pengar, helt enkelt. Så ska vi väl inte ha det?

Låt mig gå tillbaka till regionerna. Innan de lyckliga 7–8 miljarderna trillade ned gick de 24 miljarder back. Det har av olika orsaker varit en katastrofal ekonomisk utveckling i Sverige. Under den period när statsbidragen inte höjdes för att möta de stora behov som fanns i regionerna fick man säga upp personer. Det var läget. Det var 24 miljarder back, och nu 8 miljarder plus – de går alltså fortfarande minus.

En grej vi kanske kan enas om i Sverige är att indexreglera statsbidragen så att statsbidragen följer utvecklingen, som exempelvis löner gör. Vi godtar inte lönesamtal där någon säger att du inte får högre lön det här året utan att man kör på de 2 procent du har fått tidigare.

Det är mycket som kan göras. Regionerna kämpar på olika sätt, men jag har förklarat att staten måste ta ett tydligare ansvar för den ekonomiska styrningen, indexera bidragen och satsa mer på välfärden än på att sänka skatten för de absolut rikaste.

Anf. 144 DAN HOVSKÄR (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Vi debatterar alltså i dag socialutskottets betänkande om kompetensförsörjning, e-hälsa och beredskap. Det är tre viktiga områden som i grunden handlar om en och samma sak, nämligen förmågan att ge människor trygg vård när de behöver den.

För Kristdemokraterna är utgångspunkten tydlig. Vården ska utgå från människan, inte från systemet. Men i dag ser vi ett system som alltför ofta inte räcker till, och vi ser vårdpersonal som lämnar yrket på grund av en pressad arbetsmiljö. Vi ser patienter som möter långa köer, även om vi ser att trenden för vårdköerna har vänt. Vårdköerna har med vår politik minskat med 28 procent, men det kan finnas en kompetensbrist som riskerar att fördjupas i takt med att befolkningen åldras. Detta är inte en isolerad utmaning, utan det är en av vår tids stora välfärdsfrågor.

Herr talman! Tidöpartierna och regeringen tar nu viktiga steg för att stärka kompetensförsörjningen i hälso- och sjukvården. I budgeten för 2026 avsätts medel för bättre styrning, fler utbildningsplatser och stärkt kompetens i hela landet. Vi ser satsningar på kvinnors hälsa, cancervård och psykiatri och inte minst för att korta köerna till barn- och ungdomspsykiatri.

Men det handlar inte bara om pengar, utan det handlar också om att använda kompetens på rätt sätt. Alltför många läkare och sjuksköterskor vittnar om att de inte får arbeta med det de är utbildade för. Administration, ineffektiva it-system och bristande organisation tar tid från patienterna. Här behöver vi en kulturförändring. Vi måste säkerställa att rätt kompetens används för rätt uppgift, att vårdpersonalen avlastas och att de digitala verktygen faktiskt underlättar, inte försvårar. Detta är avgörande för att fler ska vilja stanna i vården.

Herr talman! Ett annat viktigt steg är arbetet med en nationell plan för kompetensförsörjning. Det är nödvändigt. I dag är utbildningsplatser, praktikplatser och specialisttjänster ojämnt fördelade över landet. Det leder till ojämlig vård och brist på personal där den behövs som mest.

Vi kristdemokrater menar att det krävs starkare nationell samordning här. Det behövs fler platser för verksamhetsförlagd utbildning. Det behövs bättre planering av specialisttjänster. Vi behöver också skapa förutsätt-

ningar för att fler ska vilja arbeta i och stanna kvar i vården, inte minst på landsbygden.

Fru talman! Vi kristdemokrater vill lyfta fram en särskilt viktig del: den kommunala hälso- och sjukvården. Där får allt fler äldre och multisjuka sin vård. Ändå har kommunerna länge saknat tillräckliga verktyg för att säkerställa att det finns medicinsk kompetens.

Därför är det välkommet att Kristdemokraterna och regeringen nu går fram med ett förslag för att göra det möjligt för kommunerna att anställa läkare. Det är en avgörande reform. Det handlar om att skapa kontinuitet, det handlar om att öka tryggheten och det handlar om att flytta vården närmare patienten. Den äldre personen som bor på ett särskilt boende ska inte behöva möta ett system där läkaren är långt borta. Läkaren ska finnas där den äldre personen finns.

Fru talman! E-hälsa och tillgång till data är en annan nyckelfråga i detta betänkande. Rätt använd kan digitaliseringen bidra till bättre kvalitet, kortare väntetider och mer jämlik vård. Men fel använd riskerar den att skapa mer administration och frustration.

Utvecklingen av e-hälsa måste utgå från verksamhetens behov och från patientens bästa. Vi behöver bättre hälsodata, starkt integritetsskydd och system som faktiskt stöder vårdens professioner i deras arbete.

Fru talman! Slutligen vill jag säga något om beredskap. Pandemin visade oss att en stark hälso- och sjukvård också handlar om nationell säkerhet. Vi måste ha rätt kompetens, rätt bemanning och rätt organisation – inte bara i vardagen utan också i kris. Det kräver långsiktighet, samordning och tydligt ansvar.

Säkerhetsläget i vår omvärld är allvarligt. Steg för steg rustar vi nu Sveriges totalförsvar och beredskap. Hälso- och sjukvården är inget undantag. Därför är det positivt att regeringen i går beslutade att genomföra ett pilotprojekt för beredskapssjukhus, för att det ska finnas en förmåga att ge ett stort antal skadade vård. Särskilt sjukhus som står inför avveckling, till exempel Sollefteå sjukhus, ska beaktas vid valet av sjukhus.

Det här projektet ger Region Västernorrland en ny möjlighet. Regionerna är ju huvudmän för hälso- och sjukvården i Sverige. Att ingå i ett pilotprojekt för beredskapssjukhus är ett erbjudande från staten, som till exempel Region Västernorrland får ta ställning till.

Förmågan att upprätthålla vård under svåra förhållanden är avgörande för både befolkningens trygghet och Sveriges försvarsförmåga.

Fru talman! Sammanfattningsvis: Sverige har fantastiska medarbetare i vården. Men de behöver mer och bättre förutsättningar. De behöver en rimlig arbetsmiljö. De behöver möjlighet att utvecklas i sitt yrke. Och de behöver ett system som fungerar och som inte motarbetar dem.

Regeringens arbete inom kompetensförsörjning, e-hälsa och beredskap är viktiga steg i rätt riktning. Men arbetet måste fortsätta, med ett tydligt fokus på det som alltid ska stå i centrum: människan.

Anf. 145 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! När det gäller Sollefteå tänker jag att det låter jättebra. Vänsterpartiet har varit där flera gånger i olika konstellationer. Det är ett bra initiativ.

Man ska ju börja lite positivt, men nu kommer det något annat. Jag tänker på det här med 28 procent kortare vårdköer. Vi tittade lite på det, eftersom vi tyckte att det var intressanta siffror. Jag tycker att det är fantastiskt om vårdköerna minskar; det är inte det. Men när ni räknade ihop era 28 procent, Dan Hovskär, hade ni exkluderat de nio regioner som hade förändrat sina olika system. Men vi tittade på dem också. Det kunde man nämligen göra. Och hur man än mäter landar man då på helt andra siffror.

Man landar på 13 procent om man mäter från oktober 2022 till januari 2026. Man landar på 8,4 procent om man tittar på januari 2023 till januari 2026 och så vidare. Som mest kommer man till 14,8 procent. Men vi kom inte till 28 procent.

Kristdemokraterna ansvarar ju för sjukvården. Det är er paradgren. Därför undrar jag hur det kan bli så fel. Det lät väldigt trovärdigt, men vi har verkligen plöjt igenom siffrorna – inte jag personligen, utan andra som är duktiga på det – och ser att en minskning med 28 procent inte håller.

En av mina frågor till ledamoten blir alltså: Hur tänkte ni där på presskonferensen? Det låter jättebra med 28 procent, men det är ju inte 28 procent.

Anf. 146 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Tack för frågorna, Karin Rågsjö!

Det stämmer att det inte har funnits samma möjlighet när det gäller alla regioner, eftersom en del har förändrat sina system. Det har försvårat det hela.

Enligt våra siffror, som Socialstyrelsen och ingen annan har tagit fram, ser vi att vårdköerna har minskat med 28 procent från oktober 2022 till januari 2026. Man har försökt se på de siffror som går att jämföra. När undersökningen gjordes kunde man inte ta med de andra regionernas siffror, eftersom de inte var jämförbara. Det är på det sättet vi har sett att utvecklingen förändrats och att det ändå har skett ett trendbrott.

Under den tidigare mandatperioden, då Vänsterpartiet och Socialdemokraterna styrde, såg vi att köerna fördubblades. Här ser vi ändå ett trendbrott. Köerna minskar. Det vi har tittat på, i de regioner där det var möjligt att jämföra siffrorna, gäller operationer och första kontakten för specialistsjukvård. Det är svaret på varför siffrorna ser ut som de gör.

Anf. 147 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! De regioner som ni exkluderade, Dan Hovskär, tog vi med. Det kunde man nämligen göra om man gick in och tittade på SKR:s sida. Det var Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Norrbotten, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland och Örebro. Några av dem har väldigt bra resultat. Andra har inte så bra resultat.

Det är klart att man kan fixa med siffrorna om man tar bort nio regioner. Nu ska jag inte vara sådan; ni tänkte nog rätt.

Det är klart att det är en väldig skillnad om man först säger 28 procent, och sedan landar det på 14 procent eftersom de här regionerna inte var med. Jag tycker att det är lite tråkigt. Det blev liksom lite smolk i glädjebägaren för min del.

Sedan ser vi en brist på arbetskraft nu inom både vård och omsorg. Samtidigt finns det en lång lista på människor som ska kastas ut beroende på saker som har att göra med de lagändringar som ni har piskat igenom

tillsammans med resten av Tidögänget, som drabbar väldigt hårt. Vi står inför demografiska utmaningar, stora pensionsavgångar och ökade vårdbehov.

Detta får mig att undra. Att utvisa utbildad personal och ungdomar under utbildning, exempelvis personer som går läkar- eller sjuksköterskeutbildning, är det verkligen en så smart idé i dessa tider? Eller handlar det bara om att ni ska blidka Sverigedemokraternas hela idé om att kasta ut så många invandrare som möjligt?

Anf. 148 DAN HOVSKÅR (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för de andra frågorna!

Vi kan börja med statistiken. Det går att jämföra äpplen och päron. Den statistik som vi har tagit fram försöker dock jämföra samma saker rakt över, men det har inte gått att göra detta med alla regioner, för en del har bytt system. Det finns inte relevanta siffror som går att få in i systemet.

Socialstyrelsen har tagit fram siffror som visar att köerna har minskat med 28 procent. Det är vad vi får utgå från. Vi ser att det finns ett trendbrott. Det finns en positiv utveckling jämfört med när Socialdemokraterna och Vänsterpartiet styrde.

Vi genomför åtgärder som får effekt, och människor kan se att vårdköerna faktiskt minskar. Det är jag stolt över.

Sedan skulle man i den bästa av världar ha jämfört alla siffror, men det måste vara relevant och det måste vara jämförbara siffror.

Att många som jobbar i vår sjukvård har utländsk bakgrund stämmer. Det är väldigt många som har utländsk bakgrund där. De allra flesta av dem har svenska medborgarskap och berörs inte alls av dessa olika reformer. Men för dem som ändå berörs kommer nu ett undantag. Det handlar om undersköterskor och annan vårdpersonal. Det ska alltså inte behöva bli fler som utvisas bland dem som uppfyller kraven.

Anf. 149 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Först vill jag yrka bifall till reservation 2 under punkt 1, om kompetensförsörjning. Kompetensförsörjning är den enskilt viktigaste frågan som svensk hälso- och sjukvård har att brottas med. Ändå sitter vi med en regering som har gjort utvisning av välfärdens personal till sitt signum.

Detta sker i en tid när vi ser att behovet av vårdpersonal kommer att öka under lång tid framöver. Detta sker i en tid när vi ser att vår landsbygd har extra svårt att rekrytera personal. Detta sker i en tid när all kompetens verkligen behövs. Det är både orimligt och otillständigt!

Från Centerpartiets sida har vi länge lyft att kompetensförsörjning och dimensionering av utbildningsplatser är ett av de områden där det behövs en ökad nationell styrning. Detta är även ett av de förslag som lyftes fram i Vårdansvarskommitténs slutbetänkande för snart ett år sedan.

Även Nationella vårdkompetensrådet har i sitt förslag till nationell plan för kompetensförsörjningen tagit upp 25 olika förslag på åtgärder, varav flera vilar på regeringen att åtgärda. Av denna plan, som kom för över ett år sedan, har det i stort sett inte blivit någonting än så länge. Och alla förslag från Vårdansvarskommittén ligger fortfarande på regeringens bord och väntar på bättre tider. Det är uppenbart att Tidöpartierna inte har tagit frågan om kompetensförsörjningen på det allvar som den förtjänar.

Fru talman! Det absolut viktigaste och enklaste för att klara framtidens kompetensförsörjning är förstås att ta vara på den personal som vi har i dag. Då håller det inte att, som regeringen, bedriva en utvisningspolitik som kortsiktigt bidrar till direkta kompetensförluster i våra verksamheter och långsiktigt skapar rädsla och osäkerhet, vilket gör att ännu fler riskerar att försvinna.

Sverige är i dag helt beroende av utlandsfödd arbetskraft. Vartannat vårdbiträde, var tredje undersköterska, var femte sjuksköterska, var tredje läkare och varannan tandläkare är född utomlands. Bara de senaste tio åren har 39 000 människor kommit till Sverige som nu jobbar inom svensk hälso- och sjukvård. Vi behöver dem alla.

Att regeringen lagt fokus på att utvisa vårdens medarbetare har skapat ytterligare oro i en sektor där fokus borde ligga på att åtgärda de brister som finns i arbetsmiljön redan. Från Centerpartiets sida ser vi i stället behov av att skapa en bättre och tryggare arbetsmiljö som gör att personalen trivs och vill stanna inom vården och omsorgen.

Vi vet att ledarskapet är helt avgörande för trivseln på en arbetsplats. Därför vill vi tillskapa ett nationellt ledarskapsprogram för chefer inom hälso- och sjukvård. På så sätt kan vi skapa en gemensam och kunskapsbaserad grund för chefer var man än befinner sig i landet. När man tittar på vad unga medarbetare värderar när de väljer arbetsgivare ligger just ett gott ledarskap bland de högst rankade frågorna.

Fru talman! Vi ser också att förutsättningarna att utvecklas på arbetsplatsen är helt avgörande för trivseln. Därför vill vi tillskapa fler karriärtjänster, bland annat genom fler specialistutbildade undersköterskor. Men vi menar också att all vårdpersonal ska ha rätt till kontinuerlig fortbildning under sin anställning. I den hastighet som vården utvecklas i dag, med nya forskningsrön, nya terapier och ny medicinteknisk utrustning, är det helt nödvändigt att personalen också kan kompetensutveckla sig inom ramen för sin anställning.

Förutom att vi behöver locka fler ungdomar att börja jobba inom vården ser vi behov av att ta vara på våra seniora medarbetare så att de stannar längre. Seniora undersköterskor, sjuksköterskor och läkare i hela landet ska ha möjlighet att utvecklas på jobbet även efter att de har fyllt 60 år. Inte minst är det viktigt att ta vara på deras erfarenhet och kompetens för att handleda nya medarbetare och bidra med sina erfarenheter. Vi menar att det bör etableras en permanent satsning på senior arbetskraft i sjukvården och äldreomsorgen genom en överenskommelse mellan regeringen och SKR.

Fru talman! Ett av problemen inom kompetensförsörjningen är att det ser väldigt olika ut i olika delar av landet. Svårigheten att kompetensförsörja accelereras när vi lämnar universitetsorterna och storstadsområdena. I mindre orter och på våra landsbygder är det betydligt svårare att få personal än vad det är i storstäderna. Därför behöver vi en starkare nationell styrning av utbildning och utbildningsplatser.

Inte minst är den verksamhetsförlagda utbildningen och placeringen av olika läkartjänster avgörande för var man sedan väljer att bosätta sig eller i alla fall att stanna några år. Därför menar vi också att det är viktigt att VFU-platser, AT-tjänster, bastjänstgöringstjänster och ST-tjänster erbjuds i alla delar av landet och fördelas jämnt mellan regionerna.

Detta är ett område där regeringen gjort långtifrån tillräckligt. Därför lade Centerpartiet nästan 1 miljard kronor mer än regeringen på nya ST-tjänster i höstas för att bygga upp kompetensen i hela landet.

Centerpartiet ser ett behov av att återinföra ett bastjänstgöringsår inom tandläkarutbildningen för att underlätta för fler tandläkare att hitta ut till våra småorter och landsbygder.

Centerpartiet har också lyft fram att Sverige i likhet med Norge behöver titta på ekonomiska incitament för att locka fler att ta välfärdens jobb på våra landsbygder. Det skulle exempelvis kunna ske genom avskrivning av studieskulder eller flyttbidrag.

Fru talman! Tänk om de 2,5 miljarder kronor som Tidöpartierna avsatt för att få människor att flytta från Sverige i stället hade använts till att få människor att flytta inom Sverige dit där jobben finns. Då hade pengarna kunnat göra nytta på riktigt. Tyvärr är detta agerande symtomatiskt för en regering som till stor del glömt bort Sveriges landsbygder.

Fru talman! Sverige har en stor utmaning i att klara kompetensförsörjningen framöver, inte minst på våra landsbygder. Därför krävs det att vi tar vara på den personal vi har och stoppar de orättfärdiga utvisningarna. De skadar vården, de skadar arbetsmiljön, och de skadar Sverige-bilden till ingen som helst nytta.

Vi har helt enkelt inte råd med den sortens politik. I stället behöver vi en politik för all personal och hela Sverige där vi tar ett större nationellt ansvar för kompetensförsörjningen och gör det attraktivt att arbeta i alla delar av vårt land.

Anf. 150 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman! Kompetensförsörjning och beredskap är egentligen till stor del samma sak. Om vi i sjukvården, socialtjänsten och vårt övriga skydds nät kan anställa kunniga människor och få dem att stanna kvar har vårt land en betydligt bättre beredskap. Det innebär att anställda måste få väldigt goda arbetsvillkor, och på många håll i svensk sjukvård behövs fler kollegor som trivs.

En region med vårdutbildning och specialiseringar kan inte bara se till sitt eget behov. Regeringen tar nu fram riktvärden för hur många yrkespersoner varje region behöver utbilda så att vården i hela Sverige ska kunna fungera. Arbete pågår också för att ta fram fler reglerade specialiseringar för viktiga sjukvårdsyrken.

Fru talman! Fortbildning ska nu bli en självklar rättighet genom hela yrkeslivet. Det ska vara ett uttalat arbetsgivaransvar att ge sådan fortbildning och en skyldighet för varje anställd att genomgå en sådan utbildning. Jag tror inte att någon kommer att ha särskilt mycket emot det i vården. Det är efterlängtat och viktigt, och äntligen är det på väg.

Nästa steg vi liberaler vill ta under kommande mandatperiod är att införa nationella kompetensstegar som säkrar att vi tar vara på människors ökande kompetens och ger god löneutveckling. I varje yrkesgrupp ska en nyutexaminerad person som kommer till sin första arbetsplats veta att den mest erfarna på den arbetsplatsen tjänar det dubbla mot henne själv och att hon själv kan ta sig dit.

Fru talman! Regeringen avsätter 50 miljoner kronor för att hjälpa regionerna att stärka arbetsmiljö och innovativa arbetssätt. Ny lagtext för

god och nära vård ger bättre möjligheter för primärvården. Det kommer verkligen att stärka arbetsmiljön där.

Det pågår också ett arbete för att stärka företagshälsovårdens kompetensförsörjning. Det är betydelsefullt för alla arbetsplatser i Sverige och definitivt för sjukvårdens.

Något som är otroligt betydelsefullt är införandet av en nationell digital infrastruktur som stöttar människor som arbetar i vården snarare än att ställa till det för dem och äta upp deras tid.

Fru talman! Liberalerna vill att fler ska kunna arbeta småskaligt i svensk sjukvård under kommande år. Vi är övertygade om att det kommer att göra en stor skillnad för kompetensförsörjningen.

I dag har många vårdcentraler så många listade att de mer eller mindre är befolkade som en medelstor stad. Självklart ska en vårdcentral se till att den som behöver träffa en dietist, sjukgymnast eller psykolog ska få göra det. Men det betyder inte att det är rimligt att alla yrkesgrupper ska vara anställda på samma arbetsplats.

Ändå är det vad många regioner kräver i dag. Följden blir att det är väldigt många anställda på samma ställe och att de måste jobba storskaligt. Den som själv vill bedriva vård måste bli bolagsmänniska och antagligen lämna den kliniska vardagen bakom sig.

Det är synd eftersom vi går miste om kloka människor som skulle kunna bedriva god vård runt om i Sverige. Det är synd eftersom vi vet att patienterna känner sig mest hemma i den småskaliga vården.

Det är en tragisk ironi att många regioner ställer krav på storskalighet för att man ska få mer vård nära patienterna och att alla ska få alla kompetenser som behövs. Det som ironiskt nog ofta händer är att mindre orter ibland inte får någon vårdcentral över huvud taget.

Vi vill att fler yrkespersoner ska kunna driva och ge småskalig vård och arbeta på mindre mottagningar. Vi tror att det skulle få många att stanna i vården. Det skulle ge mer vård i bruksorter, i förorter och i landsorten. Detta behöver staten säkra, och staten behöver sätta ramarna för svensk sjukvård. Till det anser vi liberaler att det krävs ett strategiskt helhetsansvar.

Vi vill också införa en sjukvårdsgrupp, motsvarande den nationella pensionsgruppen eller den återkommande försvarsberedningen. Det skulle minska ryckigheten mellan mandatperioder och ge sjukvården den långsiktighet som patienter och anställda verkligen behöver.

Fru talman! Erfarna yrkespersoner är helt avgörande för varenda förbättring av vårt skyddsnät. De är avgörande för varandra och för Sveriges patienter. Därför måste bristyrken bli drömjobb i svensk sjukvård.

Anf. 151 NILS SEYE LARSEN (MP):

Fru talman! Inledningsvis vill jag säga att vi i Miljöpartiet givetvis står bakom alla våra yrkanden, men jag vill särskilt yrka bifall till reservation 3.

Den svenska hälso- och sjukvården står i dag inför stora utmaningar. Det handlar om underfinansiering, personalbrist, hög arbetsbelastning och en pressad arbetsmiljö som riskerar att slita ut vårdens ovärderliga medarbetare. Det gör det också svårare för vården att kunna möta framtidens behov, att kunna utvecklas när det gäller kvalitet och

effektivitet och att kunna klara av den så viktiga omställningen till en god och nära vård.

Personalbristen inom hälso- och sjukvården är redan i dag ett stort problem, och den kommer att bli ett alltmer omfattande problem inom en snar framtid. Särskilt svår är situationen redan nu i Sveriges mer glest befolkade regioner. Det är därför uppenbart att det behövs betydligt större långsiktiga satsningar på hälso- och sjukvården än vad regeringen föreslår. Ska vi kunna stärka vården långsiktigt måste vi också stärka villkoren för dem som arbetar där. Det handlar om att kunna anställa fler, minska belastningen på den personal som redan finns, förbättra arbetsmiljön och skapa tid för återhämtning, utveckling och fortbildning.

Fru talman! Arbetsmiljön är en helt avgörande fråga för kompetensförsörjningen. En dålig arbetsmiljö riskerar att slita ut den vårdpersonal vi har och leder också till att människor som utbildat sig inom vården i hög grad lämnar yrket eller väljer andra vägar. Därför måste arbetsvillkoren bli långsiktigt hållbara, och vi måste även gå vidare med förslagen om kortare arbetstid.

Kortare arbetstid tillsammans med en god arbetsmiljö och bra arbetsvillkor kan på sikt stärka kompetensförsörjningen i vården. Det kan göra vården mer attraktiv och bidra till att fler vill arbeta i vården, till att man kan behålla den personal som redan i dag finns och till att minska sjuktagen i vården, som i dag präglas av hög belastning och hög sjukfrånvaro. Personalens delaktighet behöver öka, och det behövs verkliga satsningar på en god och långsiktigt hållbar arbetsmiljö.

Återhämtningsbonusen, som infördes när vi och Socialdemokraterna satt i regering, visade trots sin begränsade omfattning att riktade satsningar på arbetsmiljö kan ge väldigt goda resultat. Därför vill Miljöpartiet att regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att utreda och återkomma med ett förslag på en långsiktig satsning för en god och hållbar arbetsmiljö inom vård och omsorg, där arbetsmodeller och tekniska eller digitala lösningar för att minska arbetsbelastningen kan testas och utvärderas i samverkan med regioner, kommuner, vårdpersonal och forskning.

Det behövs samtidigt ett mer samlat och strategiskt arbete när det gäller kompetensförsörjning, och här spelar Nationella vårdkompetensrådet en viktig roll. Rådet presenterade i maj 2024 – det börjar bli ett tag sedan – en nationell plan med 25 förslag på åtgärder. Vi anser att det är angeläget att regeringen går vidare med dessa förslag tillsammans med regionerna. De regionala vårdkompetensråden har också en viktig funktion, eftersom de kan fånga upp regionala behov och specifika utmaningar, utveckla arbetssätt och bidra till en långsiktig planering när det gäller bemanning och utbildningsbehov. Därför behöver också de få bättre resurser och bättre förutsättningar att verka.

Fru talman! Vi behöver fler utbildningsplatser när det gäller vården och bättre möjligheter till fortbildning och specialistutbildning.

I juni presenterades utredningen *Stärkt patientsäkerhet genom rätt kompetens – utifrån hälso- och sjukvårdens och tandvårdens behov*. I den finns en rad konkreta förslag för att stärka den kontinuerliga fortbildningen när det gäller vården. Det är bra och viktiga förslag, och det är därför ytterst angeläget att regeringen skyndsamt går vidare med dessa förslag.

Glesbygdskommuner och glest befolkade regioner står inför särskilt stora utmaningar när det gäller att rekrytera personal. Bristen gäller många

yrkesgrupper: allmänläkare, distriktssköterskor, psykologer, sjukgymnaster – listan kan göras lång. Demografiska förändringar, minskande och åldrande befolkning och socioekonomiska strukturer gör att vissa regioner och kommuner befinner sig i en särskilt svår situation. Vi anser därför att regeringen måste ta ett särskilt strategiskt grepp om kompetensförsörjningen i hela landet. I det arbetet måste det finnas ett tydligt fokus på hur kompetensen kan säkras i glesbygdsregioner och kommuner.

Fru talman! Vi måste också tala om migrationens betydelse för vårdens kompetensförsörjning.

Svensk hälso- och sjukvård är redan i dag beroende av människor som är födda i andra länder. Det är därför väldigt allvarligt att regeringen driver en extremt restriktiv migrationspolitik och samtidigt utvisar människor som arbetar i vård- och omsorgsyrtan runt om i landet. Denna politik sätter dessutom käppar i hjulet för regeringens mål att locka till sig högkvalificerad arbetskraft då den restriktiva migrationspolitiken, där spelreglerna dessutom ständigt förändras, har en direkt avskräckande effekt.

När vården redan nu har svårt att rekrytera måste politiken underlätta – inte försvåra – för människor med rätt utbildning och kompetens så att de kan arbeta i Sverige, eller för unga människor som vuxit upp i sitt nya hemland Sverige så att de kan stanna här och utbilda sig inom vårdyrtan.

Fru talman! I går kunde vi läsa i ett pressmeddelande att regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra en pilot för beredskapssjukhus med målsättningen att stärka vårdens förmåga att hantera ett stort antal skadade. Vid val av sjukhus ska Socialstyrelsen särskilt beakta dem som är aktuella för avveckling, exempelvis Sollefteå sjukhus. Socialstyrelsen ska ersätta regionerna för kostnader kopplade till piloten. Det kan inkludera kostnader för att upprätthålla förmåga i fredstid, som kan nyttjas vid höjd beredskap och krig.

Detta är glädjande, och jag kan konstatera att regeringen tagit inspiration av min motion om stärkt akut- och beredskapssjukvård i norra Sverige.

Miljöpartiet har varit väldigt oroat och starkt emot beslutet om nedläggning av Sollefteå sjukhus. Ett välfungerande akut- och beredskapssjukhus i Sollefteå är helt avgörande med tanke på expansionen av regementet I 21 och för att man ska kunna säkerställa en fungerande akutvård i nordvästra Västernorrland. Nu måste vi göra allt vi kan för att stoppa nedläggningen.

Fru talman! Digital vård har stor potential att stärka tillgängligheten och avlasta annan vård. Men dagens ordning med privata nätläkarföretag har också lett till växande problem. Utvärderingar visar att digitala läkarbesök ofta görs för lindrigare åkommor samtidigt som kostnader vältras över på regionerna genom utomlänsersättningen, som utnyttjas. Aggressiv marknadsföring har lett till en situation där nätläkare används mest av invånare i Stockholm och andra storstadsområden, medan de används minst där avstånden är som störst. Denna marknad innebär att resurser riskerar att styras bort från patienter med större behov. Därmed frångår vi principen om en jämlik vård efter behov.

Digitala vårdkontakter är en etablerad del av svensk hälso- och sjukvård, men utvecklingen har gått snabbare än lagstiftning och styrning.

Därför behöver digital vård integreras bättre i den ordinarie vårdstrukturen, med tydliga krav på kontinuitet och uppföljningsansvar. Digital vård ska vara ett verktyg när det gäller behovsstyrning och jämlik tillgång till vård. Vi måste alltså få bukt med den dysfunktionella marknad med nätläkare som vi i dag har.

Avslutningsvis vill jag nämna några ord om situationen i Gaza och att Sverige ännu inte tagit emot patienter därifrån. Det är trots allt minst 14 länder i Europa som har gjort det. Vi pratar om ett område där i stort sett all nödvändig vårdinfrastruktur är fullständigt raserad, och situationen är fortfarande katastrofal för invånarna. Vi uppmanar därför regeringen att göra precis det som många andra europeiska länder har gjort: Ta emot patienter från Gaza som är i desperat behov av god vård!
(Applåder)

I detta anförande instämde Jacob Risberg (MP).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 1 april.)

§ 13 Internationella relationer

Utrikesutskottets betänkande 2025/26:UU7
Internationella relationer
föredrogs.

Anf. 152 RASMUS GIERTZ (SD):

Fru talman! I dagens säkerhetspolitiska läge ser vi hur konflikterna ökar i världen och hur stater blir alltmer auktoritära. Kriget i Ukraina får omfattande effekter, och vi har under veckan sett hur drönare inkräktat på Estlands territorium och hur Ukraina lyckats attackera ryska oljeanläggningar i Finska viken.

Kriget i Iran påverkar också Sverige. Hittills har vi främst märkt av det ekonomiskt. Men det iranska hotet mot Sverige är tydligt, bland annat genom terrorattentat som den islamistiska regimen sponsrar och genom förmågan att attackera stater med långräckviddiga ballistiska robotar.

Hoten mot Sverige ser inte ut att avta. Tvärtom går vi in i en tid där det allt mindre ser ut som att världen skulle återvända till en mer stabil och förutsägbar internationell ordning. För ett land som Sverige – ett litet och exportberoende land – är en stabil och förutsägbar internationell ordning helt avgörande. När stormakter flyttar fram sina positioner med hot och våld blir det tydligt hur beroende också vi är av folkrätten, internationella spelregler och starka relationer med likasinnade länder.

Fru talman! Därför är det mycket viktigt att i dagens läge vårda de internationella relationerna med likasinnade stater. Det gäller inte minst i Asien, där vi ser hur Kina bygger upp sin styrka alltmer.

Kina har ett tydligt mål att senast 2049 bli en dominerande världsmakt. För att nå det målet driver landet en offensiv politik såväl globalt som regionalt. Man satsar på att bygga upp sin militära förmåga och ser ut att bli en kärnvapenmakt i paritet med Ryssland och USA inom några år. Landet bygger också ut sin flotta och har fler fartyg än något annat land. Samtidigt

försöker man få inflytande i Arktis och på andra ställen runt om i världen. I Afrika satsar man stort på att ekonomiskt binda olika stater till sig.

Fru talman! Utvecklingen i Asien angår inte bara regionens egna länder. Den påverkar global säkerhet, världshandel, teknikutveckling och försörjningskedjor och därmed också svenska jobb, svenska företag och svensk beredskap. Sverige måste därför föra en tydlig och realistisk politik gentemot Kina. Vi ska inte vara naiva inför ett land som använder både ekonomiskt och politiskt inflytande för att flytta fram sina positioner.

Fru talman! Kina har också som tydligt mål att inkorporera Taiwan och utplåna dess demokrati. Taiwan är en utvecklad och mycket framgångsrik demokrati och har en väl utbyggd högteknologisk industri. Sverige tjänar mycket på att utveckla samarbetet med Taiwan och därigenom bland annat tillförsäkra oss leveranser av mikroelektronik, som landet är världsledande inom. Det är också mycket positivt att Taiwan står upp som ett tydligt hinder mot Folkrepubliken Kinas expansion.

Fru talman! Här finns det skäl att tala klarspråk. Taiwan är en levande demokrati och en viktig partner, inte minst teknologiskt och ekonomiskt. Ett fördjupat samarbete med Taiwan ligger därför tydligt i Sveriges intresse. Det handlar både om värderingar och om konkret nytta för Sverige.

Det är därför mycket glädjande att Business Swedens kontor i Taipei har förstärkts sedan riksdagens tillkännagivande. Sverigedemokraterna ser detta som ett steg på vägen mot att utveckla våra relationer med en av de mest utvecklade demokratierna i Asien.

Mer behöver göras, och det är viktigt att Sverige – inklusive alla företag – tar höjd för en tid med ökad konfliktnivå mot Kina. Det är tyvärr svårt att se en positiv utveckling för relationerna med landet, åtminstone inom den närmaste framtiden. Sverige behöver därför fortsätta att bredda sina relationer med pålitliga partner i regionen Indiska oceanen/Stilla havet och samtidigt minska strategiska sårbarheter. Beroenden som kan framstå som rationella i fredstid kan snabbt bli problematiska i ett skarpare säkerhetsläge.

Fru talman! Jag vill också säga något om utrikesförvaltningen och Sveriges behov av goda kontakter internationellt.

Vi i Sverigedemokraterna har lagt fram förslag på att utveckla ambassader och konsulat på flera håll i världen, då vi bedömer det som mycket viktigt att Sverige kan utveckla samverkan med främst demokratiska stater. Det här utgör en viktig del i säkerhetspolitiken, liksom en god möjlighet att utveckla affärsförbindelser.

Utlandsmyndigheternas hjälp till svenskar är också mycket viktig, och ambassadpersonalen gör mycket goda insatser för att både utveckla Sveriges förbindelser med främmande stater och hjälpa svenskar utomlands. Det gäller inte minst den konsulära hjälpen i krig och kris. För det tycker jag att vi ska tacka alla utsända som arbetar i diplomatins tjänst för Sverige, som ofta gör detta under mycket svåra omständigheter.

Fru talman! I en osäker värld ökar värdet av svensk närvaro utomlands. Ambassader och konsulat är inte bara administrativa funktioner. Det är verktyg för att främja Sveriges säkerhet, stötta svensk handel och hjälpa svenska medborgare när kriser uppstår.

Det konsulära arbetet är särskilt viktigt. Det handlar ytterst om statens förmåga att finnas där när svenskar behöver hjälp i krig, katastrofer,

terrordåd och andra allvarliga händelser. Därför behöver Sverige en utrikesförvaltning med rätt resurser och rätt närvaro.

Utrikesförvaltningen är också viktig för att hävda svenska intressen i världen. För ett handelsberoende land som Sverige är goda relationer, fungerande diplomati och stärkt exportfrämjande av stor betydelse. Säkerhetspolitik, diplomati och handel hänger i dag allt tydligare ihop.

Fru talman! Sverige behöver också fortsätta att ha goda relationer med flera delar av världen, inte minst med länder i Afrika där auktoritära aktörer försöker vinna ökat inflytande. Även där måste svensk utrikespolitik präglas av realism, långsiktighet och fokus på svenska intressen.

Sammanfattningsvis visar det här betänkandet hur nära sammanflätade frågor som säkerhet, handel, diplomati och internationell rätt har blivit.

För Sverigedemokraterna är utgångspunkten att Sverige ska föra en utrikespolitik som sätter svenska intressen och svensk säkerhet främst men som också bygger starka relationer med fria och ansvarstagande stater. Vi ska fördjupa relationerna med demokratier och stå upp mot auktoritära regimer, stärka vår utrikesförvaltning och värna Sveriges möjligheter att tryggt och självständigt verka i världen.

Med det, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 153 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag lyssnade noga på Rasmus Giertz anförande. Jag noterade att han inte sa ett ord om USA och Trump, så han ska få chansen att göra det nu.

Sverigedemokraterna är ju Trumps parti i Sverige. Sverigedemokraterna är en del i Magarörelsen, som har ett antal partier inte minst i Europa i sina grenar. Det är Fidesz i Ungern, Alternative für Deutschland i Tyskland, Le Pens parti i Frankrike och Reform UK i Storbritannien. Det finns ett nätverk av er typ av partier.

Ni har länge varit starka anhängare till Magarörelsen och Trump. Sverigedemokraterna har alltså nominerat Donald Trump till Nobels fredspris – två gånger. Andra gången ni nominerade Trump till fredspriset sa Mattias Karlsson att ”ingen ärlig bedömare kan förneka den enorma insats han gjort för en fredligare värld”.

Min fråga till Rasmus Giertz är egentligen bara vad han tycker om det i dag.

Anf. 154 RASMUS GIERTZ (SD) replik:

Fru talman! Vad jag tycker om det i dag? Jag vet inte att jag skulle ha gett uttryck för någon annan åsikt tidigare. När det gäller just Trump och de transatlantiska relationerna har Sverigedemokraterna varit otroligt tydliga när vi har kritiserat Trump för bland annat hans agerande i Grönlandsfrågan och även mycket annat som kommer från Trumpadministrationen.

Påståenden som att Sverigedemokraterna som parti skulle ha nominerat Donald Trump till Nobels fredspris stämmer inte. Här far Morgan Johansson med osanning. Att en enskild sverigedemokrat har gjort det är en sak, men Sverigedemokraterna som parti har aldrig nominerat Trump till Nobels fredspris.

Anf. 155 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Det var en märklig vändning på slutet här. Mattias Karlsson, som var den som nominerade Donald Trump till Nobels fredspris, var ju ordförande i utrikesutskottet för inte alls särskilt länge sedan, så nog har han en viss status hos Sverigedemokraterna.

Dessutom ser vi ju att ni har ett tätt samarbete och utbyte med Magarörelsen. Företrädare för Sverigedemokraterna åker ju fram och tillbaka till deras konvent och odlar nära kontakter med Magarörelsen. Men jag förstår att det kanske har blivit lite svårare att försvara det nu, inte minst efter Grönlandskrisen.

Det var likadant när ni odlade kontakter med ryska nationalister. Det gjorde ni fram till dess att det började bli besvärligt. Då fick några av era ledamöter veta att så skulle man inte göra längre, och så fick de avgå från försvarsutskottet. Det kanske är något liknande vi ser i dag.

Skälet till att jag ställer frågan är att Sverigedemokraterna gör anspråk på att få sitta i nästa regering. Skulle ni vinna valet skulle Sverigedemokraterna, som opinionsundersökningarna ser ut i dag, kunna ha åtta till tio statsråd i nästa regering – och en av de posterna kan vara utrikesministerposten.

Med tanke på de nära relationer som ni har med Donald Trumps Magarörelse vill jag fråga: Kommer Sverigedemokraterna verkligen att kunna stå upp mot Donald Trump i en sådan situation? Om det är något vi har lärt oss av Grönlandskrisen är det just att man inte får backa undan när han utmanar och ställer till det på det sätt han gör, utan man måste vara väldigt tydlig i sina svar tillbaka.

Min fråga till Rasmus Giertz är: Vad är förutsättningarna för att ni skulle orka stå upp mot Donald Trump om ni olyckligtvis skulle hamna i en sådan situation?

Anf. 156 RASMUS GIERTZ (SD) replik:

Fru talman! Om vi skulle kolla närmare på vilka kontakter Socialdemokraterna har haft historiskt och har även i dag skulle vi finna en hel del anmärkningsvärt, framför allt kopplingar till antisemitism och islamism. Jag tycker att Morgan Johansson bör ligga lite lågt i den här frågan och inte kasta sten i glashus, som man brukar säga.

Nu kommer Morgan Johansson återigen med påståenden om kontakter med ryska nationalister. Det är helt taget ur luften, för det stämmer över huvud taget inte.

Sverigedemokraterna har varit oerhört tydliga när det gäller Trump-administrationen och Grönlandskrisen. När det gäller detta kan jag lova Morgan Johansson att han kan vara lugn.

Anf. 157 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Jag lyssnade också på anförandet av Rasmus Giertz, och jag hörde rätt mycket om Kina och om Taiwan. Jag har läst betänkandet från utrikesutskottet, och både jag och några andra inom Centerpartiet och andra partier – Miljöpartiet och Vänsterpartiet – känner att det krävs starkare skrivningar när det gäller Taiwan och House of Sweden, som vi har varit beredda att kräva tillsammans.

Utskottet säger att beredning pågår. Beslut om tillkännagivande fattades under riksmötet 2021/22. Nu har regeringen suttit vid makten i

fyra år, och man har inte klarat att bereda om man från regeringens sida ska kliva in och omvandla Business Sweden till House of Sweden för att visa på betydelsen av bredare kontakter och ett starkare stöd. Detta har en del andra länder faktiskt gjort.

Det finns en försiktighetspolitik från regeringens håll gentemot Kina. Uttrycket som användes av Rasmus Giertz var ”tydlig och realistisk”, men jag skulle vilja säga att ”försiktig” Kinapolitik är rätt ord. Det är samma sak när det gäller vad som sägs om Sydkinesiska havet.

Vi försöker hävda att regeringen måste driva på för att hävda domstolsbeslut och stå upp när filippinska fiskare drabbas, men regeringen är tyst, och utskottet hänvisar här bara till uttalandepolitik från EU. Det är svagt.

Anf. 158 RASMUS GIERTZ (SD) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna har länge drivit frågan om ett House of Sweden i Taiwan. Jag tror att vi och Centerpartiet egentligen är helt eniga i den frågan, och jag instämmer helt med Kerstin Lundgren i att regeringen behöver vara pådrivande i den här frågan. Här är Sverigedemokraterna också pådrivande gentemot regeringen.

När det gäller beredningen i sig är det en fråga som snarare borde ställas till regeringen, för vi i Sverigedemokraterna samarbetar ju med regeringen men sitter inte själva i Utrikesdepartementet.

Anf. 159 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Nej, men Sverigedemokraterna sitter i utrikesutskottet och hade möjlighet att rösta. Nästa vecka, när vi med anledning av det här betänkandet fattar beslut här i kammaren, har man också möjlighet att rösta för den reservation som talar klarspråk om House of Sweden och inte säger att beredning pågår.

Jag tycker faktiskt att det är svagt att inte ha nått längre på fyra år. Ni går ut ur den här mandatperioden utan att ha kommit någonstans när det gäller House of Sweden och den närvaron eller när det gäller frågan om Sydkinesiska havet och att tala klarspråk gentemot Kina i ett antal frågor. Det är försiktighetspolitik som gäller, och sådan lyssnar varken Putin, Trump eller Xi Jinping på – det vet vi.

Man måste tala klarspråk. Att EU inte lyckas är tragiskt och förstående, för det finns ett antal aktörer – Orbán och andra – som också här spelar spratt, och det finns många olika politiska intressen. Det är just därför viktigt att Sverige tillsammans med ett antal andra länder visar tydlighet.

Några av våra baltiska grannar har kunnat vara mycket tydligare gentemot Kina. Vi borde kunna tala med tydligare röst – och Sverigedemokraterna har uppenbarligen inte lyckats.

Anf. 160 RASMUS GIERTZ (SD) replik:

Fru talman! Jag håller med Kerstin Lundgren om att vi måste prata klarspråk när det gäller Kina och Taiwan. Jag tyckte att jag var tydlig i mitt anförande när det gäller den saken.

Vi har, vilket Kerstin Lundgren är väl medveten om, ett samarbete inom ramen för Tidöavtalet där arbete pågår. Det är snarare inom ramen för det som Sverigedemokraterna har en reell chans att utöva påtryckningar och vara pådrivande i den här frågan.

Anf. 161 MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Innan jag påbörjar mitt anförande vill jag med anledning av det replikskifte jag nyss hade med Rasmus Giertz bara påpeka att det var ett antal sverigedemokrater som gick ned sig med sina kontakter med ryska nationalister. Det gäller tidigare partiordföranden Mikael Jansson, det gäller Roger Richthoff, som satt i försvarsarsutskottet, och det gäller Erik Almqvist, som reste till Krim 2020 för att legitimera Rysslands övertagande av Krim. Nog har ni varit djupt nere i den soppan – det är nog dessvärre så för er.

Den här debatten handlar om internationella relationer, vilket är ett väldigt brett ämne. Jag kommer att fokusera på det multilaterala samarbetet och vårt förslag om en särskild Afrikastrategi. Min kollega Johan Büser kommer senare att beröra frågan om Västsahara och några ytterligare frågor.

Jag ska börja med att yrka bifall till reservation 1.

Fru talman! Vi lever i en tid som präglas av stora internationella konflikter. Dessa konflikter drivs fram av stormakternas växande maktanspråk och deras ovilja att acceptera folkrätt och internationell lag.

Vi ser det i Rysslands agerande. År 2022 gick man till direkt anfall mot Ukraina i syfte att upphäva det demokratiska systemet, döda eller fördriva de folkvalda företrädarna, upplösa Ukraina som stat och införliva hela landet i Ryssland. Långt innan dess hade man under decennier undergrävt demokratin i sina grannländer och manipulerat, hotat och lagt under sig delar av deras territorier.

Vi ser det i USA:s agerande. Vi ser återkommande proklamationer om att hela västra halvklotet tillhör USA:s intresseområde, oavsett vad folken där tycker. Vi ser folkrättsstridiga anspråk på Kanada och på Grönland. Vi ser ingripanden i Venezuela och blockader av Kuba.

Vi ser det i Mellanöstern i och med Israels krigsbrott i Gaza. Det är ett urskillningslöst dödande av civila palestinska män, kvinnor och barn, en fullständig förstörelse av ett helt landområde där miljoner människor bor och en traumatisering av en hel befolkning.

Vi ser det också i de israeliska bosätternas våld mot palestinier på Västbanken, där syftet är att plåga befolkningen så hårt att den till slut kan fördrivas. Terrororganisationen Hamas ohyggliga brott rättfärdigar inte den israeliska regeringens omfattande övergrepp, som Internationella brottmålsdomstolen nu klassificerar som krigsbrott och brott mot mänskligheten.

Vi ser det i det pågående kriget i Iran. USA:s och Israels anfall mot Iran strider mot folkrätten och FN-stadgan. Här verkar det som om Trump har låtit sig dras in i ett krig som han inte riktigt vet hur han ska avsluta eller ens hantera.

Vi ser det dock även i Iran, som ju länge har brutit mot internationell lag genom sin vägran att låta FN undersöka landets urantillgångar och säkerställa att kärnvapenprogrammet är avbrutet, genom deras stöd till Hamas, Hizbollah och huthirörelsen i Jemen och genom deras fruktansvärda förtryck av den egna befolkningen. För bara någon månad sedan dödade regimen tiotusentals demonstranter vars enda önskan var att få leva i fred och frihet.

Fru talman! För 80 år sedan bestämde sig de överlevande efter andra världskrigets vansinne och galenskap för att sätta upp en ny världsordning.

Det blev en världsordning som vilade på folkrätt och internationell humanitär rätt och som syftade till att säkerställa att det som hände under första och andra världskriget aldrig någonsin skulle kunna upprepas.

Det finns de som säger att den världsordningen nu är död och att vi måste hitta på något annat. Det vi har nu fungerar ju ändå inte, finns det de som säger. Regler och lagar, domstolsutslag och resolutioner – de följs ju ändå inte, så det är väl lika bra att vi gör oss av med dem. Det där är ett farligt resonemang. Det är defaitistiskt och uppgivet. Det är som att säga att vi lika gärna kan legalisera stöld eftersom det finns tjuvar.

Vad är alternativet till en regelbaserad världsordning? Om vi inte ska ha institutioner, domstolar, konventioner och regelverk, vad ska vi då ha? Det är ju just detta som har sett till att vi under dessa 80 år inte behövt uppleva något tredje världskrig – även om vi för all del varit väldigt nära ett par gånger. Vi behöver inte återuppfinna hjulet, men vi måste se till att hjulet kan börja snurra igen. Vi måste återgå till den regelbaserade världsordningen och kräva att alla lever efter den. Det finns ingen annan väg.

Här har de små och medelstora staterna ett särskilt både ansvar och intresse. För alla oss som bor i små och medelstora stater är nämligen detta med folkrätt och internationell lag ingen akademisk seminarieövning, utan för oss är det en existentiell nödvändighet. Vi vet att alternativet till det vi har i dag är en värld som helt domineras av stormakterna, och blir det så igen är alla andra stater illa ute. För små och medelstora stater – för ett land som Sverige – är folkrätten vår första försvarslinje, som Olof Palme brukade uttrycka det.

Därför måste den försvaras, inte bara med ord utan med handling och resurser, och den viktigaste organisationen i det arbetet är Förenta Nationerna. FN har under dessa 80 år varit avgörande i arbetet för att hantera konflikter mellan stater, för att försvara och utveckla de mänskliga rättigheterna och för att bekämpa fattigdomen. Sedan några decennier är FN även avgörande som ledare i arbetet för att minska klimatutsläppen.

Det är ingen lätt uppgift. Det har aldrig varit en lätt uppgift, inte minst mot bakgrund av att många av världens stater ju faktiskt inte är demokratiska rättsstater. Tvärtom är det bara en liten minoritet av världens befolkning som har förmånen att leva i en fungerande demokrati. Men som Dag Hammarskjöld uttryckte det är FN:s uppgift inte att ta oss till himmelriket, utan FN:s uppgift är att rädda oss från helvetet.

Det har fungerat hittills. Vi har förvisso sett många krig under dessa 80 år, men inget av dem har eskalerat till världskrig, och inget av dem har utkämpats med kärnvapen. Atombomberna över Hiroshima och Nagasaki är än så länge de enda som har fallit, trots att stormakterna nu har kärnvapen nog för att förgöra hela mänskligheten många gånger om. FN har alltså varit avgörande.

Nu befinner sig dock Förenta Nationerna i kris. Utmaningarna är större än på länge: Fattigdomen ökar återigen i världen, antalet diktaturer och auktoritära stater ökar, klimatutsläppen eskalerar och vi ser alltmer av krig och kapprustning. I det läget drar ett antal länder ned på FN:s resurser – bland annat USA, som nu är skyldigt FN över 4 miljarder dollar i obligatoriska avgifter. Det har gått så långt att FN:s generalsekreterare António Guterres varnat för att FN står inför en omedelbar ekonomisk kollaps.

Då skulle man ju kunna tro att ett land som Sverige, med sin långa tradition av engagemang för FN, skulle gå i andra riktningen – att Sverige skulle stå upp för FN – men det är tyvärr precis tvärtom. Den svenska regeringen har under den här mandatperioden dragit ned på stödet till så gott som alla FN-organisationer som Sverige tidigare har stöttat.

När det gäller FN:s befolkningsfond, som bland annat jobbar med kvinnors hälsa, har regeringen dragit ned på Sveriges stöd med 25 procent. När det gäller FN:s livsmedelsprogram World Food Programme, som är avgörande för att svältande människor i fattiga delar av världen ska kunna överleva, har regeringen dragit ned på det svenska stödet med 33 procent. För FN:s flyktingorgan UNHCR ser vi en neddragning på 86 procent, och när det gäller FN:s utvecklingsarbete inom UNDP ser vi en neddragning på 90 procent. Till FN:s fond för de minst utvecklade länderna har regeringen dragit in vartenda öre. Jag kan fortsätta länge på samma lista.

I det läge där FN är som viktigast, där utmaningarna är som störst och där FN står inför ekonomisk kollaps väljer Sverige alltså att göra som Trump och skära ned på stödet till FN. Det är enligt min uppfattning rakt igenom ansvarslöst.

Fru talman! I betänkandet behandlas också det socialdemokratiska förslaget om en ny Afrikastrategi. Afrika är Europas grannkontinent och kommer att vara det för evig tid. Våra två kontinenter är på det sättet för alltid sammankopplade.

Afrika är en kontinent med fantastiska förutsättningar. Den har en enorm potential i form av en ung befolkning, stora naturtillgångar och fantastiskt rik kultur. Det är en stor kontinent, så det ser naturligtvis mycket olika ut i olika delar, men en sak är gemensam för hela kontinenten: Det finns oerhörda tillväxt- och utvecklingsmöjligheter. Afrika skulle kunna vara en kontinent vars 1,4 miljarder människor levde gott.

Så är det dock inte. Afrika är också en kontinent som fortfarande plågas av arvet från kolonisering, rasism och slavhandel. Den präglas även av krig och interna konflikter i dag, till exempel i Kongo och i Sudan. Den drabbas nu också hårt av klimatförändringarna – och ovanpå det av västvärldens neddragningar på biståndet.

Det finns dock en väg framåt, och den handlar enligt min uppfattning om ökat samarbete. Vi menar att det finns väldigt mycket att vinna både för Europa och för Afrika genom att knyta kontinenterna ännu närmare samman via täta handelssamarbeten, biståndssamarbeten, kulturutbyten, klimat- och miljösamarbeten och politiska relationer.

Sydafrika är ett bra exempel på hur samarbete kan gynna oss båda. Sverige har sedan Olof Palmes och Nelson Mandelas tid långa och djupa relationer med Sydafrika. När utskottet besökte Sydafrika i våras fick vi veta att Sverige exporterar för 8 miljarder kronor till Sydafrika och att svenska företag samtidigt sysselsätter 12 000 människor i landet. Båda våra länder tjänar på detta.

Så kan Sverige göra på fler platser. Därför föreslår vi i Socialdemokraterna att Sverige tar fram en ny bred Afrikastrategi i syfte att fördjupa relationerna med ett antal länder i Afrika. Därför är vi också starkt kritiska till att den svenska regeringen nu gör tvärtom och drar sig ur Afrika. Man har redan dragit ned på biståndet i Mali, Burkina Faso och Sydsudan. Nu drar man också ned i Tanzania, Moçambique, Zimbabwe

och Liberia. I Zimbabwe och Liberia lägger man dessutom ned ambassaderna.

Detta är helt fel väg att gå. Det är helt fel att nu vända Afrika ryggen, inte bara för att det får omfattande humanitära effekter utan också för att det får geopolitiska effekter. När väst drar sig ur Afrika passar i stället Ryssland och Kina på att flytta fram sina positioner. Det måste man också tänka på.

Den här regeringen tycks tro att världen bara består av Europa, fru talman, men det är en både kortsiktig och farlig syn. Om man på allvar vill försvara internationell rätt, bekämpa fattigdomen och befrämja demokrati och rättsstatliga principer måste svensk utrikespolitik se hela världen. Den måste vara global, inte provinsial.

(Applåder)

I detta anförande instämde Johan Büser (S).

Anf. 162 RASMUS GIERTZ (SD) replik:

Fru talman! I betänkandet behandlas en motion från Socialdemokraterna om att återinföra den feministiska utrikespolitiken. Jag hörde inte Morgan Johansson nämna någonting om detta i sitt anförande, men det vi såg av Socialdemokraternas så kallade feministiska utrikespolitik förra gången var i praktiken väldigt många ord och väldigt lite handling. Det var storslagna etiketter, höga anspråk och ständig självgodhet, men när det verkligen gällde blev resultatet mest symbolpolitik.

Det tydligaste exemplet var förstås det som skedde i Iran 2017. Socialdemokratiska ministrar reste till Teheran och stod där klädda i hijab inför de reaktionära och kvinnohatande mullorna. Det var en scen som med rätta väckte avsky långt utanför Sveriges gränser. Detta blev närmast den perfekta symbolen för den socialdemokratiska dubbelmoralen. Man talade vitt och brett om kvinnors frihet men visade underkastelse när man stod där öga mot öga med en av världens mest kvinnofientliga regimer.

Skillnaden nu är att regeringen med stöd av Sverigedemokraterna har lagt om kursen mot ett resultatorienterat och effektivt jämställdhetsarbete med mindre varumärkesbyggande och posering och mer fokus på faktiskt motstånd mot islamism, förtryck och kvinnofientliga strukturer.

Min fråga till Morgan Johansson är därför: Vad är det egentligen ni vill tillbaka till? Är det hijabresorna till Teheran, de tomma parollerna eller de symbolpolitiska projekten, som såg fina ut i rapporter men som gjorde mycket liten skillnad för kvinnor som faktiskt lever under förtryck?

Anf. 163 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! När vi lanserade den feministiska utrikespolitiken år 2014 fick den omedelbart genomslag, inte bara i Sverige utan i en lång rad länder. Ett stort antal länder, exempelvis Frankrike, Kanada och Storbritannien, hakade på mer eller mindre omedelbart, eftersom de såg detta initiativ som ett sätt att flytta fram positionerna i politiken. De såg att de plötsligt fick en ram för att kunna driva flickors och kvinnors intressen världen över på ett mycket effektivare sätt än tidigare.

Vad har vi hela tiden pratat om i samband med den feministiska utrikespolitiken? Jo, vi har pratat om kvinnors rättigheter, resurser och

representation. Nu säger Rasmus Giertz att det inte har haft någon betydelse.

Härnåret kom en utvärdering från Expertgruppen för biståndsanalys, som hade tittat på vilka effekter detta hade fått för biståndet. Expertgruppen för biståndsanalys konstaterade att det hade fått mycket påtagliga effekter, att man hade riktat biståndsverksamhet – pengar och resurser – till kvinnors och flickors rättigheter på ett sätt som inte hade förekommit tidigare och att man i alla situationer hade tagit upp representation och rättigheter, också med länder där sådant sitter väldigt långt inne och där förtrycket är väldigt hårt.

Iran är ett exempel på ett sådant land. När delegationen var i Iran – det ska understrykas att detta var en regeringsdelegation – förhandlade man inte bara om handelsavtal utan också om att få ut ett antal politiska fångar, framför allt fångar med facklig bakgrund. Det lyckades man med vid det tillfället. Det är klart att man skulle ha kunnat stanna hemma och sagt: Vi bryr oss inte om att ha några sådana kontakter; det får väl vara så. Man valde dock att åka dit, ta de konflikterna och ta upp de frågorna. Man fick också resultat i och med att man fick ut ett antal politiska fångar ur fängelse. Det tycker jag faktiskt inte att den tidigare regeringen ska skämmas för.

Anf. 164 RASMUS GIERTZ (SD) replik:

Fru talman! Morgan Johansson talar om att flytta fram positionerna för jämställdheten. Är det så Morgan Johansson beskriver den resa till Teheran där man böjde sig för den islamistiska regimen?

Det stannade inte heller där. Regeringen slöt dessutom samarbetsavtal med ayatollornas regim, till och med på jämställdhetsområdet. Det säger egentligen allt om hur den här politiken var. När verkligheten mötte retoriken valde Socialdemokraterna inte konfrontation med förtrycket, utan man valde i stället samarbete med det.

Med tanke på det som Morgan Johansson nyss sa i sitt svar undrar jag: Kan han ta avstånd från sättet som resan till Teheran genomfördes på, eller är detta något som vi kommer att få se återkommande om Socialdemokraterna mot förmodan intar Utrikesdepartementet igen efter valet i höst?

Anf. 165 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Resultatet av den resan blev att man lyckades förhandla ut politiska fångar. Det är klart att man kunde ha sagt: Vi avstår från detta. Jag tycker dock att det fanns skäl att ta chansen när möjligheten gavs. Jag tänker alltså inte ta avstånd från att man gjorde den resan.

Det var heller ingen som böjde sig i det sammanhanget. Jag har pratat med dem som var med. Vid varje möte tog man upp demokrati, jämställdhetsfrågor och kvinnors rättigheter.

Så måste man ibland göra som regering. Man måste ibland vara beredd att möta även dem som man står allra längst ifrån och som har värderingar som man absolut inte delar.

Det som Rasmus Giertz har ägnat sig åt när han har haft inflytande över politiken är att försämma kvinnors och flickors rättigheter och möjligheter. Han har till exempel medverkat till att allt bistånd till Afghanistan dras in. Det gäller också bistånd till kvinnors och flickors skolgång och hälsa. Jag

tänker till exempel på allt det som Rädda Barnen har gjort under många år. Rasmus Giertz har sagt att vi inte längre ska ha det utan att vi i stället ska dra in allt bistånd. Det skadar flickor och kvinnor.

Det är inte lätt att jobba i länder där motståndet är så hårt. Det kan finnas talibaner eller mullor som man behöver hantera. Det är inte alls lätt att göra det. Man måste hela tiden titta på vad man kan göra på marken för att hjälpa de människor som är förtryckta. Rasmus Giertz har som sagt bidragit till att dra ned stödet till kvinnor och flickor över hela världen genom sin biståndspolitik, och det tycker jag faktiskt att han bör ta ansvar för.

Anf. 166 MARGARETA CEDERFELT (M):

Fru talman! Ärendet som vi nu debatterar är utrikesutskottets betänkande 2025/26:UU7 *Internationella relationer*. Inledningsvis vill jag yrka avslag på samtliga reservationer och bifall till förslaget i betänkandet.

I betänkandet behandlas motioner som rör internationell samverkan och internationella relationer från de allmänna motionsperioderna under 2024 och 2025.

Sverige står upp för multilaterala relationer i syfte att värna den regelbaserade säkerhetsordningen, den säkerhetspolitiska arkitekturen, den europeiska säkerhetsordningen, demokrati, frihet, frihandel, mänskliga rättigheter och jämställdhet. Tyvärr är respekten för dessa värden satt under prövning.

I den utrikespolitiska deklarationen och budgeten framgår det att regeringen arbetar aktivt inom EU, Nato, FN, Europarådet, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa och Nordiska ministerrådet för att få igenom sin politik och stödja arbetet för den regelbaserade världsordningen. Regeringen framhåller vidare att internationellt samarbete med likasinnade länder stärker Sveriges motståndskraft och inflytande i en alltmer oförutsägbar värld.

Som har nämnts här tidigare grundades FN 1945, efter andra världskriget, som en garant för fred, säkerhet och respekt för mänskliga rättigheter och folkrätt. Tyvärr kan vi i dag konstatera att FN är dysfunktionellt och att stora reformer behöver genomföras för att återupprätta FN som en organisation för fred, säkerhet, folkrätt och mänskliga rättigheter och som en arena där världens länder kan genomföra överenskommelser och beakta FN:s grundläggande värde som sin ledstjärna.

Jag är glad över att Sverige arbetar aktivt för att genomföra FN:s reformagenda och för att FN:s budgetproblem ska få en långsiktig lösning. Självklart kan inte den arena där världens länder ska samarbeta fortsätta att vara dysfunktionell. Detta är viktigt, för det finns länder som vill att dagens internationella ordning ska upphöra och att mindre länder inte ska ha samma access till arenan som de stora nationerna. Detta är givetvis fel, för alla länder ska ha lika rätt till FN och till förhandlingar och inflytande.

Efter andra världskriget bildades EU i syfte att bygga Europa stort, starkt, säkert och tryggt. Europas länder skulle inte kriga med varandra utan leva i fred och harmoni. EU har genom partnerskap så här långt lyckats att se till att vi har fred i Europa och också verkat för fortsatt samarbete med den övriga världen. EU är därmed Sveriges främsta internationella arena, där en stor del av den svenska utrikespolitiken

liksom andra EU-länders utrikespolitik finns. Syftet är att få en säkrare, rikare, friare och tryggare värld.

Men nu pågår det ett stort krig i närheten av Sverige, nämligen Rysslands aggressiva krig mot Ukraina. Det är ett oprovocerat krig där flera brott mot internationell rätt och mot människovärdet har begåtts och begås. Regeringen har uttalat att Sverige kommer att stå bakom Ukraina så länge det behövs. Jag är också väldigt glad över det stöd Sveriges riksdag har visat Ukraina, för det är viktigt att vi fortsätter att stödja Ukraina.

Ukraina utkämpar ett krig inte bara för att försvara sitt eget land utan också för att försvara Europa och den värld vi känner till. Detta är mycket viktigt, men tyvärr är det i dag stor risk att fokus flyttas från Rysslands krig mot Ukraina till Iran. Detta får inte ske. Världen måste klara av att fokusera på två krig samtidigt. Vi får inte svika Ukraina.

Statsministern har i dag åter uttalat att Sveriges närområde är prioriterat på grund av det säkerhetspolitiska läget i omvärlden. Det borde vara självklart för alla här inne att när världen står i brand måste vi försvara Sverige och Europa och de värden vi står för.

Utvecklingen i Mellanöstern har pågått i flera decennier men har tyvärr eskalerat på senare tid. Starten för där vi befinner oss i dag var den 7 oktober 2023 när Iranstödda Hamas attackerade Israel. Terrororganisationen Hamas tog cirka 250 barn, vuxna, åldringar och soldater som gisslan och förde dem till Gazaremsan. Vid Hamas attack dödades 690 civila israeler, varav 35 barn, och 70 utländska medborgare. Efter detta råder en långvarig och utdragen konflikt. Nu senast invaderade Israel Libanon i syfte att stoppa Iranstyrda Hizbollah, och händelseutvecklingen är fortfarande osäker.

Den svenska regeringen är tydlig med att en tvåstatslösning för Israel och Palestina är den enda vägen framåt och att det behövs ett stopp för bosättnarnas överträdelser. Låt mig nämna att regeringen tar ansvar. 555 miljoner svenska kronor går till Gaza, och det är det näst största stödet i världen efter Förenade Arabemiratens. Sveriges stöd går till humanitära insatser av bland annat FN:s barnfond, World Food Programme och UNDP. Sveriges bistånd ska ge stabilitet till de 150 000 barn som saknar bostad och behöver hälsovård, utbildning och mat.

Vad gäller stridigheterna i Iran råder det ingen tvekan om att den sittande regimen begår allvarliga övergrepp mot befolkningen och inte respekterar mänskliga rättigheter. Dock legitimerar Irans agerande inte en militär invasion och dödandet av civila. Sverige behöver fortsätta att vara tydligt med vad vi står för, nämligen sympati och solidaritet med det iranska folkets rätt att självt bestämma över Irans framtid. Det iranska folket ska inte påtvingas något utifrån och inte kidnappas med våld och tvång.

År 2025 var Sveriges regering ordförande i UN Women och arbetade aktivt för att stärka flickors och kvinnors rättigheter – detta genom att prioritera flickors utbildning och genom att stärka flickors och kvinnors rätt till sin kropp och motarbeta sexuella övergrepp och könsstympning. Tyvärr är dessa frågor viktigare i dag än på länge.

Kina har tidigare nämnts. Kina bedriver aggression mot sina grannländer, och det är definitivt inte acceptabelt. Sverige vill bygga vidare på relationerna med Taiwan. Business Sweden är förstärkt och

utgör en viktig grund för utvecklingen av relationerna mellan Sverige och Taiwan.

Den stora kontinenten Afrika har också nämnts tidigare. Regeringen har utarbetat en Afrikastrategi, men Sverige arbetar också i framför allt EU och FN för att stödja och stärka utvecklingen i Afrika. Viktiga övergripande områden är dels Samoaavtalet, dels EU:s partnerskap med Afrikanska unionen. Afrikanska länder är EU:s fjärde största handelspartner. Det konfliktdrabbade området Sahel står högt på EU:s dagordning.

Det finns länder i Afrika där utvecklingen går framåt, och dem borde vi tala mer om. Det är viktigt med hopp och goda exempel där utvecklingen går i rätt riktning. Jag tänker på Senegal som har genomfört två val, och det har gått alldeles utmärkt. EU:s Global Gateway innebär också ett arbete och en utveckling i positiv riktning.

I riksdagen har vi många gånger debatterat konflikten i Västsahara. Den har nu pågått i 50 år med allt vad det innebär av humanitära kriser. Nu finns ett FN-program som är antaget av säkerhetsrådet, och det verkar lovande om det kan implementeras. Sverige stöder detta.

Slutligen vill jag säga att det som är avgörande för Sveriges säkerhet och stabilitet i en omvärld full av oro är att den regelbaserade världsordningen och folkrätten, inklusive FN-stadgan, upprätthålls.

Anf. 167 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Margareta Cederfelt talade en del om FN och om Afrika, och jag tänkte att jag skulle följa upp det i mina repliker.

När det först och främst gäller FN läser jag i betänkandet: Att upprätthålla den regelbaserade världsordningen med FN-stadgan i grunden är helt avgörande för vårt lands säkerhet och stabiliteten i världen. Det står också att Sverige bör vara en drivande, konstruktiv och engagerad medlem i dessa organisationer. Då syftar man bland annat på FN.

Min fråga blir då förstås: Varför drar regeringen ned på FN? Varför minskar man anslagen?

För FN:s befolkningsfond UNFPA har regeringen sedan den tillträdde minskat stödet med 25 procent jämfört med de socialdemokratiska budgetarna. För World Food Programme har regeringen, återigen jämfört med den socialdemokratiska regeringen, dragit ned med 33 procent. För FN:s flyktingorgan UNHCR har regeringen dragit ned med 86 procent. För UNDP, den organisation som jobbar med FN:s utvecklingsarbete, har regeringen dragit ned med 90 procent. Det senaste slaget kom så sent som strax före jul. För FN:s fond för de minst utvecklade länderna har regeringen dragit in vartenda öre, liksom för UNRWA. Det är sammantaget drakoniska nedskärningar över hela linjen.

Min fråga i den här delen till Margareta Cederfelt är: Om vi nu pratar om hur FN måste stärkas – varför drar då regeringen in stödet?

Samma sak gäller Afrika, som Margareta Cederfelt kom in på mot slutet av sitt anförande, då hon sa hur viktigt Afrika är. Varför drar man sig då ur Burkina Faso, Mali, Sydsudan, Tanzania, Moçambique, Liberia och Zimbabwe? Och varför lägger man ned ambassaderna i just Zimbabwe och Tanzania? Det sänder ju helt andra signaler än att Afrika skulle vara särskilt viktigt.

Anf. 168 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Fru talman! Morgan Johansson säger att Sverige har dragit ned på sina betalningar till FN. Låt mig säga till Morgan Johansson att Sverige tillhör de tio länder som betalar högst andel av sin bnp till FN. Är inte detta mycket? Jag tycker att det är fantastiskt att Sverige är med och betalar stora summor till FN.

Jag undrar varför Morgan Johansson inte säger något om att de länder som är medlemmar i FN men inte betalar ska betala. Det saknas 1,6 miljarder. 45 länder som är med betalar inte.

Eftersom Morgan Johansson har varit minister känner han säkert till att ett stort antal länder betalar sin avgift sent till FN. När FN då inte hinner förbruka pengarna under året måste organisationen betala tillbaka pengarna. Självklart ska länder betala sina avgifter tidigt under året så att pengarna kan gå in i årets budget. Det här tycker jag att det borde talas mycket mer om, och Sverige är bland de givare som ger mest pengar.

Jag nämnde också Sveriges bistånd till Gaza, där Sverige är det land som ger näst mest av alla. Det handlar om stora pengar, som går bland annat till FN:s World Food Programme, till UNDP och till andra organisationer som har bevisat att de arbetar väl under konflikter och uppnår resultat. Det här är något som jag tycker att vi ska vara stolta över.

Låt mig slutligen säga att det pågår ett stort krig i vår närhet. Vi måste också se till att klara av att stödja Ukraina.

Anf. 169 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag förstår inte riktigt Margareta Cederfelts logik. Skulle det bli fler länder som betalar till FN bara för att Sverige drar ned på sina anslag? Var det detta som var budskapet?

I mitt inlägg nämnde jag USA, som just nu håller inne sitt anslag. De är skyldiga FN 4 miljarder dollar, tror jag att det är. Det är det som har gjort att FN är på gränsen till ekonomisk kollaps, vilket generalsekreteraren just varnade för. Jag hoppas att man kan få någon ordning där.

Det är klart att alla vill att alla länder ska betala. Men det blir väl inte bättre för att Sverige drar ned på sina anslag? Det blir väl snarare sämre? Är inte risken för det ganska stor när man ser att länder som tidigare alltid har stått upp för FN – och Sverige är ju ett sådant land – nu drar ned på FN? Är inte risken då att andra länder drar slutsatsen att stödet till FN inte är så viktigt? Den risken är stor när Sverige, som alltid har gått först, nu i stället väljer att gå sist.

Den svenska regeringen har som sagt dragit ned på stödet till en lång rad av FN:s organisationer. Jag tycker att man får skämmas för det, helt enkelt. Jag tycker inte att det är i linje med den tradition som Sverige under många decennier tidigare har haft.

Sedan säger Margareta Cederfelt att man går fram med pengar till Gaza. Det är jättebra. Men ni har ju dragit in allt stöd till UNRWA, den organisation som har 12 000 anställda i Gaza och som har kunnat komma ut med mat, förnödenheter, vatten, mediciner och så vidare till dem som verkligen behöver det. Sverige har, som ett av få länder, dragit in stödet till UNRWA. Det är egentligen bara Sverige och USA som har gjort det, medan EU, Storbritannien, Tyskland och Frankrike har vidmakthållit sitt stöd.

Vi får hoppas att de pengar som Sverige sätter av till Gaza kan komma fram, men när man slår undan benen för UNRWA försämrar man snarare situationen för Gazaborna.

Anf. 170 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Fru talman! Morgan Johansson kommenterade inte med ett ord att Sverige tillhör de topp-tio-länder som betalar högst andel av sin bnp till FN. Är inte detta fantastiskt? Varför kan inte Morgan Johansson säga att det är bra att Sverige betalar så pass mycket till FN?

Sedan nämnde Morgan Johansson ambassader och så vidare. Låt mig säga att Sverige år 2025 öppnade en ambasad i Dakar – detta just för att främja svenska intressen i det franskspråkiga Västafrika, i Sahel, i Burkina Faso, som nämndes, och i Mali, Mauretanien och Niger.

Sverige finns närvarande, och Morgan Johansson är säkert medveten om att regeringar brukar både stänga, öppna och omstrukturera ambassader beroende på såväl säkerhetsläge som behov och resurser.

När det gäller Gaza nämnde jag att det går ut 555 miljoner svenska kronor i bistånd. Det är näst mest i världen efter Förenade Arabemiraten. Sverige betalar till FN:s barnfond, till World Food Programme och till UNDP. Samtliga tre är organisationer som är välkända och välrenommerade när det gäller att nå fram.

Det pågår krig i vår närmiljö, ett krig i Ukraina. Det gäller att prioritera. Vad skulle Morgan Johansson vilja dra in på för att öka anslaget till FN? Det är naturligtvis oppositionens fulla rätt att nämna vad den vill och hur den vill prioritera. Men det är också majoritetens rätt att prioritera.

Anf. 171 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Jag begärde replik för att jag tyckte att ledamoten Cederfelt använde sig av en viss historierevisionism, som jag ville diskutera. Det handlade också om hur folkrätten följs i dag.

Jag konstaterar att Margareta Cederfelt sa att Marockos ockupation av Västsahara är en 50 år gammal konflikt och att Sverige stöder FN-planen. Problemet här är att regeringen har tagit ytterligare ett steg och också stöder den autonomiplan som Marocko de facto lade fram en gång i tiden när Spanien drog sig tillbaka som kolonistör av det då ockuperade Västsahara, vilket gör Västsahara till Afrikas sista koloni.

Men det var egentligen inte det jag reagerade på, utan jag reagerade i stället när hon tog upp Israel och Palestina och pratade om konflikten som att den började den 7 oktober. Jag skulle vilja fråga Margareta Cederfelt om det ändå inte hände något före den 7 oktober i Israel och Palestina som gjorde att vi har den situation som råder där i dag.

Vidare funderar jag på Iran. Om jag uppfattade det rätt fördömde ändå Cederfelt i något slags mjuka ordalag USA:s och Israels attack på Iran – att det inte var rätt att attackera tror jag kommer någorlunda nära det hon sa.

Däremot hörde jag ingenting om Libanon, ett Libanon som Israel just nu attackerar. På samma sätt som man jämnat Gaza med marken jämnar man just nu Libanon med marken. Trots att Libanons regering, parlament och försvarsmakt är tydliga med att de inte vill ha krig och att de inte vill ha Hizbollah på plats i Libanon fortsätter Israels attacker både mot Beirut och mot de södra delarna av Libanon. Detta håller på att skapa en helt

fruktansvärd humanitär situation med flyktingströmmar. Människor som inte alls har något med Hizbollah att göra dödas också i attackerna.

Jag undrar var det tydliga fördömandet mot detta är. Jag hör inte det från högersidan. Vi måste få stopp på Israel genom att begränsa dem och kritisera dem för alla brott mot folkrätten de begår.

Anf. 172 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Fru talman! När det handlar om Västsahara hoppas jag att Håkan Svenneling hörde att jag sa att det är säkerhetsrådsresolutionen som ligger till grund för regeringens ställningstagande för autonomiplanen. Det FN har sagt är att det finns ett stöd för Marockos autonomiplan och att planen ses som en trovärdig grund för att uppnå en lösning som är förenlig med FN-stadgan, som är ömsesidigt accepterad av parterna och som tillgodoser det västsahariska folkets rätt till självbestämmande. Detta är något som regeringen har ställt sig bakom.

Om det nu finns en överenskommelse och ett beslut är det viktigt att fortsätta arbeta för fred och naturligtvis följa upp att resultatet blir just respekt och tillgodoser det västsahariska folkets rätt till självbestämmande. Men en 50-årig konflikt tar tid att lösa, och den måste lösas mellan parterna. Nu ser det ut som att säkerhetsrådsresolutionen kan ligga till grund för en lösning.

Ja, konflikten i Mellanöstern är en långvarig konflikt. En av grunderna till problemen är att Iran stöder terrororganisationerna Hamas och Hizbollah. Därför sker det en attack mot Iran. Men jag sa också väldigt tydligt att den inte är förenlig med folkrätten.

Vi får se vad som kommer ut av kriget. Jag hoppas verkligen att vi kan få fred i Mellanöstern. Jag hoppas att terrororganisationerna slutar att attackera och använda sina tillhyggen för att skada mänskligheten.

Anf. 173 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Det är väldigt bra att Margareta Cederfelt så tydligt kopplar ihop detta med folkrätten. Det är ändå väldigt tydligt att både USA:s attacker mot Iran och Irans svar mot sina grannländer bryter mot folkrätten. Jag tror att det är väldigt viktigt att vi säger det när vi ser detta krig fördjupas, förlängas och dra in fler parter.

Det finns även en risk att detta inte förblir två krig, ett mellan Ukraina och Ryssland och ett mellan Iran, Israel och USA. Sammanlänkningen mellan dem kan få olika typer av konsekvenser.

Jag skulle ändå i Margareta Cederfelts avslutande replik vilja höra mer om Libanon. Precis som Israel gjorde i Gaza, där de förde en retorik om att alla i Gaza stöttade Hamas, för de nu samma typ av retorik mot Libanon och säger att alla där skulle stötta Hizbollah. Inget av detta är sant. Det finns många i Gaza som led under Hamas styre. Det finns också många i Libanon som just nu lider som en konsekvens av att Hizbollah varit finansierat av Iran under lång tid och därigenom också attackerat Israel för att få igång den här konflikten – när Israel hade attackerat Iran, ska sägas.

Vi behöver verka för diplomati i den här regionen. Jag tycker än så länge att regeringen inte har varit tillräckligt tydlig i hur man ska nå framgång med diplomatiska verktyg snarare än med den typ av retorik som vi har sett.

Jag tror att det vanligaste felet som Margareta Cederfelt och andra högerpolitiker gör är att se den 7 oktober som starten på Israel–Palestina-konflikten i stället för att konstatera det faktum att Israel har ockuperat Palestina under lång tid och fördrivit palestinska flyktingar.

Sedan finns det även brott begångna av palestinska terrororganisationer genom historien, men vi måste nå en tvåstatslösning genom att se mer än bara den 7 oktober.

Anf. 174 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Fru talman! Jag vill påminna vänsterpolitikern Håkan Svenneling om att det pågår ett ryskt krig mot Ukraina. Ett stort hot i dag är, precis som jag sa, att det kriget hamnar i glömska. Detta är vad Ryssland hoppas på, för det var vad som hände när ungefär lika lång tid som nu hade gått sedan Ryssland ockuperade Krim.

Rysslands ekonomi stärks av kriget i Iran. Ryssland tjänar pengar genom sin gasförsäljning och sina oljeleveranser. På det sättet kan de behålla vapen och missiler för att attackera Ukraina ytterligare. Vi måste fortsätta att stå tydligt och starkt bakom Ukraina och fortsätta att tala om Rysslands krig.

När det sedan handlar om Israel: Japp, jag är högerpolitiker, och jag står för att det krig som startades av terrororganisationen Hamas den 7 oktober måste fördömas. Det var ingenting annat än en terrorattack. Men jag står också bakom vad regeringen säger: En tvåstatslösning är nödvändig för långvarig fred. Jag står bakom att regeringen ger 555 miljoner till Gaza för att stödja Gaza humanitärt. Det måste till en långvarig fred för alla som befinner sig på Gazaremsan.

Anf. 175 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Jag hade tänkt låta bli att ta replik på Margareta Cederfelt i dag, framför allt när det kommer till konflikten Israel–Palestina. Den har vi debatterat några gånger, så jag tror inte att vi tar upp den igen.

Dock vill jag ta upp en sak som Margareta Cederfelt sa, och det gällde konflikten i Västsahara. Jag tror att hon sa något i stil med att FN har antagit ett program för att lösa konflikten i Västsahara. Det programmet känner jag inte till. Det skulle vara bra att få klargjort om det handlar om den resolution som säkerhetsrådet har antagit eller om det finns ett separat program utifrån denna.

Det som är märkligt, oavsett vad säkerhetsrådet säger om framtiden, är att Internationella domstolen ända sedan 1975 har varit väldigt tydlig med att Marocko inte har någon suveränitet över Västsahara. Marocko har alltså inte rätt att bestämma över det territoriet eller dess resurser. Det domslutet har följts av flera domslut från andra domstolar, även från Internationella domstolen efter det.

Så sent som 2024 upphävde till och med EU:s domstol det handelsavtal som EU hade ingått med Marocko, eftersom detta stred mot internationell rätt och inkluderade varor som Marocko utvann från Västsahara. Det är ganska unikt att EU-domstolen upphäver en EU-lag. Uppenbarligen var det första gången någonsin det skedde, vilket visar hur pass starkt EU-domstolen ville betona att detta avtal var olagligt på grund av att Marocko inte har någon suveränitet över Västsahara.

Nu hörde jag ledamoten flera gånger säga att det västsahariska folket ska ha rätt till självbestämmande. Det jag undrar är: Anser ledamoten att det västsahariska folket ska ha rätt till självständighet?

Anf. 176 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Fru talman! Jag återvänder här till Gaza och terrororganisationen Hamas. Vi har debatterat den flera gånger, Jacob Risberg; det är helt korrekt. Men jag har aldrig hört Jacob Risberg uttala sig om Hamas. Anser Jacob Risberg att Hamas är en terrororganisation eller ej? Jag ställer frågan igen, och jag har ställt den förr, men inte lika explicit. Jag kan inte låta bli att ställa frågan igen.

Den förfärliga, långvariga konflikten om Västsahara har pågått i mer än 50 år. Nu har FN:s säkerhetsråd äntligen antagit en resolution, vilken Sverige ställer sig bakom. Resolutionen handlar om det västsahariska folkets rätt till självbestämmande. Regeringen har därför uttryckt stöd för Marockos autonomiplan som en trovärdig grund för att uppnå en lösning som är förenlig med FN-stadgan, som är ömsesidigt accepterad av parterna och som tillgodoser det västsahariska folkets rätt till självbestämmande.

Det här är viktigt, men det är inte detsamma som självständighet. Vi talar om självbestämmande även i många andra sammanhang. Inom folkrätten finns det inte explicit uttalad självständighet, men det finns explicit uttalat självbestämmande. Det är det frågan handlar om, det vill säga ett självbestämmande som respekteras. Det har inte gjorts under de senaste 50 åren, och det är där vi har den långvariga konflikten.

Anf. 177 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Margareta Cederfelt för svaret.

Jag har flera gånger i den här talarstolen sagt att Hamas är en terrororganisation, och jag har flera gånger i den här talarstolen – även i den andra talarstolen här i kammaren – fördömt de fruktansvärda terrorattentaten den 7 oktober 2023.

Åter då till Västsahara. Den svenska regeringen stöder planen för att man tror att den kommer att ömsesidigt accepteras av parterna. Men planen är bara accepterad av Marocko. Västsaharierna har inte alls accepterat att planen innebär att de kommer ett steg närmare lösningen på konflikten.

Det som är bra med resolutionen är att man återigen har förlängt Minursos mandat. Minursos huvudsakliga mandat är att övervaka den bräckliga fred som finns sedan 1991 men också att genomföra den folkomröstning som Spanien utlovade till Västsaharierna redan innan Marocko gick in i landet 1975. Jag skulle gärna vilja se att folkomröstningen genomförs. Det skulle vara intressant att få veta huruvida Margareta Cederfelt anser att den folkräkning som spanjorerna genomförde i början av 70-talet ska ligga till grund för vilka som ska få rösta om självständighet och Västsaharas framtid eller om även alla inflyttade bosättare från Marocko ska få vara med i den folkomröstningen. Det är väsentligt för hur man ser på konflikten.

Sedan var det frågan om självbestämmande och självständighet. När det gäller självbestämmande pratar man om Baskien och Katalonien. De har ett visst självbestämmande. Men det är när man rör över sitt eget territorium som man kan prata om självständighet. Det är här som både

EU-domstolen och Internationella domstolen har sagt att Marocko inte har suveränitet över territoriet. Det är Västsahariernas territorium.

Anf. 178 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Fru talman! En 50-årig konflikt kanske kan få en lösning genom FN:s säkerhetsråds resolution. Jag hoppas innerligt att så kan bli fallet, men självklart är vägen fram till en fredlig lösning lång och snårig. Annars hade det inte funnits en 50-årig konflikt bakom.

Jag förstår, och jag stöder, att Sveriges regering stöder FN:s säkerhetsresolution. Det är ett seriöst försök att bringa fred till regionen och att stödja det västsahariska folkets rätt till självbestämmande. Det är viktigt att understryka.

Anf. 179 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Afrika är en kontinent i stark förändring. Vi ser en imponerande ekonomisk utveckling som skapar nya möjligheter för miljoner människor. Men samtidigt vet vi att utvecklingen för demokrati och mänskliga rättigheter inte följer samma positiva kurva. I flera västafrikanska länder har militärkupper avlöst varandra, och det väcker viktiga frågor om vilken framtid som demokratin egentligen går till mötes.

Vi är många som känner oro. Vi känner oro över att den demokratiska processen går för långsamt och oro över att det saknas tydliga tecken på att militära ledare verkligen tänker lämna över makten till civila regeringar. Om en hållbar demokrati ska kunna byggas krävs fria och rättvisa val, och det krävs en grundläggande respekt för mänskliga rättigheter. Därför måste militära styren ersättas – och det måste ske genom demokratiskt valda regeringar.

Sverige har en viktig roll att spela. Vi ska stå upp för internationell rätt och mänskliga rättigheter – alltid. Både som enskilt land och tillsammans med EU och FN ska vi vara en röst för demokratisk utveckling i Västafrika. Vi ska bidra till att militära övergångsstyren ersätts av folkvalda ledare och att människor får möjlighet att forma sina egna samhällen.

I många västafrikanska länder är civilsamhällets handlingsutrymme begränsat. Därför måste vi stärka de organisationer som arbetar för frihet, rättvisa och mänskliga rättigheter. Genom utvecklingsbiståndet bör Sverige stödja civilsamhället i Västafrika – inte i form av välgörenhet, utan som ett sätt att ge människor verktyg att själva förändra sina samhällen och sin framtid.

Låt mig ta Gambia som exempel. När Adama Barrow valdes 2016 var hoppet stort. Han lovade ekonomiska reformer, en demokratisk framtid och att riva upp tidigare odemokratiska beslut. Men löftena har inte infriats. I stället för att stärka demokratin har Barrow konsoliderat sin egen makt och skjutit upp de centrala reformer som utlovades. I det läget behöver Gambia omvärldens stöd mer än någonsin. Sverige bör därför, både genom EU och FN och på egen hand, verka för en fredlig, demokratisk och stabil utveckling i Gambia.

Ett annat viktigt land i regionen är grannlandet Senegal – ett land som aldrig haft militärstyre och som gjort flera demokratiska framsteg. Samtidigt är utmaningarna stora, det vill säga en mer rättvis fördelning av resurserna behövs, och respekten för mänskliga rättigheter måste stärkas.

Att Sverige nu återöppnar sin ambassad i Dakar är ett viktigt steg för att fördjupa samarbetet med Senegal och hela Västafrika.

Men vi får inte glömma den långa och ofta bortglömda konflikten i Casamance. Fredsavtal har undertecknats gång på gång, men processen är bräcklig och löftena har ofta brutits. Här måste världssamfundet göra mer. Sverige borde ta initiativ inom FN för att stödja fredsprocessen och bidra till en stabil och demokratisk utveckling i Senegal.

Fru talman! Demokratins väg är sällan spikrak, men det gör vårt arbete desto viktigare. Genom att stå upp för mänskliga rättigheter, stödja civilsamhällen och verka för fred och stabilitet kan Sverige göra skillnad. Tillsammans kan vi bidra till en framtid där demokratin stärks, inte försvagas, i Västafrika.

Fru talman! Västsahara kallas för Afrikas sista koloni. Sedan 1975 har Marocko ockuperat området i strid med internationell rätt, i strid med flera FN-resolutioner och i strid med den internationella domstolen i Haag. Allt detta är solklart. Ändå valde Sveriges regering den 19 januari att ge sitt stöd åt Marockos autonomiplan. Det är ett ställningstagande som går emot både folkrätten och våra värderingar, för Marocko har ingen suveränitet över Västsahara. En ockupationsmakt kan inte heller bestämma över ett ockuperat folks framtid. Så enkelt är det.

I den ockuperade delen av Västsahara lever västsaharierna under ständigt hot. Varje dag utsätts civilbefolkningen för trakasserier, våld och godtyckliga gripanden. Marocko styr området med hjälp av ett undantagstillstånd, med total kontroll och med en gräns som är stängd för oberoende journalister, observatörer och människorättsorganisationer. När ingen får observera, ingen får rapportera och ingen får vittna – då blir i praktiken civilbefolkningen fullständigt skyddslös.

Att detta kan fortgå har en mycket konkret anledning som stavas Minurso, det vill säga FN:s fredsinsats i Västsahara. Det är den enda fredsbevarande missionen i världen utan mandat att bevaka och rapportera om mänskliga rättigheter. Det är en ofattbar konstruktion. Utan ett människorättsmandat finns det ingen som systematiskt dokumenterar Marockos övergrepp, ingen som ger befolkningen skydd och ingen som kan hålla förövare ansvariga.

Det är därför hög tid att omvärlden agerar med kraft. Sverige måste vara en tydlig röst. Vi anser att regeringen bör verka för att Minursos mandat utvidgas, så att insatsen äntligen får rätt och skyldighet att övervaka situationen och rapportera om de brott som sker mot de mänskliga rättigheterna. Det är en av de viktigaste åtgärderna för att ge västsaharierna det skydd de så länge har saknat.

Samtidigt lever tusentals västsahariska flyktingar i öknen borta i västra Algeriet. I fem decennier har de väntat på en politisk lösning i vad som nu är världens näst längsta flyktingsituation, på är en plats där nästan inget kan odlas, där vatten är en bristvara och där överlevnaden är helt beroende av bistånd från omvärlden. Samtidigt som fler flyktingar nu anländer till dessa flyktingläger minskar omvärldens humanitära stöd kraftigt. Det är en kris vi inte får låta fortsätta.

Trots dessa omständigheter har Polisario byggt upp ett fungerande demokratiskt samhälle med lokala församlingar, parlament, regering och departement. Det är på den grunden man kan bygga ett fritt Västsahara. Men en demokrati kan inte stå på tomma magar och ha sviktande

hälsovård. Därför måste Sverige garantera långsiktigt stöd till flyktinglägren i form av mat, vatten, mediciner och andra livsnödvändiga förnödenheter.

På kort sikt måste det humanitära biståndet öka. På längre sikt måste västsahariernas rätt till självbestämmande infrias. Ett fritt Västsahara är inte bara en vision. Det är också en rättighet enligt folkrätten.

Vänner! Vi måste vara tydliga med att världen inte kan låta ett helt folk fördrivas till en öken och göras beroende av bistånd i ett halvt sekel. Sverige måste stå upp för rättvisa, demokrati och mänskliga rättigheter. Vi måste vara en röst som aldrig tvekar att försvara det västahariska folket, för att Afrikas sista koloni ska försvinna.

Fru talman! Kina för en alltmer aggressiv utrikespolitik. I detta betänkande har vi därför ställt oss bakom ett antal yrkanden från andra partier där man kritiserar Kina, bland annat när det kommer till agerandet mot grannländerna i Syd kinesiska sjön, framför allt Taiwan och Filippinerna.

Vänsterpartiet har i år lämnat in en ny Kinamotion. Där lyfter vi upp den negativa utvecklingen för både demokrati och mänskliga rättigheter i Kina. Bland annat kräver vi ett stopp för användandet av dödsstraff. Kina utför faktiskt flest dödsstraff i hela världen.

Vi lyfter också upp minoriteters situation, till exempel när det gäller uigurer i Xinjiang och tibetanerna i Tibet. Men vi lyfter också upp det hot som Kina utgör mot sina grannländer. I motionen lyfter vi även upp att den svenske medborgaren Gui Minhai ska släppas.

Dessa yrkanden behandlas dock i flera andra betänkanden av utrikesutskottet.

Fru talman! Med det vill jag yrka bifall till reservation nummer 9 om Västsahara.

Anf. 180 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Fru talman! Håkan Svenneling nämnde Kina, som utan tvekan är ett land som inte respekterar folkrätten eller andra länder. Kina har visat sig aggressiva när det handlar om inte bara Taiwan utan också om Japan och Nepal och om uigurer och tibetaner. Det handlar faktiskt också om Kinas agerande i övriga världen. Jag tänker inte minst på Belt and Road och Silk Road.

För mig visar detta hur viktigt det är att arbeta för länders självständighet och för att deras ekonomier byggs upp. Länder behöver klara av att både sköta sin ekonomi och satsa på infrastruktur, så att människor kan äta sig mätta, barn kan gå i skolan och så vidare. För mig är en ordnad marknadsekonomi lösningen för att gå framåt här.

Jag hoppas att Håkan Svenneling instämmer i vikten av att andra länder kan bygga sig starka och självständiga och att biståndet ska hjälpa till att bygga självständiga länder, inte bidragsberoende länder. Om länder inte kan stå starka lämnas fältet öppet för länder som Kina, som missbrukar sin makt och andra länder.

Anf. 181 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag håller med om flera delar i ledamoten Cederfelts resonemang. Jag konstaterade också i mitt anförande att Kina för en

aggressiv utrikespolitik och att vi måste ha en strategi för hur vi hanterar det.

Enligt mig ger den neddragning som den här regeringen har gjort på det svenska biståndet diametralt motsatt effekt när det kommer till Kina. När vi backar ur FN-systemet och från land efter land öppnar vi upp för Kina att kliva in och skapa det beroende som Kina vill skapa. Då blir man de facto bidragsberoende och hamnar i famnen på Kina.

Det svenska biståndet, både det multilaterala biståndet och biståndet till enskilda länder, byggde däremot på att mottagaren också bestämde vad man skulle göra med biståndet och satte agendan. Nu har det svängit. Nu är det i stället svenska intressen som styr.

Marknadsekonomin har absolut många positiva effekter. Men när vi för ungefär tio år sedan gav Kina marknadsekonomisk status i WTO slutade också de undantag som tidigare rädde för Kina att gälla. Det var ett dåligt beslut. Det brittisk-kinesiska avtalet har också visat sig vara dåligt. Man följer inte intentionerna i avtalet som man tecknade med Storbritannien och ockuperar i praktiken Hongkong.

Jag upplever att den här regeringen gör en omsvängning i politiken gällande Kina. Man säger att man står för samma Kinapolitik som tidigare, men i praktiken har man flyttat sig in på företagens arena. Kritiken minskar, och utrikesministern har som första utrikesminister sedan Gui Minhai fängslades rest till Kina. Jag är orolig för att mycket sker i det dolda, som jag som ledamot i utrikesutskottet inte ser.

Man gör eftergifter till Kina. Det är något som jag tycker att den här regeringen borde ta på mycket större allvar än man gör just nu.

Anf. 182 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Herr talman! Först vill jag säga att Sverige lever upp till FN:s nivåer för bistånd. 0,7 procent av bnp är mycket pengar. Sverige är också bland de tio länder som ligger i topp när det gäller bidrag till FN, relaterat till vår bnp.

Sverige ger näst mest av världens länder till Gaza. Och Sverige stöder Ukraina. Precis som statsministern har sagt måste vi tänka på vår närmiljö. Det handlar om ett krig i ett annat europeiskt land och ett krig som hotar också vår existens. Vi måste arbeta för fred och frihet i vår region.

Vi måste också ansvara för skattebetalarnas pengar, och det gör vi. Men vi ger bistånd, och vi ger mycket i bistånd – ett bistånd som ska leda till en självständig ekonomi.

Jag är glad att utrikesministern åkte till Kina. Precis som utrikesministern sa handlar det om att föra en dialog, och det är vad som gjordes när det gäller Gui Minhai, som vi alla vill ska bli fri. Jag vet att det både från tidigare regering liksom från nuvarande regering har pågått och pågår arbete på olika vägar för att få Gui Minhai fri. Utrikesministerns besök var ett led i det. Alla vägar måste prövas.

Anf. 183 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag tycker ändå att det är anmärkningsvärt att den här regeringen slår sig för bröstet för att man är med på en tio-i-topp-lista när man i praktiken har sänkt det svenska biståndet till 0,7 procent från 1 procent – eller varje fall lite drygt 0,9, som den förra regeringen uppnådde i praktiken. Man säger att man är så lyckliga över att det är 0,7, trots att man

vet att det i den egna budgeten redan 2028 blir 0,68 och att man inte ens uppnår det egna målet.

Man säger också att man tänker på vår närmiljö och står upp för Ukraina. Då visar man tydligt att man tycker att det är de minst utvecklade länderna, de fattigaste länderna, som ska betala priset för kriget i Ukraina, genom att vårt bistånd går dit i stället för till de minst utvecklade länderna.

Vad händer då? Jo, då kommer Kina. Då ökar de facto Kinas inflytande i de länderna genom att de kan kliva in och sätta de länderna i ett skuldberoende till Kina. Länderna hamnar i en skuldfälla. Därigenom röstar också de länderna med Kina i FN:s generalförsamling och på andra platser, och de stöttar Kinas politik.

Det är en politik som vi inte vill se, just för att den bygger på en annan logik än den politik som vi vill föra – med demokrati, en fri ekonomi som inte är kontrollerad av staten och med de facto mänskliga rättigheter. Det är detta som oroar mig med konsekvenserna av den här regeringens politik.

Jag skulle mycket hellre återgå till en ordning där 1 procent av vår bruttonationalinkomst går till bistånd och vi faktiskt vågar stå upp för mänskliga rättigheter överallt i världen och inte lämnar fältet fritt för Kina.

Anf. 184 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Herr talman! När vi diskuterar Sveriges internationella relationer gör vi det i ett läge där den globala säkerhetsordningen är under press. Rysslands fullskaliga krig mot Ukraina fortsätter att skaka Europas säkerhet. I Mellanöstern ser vi hur konflikter riskerar att sprida instabilitet i en hel region. Samtidigt utmanas internationell rätt allt oftare av auktoritära stater. Den regelbaserade världsordning som under lång tid bidragit till stabilitet, handel och utveckling är inte längre självklar.

Detta innebär att utrikespolitik i dag inte bara handlar om relationer mellan stater. Den handlar också om att försvara de principer som det internationella systemet bygger på. För oss kristdemokrater är utgångspunkten tydlig: Sverige ska stå upp för demokrati och mänskliga rättigheter. Det gäller i Europa och i Afrika och det gäller i Indo-Stillahavsregionen, som betänkandet primärt täcker.

Herr talman! Indo-Stillahavsregionen har blivit allt viktigare för både global säkerhet och världsekonomi. Samtidigt ökar spänningarna, inte minst i Taiwansundet. Taiwan är en livskraftig demokrati och en central aktör i världsekonomin, inte minst inom avancerad halvledarteknologi. När militära övningar genomförs runt Taiwan och retoriken skärps ökar risken för destabilisering i hela regionen. Stabilitet i Taiwansundet är därför av stor betydelse för både regional och global säkerhet.

Sverige och EU måste tydligt stå upp för fredlig konfliktlösning och internationell rätt. Det gäller också respekten för FN:s generalförsamlings resolution 2758. Den handlar om Kinas representation i FN och ger inte stöd för försök att isolera Taiwan internationellt.

Den ökade spänningen i Taiwansundet är samtidigt en del av ett bredare mönster i regionen. Kina har under senare år blivit alltmer självsäkert och i många fall mer konfrontativt i sitt internationella agerande. Det märks i militära påtryckningar mot Taiwan, i militariseringen av Sydkinesiska havet och i hur ekonomiskt beroende ibland används som politiskt verktyg.

För oss kristdemokrater är det viktigt att Europa möter denna utveckling med både realism och principfasthet. Vi ska samarbeta där det är möjligt men också vara tydliga när internationell rätt och demokratiska principer utmanas. Att stå upp för demokratiska samhällen som Taiwan är därför inte konfrontation – det är konsekvens.

Syd kinesiska havet är ett tydligt exempel på varför internationell rätt måste försvaras. Där kombineras territoriella anspråk med militarisering och försök att begränsa andra staters rättigheter enligt havsrätten. Det är avgörande att FN:s havsrättskonvention respekteras.

Små och medelstora stater måste kunna lita på att internationella regler gäller. Om starka stater tillåts sätta dessa ur spel riskerar hela den regelbaserade världsordningen att försvagas. Därför måste EU fortsatt vara tydligt i sitt stöd för internationell rätt och för fri sjöfart i dessa vatten.

Herr talman! Jag vill också säga några ord om situationen i Eritrea. Förra året fyllde Dawit Isaak 62 år. Han gjorde det i fångenskap. I över 24 år har han nu suttit fängslad i Eritrea utan åtal och utan rättegång. Hans hälsotillstånd är okänt för omvärlden, och ingen svensk företrädare, och inte heller någon i hans familj, har tillåtits besöka honom. Det är svårt att föreställa sig den brutalitet detta innebär. Det enda rätta är att Dawit Isaak omedelbart friges.

Eritrea är i dag en av världens mest slutna och repressiva stater. Politiska motståndare fängslas och torteras, och grundläggande fri- och rättigheter saknas. FN har vid upprepade tillfällen riktat stark kritik mot regimens omfattande brott mot mänskliga rättigheter. Samtidigt ser vi hur den eritreanska staten försöker utöva kontroll över sina medborgare även utanför landets gränser.

Den så kallade tvåprocentsskatten, som tas ut av eritreaner i exil – även här i Sverige – innebär i praktiken att människor pressas att finansiera den regim som många av dem själva har flytt ifrån. FN uppskattar att denna skatt är regimens enskilt största inkomstkälla. Det är oacceptabelt. Sverige måste vara berett att vidta påtryckningar för att denna skatteindrivning ska upphöra och fortsätta att lyfta Dawit Isaaks situation i alla forum där Sverige möter Eritrea. Det är därför också viktigt att utrikesministerns besök i Eritrea i december användes för att tydligt framföra Sveriges krav på att Dawit Isaak ska släppas fri. Sverige får aldrig sluta att arbeta för hans frihet.

Dawit Isaak är ett av Sveriges mest långvariga konsulära ärenden. Men han är tyvärr inte ensam. Vi har exempelvis även erfart hur förläggaren Gui Minhai dömts i Kina under omständigheter som väckt stark internationell kritik. Dessa fall visar hur viktigt det är att Sverige konsekvent står upp för sina medborgare och för grundläggande rättssäkerhet.

Herr talman! I en tid av globala spänningar är det viktigare än på länge att demokratier samarbetar med varandra. EU-samarbetet är centralt. Det transatlantiska samarbetet är avgörande. Men utrikespolitik handlar inte bara om säkerhet. Det handlar också om att stärka demokrati, värna internationell rätt och bygga partnerskap med andra demokratier runt om i världen. Sverige är ett relativt litet land, men genom tydliga värderingar, starka samarbeten och ett aktivt internationellt engagemang kan vi göra skillnad.

I en tid där auktoritära krafter utmanar internationell rätt behöver demokratier stå närmare varandra, inte längre ifrån varandra. Sverige ska

vara en tydlig röst för demokrati, frihet och mänskliga rättigheter. Det är inte bara en fråga om utrikespolitik. Det är en fråga om vilken värld vi vill leva i.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 185 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! När man lyssnar på den här debatten kan man tro att det är en debatt om ett antal krigshärder runt om i världen, men det är en debatt om ett antal motioner som behandlas i ett betänkande med det inte alltför nya namnet *Internationella relationer*. Som betänkanderubrik är det kanske inte så upphetsande.

Det handlar i grunden om vår världsordning. Som har sagts här tidigare byggdes den upp efter andra världskriget, och den kännetecknas av det multilaterala samarbetet, internationella institutioner, frihandel, säkerhetssamarbete och, för oss i de demokratiska länderna, strävan att uppnå de mänskliga rättigheter som vi alla skrivit under på i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna.

Den fria rörligheten inom EU och Norden som vi hyllar är bra att ta lärdom av. Det har varit en framgång med stora vinster för vår ekonomi och för människor som har haft möjlighet att studera och jobba i andra länder. Det har lett till höjd livskvalitet.

Herr talman! Den liberala världsordningen är inte utan brister. Men den har trots allt skapat välbefinnande, stabilitet och möjligheter för både människor och världens stater att lösa gemensamma problem tillsammans. Det är en värld att kämpa för även i tider av ifrågasättanden, oro, maktkamp, krig och konflikter.

Den liberala demokratin är kärnan i Centerpartiets utrikespolitik. Den försvarar och främjar demokrati och mänskliga rättigheter, stöttar rättsstatsuppbyggnad, motverkar korruption, stärker kvinnors rättigheter och möjligheter och stärker vårt samarbete med andra demokratier.

Det går hand i hand med en politik för utvecklingssamarbete som står upp för svensk biståndspolitik och att den ska återgå till enprocentsmålet och fokusera på mänskliga rättigheter.

Det handlar också om en utrikespolitik som är förenlig med en handelspolitik som främjar just frihandel och om en säkerhets- och försvarspolitik som innebär att vi tar större ansvar som allierad för vår och våra samarbetspartners gemensamma säkerhet.

Svensk säkerhetspolitik ska också vara en röst för frihet, demokrati och ograde mänskliga rättigheter. Det blir inte en säkrare värld om vi enbart satsar på försvaret. Det är viktigt, men en värld utan mänskliga rättigheter där vi inte har frihet och demokrati är en värld som är osäker och som bygger konflikter och ger förutsättningar för krig.

Vi talar i Sverige om robusthet och att bygga ett robust land som inkluderar och inte exkluderar människor och som inte skapar klyftor och konflikter. Vi måste också ta den lärdomen vidare ut i resten av världen och i vår utrikes- och säkerhetspolitik.

Vi lever i en värld där de auktoritära ledarna har blivit fler. Ofrihet präglar allt fler samhällen och drabbar minoriteter hårt i stora delar av världen. I dag lever 70 procent av världens befolkning i autokratier. På 15 år har utvecklingen gått tillbaka 40 år i tiden. Vi är tillbaka till hur det såg ut 1985 då Sovjetunionen och kommunismen präglade Europa.

Krafterna från förr klär sig nu mer moderiktigt i etnonationalistisk och kulturalistisk klädedräkt. Men det är samma förtryck och samma maktspråk som vi ser i olika delar av världen.

Kampen för frihet och demokrati behöver starka röster. Sverige som ett av få världsledande demokratiska länder måste vara en ljusfackla för den liberala demokratins överlevnad och tillväxt.

Det gäller särskilt i en tid där vi alltmer ser systemrivaler som Kina, Ryssland, Iran – som vi har talat om tidigare här i debatten – som alltmer utmanar och underminerar den liberala demokratins grundvalar.

USA har burit frihetens och den liberala världens fackla, och vi ser nu med sorg hur de sakta släcker den. Internationellt samarbete provas nu i grunden av krig och osäkerhet och bristande tilltro till avtal och uppgörelser.

Vi ska inte gå tillbaka till en tid där vilda västern råder, till Jaltakonferensen eller till en tid där makt går före rätt. Vi behöver utveckla världsordningen på diplomatins väg och inte genom krig.

Sverige måste i denna värld säkerställa att vi inte låter oss utpressas, eller försöker utpressa andra länder, något som en del länder i dag blir utsatta för.

Diplomatin är alltjämt den första försvarslinjen. Sverige ska i alla lägen stå upp för folkrätten och försvara legitimiteten för våra internationella rättsinstanser.

Rysslands aggressiva krig i Ukraina har omkullkastat den europeiska säkerhetsordningen. Om detta finns inte några frågetecken. Därmed har också förutsättningarna för svensk och europeisk säkerhet förändrats.

Ukraina har självklart rätt till sitt territorium. Ryssland måste lämna Ukraina, inklusive det sedan 2014 illegalt ockuperade Krim.

Vi hade också Krimplattformen här i riksdagen i höstas. Det var en viktig signal just om att vi står upp för den territoriella integriteten för Ukraina.

De folkrättsliga principerna att varje land har rätt att försvara sig, rätt till sina gränser och rätt att välja sin framtid är grundläggande.

Herr talman! Man skulle kunna tala mycket om de internationella relationer och de olika reservationer som finns med i detta betänkande. Självklart står vi bakom alla våra reservationer. Jag har berört utrikespolitikens inriktning.

Vi har en reservation om utrikesförvaltningens organisation, som måste sikta på frihet från förtryck med ett liberalt angreppssätt för att stärka individens rättigheter. Det gäller inte minst barn och flickor.

Vi har även lyft fram relationerna till de afrikanska länderna, som vi ser måste förnyas och utvecklas brett. Vi måste göra ett brett omtag. Det gäller även Minursos uppdrag, men också situationen i Taiwan och Sydkinesiska havet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 11 under punkt 6.

Anf. 186 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! Nu i dagarna verkar en ukrainsk drönare ha träffat ett ryskt patrullfartyg i en hamn nära Finland. Händelsen visar hur stödet till Ukraina påverkar rysk militär förmåga även i vårt närområde. När Ryssland försvagas i Ukraina minskar också riskerna för oss. Det måste

vara en av de mest centrala utgångspunkterna för svensk utrikespolitik i dag.

Rysslands anfallskrig är den mest akuta säkerhetspolitiska utmaningen i Europa, men det sker i ett bredare sammanhang. Kina bedriver en alltmer offensiv maktpolitik, och Iran destabiliserar Mellanösternregionen genom sina ombud. Kriget i Iran driver dessutom upp oljepriserna, vilket direkt stärker Rysslands finanser och därmed dess krigsföring. Detta är sammanlänkade skeenden som kräver en mer samlad strategi från demokratiska länder.

Herr talman! Ukrainas förmåga att stå emot avgör utvecklingen i Europa under lång tid framöver. Ett Ryssland som inte stoppas kommer att fortsätta pröva gränser, politiskt och militärt. Därför behöver stödet till Ukraina präglas av tempo, uthållighet och tydliga målsättningar.

De frysta ryska tillgångarna bör tas i anspråk för att finansiera Ukrainas försvar och återuppbyggnad. Att dessa medel ligger orörda samtidigt som Ukraina bär kostnaderna för kriget är inte på något sätt rimligt.

Frågan om Ukrainas långsiktiga säkerhet måste också hanteras redan nu. Ett land som lämnas utanför säkerhetsstrukturerna i Europa riskerar att bli föremål för återkommande rysk påverkan och nya konflikter. Ukraina behöver därför integreras fullt ut i den europeiska gemenskapen.

EU-medlemskapet ger ekonomisk stabilitet och institutionell förankring. Natomedlemskapet ger säkerhetsgarantier som minskar risken för nya angrepp. Detta är avgörande för en varaktig fred. Utvecklingen ställer samtidigt, herr talman, högre krav på Europa.

Den amerikanska säkerhetspolitiken har blivit mer svårbedömd över tid. Oavsett vem som sitter i Vita huset behöver Europa ha en större egen förmåga att agera. Det innebär ökade försvarsutgifter. Det innebär bättre samordning och en starkare europeisk försvarsindustri. Det innebär också att fler länder måste bidra mer till stödet till Ukraina. Ansvarsfördelningen i Europa är i dag för ojämn. Den europeiska sammanhållningen är i detta läge central.

Ekonomisk och finansiell stabilitet är en del av vår samlade styrka. Sverige bör därför ta steg för att ansluta sig till euron. Det stärker vår position i EU och vår förmåga att påverka beslut som rör Europas framtid.

Den ekonomiska dimensionen av vår utrikespolitik får inte underskattas. Europas välbefinnande och tillväxt är grunden för vår förmåga att hävda oss i en allt hårdare global konkurrens och ytterst också för vår säkerhet. EU behöver därför bedriva en mer offensiv handelspolitik med fler och djupare frihandelsavtal.

Herr talman! Det är väldigt glädjande att arbetet nu går framåt både i förhandlingarna med Australien och i processen kring Mercosuravtalet. Motståndet från delar av den europeiska vänstern och även ytterhögern – också svenska partier som Vänsterpartiet och Miljöpartiet har aktivt röstat emot eller försvårat dessa avtal – riskerar att försvaga Europas ekonomiska ställning i en tid när vi behöver det motsatta.

Vi behöver också, herr talman, se över hur internationella regelverk påverkar vår egen handlingsfrihet.

Avtal, som Ottawakonventionen om personminor, tillkom i en annan säkerhetspolitisk kontext. När Ryssland konsekvent bryter mot folkrätten och använder alla tillgängliga medel måste vi analysera om nuvarande begränsningar är ändamålsenliga. Det handlar om att säkerställa att

demokratier inte sätter sig själva i ett sämre läge i mötet med aktörer som inte följer samma regelverk.

Herr talman! Låt mig yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Jag har lyssnat på debatten. Jag skulle vilja säga några ord om Sydkinesiska havet, som har varit uppe här. Detta är egentligen en del av någonting som är mycket bredare. Det handlar nämligen om den oro som många länder i östra Asien känner inför Kinas destruktiva agerande och ökade krav på dominans. Kina har ju som mål att vara en globalt dominant aktör år 2049.

Sydkinesiska havet är ett innanhav som förbinder Stilla havet med Indiska oceanen. Genom Malackasundet och Sydkinesiska havet fraktas praktiskt taget allt som går sjövägen till Kina, Japan, Sydkorea, Taiwan och Filippinerna. Det är enorma handelsflöden här. Målsättningen måste vara att vi långsiktigt ska kunna vara säkra på att den fria navigationsrätten till sjöss gäller men också att de länder som delar detta innanhav klarar av att hitta någon sorts lösning på detta. Men vi lever inte i en verklighet där det är möjligt så länge den kinesiska positionen är att hela Sydkinesiska havet – enligt Kinas nine-dash line, som jag gissar heter niopunktslinje på svenska – ska tillhöra Kina.

Filippinerna har processat mot detta. Filippinerna använder andra argument. Filippinerna använder det man kan kalla för habitatargumentet: När det gäller det som ligger väster om Palawan och runt Spratlyöarna och de här korallreven har filippinska fiskare och människor levt där sedan urminnes tider, så att säga. Det argumentet har Filippinerna fått stöd för i Tyskland – i Hamburg, där havsrättsdomstolen ligger.

Sedan har vi Vietnam, herr talman. Vietnam har ett annat argument, där de försöker definiera sina anspråk. Det kallas ibland för kontinentalsockelargumentet. Malaysia, Brunei och även Taiwan är en del av detta.

Det är givetvis helt orimligt att Kina agerar som man gör. Det som nu är väldigt viktigt för Sverige och för EU är att vi fördjupar våra relationer med de länder i östra Asien som är mer demokratiska.

Frihandelsavtalet med Australien är mycket bra. Det är en del av detta. De avtal man nu förhandlar om med, tror jag, Thailand, Malaysia, Indonesien och Filippinerna till exempel är också väldigt viktiga långsiktigt för att stärka de länderna.

Generellt kan det sägas att de länder som är öar och halvöar i östra Asien är mer demokratiska än de länder som har landgräns mot Kina, exempelvis Nordkorea och Myanmar.

Vi måste förstå detta utifrån vår historia, när Europa var delat och vi hade kalla kriget och en konflikt och en konkurrens mellan demokratier och diktaturer i Europa. Det är precis det som pågår i östra Asien.

Jag tror att jag stannar där, herr talman.

Anf. 187 JACOB RISBERG (MP):

Herr talman! Ibland kommer avslut väldigt abrupt. Detta var lite grann som när man skrev uppgifter i skolan när man var liten. När man var tvungen att avsluta dog alla helt plötsligt. Det var det snabbaste sättet att avsluta det man höll på att skriva om.

Nåväl, herr talman! Vi lever i en tid då världen tycks skälva. Gamla sanningar ifrågasätts. Demokratier pressas tillbaka, och konflikter som vi trodde hörde historien till återvänder med förnyad kraft.

I en sådan tid måste vi ställa oss en grundläggande fråga: Vilken sorts värld vill vi leva i – en värld där styrka går före rätt eller en värld där även den minsta nationen vet att lagen står på dess sida? För mig är svaret självklart. Vi måste försvara den regelbaserade världsordningen – folkrätten – inte bara när det är enkelt utan framför allt när det är svårt.

Men, herr talman, innan vi ens talar om stater, lagar och fördrag måste vi minnas något enkelt men avgörande: Internationella relationer fungerar precis som mänskliga relationer. I ett samhälle där människor slutar prata med varandra breder misstro ut sig. Där löses inte konflikter, utan de läggs på hög. Hur länge skulle ett sådant samhälle hålla?

Tillit är det kitt som binder människor samman. Samma tillit fungerar mellan länder. Om stater slutar prata med varandra, om ambassader stängs, om diplomatin försvagas och om bistånd avvecklas utan plan försvagas också grunden för fred.

Ingen människa mår bra av isolering, och ingen nation blir trygg av att vända ryggen mot världen. Relationer, oavsett om de är mellan människor eller mellan stater, måste odlas, vårdas och upprätthållas. Annars uppstår ett vakuum, och vakuum fylls alltid av andra krafter, ofta krafter som inte delar våra värderingar.

Herr talman! Det finns en idé som är både skör och stark på samma gång: att lag ska ersätta makt. I stora delar av historien var det tvärtom. Konflikter avgjordes av vem som hade flest soldater, inte av vem som hade bäst argument. Kartor ritades om av erövringar, inte av överenskommelser.

Efter några av historiens mörkaste kapitel insåg världen något avgörande: att maktpolitikens logik alltid leder till nya motsättningar medan gemensamma regler ger en chans till stabilitet och fred.

Folkrätten är därför mer än ett dokument. Den är vår gemensamma kompass. Den säger att konflikter ska lösas vid bord, inte på slagfält, att ingen stat ska behöva frukta att bli överkörd av någon större och att små och stora länder ska mötas under samma principer.

Men denna ordning fungerar bara om vi fortsätter tro på den. Om länder börjar välja vilka regler som gäller och vilka som kan ignoreras riskerar världen att åter glida mot en tid där styrka är den enda valutan. Att värna en värld där lag ersätter makt är därför inte idealism. Det är en förutsättning för att internationella relationer över huvud taget ska fungera och för att framtida generationer ska kunna leva i en värld där rätt, inte rå styrka, avgör vägens riktning.

Herr talman! I en värld med gränsöverskridande pandemier, klimatkriser och konflikter kan inget land stå ensamt. Därför är FN, EU och andra internationella organisationer inte tröga system. De är våra bästa verktyg för fred och utveckling. Multilateralism är inget buzzword. Det är civilisation i praktiken. Regionala organisationer som Afrikanska unionen tar ett allt större ansvar, och det är mycket positivt. Men det innebär inte att vi kan överge de globala institutionerna. Tvärtom visar det hur viktiga de är.

Herr talman! Låt mig säga detta tydligt: En stängd ambassad är en stängd dörr. Det är svårt att påverka utvecklingen i ett land där man inte längre finns. Man kan inte stärka civilsamhället om man försvinner när

situationen är som mest utsatt, och man kan inte bygga förtroende genom att lämna ett samarbete över en natt.

Forskningen är tydlig: När bistånd avvecklas snabbt tappar projekten effekt, relationer försämrats och partnerländerna känner sig övergivna. Diplomati är ett långdistanslopp. När man lämnar banan i förtid är det alltid någon annan som tar plats, ofta en aktör med helt andra värderingar.

Herr talman! Demokratin är under press, inte bara långt borta utan även här hemma. Det är lätt att tro att demokratins nedgång sker i skymundan, steg för steg, men för de människor som står på frontlinjen märks den inte som stilla förändringar. Den märks som hot, trakasserier och fängelsestraff och i alltför många fall som tystnad där det tidigare fanns modiga röster.

Journalister som avslöjar korruption och övergrepp riskerar sina liv. Miljöaktivister som försvarar natur och vatten mördas i ökande takt i flera regioner. Hbtqi-personer möter systematiskt hat, nya repressiva lagar och våld, och kvinnorättskämpar, som ofta bär demokratirörelser på sina axlar, utsätts för både digital och fysisk repression som syftar till att tysta dem.

Detta är inte isolerade incidenter. Det är ett globalt mönster – ett mönster där civilsamhällets utrymme krymper, där fria medier demoniseras och där människor som försvarar rättsstaten allt oftare pekats ut som fiender i stället för som försvarare av samhällets grundpelare.

Just därför är det internationella samfundets respons så avgörande, för dessa människor behöver inte bara vår respekt i efterhand. De behöver vårt stöd nu. Det räcker inte med ord på konferenser. Det behövs praktiska verktyg, långsiktiga program och pålitliga partner.

Ambassader och EU-delegationer spelar här en helt avgörande roll. De kan vara en trygg plats för hotade aktivister. De kan ge juridiskt skydd, öppna dörrar och sätta press på myndigheter som kränker rättigheter. De kan bidra med en legitimitet som ofta utgör skillnaden mellan liv och död.

Men stödet måste vara proaktivt, inte reaktivt. Demokrati byggs inte när hoten har försvunnit. Demokrati byggs mitt i stormen, av människor som vågar stå upp trots motvinden, och deras kamp har en sak gemensam över hela världen: De står aldrig starkare än när de vet att världen ser dem, hör dem och backar dem. Det är därför det är så viktigt att det internationella samfundet aldrig tvekar, att vi inte vänder bort blicken och att vi aldrig accepterar att modiga människor tystas medan vi passivt står bredvid, för i slutändan är demokratins försvarare inte bara hjältar i sin egen nation. De är försvarare av våra gemensamma värderingar, av mänsklig värdighet och av frihet att tala, tänka, älska och leva. De är inte ett sidospår i utrikespolitiken. De är utrikespolitikens kärna.

Herr talman! I mer än 50 år har västsaharier levt i flyktingläger i södra Algeriet. Många har aldrig sett det land som är deras. Marockos ockupation strider mot internationell rätt; det har både FN och internationella domstolar slagit fast. Ändå väljer vår regering att både stödja en folkrättsvidrig autonomiplan och godkänna ett handelsavtal med Marocko som uppenbart strider mot folkrätten.

För de västsahariska flyktingarna är bistånd deras livlina. Samtidigt som Marocko utvinner och tjänar pengar på saharaviernas resurser minskar omvärldens bistånd till flyktinglägren, trots att behoven ökar. FN-insatsen Minurso är fortfarande den enda fredsbevarande insatsen i världen utan mandat att övervaka mänskliga rättigheter. Det är en orimlighet. Ingen fred kan byggas utan att brott dokumenteras och ansvar utkrävs.

Herr talman! Om vi vill leva i en fredligare värld behövs tre saker: närvaro, principer och mod. Det behövs närvaro för att diplomati kräver att vi finns där, det behövs principer för att folkrätten inte är förhandlingsbar och det behövs mod att stå upp för människor som kämpar för sin frihet. Vi kan aldrig ta fred, demokrati eller mänskliga rättigheter för givna. Vi måste försvara dem tillsammans, inte bara i ord utan i handling. Tillsammans kan vi bygga en värld där lag ersätter makt, där rättigheter ersätter rädsla och där hopp ersätter hat.

Jag står givetvis bakom samtliga reservationer i betänkandet men väljer för att spara lite tid vid voteringen att yrka bifall endast till reservation nummer 5.

Anf. 188 JOHAN BÜSER (S):

Herr talman! Timmen börjar bli sen, men det är väldigt viktiga frågor som vi har diskuterat i dag. Min partikamrat Morgan Johansson tog upp flera av dem i sitt anförande tidigare. Det handlar om krig i både Europa och Mellanöstern, och det är exempel som tydligt visar att den regelbaserade världsordningen utmanas från flera håll.

Just därför är det så avgörande att Sverige står fast vid sina principer. I betänkandet står det också att folkrätten är en hörnsten i svensk utrikespolitik och att Sverige ska vara en aktiv, konstruktiv och engagerad aktör i det multilaterala samarbetet. Det är bra. Det är viktigt. Men det räcker inte att säga eller att skriva det. Det måste också märkas i den politik som förs.

Herr talman! Jag tycker att det finns en växande diskrepans mellan vad den svenska regeringen säger och vad den faktiskt gör. Vi ser hur regeringen talar om vikten av folkrätten, men i praktiken agerar regeringen inkonsekvent. Vi ser hur regeringen talar om globalt ansvar, men samtidigt minskar den biståndet kraftigt. Vi ser hur regeringen lyfter fram det internationella samarbetet och de internationella relationerna, men i realiteten drar sig Sverige nu tillbaka från flera viktiga sammanhang.

Det här är problematiskt, inte bara för Sveriges roll i världen utan också för trovärdigheten i vår utrikespolitik, för menar vi allvar med att försvara en regelbaserad världsordning kan vi inte välja när den ska gälla. Den måste gälla konsekvent i Europa, i Mellanöstern och också i Västsahara, som vi har talat om här i kväll.

Herr talman! Betänkandet lyfter också fram vikten av Sveriges relationer med Afrika och behovet av långsiktiga partnerskap. Det är helt avgörande, och min partikollega Morgan Johansson nämnde Socialdemokraternas förslag om en särskild Afrikastrategi.

Vi ser i dag hur auktoritära krafter och stater flyttar fram sina positioner på den afrikanska kontinenten, ofta utan krav på demokrati, mänskliga rättigheter eller rättsstatens principer. I det läget borde Sverige och Europa öka sitt engagemang, men i stället ser vi hur man minskar bistånd och sänker ambitioner. Man lämnar i praktiken utrymme för andra aktörer att definiera utvecklingen. Det riskerar att få långsiktiga och farliga konsekvenser, både för demokratin globalt och för vår egen säkerhet.

Herr talman! Det är mot denna bakgrund vi måste se frågan om Västsahara, för det är ett test på om vi menar allvar med folkrätten.

Västsahara har ju varit ockuperat sedan 1975. FN erkänner området som ett icke-självstyrande territorium. En folkomröstning om självständighet utlovades redan 1991 men har ännu inte genomförts. Under tiden har situationen försämrats. FN:s rapporter beskriver en spänd säkerhetsituation och återkommande begränsningar av grundläggande fri- och rättigheter. Oberoende observatörer har svårt att få tillträde till Västsahara. Samtidigt lever tiotusentals västsaharier i generation efter generation i flyktingläger i den algeriska öknen.

Herr talman! Jag har själv haft möjlighet att besöka de här lägren vid flera tillfällen genom åren. Jag minns starkt hur det kändes att komma dit. Jag minns den torra öknen och de enkla tälten och byggnaderna men också den värdighet och organisering som finns där. Vid ett av mina besök deltog jag också i Sahara Marathon.

Att springa genom öknen tillsammans med västsaharier och människor från hela världen är något speciellt. Det är inte bara ett lopp, utan det är en fredlig manifestation. Jag minns hur varje steg i sanden blev en påminnelse om något större: om kampen för frihet, om rätten att få återvända och om ett folks envisa tro på att världen en dag ska stå upp för dem.

Herr talman! Det som gör situationen i frågan om Västsahara än mer allvarlig är att västsaharierna i decennier har valt den fredliga vägen. De

har vänt sig till FN, de har litat på internationella processer och de har sökt stöd i folkrätten. Alltför ofta har de dock mötts av tystnad, och nu riskerar de att mötas av något ännu värre, nämligen att länder som Sverige börjar kompromissa med de principer som tidigare har varit självklara.

Herr talman! Regeringen har nu valt att uttrycka stöd för Marockos autonomiplan som en grund för förhandlingar. Vi socialdemokrater tycker att det är ett problematiskt ställningstagande, för denna plan utgår från att Västsahara ska förbli under marockansk suveränitet. Den innebär att självständighet i praktiken inte finns som alternativ. Det är svårt att förena med det vi har talat om här i kväll, alltså principen om självbestämmande.

Detta är kärnan i kritiken. Man kan inte säga att ett folk har rätt att bestämma sin framtid och samtidigt stödja en lösning som på förhand begränsar denna rätt, för det är en motsägelse – och det är en motsägelse som riskerar att underminera folkrätten.

Herr talman! Betänkandet vi diskuterar betonar vikten av mänskliga rättigheter och av att Sverige ska vara en tydlig röst globalt. Här finns ytterligare en brist i regeringens politik. Vi vet att FN-insatsen Minurso i Västsahara fortfarande saknar mandat att övervaka mänskliga rättigheter. Detta är unikt i jämförelse med många andra av FN:s fredsinsatser. Vi vet att det finns rapporter om övergrepp, trakasserier och begränsningar av yttrandefriheten. Trots det driver regeringen inte tillräckligt tydligt på för förändring, och det är något Sverige borde göra.

Herr talman! Till sist vill jag säga att detta handlar om något större än en enskild konflikt. Det handlar om vilken roll Sverige ska spela i världen. Ska vi vara en röst för folkrätten på riktigt? Ska vi stå upp för multilateralt samarbete på riktigt? Ska vi vara en aktiv global aktör, eller ska vi dra oss tillbaka?

För oss socialdemokrater är svaret tydligt. Vi vill att Sverige ska vara en stark röst för internationell rätt. Vi vill att Sverige ska bidra till en rättvis och hållbar värld, och vi vill att Sverige ska stå upp för de människor som själva inte alltid har makt att göra sin röst hörd.

Herr talman! Det minsta vi kan göra är att stå fast vid principen om att västsaharierna själva ska få avgöra sin framtid – utan dubbelmoral och utan att deras rättigheter relativiseras. Jag vill därför avsluta med att yrka bifall till Socialdemokraternas reservation 8.

Anf. 189 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Herr talman! Jag reagerade på att Johan Büser i sitt anförande antydde att regeringen inte tar del och tar ansvar när världen befinner sig i en svår situation. Låt mig påminna om att Sverige ger bistånd i enlighet med FN:s nivå på 0,7 procent. Sverige ligger därutöver i topp tio bland länder när det handlar om bidrag till FN relaterat till bnp. Detta tycker jag är fantastiskt. Det visar att Sverige är engagerat – men det går naturligtvis inte att vara engagerad överallt.

Herr talman! Jag vill fråga ledamoten Johan Büser om han tycker att det är bra att Sverige prioriterar Ukraina, att Sverige står upp för Ukraina och att Sverige avser att stå upp för Ukraina så länge det behövs. Det medför dock att det inte går att vara överallt. I det svåra läge världen nu befinner sig i prioriterar Sveriges regering Sveriges närmiljö, och där finns Ukraina.

Jag skulle också vilja fråga hur ledamoten ser på konflikten med Västsahara och Marocko och att man måste finna en lösning på den. Säkerhetsrådet har äntligen fattat ett beslut om en resolution, och Sverige stöder den. Vi talar om att vi vill ha ett starkt FN och att vi vill att det ska finnas en ordning. FN:s säkerhetsråd har nu tagit fram en resolution i syfte att nå fred, och Sverige stöder denna så långt det går.

Anf. 190 JOHAN BÜSER (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Margareta Cederfelt, för frågorna!

Låt mig börja med att säga att vi socialdemokrater har varit tydliga från dag ett när det gäller frågan om Ukraina: Vi stöttar Ukraina till den dag Ryssland drar sig tillbaka. Ukraina har full rätt till sin suveränitet, och jag är glad att det finns ett brett samförstånd i Sveriges riksdag om det starka svenska stödet för Ukraina. Så ser det inte ut i alla länder i Europa, men i Sverige är stödet starkt för Ukraina, och det gläds jag åt att vi är överens om.

Det jag är ledsen över är diskussionen om biståndet, för Sverige och svenska regeringar stod i över 50 år upp för att Sverige ska ha ett bistånd som når upp till 1 procent. Det var socialdemokratiska regeringar, borgerliga regeringar och Margareta Cederfelts parti. Det här är den första regeringen på över 50 år som nu väljer att minska biståndet i ett läge där situationen i världen är mycket kritisk.

Vi ser hur USA minskar kärnstödet till FN. Vi ser hur USA drar sig tillbaka på många sätt, och vi ser europeiska länder som minskar biståndet. Att i det läget bryta det vi har stått upp för i över 50 år är djupt olyckligt, och vi socialdemokrater är tydliga med att vi ska tillbaka till 1 procent och att Sverige vid höstens regeringsskifte återigen ska kliva fram på den utrikespolitiska arenan.

När det gäller frågan om Västsahara är säkerhetsrådets resolution inget beslut om att det ska vara en autonomiplan, utan det nämns som en lösning. Jag beklagar det beslut som FN har fattat och kan konstatera att Marocko har varit väldigt aktivt som ockupationsmakt. Jag tycker att det är väldigt beklagligt att Sveriges regering nu ansluter sig till Marockos autonomiplan, som i grunden kränker västsaharierna och inte låter dem få möjlighet att vara med och definiera sitt eget självbestämmande.

Anf. 191 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Herr talman! Ja, det är positivt att Sverige står bakom Ukraina och att vi gemensamt här i Sveriges riksdag står bakom Ukraina. När det gäller Sverige som samhälle, landets medborgare, civilsamhället, institutionerna och försvaret finns det ett massivt stöd för Ukraina. Men precis som statsministern har sagt gör detta också att regeringen fokuserar på vårt närområde. När det nu handlar om krig och det handlar om konflikter världen över måste vi kunna ha säkerhet i vår del av världen också.

Låt mig dock säga att Sverige inte lämnar resten av världen därhän, utan 0,7 procent av bnp går till bistånd, och Sverige är ett av länderna i topp tio när det handlar om att betala till FN relaterat till bnp. Sverige ger näst mest i världen till Gaza – 555 miljoner – och endast Förenade Arab-emiraten ger mer. Jag tycker att detta visar att Sverige är engagerat i omvärlden och att Sverige arbetar för fred och säkerhet.

När det sedan gäller Västsahara stöder Sverige säkerhetsrådsresolutionen därför att en femtioårig konflikt måste få en lösning. Det förtjänar Västsaharas befolkning. Men det gäller ju också att bevaka att det blir en lösning som parterna är överens om, och det är något som Sverige arbetar för.

Anf. 192 JOHAN BÜSER (S) replik:

Herr talman! Återigen: Ja, vi stöder det omfattande svenska stödet till Ukraina. Hotet mot den europeiska säkerhetsordningen är det största hotet mot våra egna gränser och vårt eget folk, så det finns inga tveksamheter där.

Det jag tycker är tråkigt är att vi i debatten om Ukraina ibland hamnar i att man använder det starka stödet, som vi är överens om, som en anledning att dra ned på stödet till och backa från andra delar av världen. Ett exempel på det är ju att detta är den första svenska regeringen på 50 år som sänker biståndet, och det kraftigt. Det beklagar vi.

Regeringen stänger ambassader. Det räcker inte heller med det, utan Sveriges utrikesministrar – jag hade själv en debatt med utrikesministern för ett par veckor sedan – uteblir dessutom från många viktiga internationella möten. Jag är aktiv i OSSE-delegationen, och vid det senaste ministerrådsmötet deltog inte utrikesministern. Det finns fler exempel på att utrikesministern uteblir, och Sverige deltar inte heller vid klimattoppmöten.

Detta är ett tecken på att Sverige börjar dra sig tillbaka. Min partikollega redogjorde även för alla de ambassader i Afrika som man nu stänger ned. Sverige flyttar tillbaka positionerna, och andra stater och aktörer kommer in. På sikt blir även det en säkerhetsfråga för Sverige.

När det gäller Västsahara och även stödet till Gaza hamnar den svenska regeringen tyvärr ofta på ockupationsmakternas sida. Israel bedriver en olaglig och illegal ockupation på Västbanken. Regeringen vidtar inga åtgärder med anledning av detta; till exempel driver man inte på för att frysa handelsavtal. Och när det kommer till Västsahara accepterar man nu alltså ensidigt ockupationsmaktens förslag till en autonomiplan för det som är Afrikas sista koloni, trots att Sverige under många, många år stod bakom att det västsahariska folket har rätt till självbestämmande. Detta backar den svenska regeringen nu från, och det beklagar jag.

Anf. 193 JAMAL EL-HAJ (-):

Herr talman! Jag har några motioner i betänkandet som jag gärna vill lyfta fram, men jag kan för tydlighetens skull säga att jag inte har några yrkanden.

Herr talman! ”Alla folks frihet, hela världens fred”, som Carl Lindhagen en gång uttryckte det. Detta är inte bara vackra ord, utan det är en moralisk kompass – en riktning för hur Sverige bör agera i världen. Sveriges utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik måste böttna i våra grundläggande värderingar: fred, frihet, demokrati och respekt för folkrätten.

Vi har en lång tradition av att stå upp för små staters rätt, internationell solidaritet och nedrustning. Det är en tradition som svenska folket är stolta över. Vi ser den i Rickard Sänders diplomati, i Dag Hammarskjölds kompromisslösa arbete för fred, i Anna Lindhs internationella

engagemang och i Olof Palmes modiga röst för global rättvisa. Detta är inte bara historia att minnas, herr talman; det är ett arv att förvalta.

Sverige har länge varit ett land som byggt sitt internationella rykte på solidaritet, rättvisa och fredligt samarbete. Sverige har varit ett land som har vågat stå upp när andra har tvekat och som har sökt dialog när andra har valt konfrontation. Men den bilden utmanas i dag, herr talman. Vi ser ökande polarisering, ett hårdare tonläge och en utveckling där komplexa samhällsfrågor allt oftare reduceras till förenklade motsättningar. När nyanser försvinner och samtalet hårdnar riskerar den tillit som är en av Sveriges starkaste tillgångar att försvagas.

Jag ser också hur politiken i vissa fall rör sig mot symbolfrågor och utspel snarare än långsiktiga lösningar. Det kan ge kortsiktiga poänger men riskerar att långsiktigt undergräva förtroendet både hos medborgarna och i omvärlden, och det är just förtroendet som är avgörande. Sverige är en exportberoende industrination. Vår välfärd bygger på handel, investeringar och internationella samarbeten. Om bilden av Sverige som en stabil, öppen och rättssäker nation försvagas får det konsekvenser inte bara politiskt utan också ekonomiskt. Det kan påverka investeringar, jobb och framtidsstro.

Herr talman! I en tid av global oro behövs starka internationella institutioner mer än någonsin, men vi måste också våga granska deras brister. Sedan FN grundades 1945 har vetorätten i säkerhetsrådet gett fem länder – USA, Ryssland, Kina, Storbritannien och Frankrike – makten att stoppa avgörande beslut. Det var en produkt av sin tid, men världen ser inte längre ut som då. När enskilda stater kan blockera beslut som stöds av en bred majoritet urholkas både rättvisa och legitimitet. När humanitära kriser inte kan hanteras gemensamt försvagas tilltron till hela systemet.

När Ryssland blockerar resolutioner om Ukraina och när USA stoppar resolutioner om Palestina undergrävs FN:s trovärdighet och därmed också möjligheten till fred. När den kontroversiella Trump och den brottsmisstänkta Netanyahu, anklagad för folkrättsbrott och brott mot mänskligheten, agerar på världsscenen och sätter FN:s legitimitet åt sidan riskerar hela den regelbaserade världsordningen att försvagas. Det är precis det vi ser i dag.

Herr talman! Historien påminner oss om vikten av ansvar och konsekvens. Den 17 september 1948 mördades den svenska FN-medlaren Folke Bernadotte i Jerusalem av den israeliska terrororganisationen Sternligan. Det var en handling som skakade omvärlden och påminde oss om de risker som följer med fredsarbete.

De fyra mördarna identifierades, och under årens lopp erkände tre av dem dåden i flera intervjuer, bland annat i svenska medier. Den huvudansvarige utnämndes till chef för livvakten åt den första israeliska premiärministern, David Ben-Gurion. Den som var operativt ansvarig för attentatet, Yitzhak Shamir, blev själv senare Israels premiärminister för högerpartiet Likud. Ändå har något tydligt ansvarstagande gentemot Sverige aldrig fullt ut kommit till uttryck. Detta väcker principiella frågor, för om internationell rätt ska ha betydelse måste den gälla konsekvent, oavsett tid, plats eller aktör.

Herr talman! Situationen i Gaza är en akut humanitär katastrof där civila drabbas hårt och tillgången till mat, vatten och sjukvård är starkt begränsad. Samtidigt expanderar illegala bosättningar på Västbanken, där

palestinier utsätts för systematiska övergrepp som ofta sker med militärt beskydd.

Parallellt bidrar Israels militära agerande i regionen, inklusive attacker mot Iran och invasion av södra Libanon och Beirut, till en ökad eskalering, vilket väcker allvarliga frågor om folkrätten. Konsekvenserna riskerar att bli långtgående inte bara för Mellanöstern utan även för global säkerhet och ekonomi.

Internationell humanitär rätt är tydlig: Civila ska skyddas, och svält får aldrig användas som ett medel i konflikt. Detta kräver omvärldens uppmärksamhet och ansvarstagande, för de principer vi försvarar måste gälla universellt. Vi kan inte tala om barns rättigheter i ett sammanhang och vara tysta i ett annat. Vi kan inte försvara folkrätten selektivt. ”Alla folks frihet, hela världens fred” gäller inte bara Europa; det gäller globalt, och det gäller i vår tid.

Herr talman! Sverige står vid ett vägskäl. Antingen kan vi låta kortsiktighet, splittring och minskad tillit prägla vår riktning, eller så kan vi återknyta till det som en gång i tiden gjorde oss starka. Jag talar om ett Sverige som står upp för folkrätten, ett Sverige som försvarar mänskliga rättigheter konsekvent och trovärdigt och ett Sverige som verkar för dialog, samarbete och fredliga lösningar.

Om vi överger våra värderingar förlorar vi inte bara vår riktning utan också vår trovärdighet, och utan trovärdighet har vi ingen stark röst i världen. Låt oss därför göra Lindhagens ord till handling: Alla folks frihet, hela världens fred.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 1 april.)

§ 14 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

Försvarsutskottets betänkande 2025/26:FöU6
Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet
(skr. 2025/26:70)
föredrogs.

Anf. 194 CAMILLA BRUNSBURG (M):

Herr talman! Vi lever i en tid då säkerhetsläget i Europa är det allvarligaste sedan andra världskriget. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har brutit sönder den europeiska säkerhetsordningen. Samtidigt ser vi ett aggressivare underrättelsearbete mot Sverige, omfattande cyberattacker och systematiska försök till påverkan riktade mot våra demokratiska institutioner.

I ett sådant läge är tillgången till kvalificerade underrättelser avgörande. Vi i Sverige måste kunna förstå omvärlden, upptäcka hot i tid och ge våra beslutsfattare ett så bra underlag som möjligt. Här spelar försvarsunderrättelseverksamheten en central roll, och inom den verksamheten är signalspaningen ett av de viktigaste verktygen.

Signalspaningen ger information om militära förmågor, om cyberhot, om terrorrelaterad verksamhet och om främmande makters agerande. Den

informationen kan vara avgörande både för att skydda Sverige och för att bidra till säkerheten i vårt närområde.

Samtidigt, herr talman, är det självklart att en verksamhet som signalspaning måste omges av ett starkt integritetsskydd. Det är just därför Sverige har byggt upp ett mycket omfattande system av kontrollmekanismer kring signalspaningen. Det handlar om flera olika nivåer av rättssäkerhet och tillsyn.

För det första krävs tillstånd i förväg. Signalspaning får inte bedrivas hur som helst utan måste prövas av en särskild domstol. För det andra finns en särskild tillsynsmyndighet som löpande granskar verksamheten. För det tredje sker återrapportering till regeringen och till riksdagen om hur lagstiftningen tillämpas och hur integritetsskyddet fungerar.

Den skrivelse vi behandlar i dag är just en sådan redovisning. Den är en del av det system för demokratisk kontroll som riksdagen tidigare har beslutat om.

Herr talman! Det är viktigt att komma ihåg att lagstiftningen om signalspaning har vuxit fram under lång tid och genom breda politiska överenskommelser. Regelverket har också utvecklats successivt för att stärka integritetsskyddet. Vi har alltså ett system som ger våra myndigheter möjlighet att inhämta nödvändig underrättelseinformation och som samtidigt sätter tydliga gränser för hur verksamheten får bedrivas. Det är i grunden en bra balans.

Å ena sidan behöver vi ett effektivt underrättelsearbete i en allt osäkrare värld. Å andra sidan ska vi värna den personliga integriteten och de fri- och rättigheter som är grundläggande i vår demokrati. I dagens säkerhetsläge är det viktigt att vi inte ställer dessa två värden mot varandra – tvärtom är båda nödvändiga. Ett samhälle som inte kan skydda sig mot yttre hot riskerar att få sina friheter urholkade, men ett samhälle som inte värnar sina fri- och rättigheter riskerar att förlora det som vi ytterst vill försvara. Det är därför kontrollsystemen kring signalspaningen är så viktiga. De säkerställer att verksamheten bedrivs inom lagens ramar och att integritetsskyddet upprätthålls.

Försvarsutskottet konstaterar i sitt betänkande att regeringens redovisning uppfyller de krav som riksdagen tidigare har ställt. Utskottet föreslår därför att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna. Det är ett helt rimligt ställningstagande.

Sverige behöver en stark försvarsunderrättelseverksamhet. Den ska bedrivas under demokratisk kontroll och med respekt för individens integritet.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 195 MARKUS SELIN (S):

Herr talman! Säkerhetsläget i vår omvärld har förändrats snabbt och i grunden. Vi ser ett alltmer aggressivt Ryssland, ett ökande antal cyberangrepp och informationspåverkan riktad mot vårt öppna samhälle. Samtidigt gör teknikutvecklingen att hot kan riktas mot oss långt innan ett militärt angrepp ens är aktuellt.

I den verkligheten är kunskap om omvärlden en av de viktigaste säkerhetspolitiska resurser ett land kan ha. Det är därför försvarsunderrättelseverksamheten, och inte minst signalspaningen, spelar en så central roll för Sveriges säkerhet. Signalspaning ger såväl regeringen

som Försvarsmakten och andra myndigheter den information som krävs för att förstå hot, fatta beslut och skydda oss i Sverige.

I en demokrati räcker det inte att verksamheten är effektiv, utan den måste också vara legitim. Signalspaning kan innebära intrång i den personliga integriteten. Därför är det avgörande att verksamheten är tydligt reglerad, som i Sverige, och att det finns starka kontrollmekanismer.

I den skrivelse som behandlas i detta betänkande redovisar regeringen uppföljningen av signalspaningen under hela år 2024. Den visar att tillsynsmyndigheten Siun, alltså Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten, genomförde ett trettiotal granskningar och att inga otillbörliga åtgärder konstaterades. Det är ett bra och grundläggande besked. Det visar att de kontrollsystem som riksdagen – vi – har byggt upp fungerar.

Sverige har i dag ett system där signalspaning kombineras med domstolsprövning, oberoende tillsyn och politiskt ansvar. Det är en modell som värnar både säkerheten och den personliga integriteten. Samtidigt går de tekniska och säkerhetspolitiska förändringarna mycket snabbt. Underrättelseverksamhet handlar i dag inte bara om traditionell militär underrättelseinhämtning utan också om cyberangrepp, påverkanskampanjer, informationspåverkan och avancerade tekniska system där signalspaning, dataanalys och artificiell intelligens vävs samman alltmer.

Det är i detta sammanhang som Socialdemokraternas reservation i betänkandet ska förstås. Det handlar inte om att kritisera den verksamhet som Sverige bedriver i dag, herr talman. Vi vill framhålla att det handlar om att säkerställa att Sverige också i morgon har världsledande signalspaning. Underrättelseförmåga byggs inte upp i en kris, utan den byggs upp över tid genom forskning, kompetens och starka institutioner. Detta ansvar vilar ytterst på staten och på oss här i riksdagen.

Vi menar att Sverige inte bara ska ha en fungerande signalspaningsverksamhet utan också ska säkerställa att den ligger i framkant även i framtiden. Pålitliga underrättelser om omvärlden är avgörande för att Sverige ska kunna föra en självständig utrikes- och säkerhetspolitik. Därför menar vi socialdemokrater att regeringen bör ta tydligare initiativ för att vidmakthålla och utveckla svensk kompetens och förmåga inom signalspaningsområdet. Det handlar om mer än bara budgetunderlag och budgetposter. Det här handlar om strategisk förmåga.

För det första handlar det om kompetens. Sverige måste kunna utbilda och behålla några av Europas främsta experter inom kryptologi, cybersäkerhet och dataanalys.

För det andra handlar det om teknologisk utveckling. Den tekniska utvecklingen förändrar snabbt hur information kan inhämtas och analyseras, och Sverige måste även här ligga i framkant.

För det tredje handlar det om organisering och ansvar. Vi menar att det bör göras en inventering av hur arbetet i dag är organiserat och hur ansvaret för säkerhet, utveckling och robusthet ser ut inom signalspaningsområdet.

Detta är i grunden en fråga om statens långsiktiga kapacitet och förmågor. Sverige är ett litet land, men vi har historiskt varit starka inom avancerad teknik, forskning och underrättelseanalys. Sverige är ett ingenjörssland. Den traditionen ska vi bygga vidare på.

För mig som socialdemokrat är detta också en fråga om en ansvarstagande säkerhetspolitik. Staten måste ha förmågan att förstå hot

mot landet och analysera dem och också ha institutioner som klarar att göra detta även när säkerhetsläget försämras.

Vår uppgift här i riksdagen är att värna både säkerhet och integritet. Därför behövs en stark försvarsunderrättelseförmåga, tydliga lagar, effektiv tillsyn och en långsiktig strategi för svensk kompetens inom signalspaning och signalbehandling.

Jag står därför bakom reservationen om att värna och utveckla svensk signalspaningsverksamhet. Det handlar ytterst om Sveriges säkerhet, självständighet och demokrati.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 1 april.)

§ 15 Idrott, friluftsliv och spel

Kulturutskottets betänkande 2025/26:KrU6
Idrott, friluftsliv och spel
föredrogs.

Anf. 196 JONAS ANDERSSON (SD):

Herr talman! Nu debatterar vi kulturutskottets betänkande om idrott, friluftsliv och spel, och jag kommer att redogöra för Sverigedemokraternas inställning till de politiska frågor som återfinns i betänkandet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

Jag ska också säga att jag tackar upp för en partivän som inte kunde vara här i dag.

Idrotten, friluftslivet och de kulturella och kreativa näringarna är av central betydelse för det svenska samhället. De bidrar till stärkt gemenskap och folkhälsa och stärker också individens utveckling och Sveriges konkurrenskraft. Självklart är de också betydelsefulla för Sverigebildningen. Se bara på Sveriges idrottsframgångar internationellt, nu senast i vinter-OS.

Att bedriva en politik som skapar goda möjligheter för dessa rörelser och näringar är därför en viktig uppgift för politiken. Det finns väldigt mycket att säga när det kommer till idrott, friluftsliv och spel, för det är breda områden. I dagens debatt ska jag göra några nedslag i aktuella frågor.

Herr talman! Sverigedemokraterna och regeringen gör mycket för att stärka idrotten i vårt land. Ett aktuellt exempel är satsningen på idrottshallar och andra idrottsplatser i statens budget för 2026 och 2027. Satsningen innefattar inte bara ekonomiskt stöd för att finansiera anläggningar utan också ett kunskaps- och processtöd. Idrottens tillgång till lämpliga anläggningar och miljöer är avgörande för att föreningsidrotten ska kunna verka. Mot denna bakgrund är vår satsning väldigt viktig. Sverigedemokraterna har länge förespråkat reformer i denna riktning, och Danmark har här varit en förebild för oss.

Så sent som i dag kunde vi läsa en nyhet i medierna om Internationella olympiska kommittén, IOK, som jag känner att jag måste säga något om. IOK kommer framöver att införa könstester för potentiella kvinnliga deltagare. Deltagare som har en manlig kromosomuppsättning kommer

inte att få tävla i damklassen i OS, och det gäller redan till sommar-OS i Los Angeles 2028. Detta gäller helt oavsett vad en person identifierar sig som.

Det är bra att det blir så här. Det här är nämligen en viktig rättvisefråga i idrotten. Det är också en viktig jämställdhetsfråga. Biologiska kvinnor ska inte tävla mot biologiska män, och nu behöver de inte bli överkörda och få fullständigt orimliga konkurrensnackdelar inom sina idrotter. Sverigedemokraterna har länge vänt sig mot denna politiskt korrekta orättvisa, så beskedet från IOK är därför glädjande. Till de partier som inte har vågat stå upp för detta vill jag säga att ni har svikit våra kvinnliga idrottare.

Herr talman! Idrotten är en folkrörelse i Sverige. Men den är också mycket mer. Mellan idrotten och spelmarknaden finns tydliga kopplingar, och på så sätt är det logiskt att kulturutskottet också ansvarar för frågor som rör spelmarknaden. Kopplingen mellan idrott och spel finns via lotterier, som är med och finansierar civilsamhället i Sverige. Men det handlar också om spel på sport, vilket är ett nöje för många svenskar.

Under mandatperioden har ett antal reformer skett för att Sverige ska få en mer balanserad svensk spelmarknad. Tidigare i år fattade riksdagen exempelvis beslut om ett nytt förbud mot spel på kredit, en debatt jag själv deltog i. Det var ett klokt beslut som ytterligare bidrar till ett starkt konsumentskydd för spelarna.

Ett annat beslut som riksdagen har fattat under mandatperioden är att ge spelbolagen utökade möjligheter att använda personuppgifter i syfte att uppfylla omsorgsplikten, som i sin tur syftar till att skydda spelarna. Också det bidrar förstås till ett starkt konsumentskydd.

Ytterligare en reform på spelmarknadsområdet under mandatperioden är förstås det omdebatterade beslutet att plocka bort det undantag i spellagen som gav partipolitiska lotterier gräddfiler. Detta beslut var viktigt för den svenska spelmarknadspolitikens anseende men också för de politiska partiernas anseende.

Jag skulle kunna prata länge om dessa frågor, men jag väljer att avsluta här.

Anf. 197 MATS BERGLUND (MP):

Herr talman! I går debatterade vi kulturutskottets motionsbetänkande om det civila samhället och folkbildningen. Dagens debatt handlar om idrott, friluftsliv och spel. Idrott och friluftsliv är ju egentligen också en del av det civila samhället. Det gäller även spel, i alla fall de föreningsdrivna lotterierna, som står för en stor del av finansieringen av föreningslivet och civilsamhällets organisationer. Den är den privata delen, den breddade eller kompletterande delen, av finansieringen.

Sverige har ett starkt föreningsliv. Det är bra, och det engagerar människor. Idrottsföreningar finns över hela landet, och de är ofta starka på mindre orter. De skapar mening och starka band mellan människor, och de bidrar också till folkhälsan genom både rörelse och den gemenskap som skapas när man gör något tillsammans. De stärker demokratin och bidrar till ett starkare lokalsamhälle och till beredskapen.

Politiken behöver vara med och ta ansvar. Vi har en bra konstruktion för statens stöd till idrotten. Precis som för folkbildningen saknas en myndighet. I stället har vi fristående organisationer: Folkbildningsrådet

och, i idrottens fall, Riksidrottsförbundet. Det stärker oberoendet, vilket är bra.

Prot. 2025/26:98
26 mars

Sverige presterar bra på elitnivå i internationella sammanhang. För att Sverige ska fortsätta att göra det behöver vi satsa på både bredd och spets och också på elitidrottarnas inkomster och trygghetssystem. Förra mandatperioden tillsatte Miljöpartiet utredningen Ett trygghetssystem för alla. Det handlade bland annat om att reformera SGI-systemet så att det skulle passa exempelvis elitidrottare. Riksidrottsförbundet liksom andra delar av idrottsrörelsen har legat på och även kulturlivets aktörer. Men hos regeringen händer ingenting i frågan, och nu har i princip hela mandatperioden gått. Det är sorgligt.

För att lyfta upp våra talanger behöver vi reformera utbildningarna. Kopplingen mellan skola eller högre utbildning och en elitsatsning på idrott måste bli bättre, likaså möjligheten att kombinera en yrkeskarriär med elitidrott. Miljöpartiet har motionsyrkanden i betänkandet om alla de här delarna.

Herr talman! Regeringen har gjort en hel del bra för att stärka breddidrotten. Idrottsklivet är värt att nämna. Det är en viktig satsning, där Miljöpartiet trots allt hade velat gå ytterligare längre och involvera fler områden. Vi har lyssnat på Riksidrottsförbundet och andra aktörer i den delen.

I årets budget har 250 miljoner avsatts för stöd till fler anläggningar. Även här hade Miljöpartiet velat gå längre och inrätta en nationell anläggningsfond, likt den danska LOA-fonden, för att få långsiktighet och struktur i arbetet.

Fritidskortet är en satsning på barn och ungdomar som idrottar eller håller på med någon annan fritidsverksamhet. Det är bra att regeringen avsätter medel i budgeten för barn och ungdomar, men pengarna kunde ha använts mer effektivt. Hittills har det för varje krona som gått till familjerna gått ytterligare drygt en krona till myndigheternas administration. Det är inte rätt sätt att använda statliga medel.

Nyttjandegraden det första halvåret var bara 18 procent. Regeringens prognos i propositionen låg på 65 procent. För den högre summan, alltså 2 000 kronor, som riktar sig till barn och unga som i dag står långt bort från idrotten och det organiserade föreningslivet, var nyttjandegraden så låg som 10 procent.

Det föreningarna behöver för att locka fler barn och unga är inte ett fritidskort. De behöver stöd för att utbilda och rekrytera fler ledare, fler kulturskolelärare och fler platser för barn- och ungdomsidrott. Det handlar om möjligheter att ta emot fler, i första hand alla de barn och unga som i dag står i kö för att vara med.

Med Miljöpartiets politik kan det förverkligas. Vi omfördelar resurser från statliga myndigheters byråkrati till idrottsföreningarna, till friluftslivet, till kulturlivet och till kulturskolan, för att lösa problemen med de stora flaskhalsarna och få en breddad rekrytering som faktiskt lyckas.

Herr talman! Bara 3 procent av fritidskortet har gått till friluftslivets aktörer. Friluftslivet behöver egentligen helt andra typer av stöd. Med vår politik får friluftslivets organisationer mer medel för att rekrytera ledare. Samtidigt satsar vi stort på att rusta upp leder med spångar, rastplatser, vindskydd och liknande. Vi säkerställer att den stads- och tätortsnära naturen frodas och finns kvar och är tillgänglig för vandringsleder och friluftsliv.

I dag trumfas allemansrätten tyvärr ut av äganderätten när skogs- och markägare väljer att skapa kalhyggen eller anlägga bryggor vid små vattendrag. För ett hållbart friluftsliv behöver vi en politik som skyddar skog och strand mot sådan här kortsiktig exploatering.

Tidigare i veckan kom den nya rödlistan från SLU Artdatabanken. Läget för den biologiska mångfalden blir alltmer allvarligt i Sverige, och antalet hotade arter blir bara större. Pärlugglan är ett exempel. Den har nu tagits upp på listan trots att den till helt nyligen var en av våra vanligaste ugglearter. Fjällugglan är utdöd sedan tidigare, och tornugglan likaså.

De här negativa trenderna går enligt SLU att vända, men det kräver åtgärder. En friluftspolitik måste därför också vara en naturpolitik.

Herr talman! Idrotten, både den organiserade idrotten och spontanidrotten, är tillsammans med friluftslivet och möjligheter till en aktiv livsstil för alla, både unga och äldre, viktigt för att vi ska leva långa, friska och hälsosamma liv. Men det handlar också om att skapa och få känna gemenskap med andra.

Att samlas tillsammans och tävla och träna eller på egen hand snöra på sig skorna, ladda spellistan i lurarna och ge sig iväg till gymmet eller ut i motionsspåret är en del av väldigt många människors vardagsrutin. Att ha möjligheten att röra på sig bidrar till både den fysiska och den mentala folkhälsan. Men för att fler ska kunna, våga eller ens ha möjlighet till ett fysiskt liv behöver politiken vara med och sänka trösklarna.

Under Miljöpartiets tid i regering tillsattes utredningen Varje rörelse räknas. Den lämnade en rad förslag som jag tycker att regeringen bör ta på större allvar och gå vidare med.

Herr talman! Jag ska avslutningsvis säga något om spel, både gejmning och gambling. Under mandatperioden har utskottet tagit fram en kunskapsöversikt om dataspel och brädspel. Det är ett i alla delar lyckat projekt, tycker jag, där alla åtta partier deltog.

Regeringen bör nu ta rapporten vidare och utreda möjligheterna och ramarna för en nationell politik för dataspel och brädspel. Allra bäst vore det om utskottet kunde ha samlats runt det utskottsinitiativ som Miljöpartiet föreslog tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Men här sa regeringsunderlagets partier tydligt nej.

Miljöpartiet har yrkanden i betänkandet om bland annat en nationell strategi och vad en sådan kan och bör innehålla. Regeringen bör ta till sig våra motionsyrkanden.

Vad gäller de föreningsdrivna lotterierna är det beklagligt att Tidöregeringen inte har gjort något åt den växande byråkratin och de höga kostnaderna för föreningslivet när det gäller att arrangera lotterier, bingo och liknande. Snarare har utvecklingen gått åt andra hållet, och man har gjort det ännu svårare för föreningslivet.

Precis som i samtalet om breddad finansiering av kulturen har det genom en hel mandatperiod saknats handlingskraft från regeringens och regeringspartiernas sida också vad gäller föreningslivet och dess möjligheter att stärka privat finansiering.

Herr talman! Med det yrkar jag bifall till Miljöpartiets reservation 3 om starkt stöd till idrotten med mera.

(Applåder)

Anf. 198 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M):

Herr talman! Föreningslivet är en av de starkaste krafter vi har i Sverige. Det skapar gemenskap, motverkar utanförskap och lägger grunden för god folkhälsa – för att inte tala om den stolthet och stärkta Sverigebild som idrotten bidrar till.

Det räcker dock inte att säga att idrotten är viktig. Vi behöver aktivt bygga vidare på det som vi gör framgångsrikt i dag, men vi behöver också göra något åt det som inte fungerar lika väl.

Tillåt mig lyfta några aktuella siffror. Bara två av tio barn når upp till en timmes pulshöjande aktivitet per dag. Fyra av fem barn rör sig därmed för lite. Nästan hälften av oss vuxna är överviktiga, och psykisk ohälsa är den vanligaste orsaken till långtidssjukskrivning. I socialt utsatta områden deltar bara hälften av barnen i föreningsidrott. Detta kan jämföras med nästan 70 procent i mer resursstarka områden.

Regeringen har vidöppna ögon och agerar utifrån verkligheten när den formar sin politik. Därför har vi inte bara fortsatt att göra samma sak som traditionen bjuder, utan vi har vågat göra något annat för att bryta den negativa trenden och få till en nödvändig förändring.

Regeringen har därför till att börja med lagt fram en stark budget på över 2 miljarder kronor till idrotten även 2026. Det är en fortsatt investering i barn och unga, på både bredd och elit, och pengarna ska nå hela landet.

Regeringen satsar också 250 miljoner kronor på att bygga och rusta upp idrottsanläggningar – detta för att bättre kunna möta upp den stora efterfrågan på idrottsytor som ligger framför oss.

Centrum för idrottsforskning har fått i uppdrag att ta fram ett bättre kunskapsunderlag när det gäller idrottsskador och hur vi förebygger dem. Vi stärker också arbetet mot psykisk ohälsa inom idrotten. Idrottsklivet är en fantastiskt framgångsrik satsning för att nå barn i utsatta områden och på så vis sänka trösklarna för dem som behöver det allra bäst.

Herr talman! Jag vill också passa på att lyfta ytterligare ett fokus, som jag personligen brinner lite extra för. Det är en färdighet inom idrotten som kan vara livsavgörande. Jag pratar om att kunna simma. I Sverige finns det 53 000 barn som inte kan simma tillräckligt bra. Det är därför mycket glädjande att regeringen nu satsar extra på just simkunnighet, med särskilt fokus på de områden där behoven är som störst.

Men, herr talman, inte heller detta räcker till. Vartenda barn behöver välkomnas in i den idrottsliga gemenskapen, och det brådskar.

Därför är fritidskortet en av de viktigaste reformer vi har infört under mandatperioden. Ingen annan satsning har på så kort tid nått framgång. Vi ser ett stort intresse från familjerna för att nyttja kortet, och allt fler föreningar vill ansluta sig. Därför har stödet sedan årsskiftet 2025/26 dessutom höjts till 550 kronor till varje barn och upp till 2 500 kronor för dem som behöver det.

Många har också kommit med kreativa förslag på hur kortet kan breddas och omfatta fler. Jag ser fram emot att följa de utvärderingar som kommer närmast och hur de kommer att utveckla kortet.

På den röda halvan av politiken är man dock inte imponerad. Dyrt, säger någon. Ineffektivt, säger en annan. Men räkna då på vad det kostar för individen och för samhället när ett barn växer upp stillasittande eller i social isolering! Räkna också på vad det kostar och kommer att kosta om

svenska barn blir världens mest stillasittande generation, vilket de riskerar att bli om vi inte tar krafttag nu!

Herr talman! Idrottspolitiken ska omfatta oss alla. I dag deltar personer med funktionsnedsättning i mycket mindre utsträckning än andra i idrotten. Det kan vi inte acceptera. Därför ökar vi kunskapen och stärker stödet och tillgången till utrustning så att fler kan vara med på lika villkor.

Det är också vi moderater som här i riksdagen lyfter frågor om parasporten via vårt aktiva nätverk. Det känns viktigt och angeläget. Och visst var det härligt att glädjas åt våra idrottsliga framgångar i para-OS?

Herr talman! Låt mig också nämna det svenska friluftslivet. För Moderaterna är friluftsliv mer än en trevlig aktivitet – det är en samhällskraft. Det stärker hälsan, bygger gemenskap och ökar förståelsen för vår natur. Men framför allt ger det människor ett sammanhang och viktiga färdigheter som vi inte kan få någon annanstans.

Friluftslivet är också en viktig del av vår beredskap. Det bygger praktisk förmåga och lär oss att ta ansvar och vara handlingskraftiga, egenskaper vi behöver såväl i vardag som i kris. Också här har vi moderater tagit på oss ledartröjan genom att vara först ut med att ta fram ett brett friluftspolitiskt program där vi bland annat understryker vikten av att göra naturen mer tillgänglig och självklar, stärka friluftsförbundens och återinföra obligatoriska friluftsdagar i den svenska skolan.

Herr talman! Liksom hela Sverige stod still under VM 1978 när Ingemar Stenmark tog det klassiska VM-guldet i storslalom stod hela Sverige still och världen tittade på när Ebba Årsjö dominerade hela vinterparalympics, när Ebba Andersson åkte längdskidor, när Frida Karlsson krossade allt motstånd i skiathlon och när syskonen Isabella och Rasmus Wranå svingade iväg den sista curlingstenen och vann. 18 medaljer gör 2026 till Sveriges mest framgångsrika vinter-OS någonsin. Dessa stjärnor bär oss alla. Det är svensk idrott som inspirerar dig och mig till ett aktivt liv.

Med vår politik bjuds fler in i föreningslivet, från knattetfotboll till simskola. Det kan också handla om spontanidrott, dans, hästhoppning, att paddla kanot i det fria eller att ta en promenad i skogen. Den politik vi nu genomför är inte punktinsatser; det är en helhet. Fler barn får fler viktiga färdigheter. Fler får upptäcka naturens positiva kraft och äventyr. Vi bidrar till ett mer jämlikt Sverige och ett friskare Sverige som i sin tur blir ett starkare Sverige.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 199 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag tänkte inte prata om fritidskortet utan faktiskt om elit-idrottarnas möjligheter och villkor.

Vi tillsatte utredningen som lade fram betänkandet *Ett trygghetssystem för alla* för att göra om framför allt sjukförsäkringssystemet. Där fanns också förslag om stipendier som skulle kunna vara avdragsgilla och på det sättet stärka idrottarna, som tjänar väldigt ojämnt. Det sjukförsäkrings-system som finns i dag funkar för löntagare som har ett fast jobb med jämn inkomst, men så ser inte arbetsmarknaden ut längre för väldigt många. Elitidrottare är en sådan grupp, kulturarbetare en annan, alla de här gig-

arbetarna en tredje och så vidare. Det gäller också allt fler personer i det vanliga arbetslivet.

Alla idrottare tjänar inte heller som Armand Duplantis eller som våra elitfotbollsspelare på framför allt herrsidan, som har fasta anställningar med en lön som de flesta elitidrottare inte kommer i närheten av – inte alla de hjältar som nu kom hem från Italien och tidigare från OS, och faktiskt inte heller Ingemar Stenmark på den tid som ledamoten nämnde, då man inte fick vara proffs om man ställde upp i OS.

Varför har inte regeringen gått vidare med förslagen i denna utredning för att säkra och stärka villkoren för elitidrottarna? Ledamoten pratade ju om att stärka möjligheterna för både bredd och spets, alltså elitidrottarna.

Anf. 200 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågan. Den är angelägen.

Det är mycket riktigt så att våra elitidrottare har väldigt olika förutsättningar för att utöva sin sport. En del elitidrottare vittnar till och med om vilka tuffa villkor de tävlar under, även på högsta nivå.

Det handlar inte på något sätt om någon ovilja eller att regeringen inte tycker att detta är viktigt eller angeläget. Det är heller inte så att vi inte vill göra något åt det. Detta är dock ett mycket större arbete än det vi har landat i konkret här och nu när det gäller att se över förutsättningarna för idrottare och kulturarbetare att kunna leva.

Det vi redan jobbar med är till exempel att göra det lättare för privat sponsring. Idrottarna ska också kunna få pengar från olika håll under sin idrottsutövning. Men det är helt rätt att vi inte är färdiga med det arbetet och att det är viktigt.

Anf. 201 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag tycker ändå inte riktigt att jag får svar på frågan. Nu har det gått nästan fyra år sedan utredningen kom. Jag satt själv med i den parlamentariska referensgruppen och följde det arbete som Calle Nathanson bedrev i utredningen. Jag förde också fram flera goda förslag om att just idrottsstipendier skulle räknas in, och det skulle de kunna göra. Detta finns inte med i utredningen, men det är enligt utredaren väldigt lätt att bara lägga in dem i en lista.

Det är inte ovilja, hör jag ledamoten säga. Politik är att vilja, men politik är faktiskt också att göra. Det räcker inte att bara vilja. Man säger att det inte är en ovilja, men jag undrar om det inte är just en ovilja. Jag har återkommande ställt frågan till ansvarigt statsråd och varje gång fått svaret att detta bereds i Regeringskansliet. Det finns vissa komplicerade saker att lösa, har det hetat.

Så svårt kan det faktiskt inte vara. Jag tyckte att ärendet var ganska enkelt. Det finns säkert en del saker som behöver justeras efter det att utredningen kom för att det ska fungera. Men det fanns olika system, och det nuvarande systemet skulle kunna ligga kvar så att man kan välja det system som passar bäst.

Jag måste säga att jag inte förstår varför regeringen sitter på händerna och inte gör någonting i frågan för att stärka våra elitidrottare och kulturen. Det handlar ju inte om att skjuta till särskilt mycket pengar, utan det handlar om att man ska ha en trygghet när man blir sjuk eller när man inte

Anf. 202 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik:

Herr talman! Jag delar engagemanget för den fråga som min utskottskollega brinner för. Det är helt rätt och rimligt. Jag delar också bilden av att den som anstränger sig också ska ha ett system att luta sig mot.

Men jag tycker också att det är bra om pengar kommer från olika ben. Det är därför som utredningen om sponsring är viktig. Arbetet är inte färdigt, och jag tycker precis som min utskottskollega att det hade varit trevligt om det hade gått ännu fortare. Men ännu viktigare är att det blir rätt när det väl landar på plats.

Lite tålamod får jag be om, men jag förstår att man har höga förväntningar på den här regeringen med tanke på det reformtempo vi har haft. Man skulle kunna tänka sig att det gäller alla områden, men där ber jag att få återkomma.

Anf. 203 AZADEH ROJHAN (S):

Herr talman! Spel om pengar är i dag en fråga som berör allt fler människor i Sverige. För vissa är det ett tidsfördriv, men för andra leder spelet till skulder, psykisk ohälsa och trasiga relationer. Därför måste spelpolitiken ta människors utsatthet på större allvar.

Utvecklingen bland unga är särskilt oroande. En ny rapport från Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning visar att nästan var femte man i åldern 18–29 år har eller riskerar att få ett problem med sitt spelande. Det är nästan dubbelt så många som i den förra mätningen från 2021. Det är en utveckling som vi inte kan blunda för.

Det är också med anledning av detta som vi socialdemokrater har lagt fram ett utskottsinitiativ i kulturutskottet i dag. Vi menar att skyddet mot spelproblem måste stärkas. Vi kan inte vänta.

Ett viktigt verktyg i detta arbete är Spelpaus. När en person når en insikt om att spelet har gått för långt kan man i ett ögonblick av självreflektion gå in på Spelpaus och stänga av sig själv. Men vad händer sedan? Ja, alltför ofta ingenting. Ingen kontakt tas. Ingen erbjuder hjälp. Den som just har tagit ett viktigt steg lämnas ensam i en sårbar situation. Vi vet att det är just då som många återfaller och söker sig vidare till olicensierade spelbolag. Därför menar vi att Spelpaus måste kompletteras med bättre stöd. Den som stänger av sig ska snabbt bli uppringd och få information om vart man kan vända sig: till rådgivning, stöd eller behandling.

Men, herr talman, vi måste också bli bättre på att arbeta förebyggande. Kunskapen om spelproblem behöver öka, inte minst bland unga och bland de yrkesgrupper som möter unga i sin vardag. Därför vill vi stärka det förebyggande arbetet och utveckla ett mer samlat nationellt arbete mot spelproblem. Vi hoppas innerligt från Socialdemokraternas sida att vårt utskottsinitiativ får stöd från samtliga partier i utskottet.

Herr talman! Att ta spelproblemen på allvar handlar ytterst om folkhälsa. Det handlar om att se människor som riskerar att fastna i ett beroende och säkerställa att samhället erbjuder skydd. Men folkhälsopolitik handlar också om något mer. Den handlar om att stärka

de miljöer och gemenskaper som gör människor starkare, där rörelse, gemenskap och framtidstro får växa. Idrotten är en sådan kraft.

Statens stöd till idrotten finns av en anledning, nämligen för att ge människor möjlighet att motionera och idrotta, för att främja en god folkhälsa och för att värna en fri och självständig idrottsrörelse.

Men idrotten gör mer än så. I en idrottsförening möts människor från olika bakgrunder. Där byggs gemenskap, ansvar och framtidstro. Där skapas mötesplatser som kan bryta segregation. Sverige har en unik tradition av föreningsdriven folkrörelseidrott, men den modellen kan inte tas för given.

Om folkrörelseidrotten ska bestå måste vi fortsätta att investera i idrotten. Det är därför som vi socialdemokrater bland annat vill stärka parasporten för barn och unga eftersom barn med funktionsnedsättning är den grupp som rör sig betydligt mindre än andra barn och därmed riskerar sämre hälsa.

Herr talman! Vi vill också förbättra villkoren för unga elitidrottare. Min praoelev Sebastian beskrev det så här: Elitidrottare är inte bara resultathungriga atleter. De är förebilder. De inspirerar våra barn att börja träna, ungdomar att fortsätta att kämpa och vuxna att engagera sig som ledare och supportrar. När våra idrottare lyckas ökar intresset i föreningar. Fler vill delta, och hela idrottsrörelsen växer. Jag tycker att Sebastian beskriver det fint.

Elitidrottare är inte bara individer som tävlar på hög nivå, utan de är också viktiga inspirationskällor för hela idrottsrörelsen. Samtidigt lever många elitidrottare under ekonomiskt otrygga förhållanden. Möjligheten att nå världsnivå riskerar i praktiken att bli en fråga om vilka resurser som familjen har. En viktig del i detta handlar om trygghetssystemen. Den tidigare socialdemokratiskt ledda regeringen tillsatte därför en utredning om regelverket för sjukpenninggrundande inkomst. I betänkandet *Ett trygghetssystem för alla – Nytt regelverk för sjukpenninggrundande inkomst* föreslås bland annat att inkomsten i större utsträckning ska kunna baseras på historiska inkomster och att den mest fördelaktiga inkomsten ska ligga till grund för ersättning.

Det här är förändringar som flera remissinstanser lyft upp som viktiga för grupper med oregelbundna inkomster, däribland elitidrottare. Vi menar att det därför är under all kritik att utredningen har fastnat i en byrålåda hos regeringen. Det är faktiskt dags att plocka upp den nu. Om vi vill att svensk elitidrott ska växa måste vi också ge den rätt förutsättningar för det.

Herr talman! Vi behöver också tala om idrottens fysiska förutsättningar. Problemen med idrottsanläggningar varierar över hela landet. Det är hallar som är fullbokade, simhallar som behöver renoveras och anläggningar som inte är tillgänglighetsanpassade.

Om vi menar allvar med att fler barn ska delta i idrott måste vi också säkerställa att infrastrukturen finns där. Därför menar vi socialdemokrater att regeringen behöver ta behovet av renoveringar och nybyggnation av idrottsanläggningar runt om i landet på större allvar.

Herr talman! Friluftslivet är också en viktig del av folkhälsopolitiken i Sverige. Med allemansrätten som grund har människor i vårt land en unik möjlighet att vistas i naturen. Friluftslivet stärker både fysisk och psykisk hälsa och skapar gemenskap. Men verkligheten är att många barn i dag aldrig får möta naturen på det sättet. Friluftsdagar i skolan prioriteras oftast

ned eller genomförs inte alls. Det är också därför som vi socialdemokrater vill skriva in friluftsdagar i skollagen, så att alla elever minst en gång per läsår får möjlighet att delta i riktiga friluftaktiviteter under skoltid, gärna i samverkan med föreningslivet och friluftorganisationer.

Herr talman! Politik handlar i grunden om vilket samhälle vi vill bygga. Är det ett samhälle där människor lämnas ensamma när spelberoende riskerar att ta över deras liv, eller är det ett samhälle där vi både förebygger problemen och erbjuder skydd när människor behöver det som mest? Ska det vara ett samhälle där idrotten och friluftslivet fortsätter att vara öppna mötesplatser, där barn och unga kan växa, hitta gemenskap och känna framtidstro?

För oss socialdemokrater är svaret tydligt. Vi vill ha ett samhälle som stärker människors hälsa, gemenskap och möjligheter och som inte heller blundar när människor riskerar att falla. Med de orden yrkar jag bifall till reservation 24.

(Applåder)

Anf. 204 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Jag ska först säga att jag ställer mig bakom betänkandet, det vill säga att jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Jag kommer i mitt lilla anförande att beröra tre områden: fritidskortet, parasporten, som även Emma Ahlström Köster har redogjort för på ett bra sätt, och vidare om marknadsföring av spel.

När fritidskortet infördes var ambitionen tydlig, nämligen att sänka trösklarna så att fler barn och unga får tillgång till en meningsfull och ledarledd fritid. Fritidskortet lanserades i september 2025, och i december kunde man konstatera att reformen blivit en framgång.

Genom att rikta stödet direkt till barnet, i stället för via generella bidrag, har fritidskortet nått just den målgrupp som annars riskerar att stå utanför. Kritiker har fört fram att resurserna i stället borde gå till föreningarna. Men vi tror på att rikta fritidskortet direkt till barnen. Vi ser också att fler barn i verksamheterna innebär fler medlemsavgifter, större bredd och långsiktig stabilitet för föreningar och kulturskolor.

Att investera i barns fritid är att motverka ensamhet, stärka individen och bygga ett hållbart samhälle på sikt. Fritidskortet visar att träffsäker reformpolitik kan göra verklig skillnad, för barnen här och nu och för samhället i framtiden.

Herr talman! Parasport är ett samlingsbegrepp för idrott för personer med synnedsättning, rörelsenedsättning, intellektuell funktionsnedsättning samt hörselnedsättning. Idrottsrörelsen har på olika sätt intensifierat sitt arbete med att inkludera personer med funktionsnedsättning i idrotten.

Här är införandet av fritidskortet för barn och unga också viktigt. Det syftar som sagt till att främja barns och ungas förutsättningar att delta i sådana fritidsaktiviteter som bidrar till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra. Barn och unga med funktionsnedsättning eller andra behov av särskilt stöd ska uppmärksammas, så att fritidskortet kommer dem till godo i lika stor utsträckning som för andra barn och unga.

När jag funderar över parasporten tänker jag på några personer, liksom Emma Ahlström Köster gjorde när hon nämnde några personer. Jag tänker självklart på skidåkaren Sebastian Modin, utförsåkaren Ebba Årsjö och på Aaron Lindström, som tyvärr kraschade i super-G men som håller på att

komma tillbaka. De är goda förebilder för oss alla och inte minst för unga idrottare med funktionsnedsättning.

Parasportförbundet har på uppdrag av Riksidrottsförbundet fortsatt att erbjuda kunskapsstöd till övriga specialidrottsförbund. Det kallas Kompetenslyftet.

Herr talman! Till sist vill jag bara nämna något som jag i grunden ogillar: den aggressiva marknadsföringen av spel om pengar. Jag menar att den är vidrig, eftersom den förstör så många människors liv. Den tar liksom inte slut heller. Olika tv-kanaler liksom kvällstidningarna ser den som en viktig inkomstkälla utan att ta hänsyn till konsekvenserna. Det handlar om personliga tragedier, som också drabbar anhöriga.

Det är en sak att köpa en trisslott då och då. Det kan vara ett rent nöje. Men här talar vi om något annat: att lockas till spel om pengar med löftet om att bli rik, riktigt rik. Några spelbolag lindar också in sin marknadsföring i ett slags hemvävd miljö eller använder kända personer som ser en möjlighet till inkomst.

I budgetpropositionen för 2026 justerades det spelpolitiska målet så att även spelarnas behov av tydlig information vid köp av spel omfattas. Spelbolagen ska enligt spellagen bland annat marknadsföra spel måttfullt. De ska inte vända sig till personer under 18 år i sin reklam, de ska enbart erbjuda bonusar vid första speltillfället för en ny kund och de ska inte marknadsföra spel direkt till en spelare som har stängt av sig från spel via spelpaus.se.

De farligaste är onlinekasinon. Tiden att fundera är kort, och det är lätt att spela flera gånger. Ständiga småvinster lurar hjärnan, och man jagar förluster för att vinna tillbaka pengar som man förlorat.

Enligt uppgift ökar nu spelandet om pengar bland ungdomar. Det är mycket allvarligt. År 2025 spelade nästan 30 procent av killarna i årskurs 9 om pengar. På gymnasiet är det cirka 40 procent som spelar om pengar. Killarna spelar mer än flickorna. Märk väl att man ska ha fyllt 18 år för att spela på licensierade bolag i Sverige. Men här är det alltså många som är under 18 år. Jag tycker att Azadeh Rojhan också lyfte fram denna problematik på ett väldigt bra sätt.

Viktigast av allt är att spel om pengar är ett folkhälsoproblem. Den här aggressiva marknadsföringen måste få ett slut, till förmån för unga människor och även äldre som fastnat i spelmissbruk och spelberoende.
(Applåder)

Anf. 205 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Herr talman! Vi har haft en fantastiskt fin idrottsstart på det här året, med många framgångar i både OS och Paralympics. Det är tydligt att stora internationella tävlingar engagerar svenska folket. De skapar gemensamma samtalsämnen vid fikabordet på jobbet och inspirerar unga att prova nya sporter.

Det som händer på isen eller i skidbacken spiller också över i sociala medier och bidrar till människors kreativitet där. Det har varit roligt att se alla som skapat egna curlingklipp i hemmet med sopkvastar, robotdamsugare och allt vad det har varit. Och det kanadensiska fuskfingret gav upphov till världsomspännande kommentarsfält och skämtbilder.

Det nyväckta curlingintresset syns också direkt hos föreningar runt om i landet som får svårt med träningstider och ledare för att ta emot anstormningen. Vi såg samma effekt inom judo och bordtennis efter framgångarna under sommar-OS. Det kan inte bli tydligare att elitidrott och breddidrott hänger ihop.

Problemet med halltider och anpassade platser för olika idrotter är dock inte bara ett fenomen som dyker upp vart fjärde år, när det är OS. En stor del av landets kommuner har ständig brist på utrymme för alla barn som vill idrotta. Riksidrottsförbundet visar att var tredje barn- och ungdomsförening tvingas tacka nej till nya medlemmar på grund av brist på plats.

Regeringen har skjutit till en del extra medel för i år och för 2027, men det är långt ifrån tillräckligt. Vänsterpartiet har föreslagit en rad insatser de senaste åren. Det handlar om allt från ändringar i plan- och bygglagen till ändrade momsregler för att hyra lokaler.

Det handlar också om en nationell anläggningsfond, lik den som finns i Danmark och som tidigare talare också har lyft fram. Där kan kommuner och föreningar få medfinansiering och stöd och hjälp, till exempel från arkitekter och andra experter, för att hitta innovativa och nya utformningar av idrotts- och mötesplatser som kan möta morgondagens fritidsaktiviteter. Den här frågan har utretts och traggats i flera år. Det är verkligen dags att komma till skott. Jag tycker att jag hör att det finns många partier här i riksdagen som också vill det. Därför yrkar jag bifall till min reservation 5, som rör den frågan, och hoppas att jag kan få stöd för den i kommande votering.

Herr talman! Även om det för just friluftslivet inte handlar om brist på halltider finns det andra hinder för tillgängligheten när det gäller de aktiviteterna. Det finns en stark kritik mot de stora neddragningar som regeringen och Sverigedemokraterna gjort inom naturvården. Det har försvårat för underhåll av leder och anläggningar i skog och mark.

Nu behöver vi också bevaka hur regeringens förslag om försämringar i strandskyddet kan påverka allmänhetens tillgång till både vatten och stränder. En stark allemansrätt är en förutsättning för såväl det organiserade friluftslivet som enskildas möjlighet att röra sig fritt i naturen.

Friluftsföreningarna gör ett stort och viktigt jobb för alla som vill röra på sig utan prestationskrav. Verksamheterna är hälsofrämjande och har låga trösklar in för barn och unga.

Vi ser att de har potential att erbjuda fler en aktiv fritid, en gemenskap och ökad kunskap om miljö och allemansrätt. Med hjälp av ökat statligt stöd kan det bli verklighet. Vi har i vår budget ökat deras stöd med 25 miljoner jämfört med regeringens förslag i år.

Herr talman! Jag nämnde inledningsvis framgångarna för paraidrottare, men det finns väldigt stora hinder för personer med funktionsnedsättning att kunna vara lika aktiva som andra. Det märks i statistiken. Ohälsan är nästan tio gånger större bland personer med funktionsnedsättning jämfört med befolkningen i övrigt, enligt Folkhälsomyndigheten.

Vänsterpartiet ser därför ett stort behov av att stärka möjligheterna till idrottande för personer med funktionsnedsättning. Vi tycker att det är ovärdigt ett välfärdsland som Sverige att personer med

funktionsnedsättning fortfarande har svårt att ta del av föreningslivet på samma sätt som andra. Det kan handla om rent fysiska hinder i form av idrottsanläggningar som inte är anpassade eller om att man bor på en mindre ort där det saknas organiserad föreningsdrott inom parasportgrenar.

Den försämrade rätten till assistans sätter också käppar i hjulet för den som behöver stöd för att kunna utöva sin idrott. För den som bor på ett särskilt boende kan det vara låg bemanning som skapar problem. Dessutom är flera av sporterna väldigt kostnadskrävande. Rätten till färdtjänst, att få ta med sig sin utrustning och att komma i tid med färdtjänsten är andra utmaningar.

Det behövs med andra ord insatser på flera olika områden och inblandning av såväl staten som regionerna, kommunerna och föreningslivet för att få bort hindren. Allt talar också för att parasportens ekonomi behöver stärkas. Vi vill föreslå ett riktat stöd med öronmärkta pengar. 175 miljoner finns för detta i vårt budgetförslag.

Herr talman! Vänsterpartiet har också länge lyft fram problemen med ojämlikhet när det gäller barns och ungdomars tillgänglighet till idrottsutövande. Kostnaderna är ett av skälen till att många barn och ungdomar lämnar idrotten. Deltagande i idrott har blivit en klassfråga.

Regeringen har försökt adressera det här genom fritidskortet. Jag tycker att det är ett hyfsat försök, men tyvärr är det inte tillräckligt för att verkligen råda bot på problemen. Riksidrottsförbundet rapporterar att barns och ungas idrottande i genomsnitt har blivit 68 procent dyrare sedan 2009. Det går att läsa i rapporterna från Riksidrottsförbundet att idrottsföreningarna själva kan påverka den utvecklingen. Man behöver jobba med attityderna till kostnaderna. I dag fyller många klubbar sina lag oavsett prislappen. Och det är, som många har sagt, faktiskt slut på halltider i många kommuner. Då finns det kanske ingen anledning för föreningen att ompröva sitt upplägg för resor, läger, klädinköp och så vidare.

Men det behövs en medvetenhet om att många i dag stängs ute och att det går emot grunderna för idrottsrörelsen. Det kan inte vara ambitionsnivån hos de mest resursstarka föräldrarna som avgör ambitionsnivån hos föreningen.

Herr talman! Jag måste också säga något kort om Vänsterpartiets spelpolitik. Vi är mycket oroade över att spel om pengar börjar krypa allt längre ned i åldrarna. Vi har länge varnat för att den massiva exponering av spelreklam som vi får dagligdags kommer att normalisera och sänka trösklarna för spel om pengar. Som konsument behöver man få ett starkare skydd och varnas för de spel som är riskabla och snabbt få hjälp om man uppvisar ett problematiskt spelande.

I mycket av den reglering som har gjorts sedan avregleringen av spelmarknaden ser vi att vanliga skraplotter har fått ett lika hårt regelverk som nätkasinon, som faktiskt är designade för att skapa ett beroende. Detta måste vi komma åt. Det finns fortfarande lågt hängande frukter att plocka, som att systemet med självavstängning – Spelpaus, som vi hörde om tidigare – skulle kunna innefatta fler aktörer och att den som tar steget att stänga av sig från spel också får ett erbjudande om stödsamtal. Det är en väldigt enkel åtgärd.

Socialdemokraterna lyfte flera av de här frågorna i ett utskottsinitiativ i kulturutskottet i dag. Jag hoppas att vi kan jobba vidare med de här frågorna med gemensamma krafter. Jag hörde också att Kristdemokraterna här instämde i många av delarna. Jag hoppas därför att vi kan få till någonting över blockgränserna.

Herr talman! Jag inledde med att prata om idrottsframgångar. Nu har det blivit sent, och matchen är redan i gång. Men låt mig få avsluta med en lyckönskning inför kvällens landslagsmatch i herrfotboll, där Sverige möter Ukraina. Det känns verkligen bra att äntligen kunna vara säker på att det blir en blågul seger.

(Applåder)

Anf. 206 MALIN DANIELSSON (L):

Herr talman! Vi lever i en tid där Europas säkerhet utmanas, auktoritära krafter vinner mark och barn och unga växer upp med en oro som många tidigare generationer inte har behövt känna. I en sådan tid är det lätt att tro att styrka bara handlar om militär förmåga. Men ett lands försvar byggs inte bara med vapen. Det byggs med tillit, gemenskap och framtidsstro. Och det byggs i vardagen.

Det är lätt att tänka att idrottspolitik, friluftsliv och spelreglering är små frågor i en orolig verklighet, men det är precis tvärtom. Det är här i föreningen, på idrottsplanen och i skogen som Sverige blir starkt. När kriget pågår i vårt närområde och hoten ökar blir varje barn som hittar in i en förening en del av vår motståndskraft. Då blir varje idrottsledare en demokratibärare och varje idrottsplats en plats där tilliten växer.

Herr talman! I Sverige har vi en unik tradition av friluftsliv. Sjöar, hav och badplatser är naturliga och ofta självklara delar av många barns uppväxt – från de första trevande simtagen en tidig sommar dag till fikastunden på en filt vid stranden eller gemenskapen på en brygga där familjer och vänner samlas. Därför är det väldigt allvarligt att 12 000 barn i dag lämnar grundskolan utan att kunna simma. Det är inte bara en fråga om kunskap, utan det är en fråga om säkerhet och trygghet.

Regeringen har avsatt 90 miljoner för att stärka simundervisningen, med särskilt fokus på områden där behoven är som störst. Det är en viktig del i att ge alla barn samma chans att delta i vårt gemensamma friluftsliv, från badutflykter till skolidrott.

Herr talman! Det är också ett tydligt exempel på hur vi behöver arbeta framåt: inte genom snabba ryck eller storslagna löften utan genom att steg för steg stärka de strukturer som redan bär Sverige. Det sker genom att ge kommuner, skolor och föreningar bättre förutsättningar att göra det som de är allra bäst på – att finnas nära barnen, möta dem i vardagen och ge dem verktyg för ett aktivt och tryggt liv. För det är ju där styrkan i vårt samhälle finns, i människors engagemang. Den finns i de ledare som ställer upp kväll efter kväll och i alla dem som skapar sammanhang där barn och unga känner sig sedda. Politikens uppgift är inte att ta över det arbetet utan att möjliggöra det. Det handlar om att undanröja hinder och ge utrymme för den kraft som finns i vårt land.

Samtidigt vet vi att förutsättningarna ser väldigt olika ut. Många kommuner brottas med gamla slitna idrottsanläggningar och har inte tider som räcker i sina hallar och simhallar. Flera steg har tagits för att skapa långsiktiga och mer stabila villkor och lösningar för hallbristen. I år görs

också den största statliga satsningen på idrottslokaler på decennier, vilket är väldigt positivt för att främja den här utvecklingen med mer halltider.

Men vi ser också att behovet av tillgänglighet är stort. Det gäller både för personer med funktionsnedsättning och för äldre som vill fortsätta vara aktiva långt upp i åldrarna. Att undanröja praktiska och ekonomiska hinder för fler att delta i idrott och rörelse oavsett ålder eller funktionsnedsättning är en viktig del för att vi ska hålla samman.

Herr talman! Samtidigt som vi skapar möjligheter behöver vi också vara vaksamma på risker. Spelmarknaden förändras snabbt. Många unga kommer i kontakt med spel om pengar i allt lägre åldrar. Här måste politiken vara tydlig. Vi måste värna individens frihet men också skydda dem som riskerar att fara illa. För oss liberaler är det självklart att en fri marknad inte får innebära att utsatta människor lämnas utan skydd.

Herr talman! Jag inledde med att vi lever i en orolig tid. Men ett starkt Sverige byggs inte bara i försvarsbeslut och strategier. Det byggs i gemenskap, i omklädningsrummet, på fotbollsplanen, i scoutstugan och i simhallen, av människor som engagerar sig, av sammanhang där man blir sedd och av gemenskaper där man får höra till.

Och politiken har en roll. Vår uppgift är att skapa utrymme, inte att styra. Vår uppgift är att stärka förutsättningar, inte ta över dem. Och det är att se till att fler får vara med. Det är så vi bygger ett starkare och friare Sverige.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 207 ANNE-LI SJÖLUND (C):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation nummer 2. Vi har fått en otrolig start på idrottsåret i Sverige. Vi har sett prestationer som berör, inspirerar och skriver historia.

När Nikolaj Majorov och Milla Ruud Reitan klev ut på den olympiska isen som Sveriges första isdanspar i OS handlade det inte bara om ett program. Det handlade om mod, om att våga gå före och om att öppna dörrar för fler.

Samtidigt spred sig något annat över hela Sverige: curlingfeber. Jag tror att hela landet satt klistrat framför tv:n och följde varje sten, varje sopning, varje avgörande poäng. Det säger någonting om idrottens kraft. Den förenar oss.

Men de där dörrarna och de där ögonblicken uppstår inte av sig själva. De öppnas av människor, av föreningar och av ideella krafter.

Extra stolt är jag såklart att många av de fantastiska olympierna och paralympierna kommer hemifrån, från Västernorrland.

Frida Karlsson visar gång på gång vad som är möjligt i skidspåren. Det är VM-guld, OS-medaljer och prestationer i absolut världsklass.

Visst minns vi Ebba Andersson i OS-stafetten. För att citera kungen: Vilken vurpa, Ebba! Jag har aldrig sett en längdåkare flyga i luften på det sättet. Det var fantastiskt! Och det är lätt att hålla med. Det säger någonting om dramatiken, men också om modet att resa sig och fortsätta.

Så har vi Frida Westman, som brutit ny mark. Hon är den första svenska kvinnliga backhopparen i OS.

Jag har nämnt några av alla fantastiska olympier. Det här är ingen slump. Det är resultatet av ett starkt föreningsliv, av ideella krafter och av en lokal gemenskap som bär.

Herr talman! Vi har också sett fantastiska framgångar i Paralympics. Ebba Årsjö dominerade de alpina tävlingarna med tre guld och ett brons. Alpinisten Elijah Primak gjorde sitt första Paralympics, med mod, offensiv åkning och en vilja att utmana. Det är precis det som idrott handlar om.

År 1976 avgjordes de allra första paralympiska vinterspelen i Örn-sköldsvik. Det ligger också i mitt Västernorrland. Att få vara med och fira 50 år av idrottshistoria var verkligen fint och något att vara riktigt stolt över.

Men det finns ett men, för det är samtidigt en påminnelse om att arbetet inte är klart. För många innebär parasport ofta högre kostnader för utrustning, resor och ledsagning. Bristande tillgänglighet och ojämlikt stöd som färdtjänst och hjälpmedel gör att många stängs ute.

När stödet i LSS dessutom urholkas handlar det inte bara om vardagens praktiska möjligheter. Det slår också direkt mot möjligheten att träna, tävla och utvecklas inom sin sport. Idrott ska vara glädje, gemenskap och möjlighet. Det ska inte vara en kamp vid sidan av idrottskampen.

När vi sitter i tv-soffan och hejar fram våra idrottare känner vi stolthet. I Milano Cortina tog Sverige 18 medaljer i OS. Det var extra roligt att vi var bäst i världen på damsidan. Vi tog sju medaljer i Paralympics.

Vi håller andan i takt med varje stavtag och jublar vid varje målgång. Men när applåderna tystnar måste vi ställa oss en avgörande fråga. Ger vi verkligen våra idrottare från den lokala föreningen till världseliten de förutsättningar de förtjänar?

Elitidrottare vittnar om att de ibland tvingas leva på stöd från familj och vänner för att kunna fortsätta. De representerar Sverige på världens största scener. De bär våra färger i OS och VM, tränar hårt varje dag, inspirerar oss alla och är viktiga förebilder för våra barn och unga i hela landet.

Men hur ser det ut med tryggheten när livet förändras? Är det rimligt att de som satsar allt för Sverige ska behöva oroa sig för sin försörjning om de blir sjuka, eller när de vill bilda familj? Nej, det tycker inte jag.

Därför behöver vi se över hur elitidrottarens inkomster räknas i våra trygghetssystem när det gäller både sjukpenning och framtida pension. Den som representerar Sverige ska också kunna känna en grundläggande ekonomisk trygghet, både här och nu och längre fram i livet.

Runt om i landet kämpar föreningar med små resurser och växande administration. Ansökningar om kortsiktiga projektbidrag tar överhanden när det som behövs är långsiktiga och stabila grundstöd. Föreningskassörer får lägga orimligt mycket tid på att hantera regler. Vissa har inte ens uppdaterats sedan 30-talet.

Friluftslivet har runt två miljoner medlemskap i 28 organisationer. Det är precis som idrotten en stark folkrörelse. Det är ledare som varje vecka ger barn och unga kunskap, gemenskap, demokrati och trygghet. De lär dem att orientera sig, samarbeta och klara sig i naturen. Det är kunskaper som inte bara stärker individen utan också vår folkhälsa och vår gemensamma beredskap.

Men det finns en sak som skaver. Om en fotbollsförening ger sin tränare 1 000 kronor som tack, då är det enkelt. Föreningen behöver inte

betala sociala avgifter. Men om en scoutförening ger sin ledare 1 000 kronor, då blir det genast dyrare och krångligare. Det är samma insats och samma engagemang men olika regler.

Här vill vi såklart se likvärdiga villkor för alla ledare. Engagemang ska värderas lika oavsett om det sker på en plan eller i en skog.

Föreningar, idrott och friluftsliv är så mycket mer än aktiviteter. De är själva ryggraden i ett levande samhälle. Här möts människor över generationer, bakgrunder och erfarenheter. Här byggs gemenskap, tillit och framtidstro. Idrotten ger rörelseglädje, stärker både kropp och själ och lär oss samarbete och ansvar. Friluftslivet öppnar dörren till naturen. Föreningslivet knyter allt samman med ideellt engagemang som gör det möjligt för fler att vara med, växa och känna tillhörighet.

När vi satsar på föreningar, idrott och friluftsliv investerar vi inte bara i fritid. Vi investerar i hälsa, demokrati och ett starkare samhälle.

Vi vill sänka trösklarna och skapa likvärdiga förutsättningar så att fler kan uppleva rörelseglädje, oavsett plånbok, funktionsförmåga eller var i landet man bor.

Herr talman! Centerpartiet vill satsa och stärka elitidrottarens trygghet. Vi vill riva hinder för parasporten och minska byråkratin som tynger föreningslivet.

Vi vill säkerställa långsiktiga stöd och ge friluftslivet den roll det förtjänar i ett starkare och mer robust Sverige. När vi ger rätt förutsättningar växer både människor och samhälle, och resultaten syns.

Våra friidrottare gör sitt bästa inomhus-VM på över 20 år. I går startade SM-veckan i Umeå, som samlar Sverige igen.

Jag tänker på den lilla killen i Luleå som älskade att åka ismaskin. Jag tänker på alla våra barn och unga, i skidspår, i ishallar och på idrottsplatser.

Vilka av dem blir nästa Frida Karlsson? Vem blir nästa Ebba Årsjö? Det vet vi inte. Men vi vet en sak: Det är vårt ansvar att ge dem chansen. (Applåder)

Anf. 208 LARS MEJERN LARSSON (S):

Herr talman! Det låter som att fåglarna på taken här utanför kammaren ser på fotbollsmatchen. Vi leder just nu med 1–0 mot Ukraina, så det känns skönt.

Dataspel och brädspel är i dag inte en nisch. Det är inte en subkultur. Det är en av våra mest dynamiska och inflytelserika kulturformer. En stor del av Sveriges befolkning spelar. Samtidigt omsätter branschen tiotals miljarder kronor och når en global publik. Det är inte bara underhållning. Det är svensk export, innovation och kultur.

Sverige har fler ess i rockärmen än de flesta när spelvärlden avgörs.

Men, herr talman, det finns en obalans här. Samtidigt som spelindustrin är en av våra snabbast växande kreativa näringar saknas det fortfarande ett fullt erkännande av spel som en självklar del av kulturpolitiken. Det är anmärkningsvärt. Vad är egentligen spel i dag? Det är berättelser i nivå med film och litteratur. Det är musik och ljusdesign i världsklass. Det är bildkonst, design och avancerad teknik. Det är sociala rum där människor möts. Det är kultur i sin samtida form.

Herr talman! Detta är ingen ny eller okänd insikt. I den kunskapsöversikt som kulturutskottet har tagit fram, som samtliga riksdagspartier står bakom, pekas spel tydligt ut som en tvärspektoriell

framtidsnäring. Det är en näring som förenar kultur, teknik, utbildning och innovation och en näring som bidrar till både ekonomisk utveckling och social sammanhållning. Det råder alltså en bred politisk samsyn om spelens betydelse.

Herr talman! Tidigare i veckan besökte jag Asmodee här i Stockholm – därefter Dragon's Lair. Det gav en konkret bild av spelbranschens bredd.

Hos Asmodee, som är ett av världens största brädspelföretag, mötte jag ett företag som inte bara utvecklar och distribuerar spel internationellt utan som också bidrar med arbetstillfällen, skatteintäkter och export.

Hos Dragon's Lair mötte jag något annat men kanske ännu viktigare: berättelser om levande mötesplatser där spel faktiskt spelas, gemenskap skapas och utanförskap kan brytas och, framför allt, där alla är välkomna.

Jag fick också ett tydligt exempel på den svenska spelutvecklingens genomslag. Spelet *Terraforming Mars*, skapat av svenska Jacob Fryxelius, med koppling till Karlstad, är i dag ett av världens mest uppmärksammade moderna brädspel. Detta visar att spel som utvecklas i Sverige – och självklart i Sveriges kulturlän Värmland – inte bara är lokala produkter. De är globala framgångar.

Herr talman! Det här är spelkultur i praktiken. Det är både näring och kultur. Det är både företagande och social sammanhållning. Men det är också här vi möter utmaningen. Det som saknas är inte kreativitet. Det som saknas är struktur. Sverige saknar i dag ett nationellt nav för spelområdet, ett sammanhållande centrum, ett högkvarter, en kunskapsnod. Och vi vet vad en sådan struktur kan betyda.

Svenska Filminstitutet har under lång tid varit en motor för svensk film genom att samla kompetens, stödja utveckling och skapa långsiktighet. Dataspels- och brädspelsbranschen förtjänar motsvarande. Ett nationellt dataspelinstitut skulle kunna bli detta – en samlande kraft för kunskap, utveckling och samverkan. Det skulle vara ett institut som stärker forskning och utbildning, som bygger broar mellan kultur och näringsliv och som ger bättre villkor för både små och stora aktörer.

Herr talman! Vi kan inte säga att spel är kultur och samtidigt agera som om det inte vore det. För oss handlar det om mer än en enskild bransch. Det handlar om arbete, innovation och Sveriges konkurrenskraft men också om gemenskap, om berättelser och om att ingen människa ska stå utanför.

Jag är övertygad om att konst och kultur formar samhället vi lever i. Därför måste vi ta spelkulturen på samma allvar som vi gör med andra kulturformer.

Herr talman! Vi socialdemokrater är tydliga. Sverige behöver en nationell dataspelspolitik. Därför måste regeringen ta fram en sådan. Och när det gäller att ge branschen långsiktiga och hållbara förutsättningar bör ett nationellt dataspelsinstitut utredas.

Herr talman! Sverige står starkt, men det är inget vi kan ta för givet. Andra länder agerar. Det måste vi också göra. Vi är överens om analysen. Nu måste vi gå från ord till handling.

För mig har den här resan varit personlig. Jag har fått en ny bild av spel – spel bygger broar mellan generationer och skapar gemenskap. Därför handlar det om mer än en bransch. Det handlar om vilket samhälle vi vill vara.

Ett högkvarter för svensk spelkultur, en kunskapsnod för framtidens skapande, är en investering i vår konkurrenskraft men också i vår gemenskap. Som Olof Palme sa: Ett lands kultur är dess själ. Kultur är inte en kostnad. Det är en investering.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 1 april.)

§ 16 Konstarter, språk och bibliotek

Kulturutskottets betänkande 2025/26:KrU7
Konstarter, språk och bibliotek
föredrogs.

Anf. 209 RUNAR FILPER (SD):

Herr talman! Vi har hört klarälvsmål från Värmland. Nu ska vi gå över till fryksdalsmål. Det är dalgångar som skiljer. Det är ju så med dialekter att slätt och sjö förenar och att berg och skog skiljer.

Vi debatterar i dag, här och nu, betänkandet *Konstarter, språk och bibliotek*. Mitt anförande kommer främst att beröra språk och bibliotek.

För varje kultur är språket grunden. Det är genom språket som tankar formas, kunskap förs vidare och gemenskap byggs. För att man fullt ut ska kunna vara en del av en kulturell gemenskap är språket avgörande.

Svenskan är alltså livskraftig – absolut. Men dess ställning har under lång tid utmanats av engelskans ökade inflytande. Anglicismer och engelska lånord tar en allt större plats i både talad och skriven svenska. Man kan naturligtvis hävda att detta inte utgör något problem – vissa hävdar det. För oss sverigedemokrater är utvecklingen dock oroande, eftersom den på sikt riskerar att urholka svenskan och vår språkliga särart. Konsekvenserna kan bli att svenska ord och uttryck faller i glömska och att delar av vårt immateriella kulturarv försvinner när de blir språkligt inaktuella i takt med engelskans framväxt. Ett språk som gradvis mister sin särart riskerar också att förlora sin förmåga att bära den kultur som den en gång formade.

Herr talman! Under denna mandatperiod har vi sverigedemokrater tillsammans med regeringen vidtagit flera viktiga åtgärder för att stärka svenskan, inte minst för barn och unga. Vi har genomfört omfattande satsningar på läroböcker i skolan och säkerställt att elever får tillgång till bemannade skolbibliotek. Därtill har betydande resurser tillförts läsfrämjande insatser inom biblioteken särskilt riktade till barn och unga.

Även inom andra politikområden, såsom integrationspolitiken, har vi tydligt uppvärderat svenskans roll som en nyckel till att bli en del av det svenska samhället. Språket är inte bara ett verktyg för kommunikation. Det är en förutsättning för delaktighet och sammanhållning.

Sammantaget har dessa satsningar bidragit till att stärka barns och ungas språkutveckling, där läsning utgör en helt central komponent.

Herr talman! Dessa åtgärder har varit både nödvändiga och välkomna. Men mer behöver göras. Språkpolitiken, liksom många andra politikområden, löses inte inom ramen för en enskild mandatperiod –

absolut inte. Det krävs långsiktighet och en tydlig vilja från det offentliga att konsekvent värna och stärka svenskan över tid.

Vi sverigedemokrater har länge framhållit att språklagen bör ses över i syfte att tydligare befästa svenskans ställning, exempelvis genom att erkänna den som nationalspråk. Ett sådant steg skulle bidra till att ytterligare stärka språkets status och tydliggöra dess roll i vårt samhälle.

Vidare är frågan om låneord och svenskans framtida utveckling av stor betydelse. Det kan finnas skäl att inspireras av den isländska språkmodellen, där man aktivt skapar nya inhemska ord och uttryck för att bevara språkets särart. En sådan ansats visar att det är möjligt att förena språklig utveckling med ett aktivt bevarande av det egna språket.

Herr talman! Jag vill även säga några ord om den nordiska språkförståelsen. I en tid där det nordiska samarbetet blir allt viktigare står vi starka tillsammans med våra nordiska grannar. Samtidigt ser vi en oroande utveckling där den ömsesidiga språkförståelsen i Norden försvagas, särskilt bland yngre generationer. Om det nordiska samarbetet ska fortsätta att fördjupas, vilket mycket talar för, krävs det att vi kan förstå varandra på våra nordiska språk. Därför finns det skäl att se över vilka insatser som behövs för att stärka den nordiska språkförståelsen inom utbildning, kultur, medieutbyte med mera.

Herr talman! Språk är inte bara ett kommunikationsmedel. Det är en bärare av vår historia, våra värderingar och vår gemensamma identitet. Att värna svenskan är därför centralt för att värna vårt samhälle och vår kulturella sammanhållning.

Anf. 210 MATS BERGLUND (MP):

Herr talman! Språk är en grundläggande del i att vara människa och kanske, i filosofisk mening, i alla former av liv. Linné kanske skulle ha sagt att stenar har ett språk.

Det är genom språket vi kommunicerar, gör oss förstådda och förstår andra och vår omvärld. Språket skapar mening, tillhörighet och gemenskap. Språkförbistringar kan vara grunden till det motsatta. Språket är i den meningen politiskt laddat men också ett ansvar för politiken att hantera.

Tillgång till språk är helt centralt för delaktighet i samhället. Tillgång till sitt eget språk är grundläggande för att förstå sig själv och den egna historien.

Själv läste jag hemspråk, estniska, genom hela grund- och gymnasieskolan. Jag lärde mig tyvärr inte tillräckligt för att kunna tala flytande, men det var det språk som mina morföräldrar talade och som min mamma talade med sin syster. Även om Estland då på många sätt var ett sagoland oerhört långt borta, nästan som i en annan dimension bortom den sovjetiska muren, var språket länken till en stor del av min egen identitet. Jag tror därför att jag vet något om innebörden i att förvägra någon tillgång till sitt eget språk.

Så har vi gjort historiskt här i Sverige, med våra ursprungsfolk och med de dansktalande i Skåne, Halland och Blekinge på 1600-talet – men faktiskt inte med esterna under samma period, även om vi grundade ett universitet i Tartu, precis som vi gjorde några decennier senare i Lund. Assimileringspolitiken mot samerna, tornedalingarna och kvänerna utgör

däremot ett helt eget avsnitt, ett dystert kapitel, i svensk historia. Det är en process som lämnat sår.

Vi har pågående och avslutade sanningskommissioner för de här grupperna. Dem behöver vi ta tag i och följa upp för att försoningsarbetet ska bli bra. Just det ingår inte i betänkandet. Däremot har Miljöpartiet motionsyrkanden i betänkandet om att tillgängliggöra våra minoritetsspråk genom resursbiblioteken. Vi vill också stärka Tornedalsteatern och ge Giron Sámi Teáhter ett uppdrag som nationalscen för att stärka kulturen och språken.

Det finns också motionsyrkanden om älvdalskan i betänkandet. I Miljöpartiets nyantagna partiprogram står att vi vill lyfta älvdalskans ställning och erkänna den som ett minoritets- eller möjligen ett landsdelsspråk. Samtidigt ska de nuvarande fem nationella minoritetsspråken fortsätta att bevaras men också utvecklas.

Teckenspråkets ställning behöver också stärkas. I den lag som riksdagen antog 2009 står att teckenspråk ska både skyddas och främjas, men det fungerar inte riktigt i dag. Vi behöver stärka teckenspråkets status och ställning och tydliggöra ansvaret, för det handlar återigen om tillgången genom språket till samhället men också till det egna kulturarvet och till kulturlivet, inte minst för barn. Det gäller skola och utbildning. Vi behöver en teckenspråkslag, en sådan som finns i flera av våra nordiska grannländer, och en nationell handlingsplan för att stärka teckenspråkets ställning i samhället.

Herr talman! Svenskan är ett litet språk i en globaliserad värld. Det svenska språkets ställning kan absolut inte tas för given, och för att värna språket krävs aktiva och långsiktiga insatser.

Regeringen gör en hel del på det området nu; det ska erkännas. Den nya lagen om skolbibliotek och det läsfrämjande arbetet, som vi förvisso har arbetat med länge men som regeringen har stärkt under mandatperioden, är avgörande för att utveckla ordförråd och språkförståelse och skapa en levande språkkultur.

Men en annan helt central roll i det här har public service. Där har regeringen nu dessvärre lämnat det här med att vi brukar hitta blocköverskridande konsensus kring sändningstillståndet med uppdrag och medelstildelning.

Den privata sektorn har också en roll för det svenska språket, inte minst inom film, tv och annan kulturproduktion på svenska.

Vi är också mitt uppe i ett teknikskifte som utmanar på många sätt.

I det här betänkandet, herr talman, finns motionsyrkanden från Miljöpartiet om att värna det svenska språket inom AI-utvecklingen, inom läsfrämjande satsningar och inom litteraturpolitiken.

Herr talman! Den här debatten handlar också om konstarna. Inom scenkonsten har jag och Miljöpartiet en motion om att värna livekulturen. Vi ser en tendens att den levande kulturen trängs undan från stadskärnorna i de större städerna men också bort från de mindre orterna och landsbygden. Vi behöver revitalisera livescenerna och det levande kulturlivet över hela landet så att människor kan både uppleva och utöva kultur på goda och rättvisa villkor.

Motionen behandlar som helhet ett paket med åtgärder. Det handlar om att skapa så kallade kulturljudzoner i städerna – här ligger Malmö och Göteborg i framkant – men också om att stärka livekulturens infrastruktur.

Vi behöver också ta tag i och sätta stopp för privata företag som lurar människor, rent ut sagt, att betala skyhöga belopp för biljetter till konserter och annat – biljetter som i vissa fall inte ens är värda något. Vi vill införa ett förbud mot försäljning av andrahandsbiljetter till överpris.

Vi vill också öka tillgången till replokaler. Vi vill se fler spelplatser för musik, teater och festivaler. Vi vill stärka arrangörsledet så att det går ihop ekonomiskt, inte minst för den ideellt organiserade kultursektorn som står för en stor del av de här arrangemangen.

Herr talman! Filmpolitiken är ett sorgebarn i Tidöregeringens Sverige. Svensk film borde vara i världsklass. Vi har en lång och stolt tradition av regissörer och skådespelare men också inom allt det arbete som sker bakom kameran med teknik, filmmusik, bild och foto. Bara för någon vecka sedan vann Ludwig Göransson sin tredje Oscar för bästa filmmusik. Det är ju fantastiskt. Men svensk film mår dåligt.

Sverige ligger nu i Europas bottenliga vad gäller offentlig finansiering. Det får konsekvenser. Våra filmskapare och våra filmproduktioner flyttar utomlands. Det svenska språket, som jag inledde mitt anförande med, hörs inte längre i samma utsträckning i spelfilmer och dokumentärer. Svenska miljöer visas inte längre på filmdukarna. Film är en konst som är känslig för samhällseliga förändringar.

När Miljöpartiet första gången fick tillträde till Kulturdepartementet hade det gamla filmavtalet krackelerat. Vi tog tag i situationen och skapade en ny filmpolitik, en helstatlig filmpolitik. Nu har tiden runnit ifrån också den politiken. Men med Moderaterna på Kulturdepartementet händer tyvärr väldigt lite.

En utredning tillsattes, alldeles för sent. Men den kom, och den kom med bra förslag som handlar om att stärka finansieringen, både från statligt och från privat håll.

Produktionsincitamenten behöver stärkas. En biografavgift bör införas för att få med biografägarna, som samtidigt kan kompenseras genom sänkt biomoms. Och för att få in ytterligare medel från den privata sektorn – breddad finansiering – föreslås att en avgift ska tas ut från strömningsjättarna. En filmfond behöver skapas.

Det här är bra förslag som jag och Miljöpartiet gärna skulle se genomföras, men någon proposition har vi fortfarande inte sett. Det sägs att den ska komma före sommaren, tyvärr för sent för att beslutas under mandatperioden, men vi vet ingenting om vad den ska innehålla. Och svensk film fortsätter med Tidöregeringen att hamna i Europas bottenliga.

Herr talman! Jag ska avsluta med ytterligare ett område där regeringen har visat en senfärdighet som för mig är obegriplig. Det handlar om privat, breddad finansiering. Här har också en utredning tillsatts, men det är tyvärr för sent för att något ska kunna genomföras under mandatperioden. Miljöpartiet ser gärna att mer privata pengar är med och finansierar kulturen, men det är då helt centralt att kulturen inte blir styrd och att armlängds avstånd hålls.

En lågt hängande frukt är att utveckla enprocentsregeln, vilket Miljöpartiet fört fram och som finns med i betänkandet i dag. Det är en icke tvingande regel som Sverige haft i 90 år och som handlar om att stödja bild- och formkonstnärer och samtidigt få ut mer konst och kultur i det offentliga rummet.

Det är framför allt kommuner och regioner som har bidragit och varit delaktiga, men i min hemkommun, Stockholm, har vi sedan länge ett väl utarbetat system för att också privata byggherrar ska kunna välja att vara med. Kommunen står för hela processen från projektering och upphandling till installation och avtäckning – och, om man vill, vernissage.

Miljöpartiet föreslår att uppdrag ska ges till någon lämplig myndighet att stötta fler kommuner och regioner i ett sådant här arbete för att få in fler aktörer och stärka den privata och breddade finansieringen av kulturen.

Med det tipset till regeringspartierna vill jag avsluta med att yrka bifall till reservation 5, herr talman. Reservationen handlar om gestaltad livsmiljö. Det är ett politikområde som Miljöpartiet tog fram i samarbete mellan våra tre dåvarande ministrar för kultur, bostadsfrågor och miljö. I det här yrkandet handlar det om att barn har rätt till sin egen miljö och rätt att vara med och bestämma om sin egen närmiljö. Det är en del i ett paket som vi kallar för kulturell allemansrätt för barn och unga. Detta är en viktig pusselbit i att uppfylla FN:s barnkonvention, som sedan 2020 är en del av svensk lag.
(Applåder)

Anf. 211 KRISTINA AXÉN OLIN (M):

Herr talman! När Nobelstiftelsen den 15 januari i år lämnade in en ansökan om bygglov för att bygga ett nytt Nobelcenter vid Slussen tror jag inte att man hade räknat med att det skulle komma synpunkter på hur det skulle se ut. Jag tror att Nobelstiftelsen tänkte att detta skulle bli en glädjens dag och att alla skulle välkomna ett nytt Nobelcenter vid Slussen, men man hade inte räknat med att 400 000 människor dagligen passerar Slussen och att de vill komma med synpunkter. Alla möjliga hade synpunkter. Arkitekter och olika sakkunniga, men också många ur befolkningen, hade synpunkter på husets storlek och färg och var det låg.

Herr talman! I grund och botten tycker jag att det är glädjande, för det är fantastiskt roligt att se hur mycket vi människor faktiskt bryr oss om utseendet på hus, hur det ser ut i de städer vi bor i och hur vi ska bevara den gamla karaktären, förnya och kanske bygga höghus.

Arkitektur och design är viktigt, och det är inte bara en konstut utan också något som formar hela vårt samhälle. Det är gestaltningen av hus, parker och blomsterarrangemang, idrottsytor, idrottshallar, teatrar, uteserveringar och musikscener som gör att vi vill leva i den stad eller på den plats vi bor. Det är viktigt, herr talman. Det är kultur, och vi bryr oss alla väldigt mycket. Alla dessa komponenter gör inte bara att vi får vackra och attraktiva bostadsområden att bo i, utan de gör också att våra bostadsområden blir trygga.

Jag är glad över att vår regering och Kulturdepartementet bara häromveckan, eller om det var häromdagen, lämnade över en skrivelse som heter *Attraktiva platser – bredare genomslag för politiken för arkitektur, form och design*.

Herr talman! I den skrivelsen lyfter regeringen fram behovet av att fler ska få komma till tals. Det är en viktig utgångspunkt, för när fler perspektiv tas till vara blir besluten bättre och miljöerna mer inkluderande.

Kommuner, näringsliv och civilsamhälle måste samverka men också lyssna på dem som bor och verkar i de miljöer som utvecklas.

Det lyfts också fram i skrivelsen att vi ska ta hand om det vi redan har – det är klokt. Vi ska inte bara bygga nytt, utan vi ska också utveckla och förvalta befintliga miljöer med omsorg. Våra städer och samhällen bär på en historia, på en identitet och på värden som aldrig kan ersättas. Därför måste långsiktig kvalitet och estetik stå i centrum.

Skrivelsen lyfter också fram den fantastiska kreativa och kulturella näringen – branschen – och hur den måste få en större del i vårt samhällsbygge. Denna fantastiska kulturella och kreativa näring omsätter nu 650 miljarder kronor. Bara här i Stockholm omsätter den 400 miljarder kronor. Det är också en drivkraft för innovation, hållbar utveckling och ekonomisk tillväxt i våra samhällen. Att stärka alla dessa områden och samarbeta kring hur vi ska gestalta våra samhällen och vår stad är viktigt för framtiden.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att om Nobelstiftelsen hade vägt in mer av människors åsikter om våra samhällen och tänkt lite mer på att försöka inkludera befolkningen tror jag att de hade haft större möjlighet att direkt få en positiv vikänsla hos stockholmarna för ett nytt Nobelcenter vid Slussen. Jag hoppas att den infinner sig, även om man kanske borde ha inkluderat stockholmarna lite mer.

I betänkandet ryms en rad olika frågor som andra talare har tagit upp, herr talman. Vi har diskuterat film, teater, AI och upphovsrätt så många gånger att jag avstår från det och yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

(Applåder)

Anf. 212 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag är ledsen att jag förlänger debatten. Kristina Axén Olin och jag tycker olika om väldigt mycket, men jag ska inte ställa en särskilt kritisk fråga. Jag ska fråga om den skrivelse som Kristina Axén ägnade en ganska stor del av anförandet åt. Jag hade ganska mycket tid innan den här debatten och har under dagen i dag läst denna och försökt förstå vad den innebär, och Kristina Axén Olin verkar kunna skrivelsen ganska bra.

Delen om att få in fler synpunkter från framför allt medborgare är väldigt otydligt skriven, så jag har suttit och funderat på om jag ska skriva en följdmotion eller inte. Vad betyder det? Handlar det om att man ska stärka samråd så som vi gjorde efter almstriden på 70-talet, när vi gjorde om planprocessen så att samråden kom till? Jag tycker att samråden har urvattnats mer och mer. Om det handlar om det vore det väldigt bra, men om det handlar om medborgaromröstningar eller sådana saker är det mindre bra.

Det framgår inte alls tydligt i den här skrivelsen hur detta ska gå till eller hur man har tänkt. Vilka åsikter ska in? Jag vill ställa den frågan till Kristina Axén Olin.

Anf. 213 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Herr talman! Ja, vi kommer att få många fler tillfällen att diskutera den här skrivelsen.

Det är viktigt att vi blir bättre på att samarbeta när vi gestaltar våra samhällen – när vi bygger våra stadsdelar och när vi bygger hus. Vi behöver få in den kulturella och kreativa näringen direkt, liksom idrottshallar och allt det som gör att vi får attraktiva stadsdelar. Människor vill ha närhet till biosalonger, teaterscener, restauranger, idrottsytor, parker och blommor, och det går inte att göra som i dag, det vill säga att enligt stuprörsmodellen planera bostäder – och delvis också förstöra samhällen – utan att samarbeta och ha en gemensam plan.

Det skrivelsen försöker trycka på är att vi måste samarbeta bättre och redan från början tänka på vad vi vill ha för att vi ska få ett attraktivt och tryggt boende. Det är bland annat det som ingår i skrivelsen, förutom att vi måste tänka mer på den kulturella och kreativa näringen när vi bygger våra bostadsområden.

Anf. 214 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag får tacka för svaret, även om jag inte vet om jag fick något riktigt tydligt svar. Vi får väl diskutera det här vidare.

Jag håller med om att en tydligare planprocess skulle vara bra i byggplanerna, och jag tycker att det finns mycket bra i skrivelsen. Det finns dock en del saker som jag är lite undrande över, men jag tror kanske inte att vi behöver diskutera detta mer i det här rummet just nu, så här sent på kvällen.

Anf. 215 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Herr talman! Jag tror att vi kan vara överens om att ju mer vi människor involveras och känner att det är vår stadsdel och att vi har varit med i beslutsprocessen på olika sätt, desto större chans är det att vi sedan känner ansvar och trivs och vill vara där. Då vill man kanske inte bara passera stadsdelen utan även leva där.

(Applåder)

Anf. 216 EWA PIHL KRABBE (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 3.

Folkbiblioteken har en avgörande roll för samhällets välmående och sociala sammanhållning. Det är slutsatsen i en ny, stor kanadensisk studie. Rapporten slår också fast att bibliotek är något av det mest värdefulla som en stad kan bidra med till lokalsamhället. Biblioteksbladet visar dock i sin årliga enkätundersökning att en stor andel av Sveriges folkbibliotek fortsätter att leva under knappa förhållanden. De kokar soppa på en spik, skriver man.

Kulturministern hänvisar till att ansvaret vilar på kommunerna, och så är det. Men genom högre generella statsbidrag – vi socialdemokrater har föreslagit 13 miljarder kronor mer – hade kommunerna kunnat prioritera biblioteken mer. I många kommuners budgetar ligger biblioteken långt ned på prioriteringslistan jämfört med de hårda nämnderna.

Skolbiblioteken och folkbiblioteken är viktiga institutioner i alla barns liv. Där kan man gratis låna precis vilka böcker man vill och sedan försjuka i litteraturens värld.

I fjor kunde vi uppmärksamma Pippi, som fyllde 80 år, och i år fyller barnens älskade Bamse 60 år. Bamse står precis som Pippi för det goda, vilket vi så väl behöver i dag. Om man vill titta närmare på Bamses värld

kan man bege sig till Viken i Höganäs kommun och titta in på det lilla biblioteket. Där har Bamse fått ett eget lärum där barnen kan leka, läsa och rita och pussla. Bamses skapare kom från Viken. En annan honungsälskande björn, Nalle Puh, såg dagens ljus för 100 år sedan och är fortsatt en kär klassiker för många barn.

Herr talman! Biblioteken är en av våra äldsta och mest betydelsefulla institutioner. Genom historien har bibliotek varit platser där kunskap har bevarats, delats och tillgängliggjorts för människor.

Biblioteket i Alexandria förvarade hundratusentals skriftrullar under antiken, och under medeltiden fördes denna tradition vidare i klosterbiblioteken. Där kopierade munkarna texter för hand och bevarade på så sätt litteratur, vetenskap och filosofi genom seklerna. Nästan varje kloster hade en skrivavdelning och ett bibliotek, och där i skrivsalarna satt munkarna i rader och utförde kopieringen. De enda avbrotten var bönestunder och bibelstudier.

På Kungliga biblioteket här i Stockholm förvaras Djävulsbibeln, som är Sveriges mest kända handskrift. Den togs som krigsbyte i Prag år 1648, under trettioåriga kriget. Enligt sägnen skrevs den av en fängslad munk i ett benediktinkloster, och han ska ha fått djävulens hjälp att fullborda arbetet under en natt. Gå gärna och titta på den på Kungliga biblioteket!

Sedan kom renässansen och upplysningstiden, då boktryckarkonsten gjorde böcker mer tillgängliga, vilket gjorde att bibliotek började organiseras mer systematiskt. Under 1440-talet började Johann Gutenberg trycka böcker med en tryckpress, och tryckkonsten spred sig över Europa.

Det riktiga genombrottet för biblioteken som samhällsinstitution kom under 1800-talet och början av 1900-talet. Folkbildningen och folkrörelser som frikyrkorörelsen och nykterhetsrörelsen var viktiga medspelare när folkbiblioteken växte fram.

I dag spelar biblioteken en avgörande roll för ett demokratiskt och öppet samhälle. De är platser där alla är välkomna för läsning, lärande och möten. Studieförbunden har alltid varit viktiga mötesplatser, men när dessa nu har tvingats skära ned på sin verksamhet får i stället biblioteken ta emot. Bibliotekspersonalens uppgifter har under åren ändrats så att man utöver utlån av böcker och medier ska arbeta med olika programverksamheter och uppsökande verksamhet för att nå många målgrupper. Dessutom ingår det i bibliotekariens ansvar att ge samhällsinformation.

Därutöver har regeringen under det senaste året lagt ned nästan en fjärdedel av alla servicekontor i landet, vilket har inneburit att bibliotekspersonalen har fått överta en del av dessa uppgifter. Många människor har svårt att förstå och fylla i blanketter rätt, och det blir bibliotekarierna de vänder sig till om det inte finns någon annan.

Herr talman! Jag tänkte gå över till att prata om vårt kungliga bibliotek, KB, som är Sveriges nationalbibliotek och en statlig myndighet. Förutom att vara just ett bibliotek för utlåning av böcker har KB sedan 1661 haft som uppdrag att bevara allt som ges ut i Sverige. Man samlar in, bevarar och tillgängliggör allt som ges ut – allt från handskrifter, böcker, tidningar och reklamblad till musik, tv-program och bilder. Därför har KB nu ungefär 18 miljoner objekt i sina samlingar, varav de äldsta är över 1 000 år gamla.

Kungliga bibliotekets syfte är att bidra till den svenska forskningens kvalitet och det demokratiska samhällets utveckling, och kärnverksamheten är indelad i tre områden.

Det första området är nationalbibliotekets samlingar. KB samlar in, beskriver, bevarar och tillhandahåller Sveriges publicerade kulturarv så att forskare och allmänhet har tillgång till detta.

Kungliga biblioteket möjliggör också vetenskapliga publikationer, har nationell överblick och främjar samverkan i arbetet för öppen tillgång så att forskning sprids och används. Det var det andra området.

Det tredje verksamhetsområdet, inte minst viktigt, är Kungliga bibliotekets ansvar för den nationella överblicken över det allmänna biblioteksväsendet för att främja samverkan och stödja och utveckla nationella bibliotekstjänster så att allmänheten har likvärdig tillgång till landets samlade biblioteksresurser.

Pliktlagstiftningen innebär att förlag, tryckerier och andra utgivare är skyldiga att leverera exemplar av tryckt och digitalt material och att materialet ska bevaras som en del av det nationella kulturarvet. Kungliga biblioteket är mottagare av detta, liksom vissa universitetsbibliotek som får leveranser av tryckt material.

För Kungliga biblioteket är pliktlagstiftningen av mycket stor betydelse. Tyvärr är den väldigt omodern, trots att den inte är gammal, och inte alls anpassad till den digitala utveckling som skett eller till det ständigt föränderliga medielandskapet. Det har gjorts flera utredningar som har pekat på behovet av en reviderad pliktlagstiftning – den senaste kom 2021, alltså för fem år sedan.

För Kungliga biblioteket innebär avsaknaden av en ny lagstiftning bland annat stora kostnader – sisådär 8–10 miljoner om året. Det kanske allvarligaste, och en stor förlust, är dock att en del forskning inte kan genomföras eftersom materialet inte kan tas in.

Jag vet att det är mycket svårt att behandla detta juridiskt. Jag har vid tre olika tillfällen debatterat med tre olika forskningsministrar ur Tidöregeringen, men det finns tyvärr fortfarande inte någon proposition i sikte. Det tycker jag är mycket beklagligt.

Herr talman! Jag vill avsluta med att uppmärksamma behovet av ett nationellt center för keramik i Höganäs, vilket finns med i vår kommittémotion. Vi socialdemokrater ser det som angeläget att värna och synliggöra en kulturtradition som har varit med och format bilden av Sverige både hemma och internationellt.

Höganäs är synonymt med keramik. Vem har inte läst Strindbergs mustiga berättelse om Carlsson, som i *Hemsöborna* kom till Madam Flod med sitt Höganäskrus hängande om halsen, eller sett en bild på operahuset i Sydney med dess takpannor från Höganäs? Ett nationellt center skulle skapa nya möjligheter till nationella och internationella samarbeten.
(Applåder)

Anf. 217 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Herr talman! I dagens debatt tänker jag fokusera på litteratur, musik och några av Vänsterpartiets förslag som rör de nationella minoriteternas rätt till språk och kultur.

Berättandet i dess olika former bär så mycket av vår historia, kultur och identitet. Litteraturen är ett arkiv för människans samlade fantasier,

drömmar och begär. Genom läsandet utvecklas vårt ordförråd och med det vilka tankar som blir möjliga att tänka och vad som blir möjligt att förstå om omgivningen. Genom goda villkor för översättare, författare och illustratörer öppnas hela världens berättelser för oss, med allt vad det innebär i form av vidgade vyer, nya tankar och förståelse för andras erfarenheter och åsikter.

Från Vänsterpartiets sida ser vi att det finns en mängd aktuella utmaningar inom litteratursektorn som behöver adresseras politiskt. Den senaste större litteraturpolitiska utredningen gjordes 2012. De propositioner och satsningar som kommit sedan dess har främst varit inriktade på läsning och bibliotek, eller på läsfrämjande verksamhet i bred bemärkelse. För en heltäckande litteraturpolitik behöver man ta ett helhetsgrepp om alla delar i det litterära ekosystemet, det vill säga även skapande, förmedling och distribution.

Svenska folkets sätt att ta del av litteratur har förändrats radikalt de senaste åren. De strömmade ljudböckerna tar allt större plats, medan köpen av fysiska böcker minskar. Nya läs- och köpbeteenden påverkar bokutgivningen och i slutändan även författare och översättare. Både författare och förlag utan egna streamningstjänster beklagar den starka ställning som ett fåtal aktörer har fått på denna växande marknad. De nya affärsmodellerna har inneburit lägre ersättning per läst bok, och avtalen mellan strömningssplattformarna och förlagen är sällan transparenta för författarna.

Att färre har råd att försörja sig på sitt skrivande kan i förlängningen resultera i färre utgivna böcker av svenska författare. Illustratörer går samma öde till mötes, då de inte får någon ersättning alls när deras böcker strömmas och ingen ser bilderna.

Vi har förstås inget emot ljudboken i sig, och vi ser att strömningstjänsterna tillgängliggör litteraturen på ett fantastiskt sätt. Det är affärsmodellerna som är problematiska.

De stora ekonomiska bekymmer som många delar av branschen upplever har väckt intresse för mer reglering och för en översyn av stöden hos olika myndigheter.

Utöver detta finns många andra frågor som behöver besvaras. Det handlar bland annat om teknikneutralitet, AI, digitalisering, prisreglering, frågor om de olika stöden och branschens förutsättningar i bred bemärkelse.

Vänsterpartiet anser att det behövs vissa politiska åtgärder för att lösa en del av detta. Annat kan de olika delarna av branschen förhoppningsvis lösa själva. Vi menar att det behövs en utredning som tar ett helhetsgrepp, som stöd för alla aktörer. Därför har vi motionerat om att regeringen bör tillsätta en litteraturpolitisk utredning för att adressera de utmaningar som jag nyss räknade upp och genomlys hela det litterära ekosystemet. Jag har tidigare uppfattat att både Socialdemokraterna och Miljöpartiet har varit positiva till en sådan utredning. Med en ny regering i höst kanske vi kan få till det.

Herr talman! Jag vill tala lite grann om musik.

Varje generation har utifrån de musiktraditioner som funnits fått försöka erövra sitt eget utrymme och sin egen musik. Det finns i dag ett brett spektrum av genrer och en musikalisk mångfald i vårt land som vi

har anledning att vara stolta över. Dessa genrer och stilar lever dock under väldigt olika ekonomiska villkor.

Jag menar att det är politikens ansvar att musiken i landet får förutsättningar att utvecklas och expandera. Musik är tillsammans med film den konststart som ungdomar från alla samhällsklasser kommer mest i kontakt med, både som mottagare och som utövare. Vi har också 600 000 personer i landet som sjunger i kör. Ungdomar repar och spelar i band i tusentals källare och tillfälliga lokaler. Intresset för visan har dessutom utvecklats starkt, och vissjungandet har blivit en rörelse som förenar över generationsgränserna. Villkoren är dock som sagt olika.

Musik- eller kulturskolor finns i nästan alla kommuner. Vi har lokala orkestrar, körer och musikhus samt regionala och nationella institutioner som utgör stommen i det offentligt stödda musiklivet. Samtidigt står det fria musiklivet – professionella grupper, musiker och sångare – för en mycket stor del av musikutbudet. Deras konstnärliga frihet är av vital betydelse för musikens utveckling.

Samtidigt som det finns ett stort intresse för att utöva och ta del av musik är de politiska strukturerna ett lapptäcke. Många partier talar gärna om det svenska musikundret, men samtidigt fattas beslut som förstör det ekosystem som behövs för att stötta nya talanger.

Förutsättningarna för svenskt musikliv har förändrats mycket de senaste åren, bland annat beroende på digitaliseringen och globaliseringen. Användningen av AI ställer nya krav på upphovsrätten. Sedan Rikskonserter försvann har nya turnéstrukturer utretts, och flera av Kulturrådets stöd är rejält översökta. Efter pandemin har allt fler enskilda företag och större kommersiella aktörer tilldelats medel som tidigare kunnat gå till föreningslivet. Musikfestivaler och ideella aktörer beklagar att de har svårt att passa in i dagens strukturer och har fått tuffare förutsättningar.

De stora nedskärningarna inom studieförbundens verksamhet har vi i kulturutskottet debatterat många gånger. De har slagit extra hårt mot musikverksamhet; man har inte haft råd att behålla replokaler och musikhus. Vi ser också att det saknas små och mellanstora scener för den som är i början av sin karriär. I många tätorter finns det även en diskussion om ljudnivåer med koppling till musiklivet.

Kulturrådet fick i uppdrag av regeringen att kartlägga tillgången till musikscener i hela landet, och man har kommit med en rad rekommendationer. Vi tror dock att det finns behov av ett helhetsgrepp på musiksidan, precis som på litteratursidan, och föreslår även på det här området en större utredning.

Herr talman! Några av de mer konkreta förslag som det går att göra något av här och nu finns på de nationella minoriteternas område. Där har Vänsterpartiet en rad förslag. Ibland hamnar de på konstitutionsutskottets område, och ibland hamnar de här i kulturutskottet.

I dag lyfter vi fram två viktiga teatrar: Giron Sámi Teáhter och Tornedalsteatern. Det finns en färdig utredning om upplägg och kostnad för att skapa en samisk nationalscen, så här menar vi att det bara är att trycka på knappen och köra.

Vi har motionerat om att ta reda på hur villkoren skulle kunna förbättras på samma sätt för Tornedalsteatern, men vi har tyvärr inte fått med oss en majoritet i utskottet. Därför vill jag yrka bifall till reservation 8

under punkt 9, som handlar om just det här. Jag vet att några partier har sett behoven, och jag hoppas att fler kan ställa sig bakom detta.

En av Tornedalsteaterns största insatser är dess arbete med att synliggöra meänkieli och tornedalsk kultur. Genom föreställningar som vävs samman av musik, berättande och humor hålls språket levande och tillgängliggörs för nya generationer. På så sätt har teatern blivit en central aktör i revitaliseringen av minoritetsspråket och i arbetet med att stärka den lokala identiteten.

Om vi på allvar ska skapa bra förutsättningar för våra minoritetsspråk, inte bara att överleva utan också att utvecklas, behövs rejält mycket bättre förutsättningar för kulturen. Utöver satsningar på teater vill vi se en långsiktig finansiering av resursbibliotek och språkcentrum. Det är tråkigt att regeringen har skurit ned på dessa resurser.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag också lyfta upp att vi vill utöka minoritetsspråksstatusen till att gälla även älvdalskan och teckenspråket men att dessa förslag som sagt har behandlats i konstitutionsutskottet tidigare.

Anf. 218 MALIN DANIELSSON (L):

Herr talman! Vi lever i en tid där ordens betydelse, berättelsernas kraft och människors förmåga att orientera sig i ett komplext samhälle aldrig har varit viktigare. När krafter som inte delar våra demokratiska värderingar försöker underminera tilliten genom desinformation och angrepp på kunskap blir det tydligt hur viktiga våra gemensamma kunskapsrum är. Kulturen, språken och biblioteken är inte ornament; de är demokratins försvarslinje. Därför är dagens betänkande viktigt, inte för att det innehåller stora reformer utan för att det bekräftar en riktning: att Sverige ska fortsätta bygga sin styrka genom ett levande, öppet och tillgängligt kulturliv.

Herr talman! Läsförmågan är en av de mest avgörande frihetsfrågorna i vår tid. När barn lär sig läsa är det inte bara ord på en sida som öppnar sig – det är världar, nya miljöer, nya tankar och nya känslor. Det är möjligheten att försvinna in i en berättelse, ibland verklig, ibland helt påhittad. Den kan vara rolig, sorglig, trygg eller kanske till och med lite läskig. I det mötet händer något. Kanske är detta det viktigaste man kan få i en alltmer komplex värld: förmågan att kunna orientera sig, värdera information och tänka självständigt.

Läsningen öppnar dörrar till rum som kanske annars förblir stängda. Den vidgar världen för alla, för i böckerna kan man göra de längsta resorna utan att förflytta sig en millimeter – till platser man aldrig sett, till tider man aldrig levtt i och till liv man aldrig tidigare har mött.

För oss liberaler är läsningen central eftersom den stärker människans självständighet. Den ger förmågan att förstå, värdera och fatta egna beslut. Därför fokuserar regeringen på biblioteken, litteraturen och barns språkutveckling. Det är en konkret investering i människors frihet och i ett samhälle där fler kan stå på egna ben. Bemannade skolbibliotek och mer skönlitteratur i skolorna är vinster för Liberalerna men framför allt vinster för barn och unga och deras framtid.

Biblioteken hör till de institutioner i Sverige där människor möts på riktigt: barn, unga, äldre, nyanlända, studenter, föräldrar och jobbsökande – alla på samma villkor. I en tid av ökande informationsklyftor har

biblioteken en viktigare roll än någonsin. De håller ihop lokalsamhällen och öppnar dörrar till språk och kunskap, och de gör det utan att fråga efter plånbok, bakgrund eller åsikt.

Herr talman! Konst, teater, musik och scenkonst är inte lyxvaror. De är delar av ett öppet samhälles nervsystem. De ger oss möjlighet att förstå andra människor, att bearbeta det vi går igenom och att föreställa oss det som ännu inte finns. Det är viktigt. I ett demokratiskt land är konsten ett utrymme där människor får pröva tankar, tänja gränser och möta perspektiv de inte möter någon annanstans. Det är därför vi behöver stabila strukturer, fungerande institutioner och tydliga principer, inte ryckiga initiativ eller detaljstyrning. Stödet, infrastrukturen och de långsiktiga system som finns i dag är det som gör att kulturen kan utvecklas fritt och i takt med tiden.

För oss liberaler är armlängds avstånd en princip värd att försvara varje dag. Konsten ska stå fri från både politik och andra intressen. Ett öppet samhälle behöver modiga kulturutövare, inte kultur som anpassar sig efter dagens opinion.

Herr talman! Det svenska språket är inte bara ett kommunikationsverktyg. Det är en förutsättning för delaktighet, ansvar och frihet. I en globaliserad tid där AI och ny teknik förändrar hur vi läser, skriver och tar del av information är det avgörande att det svenska språket står starkt och utvecklas. Regeringen har tagit ett antal initiativ för att utveckla språkteknologi på svenska, bland annat genom den nya AI-strategin och uppdraget till Kungliga biblioteket att förbereda bred användning av svenska språkmodeller. I AI:s och globaliseringens tidevarv behöver vi ett samhälle där fler kan läsa, förstå och uttrycka sig, inte färre. Därför är språkpolitiken en del av demokratipolitiken.

Herr talman! Slutligen: Konstarter, språk och bibliotek hör kanske inte till de frågor som dominerar rubrikerna i nyhetsflödet, vilket vi kulturpolitiker hade önskat. Det är dock frågor som i praktiken påverkar människors möjligheter att delta, att förstå sin omvärld och att utvecklas genom hela livet. Det är grunden för kunskap, kreativitet och kritiskt tänkande liksom för ett öppet och stabilt samhälle.

Liberalernas riktning är därför tydlig. Vi ska värna kulturens frihet, stärka språkets ställning och se till att de institutioner som bär vår gemensamma kultur står starka i framtiden. Det gör vi bäst med långsiktighet och respekt för kulturens egen kraft.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 219 CATARINA DEREMAR (C):

Herr talman! Timmen är sen, och orden och debatterna har varit många här i dag. Som final debatterar kulturutskottet nu betänkandet om konstarter, språk och bibliotek.

Jag vill inledningsvis yrka bifall till Centerpartiets reservation 1, som handlar om språkets utveckling i samband med AI:s intåg i samtliga delar av hela vårt samhälle. Centerpartiet vill att man tittar närmare på hur detta påverkar vårt språk.

Herr talman! Jag tänkte dock börja i en annan ände. I går var jag på Manifestgalan, där 23 musikpriser delades ut. Det är Svenska oberoende musikproducenter, SOM, som anordnar galan. Det fanns priskategorier för

många olika musikgenrer, som visa, punk, rytm, barn och dansband. Allt fanns med. Det var en härlig stämning med musikpris som uppmärksammar och premierar artister och inspelningar utgivna av oberoende skivbolag. Galan var den 34:e i ordningen, och den visade att independentscenen i allra högsta grad lever. Under mina samtal i går kväll blev det tydligt att folkbildningen är viktig, att folkhögskolorna spelar stor roll och att det behövs scener i lagom storlek.

Även om det var i går vi debatterade folkbildningen var det smärtsamt att i dag se Kulturanalys rapport som visar att antalet kulturarrangemang har minskat med 66 procent sedan före pandemin. Det drabbar i allra högsta grad kulturarbetare, som får färre uppdrag.

Herr talman! Jag vill också ta upp enprocentsregeln, som Miljöpartiet har en reservation om i betänkandet. Vad är det? Jo, det är en regel som snart har 90 år på nacken. Det är en viktig regel, och jag skulle önska att den efterlevdes i högre utsträckning. Men det är positivt att man ändå ser att allt fler kommuner och regioner har med den vid om- och nybyggnation. Den här regeln gör att vårt offentliga rum blir en tryggare plats, och det gör att nu aktiva konstnärer får möjlighet att gestalta vår samtid. Det var ett snillrikt drag, får man väl ändå säga, av 1937 års riksdag att anta betänkandet angående vidgade arbetsuppgifter för svenska konstnärer.

Herr talman! Jag vill bara uppmärksamma denna regel, som faktiskt skänker oss ett trevligare offentligt rum.

Det finns två andra områden som jag tänkte beröra lite kort. Det är konstarter som man får säga har lite låga trösklar så att de kan komma många till del.

Det första handlar om biblioteken, som finns i varje kommun. De har fantastiska program som vänder sig till barn och unga och hjälper till på alla sätt med att få dem att komma vidare i läsningen, även upp i åren. De utmanar även trogna biblioteksbesökare. Biblioteken är också mötesplats för kultur för oss alla.

Det andra jag tänker på är såklart filmen. Varför är då den så viktig, den svenska filmen som förmedlar vår berättelse på vårt språk och visar våra miljöer på bild?

Herr talman! Centerpartiet har tidigare under mandatperioden lyft fram behovet av en filmfond, och den behandlas därför förenklat i dag. Trots det vill jag lyfta vikten av att Filmutredningen kommer på plats. Utredningen har landat väl hos filmmakare, så det är synd att den har fastnat på departementet.

När det gäller biomomsen är det bra att flera partier nu tycker att den bör sänkas. Det har varit Centerpartiets politik hela tiden; vi var alltså emot höjningen som gjordes en gång i tiden.

Det finns som sagt en mängd spännande områden i betänkandet, som vart och ett skulle kunna räcka till en egen debatt. Men nu är timmen sen, och jag tackar därmed för ordet.

(Applåder)

Anf. 220 LARS MEJERN LARSSON (S):

Herr talman! Även jag har varit på gala, nämligen Fotoboksprisgalan i går.

Fotografiet fångar inte bara ett ögonblick, utan det ger oss kraften att minnas och förstå. Därför uppmanar vi socialdemokrater regeringen att

möjliggöra en nationell infrastruktur för det svenska fotografiet och hoppas att regeringen förstår dess betydelse.

Herr talman! Detta blir mitt sista inlägg om filmpolitiken under denna mandatperiod. Det är ett område som jag har arbetat med och kämpat för under många år utan att svensk filmpolitik har fått den nystart den förtjänar. Det är beklagligt att regeringen inte har förmått lägga fram en samlad filmproposition före valet. Det lämnar en central del av vår kulturpolitik utan den långsiktighet och riktning som filmbranschen så väl behöver.

Med det sagt, herr talman, får vi konstatera att ridån går ned inte bara för den här debatten utan också så småningom för en mandatperiod som inte tog filmpolitiken i mål.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 1 april.)

§ 17 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Propositioner

2025/26:221 Slopas matkrav för serveringstillstånd

2025/26:227 Bättre möjligheter att utreda brott av unga lagöverträdare och några andra processrättsliga frågor

EU-dokument

COM(2026) 102 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om bekämpande av olaglig handel med skjutvapen och andra skjutvapenrelaterade brott och om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1260

Motioner

med anledning av prop. 2025/26:159 Nytt mål för effektiv energianvändning och genomförande av det omarbetade direktivet om byggnaders energiprestanda

2025/26:3946 av Malcolm Momodou Jallow m.fl. (V)

2025/26:3950 av Joakim Järrebring m.fl. (S)

2025/26:3955 av Alireza Akhondi m.fl. (C)

2025/26:3965 av Amanda Palmstierna m.fl. (MP)

§ 18 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 25 mars

2025/26:409 Rätten till LSS-insatser

av *Nils Seye Larsen* (MP)

till socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall (M)
2025/26:410 Framtiden för Västerdalsbanan
av *Lars Isacsson* (S)
till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

Prot. 2025/26:98
26 mars

§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 25 mars

2025/26:638 Slut på avlivandet av tuppsycklingar

av *Rickard Nordin* (C)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2025/26:639 Ambassadpersonal utsänd av den iranska regimen

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:640 Asyl för konvertiter i Sverige eller andra länder

av *Niels Paarup-Petersen* (C)

till migrationsminister Johan Forssell (M)

2025/26:641 Tryggheten för trossamfundens verksamhet

av *Per-Arne Håkansson* (S)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2025/26:642 En utredning om bedömningar av grundläggande behov

av *Nadja Awad* (V)

till socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall (M)

2025/26:643 Barnfamiljers ekonomiska svårigheter

av *Anna Wallentheim* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2025/26:644 Barns deltagande i skola och fritidsaktiviteter

av *Anna Wallentheim* (S)

till utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson (L)

2025/26:645 Ekonomiskt utsatta barnfamiljer

av *Anna Wallentheim* (S)

till socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall (M)

2025/26:646 Riksdagens tillkännagivande till regeringen om att reglera ledsagningen i en särskild lag

av *Nadja Awad* (V)

till socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall (M)

2025/26:647 Negativa säkerhetsgarantier

av *Laila Naraghi* (S)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:648 Deltagande vid firande av islamiska revolutionen i Iran

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:649 Alternativa metoder till djurförsök

av *Rickard Nordin* (C)

till gymnasie-, högskole- och forskningsminister Lotta Edholm (L)

2025/26:650 Stopp för utbetalning av assistansersättning om tidsredovisning lämnas in för sent

av *Nadja Awad* (V)
till socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall (M)

§ 20 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 25 mars

2025/26:583 Kommunalt veto mot uranbrytning

av *Rickard Nordin* (C)
till arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister
Johan Britz (L)

2025/26:603 Åtgärder för att minska radonexponering och därmed förbättra folkhälsa

av *Amanda Palmstierna* (MP)

till arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister
Johan Britz (L)

2025/26:602 Oligopolsituationen på veterinärmarknaden

av *Sanna Backeskog* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2025/26:604 Omställning av gotländsk cementindustri

av *Hanna Westerén* (S)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2025/26:605 Nationella radiolicenser

av *Josef Fransson* (SD)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

2025/26:601 Kompetensförsörjningen i dataspelsbranschen

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till migrationsminister Johan Forssell (M)

2025/26:598 Ökande lönegap mellan män och kvinnor

av *Adrian Magnusson* (S)

till jämställdhetsminister Nina Larsson (L)

2025/26:606 Försvarsmaktens rekrytering av personer med diagnoser

av *Markus Wiechel* (SD)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2025/26:600 Ersättning till markägare vid avverkningsförbud till följd av artskydd

av *Malin Larsson* (S)

till arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister
Johan Britz (L)

2025/26:610 Gemensam vapenproduktion med Ukraina

av *Markus Wiechel* (SD)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2025/26:608 Ändring i artskyddsförordningen

av *Malin Larsson* (S)

till arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister
Johan Britz (L)

2025/26:627 Framtiden för Julita gård

av *Fredrik Olovsson* (S)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

2025/26:612 Utvisning av säkerhetshot

av *Markus Wiechel* (SD)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2025/26:611 Svenska kraftnäts förslag kring kompensationsmodell vid aggregeringstjänster

av *Rickard Nordin* (C)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2025/26:599 EU-krav som riskerar att öka utsläppen i Sverige

av *Rickard Nordin* (C)

till arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister
Johan Britz (L)

2025/26:614 Kinesiskt köp av olja från Iran
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:616 Utbildning för synpedagoger
av *Agneta Nilsson* (S)
till gymnasie-, högskole- och forskningsminister Lotta Edholm (L)

2025/26:617 Frågor kring statsministerns tjänsteutövning
av *Laila Naraghi* (S)
till statsminister Ulf Kristersson (M)

2025/26:618 673 dagar innan upprättad handling
av *Laila Naraghi* (S)
till statsminister Ulf Kristersson (M)

2025/26:619 Statsministerns pressekreterare
av *Laila Naraghi* (S)
till statsminister Ulf Kristersson (M)

2025/26:620 Justitieministerns uttalande
av *Laila Naraghi* (S)
till statsminister Ulf Kristersson (M)

2025/26:630 Riksdagens kontrollmakt
av *Laila Naraghi* (S)
till statsminister Ulf Kristersson (M)

2025/26:621 Analys av Regeringskansliets säkerhetsarbete
av *Laila Naraghi* (S)
till statsminister Ulf Kristersson (M)

2025/26:622 Analysen av Regeringskansliets säkerhetsarbete
av *Laila Naraghi* (S)
till statsminister Ulf Kristersson (M)

2025/26:623 Analysen av Regeringskansliets säkerhetsarbete
av *Laila Naraghi* (S)
till statsminister Ulf Kristersson (M)

2025/26:624 Analysen av Regeringskansliets säkerhetsarbete
av *Laila Naraghi* (S)
till statsminister Ulf Kristersson (M)

2025/26:625 Analysen av Regeringskansliets säkerhetsarbete
av *Laila Naraghi* (S)
till statsminister Ulf Kristersson (M)

2025/26:615 Projektet Civil insatsperson
av *Peter Hultqvist* (S)
till minister för civilt försvar Carl-Oskar Bohlin (M)

2025/26:631 Användningen av returträ inom Kraftflyftet
av *Rickard Nordin* (C)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2025/26:629 Valinformation på svenska
av *Pontus Andersson Garpvall* (SD)
till kulturminister Parisa Liljestränd (M)

2025/26:613 Läsning i skolan
av *Pontus Andersson Garpvall* (SD)
till utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson (L)

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.51,
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.09,
av talmannen därefter till och med § 12 anf. 144 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 180 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 15 anf. 204 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

LINDA UTTERBERG

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Avsägelse.....	1
§ 3 Anmälan om efterträdare	1
§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 5 Ärende för hänvisning till utskott	2
§ 6 Skyndsamhet och preklusionsfrister vid överprövning av upphandling av fonder till premiepensionens fondtorg	2
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2025/26:SfU19	2
(Beslut fattades under § 10.).....	2
§ 7 Ett språkrav inom äldreomsorgen	2
Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU26	2
Anf. 1 CHRISTIAN CARLSSON (KD)	2
Anf. 2 NADJA AWAD (V) replik	4
Anf. 3 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	5
Anf. 4 NADJA AWAD (V) replik	5
Anf. 5 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	6
Anf. 6 NADJA AWAD (V).....	6
Anf. 7 MIKAEL DAHLQVIST (S).....	9
Anf. 8 NILS SEYE LARSEN (MP).....	10
Anf. 9 JESSICA STEGRUD (SD)	12
Anf. 10 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	14
Anf. 11 JESSICA STEGRUD (SD) replik	14
Anf. 12 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	15
Anf. 13 JESSICA STEGRUD (SD) replik	15
Anf. 14 NADJA AWAD (V) replik	16
Anf. 15 JESSICA STEGRUD (SD) replik	17
Anf. 16 NADJA AWAD (V) replik	17
Anf. 17 JESSICA STEGRUD (SD) replik	18
Anf. 18 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	18
Anf. 19 JESSICA STEGRUD (SD) replik	19
Anf. 20 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	19
Anf. 21 JESSICA STEGRUD (SD) replik	20
Anf. 22 NILS SEYE LARSEN (MP) replik.....	20
Anf. 23 JESSICA STEGRUD (SD) replik	20
Anf. 24 NILS SEYE LARSEN (MP) replik.....	21
Anf. 25 JESSICA STEGRUD (SD) replik	21
Anf. 26 MALIN HÖGLUND (M).....	22
Anf. 27 NADJA AWAD (V) replik	23
Anf. 28 MALIN HÖGLUND (M) replik	24
Anf. 29 NADJA AWAD (V) replik	24
Anf. 30 MALIN HÖGLUND (M) replik	25
Anf. 31 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	25
Anf. 32 MALIN HÖGLUND (M) replik	26
Anf. 33 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	26
Anf. 34 MALIN HÖGLUND (M) replik	27
Anf. 35 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	27
(forts. § 11)	29

Ajournering	29
Återupptaget sammanträde	29
§ 8 Frågestund	29
Anf. 36 ANDRE VICE TALMANNEN	29
<i>Arbetslösheten</i>	29
Anf. 37 SOFIA AMLOH (S).....	29
Anf. 38 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	30
Anf. 39 SOFIA AMLOH (S).....	30
Anf. 40 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	30
<i>Arbetslösheten bland utrikes födda kvinnor</i>	30
Anf. 41 MICHAEL RUBBESTAD (SD).....	30
Anf. 42 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	31
Anf. 43 MICHAEL RUBBESTAD (SD).....	31
Anf. 44 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	31
<i>Regeringens politik för att nå klimatmålen</i>	31
Anf. 45 KAJSA FREDHOLM (V).....	31
Anf. 46 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	32
Anf. 47 KAJSA FREDHOLM (V).....	32
Anf. 48 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	32
<i>Forskning och regeringens klimatpolitik</i>	32
Anf. 49 RICKARD NORDIN (C).....	32
Anf. 50 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	33
Anf. 51 RICKARD NORDIN (C).....	33
Anf. 52 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	33
<i>Klimatpolitiska rådets rapport</i>	33
Anf. 53 KATARINA LUHR (MP).....	33
Anf. 54 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	33
Anf. 55 KATARINA LUHR (MP).....	34
Anf. 56 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	34
<i>Psyiskt och ekonomiskt våld</i>	34
Anf. 57 LUDVIG CEIMERTZ (M)	34
Anf. 58 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L).....	34
Anf. 59 LUDVIG CEIMERTZ (M)	35
Anf. 60 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L).....	35
<i>Livsmedelsberedskapen och miljöbalken</i>	35
Anf. 61 MAGNUS OSCARSSON (KD).....	35
Anf. 62 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	35
Anf. 63 MAGNUS OSCARSSON (KD).....	36

Anf. 64 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	36
<i>Förändringen av a-kassan</i>	36
Anf. 65 PATRIK KARLSON (L)	36
Anf. 66 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	36
Anf. 67 PATRIK KARLSON (L)	37
Anf. 68 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	37
<i>Åtgärder mot arbetslösheten</i>	37
Anf. 69 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S).....	37
Anf. 70 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	37
<i>Mäns våld mot kvinnor</i>	38
Anf. 71 SARA GILLE (SD).....	38
Anf. 72 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L).....	38
<i>Ungerns information om EU-möten till Ryssland</i>	38
Anf. 73 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V).....	38
Anf. 74 EU-minister JESSICA ROSENCRANTZ (M)	39
<i>Civilsamhällets roll i totalförsvaret</i>	39
Anf. 75 ANNE-LI SJÖLUND (C).....	39
Anf. 76 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	39
<i>Utsläpp av kemikalier i Eskilstuna</i>	40
Anf. 77 LINUS LAKSO (MP)	40
Anf. 78 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	40
<i>Åtgärder mot ungdomsarbetslösheten</i>	40
Anf. 79 SAILA QUICKLUND (M)	40
Anf. 80 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	40
<i>Stöd till utsatta barnfamiljer</i>	41
Anf. 81 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD)	41
Anf. 82 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	41
<i>Arbetslösheten</i>	41
Anf. 83 MALIN LARSSON (S).....	41
Anf. 84 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	42
<i>EU:s beredskap för iransk flyktinvåg</i>	42
Anf. 85 ERIK HELLSBORN (SD)	42
Anf. 86 EU-minister JESSICA ROSENCRANTZ (M)	42
<i>Studentmedarbetare</i>	43
Anf. 87 MARTINA JOHANSSON (C).....	43
Anf. 88 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	43
<i>Energieffektivisering</i>	43
Anf. 89 AMANDA PALMSTIERNA (MP)	43
Anf. 90 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	44

<i>Regelförenklingar och konkurrenskraft</i>	44
Anf. 91 MAGDALENA THURESSON (M)	44
Anf. 92 EU-minister JESSICA ROSENCRANTZ (M)	44
<i>Regeringens arbetsmarknadspolitik</i>	45
Anf. 93 AIDA BIRINXHIKU (S)	45
Anf. 94 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	45
<i>Miljötillståndsutredningens förslag</i>	45
Anf. 95 ERIC PALMQVIST (SD)	45
Anf. 96 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	46
<i>Jämställdheten i EU:s biståndsbudget</i>	46
Anf. 97 ANNA LASSES (C).....	46
Anf. 98 EU-minister JESSICA ROSENCRANTZ (M)	46
<i>Iran och EU:s migrationspakt</i>	47
Anf. 99 JACOB RISBERG (MP).....	47
Anf. 100 EU-minister JESSICA ROSENCRANTZ (M)	47
<i>Ungas företagande</i>	47
Anf. 101 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	47
Anf. 102 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	48
<i>Regeringens klimatpolitik och arbetsmarknadspolitik</i>	48
Anf. 103 JYTTE GUTELAND (S)	48
Anf. 104 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	48
<i>Desinformation och yttrandefrihet i EU</i>	49
Anf. 105 LEONID YURKOVSKIY (SD).....	49
Anf. 106 EU-minister JESSICA ROSENCRANTZ (M)	49
<i>Kustbevakningens bordning av fartyg i skuggflottan</i>	49
Anf. 107 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	49
Anf. 108 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	50
<i>Lagen om hets mot folkgrupp</i>	50
Anf. 109 MARTIN WESTMONT (SD).....	50
Anf. 110 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	50
Ajournering	50
Återupptaget sammanträde	50
§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 25 mars	51
JuU12 Våldsbrott och brottsoffer	51
FiU28 Riksrevisionens rapport om arbetsrättsliga villkor i offentlig upphandling	52
FiU35 Utlämnande av uppgifter ur registret över verkliga huvudmän	52
§ 10 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde	53
SfU19 Skyndsamhet och preklusionsfrister vid överprövning av upphandling av fonder till premiepensionens fondtorg	53

§ 11 (forts. från § 7) Ett språkrav inom äldreomsorgen (forts. SoU26)	53
Anf. 111 JESSICA STEGRUD (SD) replik	53
Anf. 112 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	53
Anf. 113 JESSICA STEGRUD (SD) replik	54
Anf. 114 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	54
Anf. 115 LINA NORDQUIST (L)	55
(Beslut skulle fattas den 1 april.)	55
§ 12 Kompetensförsörjning, e-hälsa och beredskap	56
Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU22	56
Anf. 116 LEONID YURKOVSKIY (SD)	56
Anf. 117 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	58
Anf. 118 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik	58
Anf. 119 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	59
Anf. 120 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik	59
Anf. 121 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	60
Anf. 122 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik	61
Anf. 123 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	61
Anf. 124 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik	62
Anf. 125 DZENAN CISIJA (S)	62
Anf. 126 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik	63
Anf. 127 DZENAN CISIJA (S) replik	64
Anf. 128 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik	64
Anf. 129 DZENAN CISIJA (S) replik	64
Anf. 130 CRISTER CARLSSON (M)	65
Anf. 131 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	67
Anf. 132 CRISTER CARLSSON (M) replik	67
Anf. 133 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	67
Anf. 134 CRISTER CARLSSON (M) replik	68
Anf. 135 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	68
Anf. 136 CRISTER CARLSSON (M) replik	69
Anf. 137 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	69
Anf. 138 CRISTER CARLSSON (M) replik	70
Anf. 139 KARIN RÅGSJÖ (V)	70
Anf. 140 CRISTER CARLSSON (M) replik	72
Anf. 141 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	73
Anf. 142 CRISTER CARLSSON (M) replik	73
Anf. 143 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	73
Anf. 144 DAN HOVSKÄR (KD)	74
Anf. 145 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	75
Anf. 146 DAN HOVSKÄR (KD) replik	76
Anf. 147 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	76
Anf. 148 DAN HOVSKÄR (KD) replik	77
Anf. 149 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	77
Anf. 150 LINA NORDQUIST (L)	79
Anf. 151 NILS SEYE LARSEN (MP)	80
(Beslut skulle fattas den 1 april.)	83
§ 13 Internationella relationer	83
Utrikesutskottets betänkande 2025/26:UU7	83
Anf. 152 RASMUS GIERTZ (SD)	83

Anf. 153	MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	85
Anf. 154	RASMUS GIERTZ (SD) replik	85
Anf. 155	MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	85
Anf. 156	RASMUS GIERTZ (SD) replik	86
Anf. 157	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	86
Anf. 158	RASMUS GIERTZ (SD) replik	87
Anf. 159	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	87
Anf. 160	RASMUS GIERTZ (SD) replik	87
Anf. 161	MORGAN JOHANSSON (S).....	88
Anf. 162	RASMUS GIERTZ (SD) replik	91
Anf. 163	MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	91
Anf. 164	RASMUS GIERTZ (SD) replik	92
Anf. 165	MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	92
Anf. 166	MARGARETA CEDERFELT (M).....	93
Anf. 167	MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	95
Anf. 168	MARGARETA CEDERFELT (M) replik	95
Anf. 169	MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	96
Anf. 170	MARGARETA CEDERFELT (M) replik	96
Anf. 171	HÅKAN SVENNELING (V) replik	97
Anf. 172	MARGARETA CEDERFELT (M) replik	97
Anf. 173	HÅKAN SVENNELING (V) replik	98
Anf. 174	MARGARETA CEDERFELT (M) replik	98
Anf. 175	JACOB RISBERG (MP) replik.....	99
Anf. 176	MARGARETA CEDERFELT (M) replik	99
Anf. 177	JACOB RISBERG (MP) replik.....	100
Anf. 178	MARGARETA CEDERFELT (M) replik	100
Anf. 179	HÅKAN SVENNELING (V).....	100
Anf. 180	MARGARETA CEDERFELT (M) replik	103
Anf. 181	HÅKAN SVENNELING (V) replik	103
Anf. 182	MARGARETA CEDERFELT (M) replik	104
Anf. 183	HÅKAN SVENNELING (V) replik	104
Anf. 184	MAGNUS BERNTSSON (KD).....	105
Anf. 185	KERSTIN LUNDGREN (C).....	106
Anf. 186	FREDRIK MALM (L)	108
Anf. 187	JACOB RISBERG (MP).....	110
Anf. 188	JOHAN BÜSER (S).....	112
Anf. 189	MARGARETA CEDERFELT (M) replik	114
Anf. 190	JOHAN BÜSER (S) replik.....	115
Anf. 191	MARGARETA CEDERFELT (M) replik	115
Anf. 192	JOHAN BÜSER (S) replik.....	116
Anf. 193	JAMAL EL-HAJ (-).....	116
	(Beslut skulle fattas den 1 april.).....	118

§ 14 Integritetsskydd vid signalspaning i

försvarsunderrättelseverksamhet.....118

Försvarsutskottets betänkande 2025/26:FöU6	118
Anf. 194 CAMILLA BRUNSBURG (M)	118
Anf. 195 MARKUS SELIN (S).....	119
(Beslut skulle fattas den 1 april.).....	121

§ 15 Idrott, friluftsliv och spel.....121

Kulturutskottets betänkande 2025/26:KrU6.....	121
---	-----

Anf. 196	JONAS ANDERSSON (SD)	121
Anf. 197	MATS BERGLUND (MP)	122
Anf. 198	EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M)	125
Anf. 199	MATS BERGLUND (MP) replik	126
Anf. 200	EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik	127
Anf. 201	MATS BERGLUND (MP) replik	127
Anf. 202	EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik	128
Anf. 203	AZADEH ROJHAN (S)	128
Anf. 204	ROLAND UTBULT (KD)	130
Anf. 205	VASILIKI TSOUPLAKI (V)	131
Anf. 206	MALIN DANIELSSON (L)	134
Anf. 207	ANNE-LI SJÖLUND (C)	135
Anf. 208	LARS MEJERN LARSSON (S)	137
	(Beslut skulle fattas den 1 april.)	138
§ 16	Konstarter, språk och bibliotek	139
	Kulturutskottets betänkande 2025/26:KrU7	139
Anf. 209	RUNAR FILPER (SD)	139
Anf. 210	MATS BERGLUND (MP)	140
Anf. 211	KRISTINA AXÉN OLIN (M)	143
Anf. 212	MATS BERGLUND (MP) replik	144
Anf. 213	KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	144
Anf. 214	MATS BERGLUND (MP) replik	145
Anf. 215	KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	145
Anf. 216	EWA PIHL KRABBE (S)	145
Anf. 217	VASILIKI TSOUPLAKI (V)	147
Anf. 218	MALIN DANIELSSON (L)	150
Anf. 219	CATARINA DEREMAR (C)	151
Anf. 220	LARS MEJERN LARSSON (S)	152
	(Beslut skulle fattas den 1 april.)	152
§ 17	Bordläggning	153
§ 18	Anmälan om interpellationer	153
§ 19	Anmälan om frågor för skriftliga svar	153
§ 20	Anmälan om skriftliga svar på frågor	154
§ 21	Kammaren åtskildes kl. 22.34	157